

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย “กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อมรรัตน์ กุลสุจริต และคณะ

พฤษภาคม ๒๕๖๓

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย “กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

นักวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรรัตน์	กุลสุจริต	หัวหน้าโครงการวิจัย
รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญประภา	ภัทรานุกรม	นักวิจัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา	สามัคคีธรรม	นักวิจัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา	ปิยจันทร์	นักวิจัย
ดร.หฤทัย	กมลศิริสกุล	นักวิจัย

ผู้ช่วยนักวิจัย

นางตุ้ย	พลอยขาว	ชุมชนบางบัว เขตบางเขน
นางวรรณิศา	หั่นเปี่ยม	ชุมชนบางบัว เขตบางเขน
นางสาวสดสิริ	วัฒนาพัทธ์	ชุมชนบางบัว เขตบางเขน
นางสาวรุจิราลัย	ไชยเมฆ	ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่
นางสาวทองสุข	พึ้งพุ่ม	ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่
นายไพรัช	ชะบางบอน	ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่

ชุดโครงการ สังคมไทยไร้คอร์รัปชัน (Corruption Free Thailand)

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้ เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

รายงานฉบับสมบูรณ์นี้ คณะผู้วิจัยได้จัดทำผลการศึกษาโครงการวิจัยเรื่อง “กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลักแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ตามสัญญาเงินทุนอุดหนุนการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สัญญาเลขที่ SR16๒X๐๖๐๓ ลงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๒ ถึงวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

รายงานฉบับนี้มีสาระสำคัญประกอบด้วยผลการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมที่ปลอดคอร์รัปชัน ซึ่งได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเชิงระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชน การบริหารจัดการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการหนุนเสริมการทำงานเพื่อการต้านคอร์รัปชันในชุมชน โดยได้นำเสนอในบทที่ ๒ ทั้งนี้ทีมวิจัยได้ใช้กระบวนการศึกษาวิจัยซึ่งประกอบด้วย ระเบียบวิธีวิจัย กระบวนการเสริมความรู้ที่นักวิจัย และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและการหนุนเสริมการทำงานของชุมชนเพื่อการต้านคอร์รัปชันในชุมชน ในบทที่ ๓ และได้ข้อค้นพบของงานวิจัยอีกทั้งได้สังเคราะห์ผลการวิจัยไว้ในบทที่ ๔ ซึ่งนำไปสู่การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในกระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมที่ปลอดคอร์รัปชันในบทที่ ๕

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยนี้เป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งขอขอบคุณผู้ช่วยนักวิจัยซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง ๒ ชุมชน และตัวแทนชุมชนเครือข่าย รวมทั้งขอขอบคุณสมาชิกชุมชนทุกคนที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีต่าง ๆ จนทำให้งานวิจัยสำเร็จไปได้ด้วยดี

คณะผู้วิจัยเชื่อมั่นและหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้และคู่มือชุมชนต้านคอร์รัปชันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมที่ปลอดคอร์รัปชัน โดยเฉพาะชุมชนในเขตเมืองต่อไป

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปผู้บริหาร	
บทคัดย่อไทย – อังกฤษ	
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	๑
๑.๒ คำถามในการวิจัย.....	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๔ นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง.....	๔
๑.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗
๑.๖ พื้นที่ดำเนินงานวิจัย.....	๘
๑.๗ ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย.....	๘
๑.๘ ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	๘
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๙
๒.๑ ระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ในชุมชน.....	๙
๒.๒ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชน.....	๑๓
๒.๓ การบริหารจัดการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	๑๖
๒.๔ กระบวนการหนุนเสริมการทำงานเพื่อต้านคอร์รัปชัน.....	๑๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๒๒
๓.๑ ขอบเขตพื้นที่.....	๒๒
๓.๒ ขอบเขตระยะเวลาดำเนินงาน.....	๒๒
๓.๓ กิจกรรมเพื่อการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันและสร้างกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างแท้จริง.....	๒๒
๓.๔ การร่วมปฏิบัติการกับชุมชนในการร่างกติกาชุมชนเพื่อเป็นกลไก ในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน.....	๒๔
๓.๕ การศึกษาดูงาน.....	๒๕
๓.๖ เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นจากภาคีที่เกี่ยวข้อง.....	๒๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๓.๗ วิธีการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์.....	๒๖
๓.๘ กิจกรรมและภาพประกอบกิจกรรม.....	๓๑
บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๑๑๗
๔.๑ การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน.....	๑๑๗
๔.๒ การเงินของชุมชนการรับสิ่งของบริจาค และทรัพย์สินชุมชน.....	๑๓๗
๔.๓ การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน.....	๑๔๘
๔.๔ การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน.....	๑๖๑
๔.๕ กระบวนการหนุนเสริมชุมชนและการพัฒนาการมีส่วนร่วมกับภาคี ภายนอกเพื่อดำเนินคอร์รัปชัน.....	๑๘๕
๔.๖ เปรียบเทียบระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๕ กับกติกาชุมชน.....	๑๙๒
บทที่ ๕ สรุปและอภิปรายผล.....	๒๐๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๒๐๑
๕.๒ การอภิปรายผล.....	๒๐๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๒๐๙
บรรณานุกรม.....	๒๑๑
ภาคผนวก.....	๒๑๔
๑. กติกาชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร.....	๒๑๕
๒. กติกาชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร.....	๒๒๑
๓. ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๕.....	๒๒๗
๔. ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนา ชุมชน (ฉบับที่ ๒)	๒๒๘
๕. คู่มือ “ชุมชนต้านคอร์รัปชัน”	๒๒๙

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษา “กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดย การมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตั้งระบบและกลไก ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันซึ่งเป็นข้อค้นพบจากโครงการวิจัยระยะที่ ๑* โดยผ่านกติกาสมาชิกชุมชนที่สมาชิกชุมชนร่วมกันกำหนด รวมถึงการพัฒนากลไกหนุนเสริมในการขับเคลื่อนการป้องกัน และแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน และได้จัดทำเป็นคู่มือชุมชนด้านคอร์รัปชันภายใต้หลักธรรมาภิบาลอย่างน้อย ๔ ด้าน ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (Transparency) หลักนิติธรรม (Rule of law) และหลักความรับผิดชอบ (Accountability) เพื่อให้ชุมชนใช้เป็นแนวปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องฝังรากลึกจนกลายเป็นวิถีวัฒนธรรมชุมชน

ในการดำเนินการวิจัย ทีมวิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาในสองชุมชน ได้แก่ ชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ ซึ่งทั้งสองชุมชนเคยเป็นพื้นที่ศึกษาของโครงการวิจัยระยะที่ ๑ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑. ทีมนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งสองชุมชน

๒. จัดเวทีชี้แจงโครงการทั้งสองชุมชน เพื่อให้คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกในชุมชนรับรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

๓. ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research) โดยทีมวิจัยได้ให้ความสำคัญกับสมาชิกของชุมชนได้ร่วมดำเนินการวิจัยตั้งแต่ขั้นตอนแรกคือการเข้าใจปัญหาของชุมชนเอง ค้นหากระบวนการแก้ไขปัญหาด้วยหลักเหตุและผล จนถึงการร่วมปฏิบัติการวิจัยและสรุปผลการวิจัยเพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งการวิจัยดังกล่าวนี้นับเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ของสมาชิกชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

* โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมที่ปลอดคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนในเขตบางเขน เขตสายไหม เขตดอนเมือง และเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร”

๓.๑ การร่วมปฏิบัติการในการติดตั้งระบบและกลไก ระหว่างทีมนักวิจัย คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชน โดยมีการร่วมประชุมหลายต่อหลายครั้งเพื่อยืนยันฉันทามติของชุมชนอย่างแท้จริง

๓.๒ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน กรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชน

๓.๓ จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชน

๓.๔ จัดกิจกรรมกลุ่ม ประกอบด้วยกิจกรรมเสริมสร้างกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน รวมถึงกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา

๓.๕ การร่วมปฏิบัติการกับชุมชนในการร่างกติกาชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน

๓.๖ การศึกษาดูงาน ทีมนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย คณะกรรมการชุมชน และตัวแทนสมาชิกชุมชนได้ไปศึกษาดูงานกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการและหนุนเสริมชุมชนในการเฝ้าระวังการทุจริต รวมถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในรูปแบบต่างๆ

๓.๗ เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นจากภาคีที่เกี่ยวข้อง ทีมนักวิจัยได้จัดเวทีคืนข้อมูลเพื่อเผยแพร่สู่ชุมชนและสาธารณะ อีกทั้งรับฟังความคิดเห็นจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ได้แก่ สมาชิกชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่ นักวิชาการ เครือข่ายองค์กรชุมชน และสื่อมวลชน เพื่อเพิ่มเติมปรับปรุงรายงานการวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยพบว่าการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านกติกาชุมชนที่ได้ร่วมกันกำหนดเพื่อการทำงานของคณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย 7 ประเด็น ดังนี้

๑. การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน ได้มีการร่วมกันกำหนดวันประชุมประจำเดือนที่แน่นอน การจัดทำระเบียบวาระการประชุม เกณฑ์การกำหนดองค์ประชุม ผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม และการลงมติของที่ประชุม

๒. การเงินและแบบฟอร์มทางการเงินของชุมชน ได้มีการจัดทำบัญชีแยกประเภทรายรับและรายจ่ายของชุมชนให้ชัดเจนและสรุปยอดรายรับและรายจ่ายประจำเดือน รวมทั้งมีการสรุปยอดคงเหลือประจำเดือนเพื่อนำไปใช้ในเดือนถัดไป กำหนดให้มีกรรมการชุมชนผู้มีอำนาจเบิกจ่ายเงิน ๓ คน และอย่างน้อย ๒ ใน ๓ คน มีอำนาจลงนามเบิกจ่ายเงินของชุมชนตามกติการ่วมกันกำหนด

๓. การรับสิ่งของบริจาคของคณะกรรมการชุมชน ได้มีการกำหนดให้กรรมการชุมชนอย่างน้อย ๒ หรือ ๓ คน เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการรับและเบิกจ่ายสิ่งของบริจาคของชุมชนตามแบบฟอร์มที่คณะกรรมการชุมชนได้กำหนด

๔. การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนตลอดทั้งกระบวนการ โดยกำหนดให้คณะกรรมการชุมชนต้องมีช่องทางและเปิดโอกาสอย่างแท้จริงให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผลในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

๕. การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน ได้มีการกำหนดให้คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชนให้สมาชิกชุมชนทราบกันอย่างทั่วถึง โดยการกำหนดช่องทางและเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่หลากหลายที่คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชนเห็นชอบ

๖. กระบวนการหนุนเสริมเพื่อการต้านคอร์รัปชันในชุมชน ได้มีการกำหนดให้การประชุมคณะกรรมการชุมชนทุกครั้งต้องมีการสอดแทรกเรื่องหลักการทำงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักความซื่อสัตย์สุจริต หลักการมีส่วนร่วม หลักฉันทามติ หลักความรับผิดชอบและโปร่งใส หลักนิติธรรม รวมถึงการสร้างกลไกการให้กำลังใจ การยกย่องผู้ที่กล้าเปิดเผยหรือให้เบาะแสการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน โดยให้กระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็นวิถีวัฒนธรรมของชุมชน

๗. กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอก ได้มีการกำหนดให้คณะกรรมการชุมชนเน้นความโปร่งใสในการบริหารจัดการชุมชนที่ต้องให้ความสำคัญกับการทำงานที่ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอกเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน โดยเฉพาะกับสำนักงานเขตพื้นที่ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ คุณค่าของกติกาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่มาจากการมีส่วนร่วมในการกำหนดร่วมกันของชุมชน การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชนมีอาจสำเร็จได้โดยการทำงานของคณะกรรมการชุมชนแต่ฝ่ายเดียว เนื่องจากปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

เป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทยมาช้านาน การที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนให้กลายเป็นชุมชนที่ปลอดภัยคอร์รัปชันจึงจำเป็นต้องอาศัยความเอาใจจริงเอาใจของประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนที่เห็นพ้องต้องกันเพื่อให้เกิดพลังร่วมในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว ดังนั้นนักการศึกษาชุมชนที่ได้ร่วมกันกำหนด คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนต้องเห็นคุณค่าและยึดถือปฏิบัติเสมือนเป็นสัญญาประชาคมของชุมชน

นอกจากนี้ ระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชนจำเป็นต้องอาศัยการขับเคลื่อนผ่านกติกาศาสนาของชุมชนที่มาจากการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติการ ร่วมทดลองผ่านกิจกรรมที่หลากหลายร่วมกันของทีมวิจัย คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชน เพื่อให้ได้กติกาที่เห็นพ้องต้องกันระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน ซึ่งกติกาที่เกิดจากฉันทามติของชุมชนนั้น จะส่งผลให้เกิดพลังร่วมของชุมชนในการปฏิบัติตามด้วยความยินยอมพร้อมใจ ปราศจากการบังคับ ส่งผลให้กติกาของชุมชนดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่จะทำให้กติกาชุมชนมีความศักดิ์สิทธิ์และมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการชุมชนต้องนำกติกาดังกล่าวมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อทำให้การบริหารจัดการชุมชนเป็นชุมชนธรรมาภิบาลอย่างแท้จริงและค่อยๆ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของคณะกรรมการชุมชนที่เน้นความโปร่งใส อีกทั้งปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกชุมชนให้ตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการชุมชนบนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่าทุกคนมีความสำคัญในการเป็นเจ้าของและรักษาผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน อันจะนำไปสู่การเป็นชุมชนปลอดภัยคอร์รัปชันอย่างยั่งยืน

ดังนั้น เพื่อให้ข้อค้นพบของโครงการวิจัยนี้เป็นรูปธรรมต่อการบริหารจัดการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชนเกิดความยั่งยืนและต่อเนื่อง การติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันของชุมชนที่ทีมวิจัย คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชน ได้ร่วมปฏิบัติการติดตั้งไว้ในทั้งสองชุมชนแล้ว จำเป็นต้องใช้เวลาในการหล่อหลอมและฟุ่มเฟือยเพื่อเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกชุมชนจนกลายเป็นวิถีวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยความเข้มแข็งเอาใจจริงเอาใจของประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชน ที่จะต้องร่วมมือกันอย่างแข็งขันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันของชุมชนตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อภาพรวมของชุมชนเมืองในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ปัญหาคอร์รัปชันค่อยๆ ลดและหมดไปจนกลายเป็น “ชุมชนปลอดภัยคอร์รัปชัน” ในที่สุด

อย่างไรก็ตาม จากการทดลองปฏิบัติการในช่วงระยะที่ดำเนินการวิจัย ทีมวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของทั้งสองชุมชนใน ๓ ระดับ ดังนี้ ๑) ระดับบุคคล พบว่าสมาชิกชุมชนได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองโดยเห็นถึงความสำคัญของการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการชุมชนมากขึ้น และเกิดการตื่นตัวต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของคณะกรรมการชุมชน ทั้งการร้องเรียนและส่งข้อเสนอแนะผ่านช่องทางที่หลากหลายที่คณะกรรมการชุมชนได้จัดทำขึ้นตามกติกาชุมชน อันแสดงถึงแนวโน้มที่ดีของบุคคลในชุมชนที่ได้มีการเริ่มก่อตัวและแตกหน่อของแนวปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน จนเกิดการหยั่งรากลึกซึ่งต้องใช้เวลามากพอจนสามารถยืนอย่างมั่นคงได้ด้วยตนเอง ๒) ระดับกลุ่มบุคคล พบว่าคณะกรรมการชุมชนได้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมโดยคำนึงถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนมากขึ้น และคณะกรรมการชุมชนทั้งสองชุมชนเกิดความตื่นตัวในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานที่ยึดแนวทางการมีส่วนร่วมโดยการร่วมเสนอแนะ ให้ข้อคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในการทำงานร่วมกันของกรรมการมากขึ้น และให้ความสำคัญที่จะนำกติกาชุมชนที่ร่วมกันกำหนดไปใช้ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของคณะกรรมการที่เน้นให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และปลูกฝังคนรุ่นใหม่ในการทำงานตามกติกาชุมชนให้เป็นวิถีวัฒนธรรมองค์กร และ ๓) ระดับชุมชน โดยทั้งสองชุมชนเกิดบรรยากาศของการร่วมแรงร่วมใจในการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน ซึ่งทำให้เกิดแรงกระเพื่อมในชุมชนต่อการตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการชุมชนที่ต้องเน้นความซื่อสัตย์สุจริต ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การทำงานที่ยึดกฎกติกาชุมชน โดยบรรยากาศดังกล่าวนี้นับเป็นทิศทางที่ดีในการสร้างพลังชุมชนสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งเพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันต่อไป

เพื่อให้ระบบและกลไกสามารถขับเคลื่อนผ่านกติกาชุมชนกลายเป็นแนวปฏิบัติในวิถีวัฒนธรรมชุมชน ทีมวิจัยจึงเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนที่เน้นหลักธรรมาภิบาลเพื่อเป็นสังคมปลอดคอร์รัปชัน เป็น ๒ ระดับ ได้แก่ ในระดับชุมชน โดยการกำหนดให้คณะกรรมการชุมชนต้องยึดกติกาชุมชนที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นตามหลักธรรมาภิบาล และใช้เป็นวิธีปฏิบัติงานของชุมชนที่ต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน อันจะส่งผลให้เกิดธรรมาภิบาลในวิถีวัฒนธรรมชุมชน ในขณะเดียวกันสมาชิกชุมชนต้องร่วมกันตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการชุมชนเพื่อให้เกิดการถ่วงดุลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชน รวมถึงเสนอแนะให้คณะกรรมการอื่นๆ ในชุมชน อาทิ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน คณะกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อเคหะสถาน
คณะกรรมการฌาปนกิจสงเคราะห์ ฯลฯ นักศึกษาชุมชนดังกล่าวไปปรับใช้เพื่อให้เกิดความโปร่งใสใน
การใช้จ่ายเงิน

ในระดับนโยบาย หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศต้องสนับสนุนและ
เร่งผลักดันทั้ง สองชุมชนพื้นที่ศึกษาวิจัยให้เกิดการตื่นตัวและปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการป้องกันและ
แก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้ชุมชนเกิดการทำงานที่เน้นหลักธรรมาภิบาลที่
ค้ำชูจนเกิดเป็นวิถีวัฒนธรรมชุมชน และนำรูปแบบดังกล่าวไปปรับใช้กับชุมชนเมืองในเขต
กรุงเทพมหานครและชุมชนในเมืองใหญ่อื่นๆ ทั้งนี้หน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องผลักดันให้
ชุมชนทั้งสองเป็นพื้นที่นำร่องในรูปแบบของ “ชุมชนซ่อสะอาด” ในเขตเมืองที่สามารถเป็นต้นแบบของ
ชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรุงเทพมหานครในฐานะหน่วยงานกำกับดูแล
ชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานครต้องผลักดันให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็น
วาระสำคัญลำดับต้นๆ ของกรุงเทพมหานคร โดยนำรูปแบบที่ได้จากการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมจากทั้ง
สองชุมชนไปใช้ขับเคลื่อนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชนเมืองให้เกิด
ผลสำเร็จต่อไป

.....

บทคัดย่อ

การศึกษา “กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน โดยผ่านกติกาสมาชิกชุมชนร่วมกันกำหนด เพื่อให้ชุมชนใช้เป็นแนวปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน รวมถึงการพัฒนากลไกหนุนเสริมในการขับเคลื่อนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันดังกล่าวโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อพัฒนาเป็นชุดความรู้ “ชุมชนต้านคอร์รัปชัน” และสร้างวัฒนธรรมการทำงานของคณะกรรมการชุมชนโดยยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างน้อย ๔ ด้าน คือ หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (Transparency) หลักนิติธรรม (Rule of law) และหลักความรับผิดชอบ (Accountability) ให้อยู่ในวิถีชุมชน โดยให้ความสำคัญกับเยาวชนรุ่นใหม่

ผลการวิจัยพบว่า การติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านกติกาสมาชิกชุมชนที่ได้ร่วมกันกำหนดเพื่อการทำงานของคณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย 7 ประเด็น ได้แก่ ๑) การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน ๒) การเงินและแบบฟอร์มทางการเงินของชุมชน ๓) การรับสิ่งของบริจาคของคณะกรรมการชุมชน ๔) การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ๕) การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน ๖) กระบวนการหนุนเสริมเพื่อการต้านคอร์รัปชันในชุมชน และ ๗) กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอก

ทั้งนี้จากการทดลองปฏิบัติการในช่วงระยะที่ดำเนินการวิจัย ทีมวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของทั้งสองชุมชนใน ๓ ระดับด้วยกัน คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับชุมชน โดยการติดตั้งระบบและกลไกดังกล่าวจำเป็นต้องใช้เวลาในการหล่อหลอมและพุ่มพักเพื่อเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ และยังต้องอาศัยความเข้มแข็งเอาจริงเอาจังของประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชน ที่จะต้องร่วมมือกันจริงจังในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้นับเป็นทิศทางที่ดีในการสร้างพลังชุมชนสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งเพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันที่จะค่อยๆ ลดและหมดไป สู่วิถี “ชุมชนปลอดคอร์รัปชัน” ในที่สุด

คำสำคัญ : กระบวนการติดตั้ง ระบบและกลไก คอร์รัปชัน การมีส่วนร่วม ชุมชน

Abstract

This research study titled “ A System and Mechanism Application Process to Prevent Corruption by Community Participation: A Case Study of the Bangbua Community in the Bangkhen District and the Lang Flat Ruampattana in the Laksi District, Bangkok” gave priority to community participation in applying a system and mechanism for corruption prevention and solution with community rules jointly set up by community members. As a result, the community used the mentioned rules as guidelines regularly and consistently to drive the community’s system and mechanism for corruption prevention and solution which focused on the process of community participation. It also developed a handbook on “Anti-Corruption Community” and created the community’s practice culture by integrating good governance principles of participation, transparency, rule of law and accountability into the community ‘s daily life. The new generation is given priority.

The research found that a system and mechanism application for the community’s corruption prevention and solution by community participation with the community rules jointly set up for the community committee’s practice consisted of 7 main issues as follows:(1) a meeting and a quorum of the community committee,(2) the community’s finance and financial form,(3) regulations for donations,(4) opportunities given to community members especially members of the young generation participating in the community’s activities, (5) communication and information disclosure to community members,(6) the process of enhancement to support anti-corruption endeavors in the community, and (7) a working process to initiate participation of external networks.

According to practice experiments carried out during the research process, the research team found that both communities’ attitude and behavior were changed at three levels:the individual level, the group level, and the community level.The mentioned system and mechanism application requires a period of time to inspire and nurture the community members, especially the young generation, to learn and change their attitude and behavior. In addition, a strong community leader, community committee and community members need to be strong to really work together for their community’s corruption prevention and solution. These changes are regarded as a positive movement towardcommunity empowerment anda strong community. The said community

members will worktogether to prevent and reduce corruption problems gradually until nothing remains. Their efforts will finally give birth to a “corruption-free community”.

Keywords: Implementation, System and Mechanism, Corruption, Participation, Community

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อมนุษยชาติอย่างกว้างขวาง ดังที่ Votava ผู้เชี่ยวชาญอาวุโสด้านการเงินของธนาคารโลกได้ให้ความเห็นว่า “คอร์รัปชันเป็นสาเหตุหลักของความยากจนเมื่อการคอร์รัปชันมีอัตราสูงในประเทศใด ประเทศนั้นจะไม่สามารถนำทรัพยากรและภาษีไปใช้ในการพัฒนาประเทศเพื่อกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในประเทศอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม” (Votava, Cai ๒๐๑๘) ประกอบกับสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำและความยากจนยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่ทุกรัฐบาลต่างก็พยายามหาวิธีที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว หากแต่ยังไม่สามารถหลุดพ้นจากความยากจนไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง นอกจากนี้ องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้จัดอันดับคอร์รัปชันและมีการประกาศเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวสู่สาธารณะเป็นประจำทุกปี ได้แก่ ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index : CPI) ซึ่งผลการจัดอันดับในปี พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๒ ประเทศไทยมีพัฒนาการในด้านการแก้ปัญหาคอร์รัปชันไม่ได้ผลมากนัก โดยในปี พ.ศ.๒๕๖๐ ไทยได้คะแนน ๓๗ คะแนน (จากคะแนนเต็ม ๑๐๐) อยู่ในลำดับที่ ๙๖ จากประเทศทั้งหมด ๑๘๐ ประเทศ ขณะที่ในปี พ.ศ.๒๕๖๑ ไทยได้คะแนนลดลง คือ ๓๖ คะแนน และตกไปอยู่ในอันดับที่ ๙๙ จากประเทศทั้งหมด ๑๘๐ ประเทศ และในปี พ.ศ.๒๕๖๒ ไทยยังได้คะแนนคงที่ ๓๖ คะแนน แต่ตกอันดับไปอยู่ที่อันดับ ๑๐๑ จากจำนวน ๑๘๐ ประเทศทั่วโลกเนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของหลายๆประเทศดีขึ้น (www.transparency.org) นั้นแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ยังไม่มีพัฒนาการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันอย่างแท้จริง ส่งผลให้ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นแต่อย่างใดจึงเป็นที่มาของการให้ความสำคัญและเร่งรณรงค์ขับเคลื่อนเพื่อให้สังคมไทยปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชันอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นไปที่ระดับชุมชน ซึ่งเป็นสังคมรากฐานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมแตกต่างหลากหลายตามภูมิโนเวศ ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมาได้บัญญัติรับรองสิทธิชุมชนและประชาชนให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ

สำหรับกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ แบ่งเขตพื้นที่การปกครองเป็น ๕๐ เขต โดยแต่ละเขตมีสำนักงานเขตเป็นผู้ดูแลพื้นที่ ทั้งนี้กรุงเทพมหานครมีชุมชนหลากหลายประเภท ชุมชนแออัดเป็นชุมชนประเภทหนึ่งซึ่งมีจำนวนมากถึง ๖๖๒ ชุมชน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๖๒) ซึ่งแต่ละชุมชนได้รับเงินสนับสนุนจากสำนักงานเขตตามขนาดของจำนวนครัวเรือนเพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยชุมชนขนาดเล็กได้รับเงินสนับสนุนจำนวน ๕,๐๐๐ บาท ชุมชนขนาดกลาง ๗,๕๐๐ บาท และชุมชนขนาดใหญ่ ๑๐,๐๐๐ บาท (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๙ ตอนพิเศษ ๑๘๙ ง ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕) ทั้งนี้ คณะกรรมการชุมชนนำเงินส่วนนี้ไปดำเนินการพัฒนาชุมชน และมีการสรุปรายรับรายจ่ายประจำเดือนตามจำนวนเงินที่ใช้จ่ายจริงเพื่อเสนอขอเบิกจ่ายจากสำนักงานเขตต่อไป ดังนั้น การใช้จ่ายเงินของคณะกรรมการชุมชนจะส่งผลกระทบต่อการบริหารการเงินของชุมชน ซึ่งแม้ว่ายอดเงินที่ได้รับเป็นจำนวนไม่มาก แต่การบริหารจัดการเงินนั้นจำเป็นต้องใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของชุมชน

จากการที่ทีมวิจัยได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยในโครงการระยะที่ ๑ เรื่อง“แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมที่ปลอดภัย ไร้คอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน ในเขตบางเขน เขตสายไหม เขตดอนเมือง และเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ มีข้อค้นพบจากงานวิจัยในระยะที่ ๑ พบว่า รูปแบบและช่องทางการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชนทั้ง ๔ พื้นที่ข้างต้น มีปัจจัยหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นกระบวนการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชนจึงจำเป็นต้องมีระบบและกลไกที่สามารถควบคุมปัญหาไม่ให้เกิดช่องทางการทุจริตคอร์รัปชัน อันประกอบด้วย การดำเนินงานในรูปคณะกรรมการหรือการทำงานเป็นทีมที่ใช้ระบบการถ่วงดุล เน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้มีบัญชีรายรับรายจ่ายของชุมชนจัดเอกสาร แบบฟอร์มหรือกติกาการเบิกจ่ายเงินเพื่อการตรวจทานรวมถึงการมีกิจกรรมที่ผ่านการรับรู้และมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน นอกจากนี้ องค์การภาครัฐที่สนับสนุนงบประมาณให้แก่ชุมชนต้องมีการกำกับ ติดตาม และยึดถือระเบียบอย่างเคร่งครัด มีการควบคุมกวดขันในการจัดซื้อจัดจ้างของเขตพื้นที่พร้อมทั้งมีการลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างจริงจัง

ทั้งนี้ ในการสร้างหลักธรรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชนเพื่อเป็นชุมชนปลอดภัยไร้คอร์รัปชันต้องมีการดำเนินการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จำเป็นต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นเครื่องมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม(Participation) หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้(Transparency) หลักนิติธรรม (Rule of law) และหลักความรับผิดชอบ(Accountability)โดยนาระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมาทดลองติดตั้งในชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชน

หลังแพลตฟอร์มพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครซึ่งทีมผู้วิจัยได้คัดเลือกทั้งสองพื้นที่เป็นพื้นที่ศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งอันเกิดจากปัจจัยการรวมพลังของคนในชุมชนต่อสู้วิกฤตในพื้นที่ของตนเอง โดยชุมชนบางบัวนั้น ประชาชนรวมทั้งผู้นำชุมชนประสบความสำเร็จในการต่อสู้ในเรื่องบ้านมั่นคง ซึ่งทีมผู้วิจัยเห็นว่าชุมชนที่มีลักษณะพลังของประชาชนและผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งจะสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาเป็นชุมชนที่มีความขัดแย้ง ขาดพลังในการรวมกลุ่ม ซึ่งทีมผู้วิจัยเห็นว่าเป็นตัวอย่งอีกรูปแบบหนึ่งของชุมชนส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานคร อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของชุมชนเพื่อนำข้อค้นพบในการวิจัยไปปรับใช้ในชุมชนที่มีบริบทที่แตกต่างกัน

ในการทำให้ข้อค้นพบของงานวิจัยในระยะที่ ๑เกิดผลเป็นรูปธรรมในพื้นที่ทดลอง ๒ พื้นที่ดังกล่าวข้างต้นจำเป็นต้องมีกระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน สมาชิกในชุมชน และเครือข่ายหนุนเสริมการทำงานเพื่อดำเนินการคอร์รัปชันต่างๆ ได้แก่ สภาองค์กรชุมชน เขตบางเขน เครือข่ายสายคลองบางบัว องค์การต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) (ACT) สื่อมวลชน สำนักงานเขตบางเขน สำนักงานเขตหลักสี่ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) SIAM LAB บริษัทแฮนด์ วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด และบริษัทโอเพ่นดรีม จำกัด โดยมีการดำเนินกิจกรรมในหลายหลายรูปแบบร่วมกัน อาทิ กิจกรรมการเสริมสร้างกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน การสร้างวัฒนธรรมด้านธรรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชนโดยให้ความสำคัญกับเยาวชนรุ่นใหม่ และการพัฒนากลไกหนุนเสริมในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชนฯลฯ เพื่อให้ระบบและกลไกที่ค้นพบสามารถขับเคลื่อนได้อย่างแท้จริงซึ่งเป็นการสร้างการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนให้ตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของหลักธรรมาภิบาลกับการลดหรือป้องกันการคอร์รัปชันในชุมชน อันจะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน ตลอดจนสร้างโอกาสในการพัฒนาชุมชนและสมาชิกให้เข้มแข็งอันเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การเป็น“ชุมชนปลอดคอร์รัปชัน (Corruption Free Community)”ได้อย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

๑.๒ คำถามในการวิจัย

๑. การติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีกระบวนการดำเนินงานอย่างไร
๒. การเสริมสร้างกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างแท้จริงในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชนมีรูปแบบอย่างไรบ้าง
๓. การพัฒนากลไกหนุนเสริมในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชนควรมีกระบวนการอย่างไร

๔. การสร้างวัฒนธรรมการทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน โดยให้ความสำคัญกับเยาวชนรุ่นใหม่ควรดำเนินการอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างแท้จริงในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน

๓. เพื่อพัฒนากลไกหนุนเสริมในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน

๔. เพื่อพัฒนาชุดความรู้/เครื่องมือที่เป็นรูปธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

๕. เพื่อสร้างวัฒนธรรมการทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างน้อย ๔ ด้าน หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (Transparency) หลักนิติธรรม (Rule of law) และหลักความรับผิดชอบ (Accountability) ให้อยู่ในวิถีชุมชน โดยให้ความสำคัญกับเยาวชนรุ่นใหม่

๑.๔ นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

“กระบวนการ” หมายถึง ปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่ค่อยๆเปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบไปสู่ผลอย่างหนึ่ง/กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔)

“ระบบ” หมายถึง กลุ่มของสิ่งซึ่งมีลักษณะประสานเข้าเป็นสิ่งที่เดียวกันตามหลักแห่งความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันด้วยระเบียบของธรรมชาติหรือหลักเหตุผลทางวิชาการ เช่น ระบบประสาท ระบบทางเดินอาหาร ระบบจักรวาล ระบบสังคม ระบบการบริหารประเทศ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔)

“กลไก” หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยมีการจัดสรรทรัพยากร มีการจัดองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินการ (www.mua.go.th)

“กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน” หมายถึง การดำเนินการตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน โดยมีการออกแบบโครงสร้างในการขับเคลื่อนที่ประกอบด้วยองค์กรหรือกลุ่มบุคคลผู้ดำเนินการ ตลอดจนการกำหนดภาระงานในการดำเนินงานของแต่ละฝ่าย

“ธรรมาภิบาล” ตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี(Good Governance) ที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ หมายถึง หลักในการปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแล กิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลอง ธรรม ประกอบด้วย องค์ประกอบ ๑๐ หลัก ได้แก่ ประสิทธิภาพ (Efficiency)ประสิทธิผล (Effectiveness) การตอบสนอง (Responsiveness)การรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) เปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หลักนิติธรรม (Rule of Law) ความเสมอภาค (Equity) การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented)การกระจายอำนาจ (Decentralization) คุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics) สำหรับโครงการวิจัยนี้ได้เน้นการนำหลักธรรมาภิบาล ๔ ด้านมาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน ประกอบด้วย หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ หลักนิติธรรม และหลักความรับผิดชอบต่อ

“การมีส่วนร่วม”หมายถึง การให้ทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในองค์กรหรือหน่วยงาน หรือประชาคม ร่วมรับรู้ ร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจที่สำคัญ ๆ ของประชาคม โดยอาจใช้รูปประชุมปรึกษาหารือในรูปคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนของประชาคมก็ได้ หรือใช้รูปแบบที่เหมาะสม ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจำเป็นต้องมีการแจ้งให้ทราบและจัดให้มีขึ้นในประชาคมระดับต่างๆ (United Nations ESCAP, What is Good Governance?, www.unescap.org/pdd)

“คอร์รัปชัน”หมายถึง การใช้อำนาจที่ได้รับมาในทางที่ผิดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน (Transparency International, ๒๐๐๐)

“ข้อค้นพบจากโครงการระยะที่๑”หมายถึง ระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน อันเป็นข้อเสนอแนะที่ค้นพบจากโครงการระยะที่ ๑ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมที่ปลอดคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในเขตบางเขน เขตสายไหม เขตดอนเมือง และเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร”สรุปเป็นระบบเพื่อการขับเคลื่อนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชนดังนี้

๑. กำหนดในระเบียบชุมชนในเรื่ององค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชนให้ชัดเจนว่าต้องมีกรรมการเข้าร่วมประชุมเกินกึ่งหนึ่ง

๒.คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดระเบียบชุมชนในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลด้านการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายของกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน

๓. คณะกรรมการชุมชนต้องจัดให้มีระบบบัญชีชุมชน

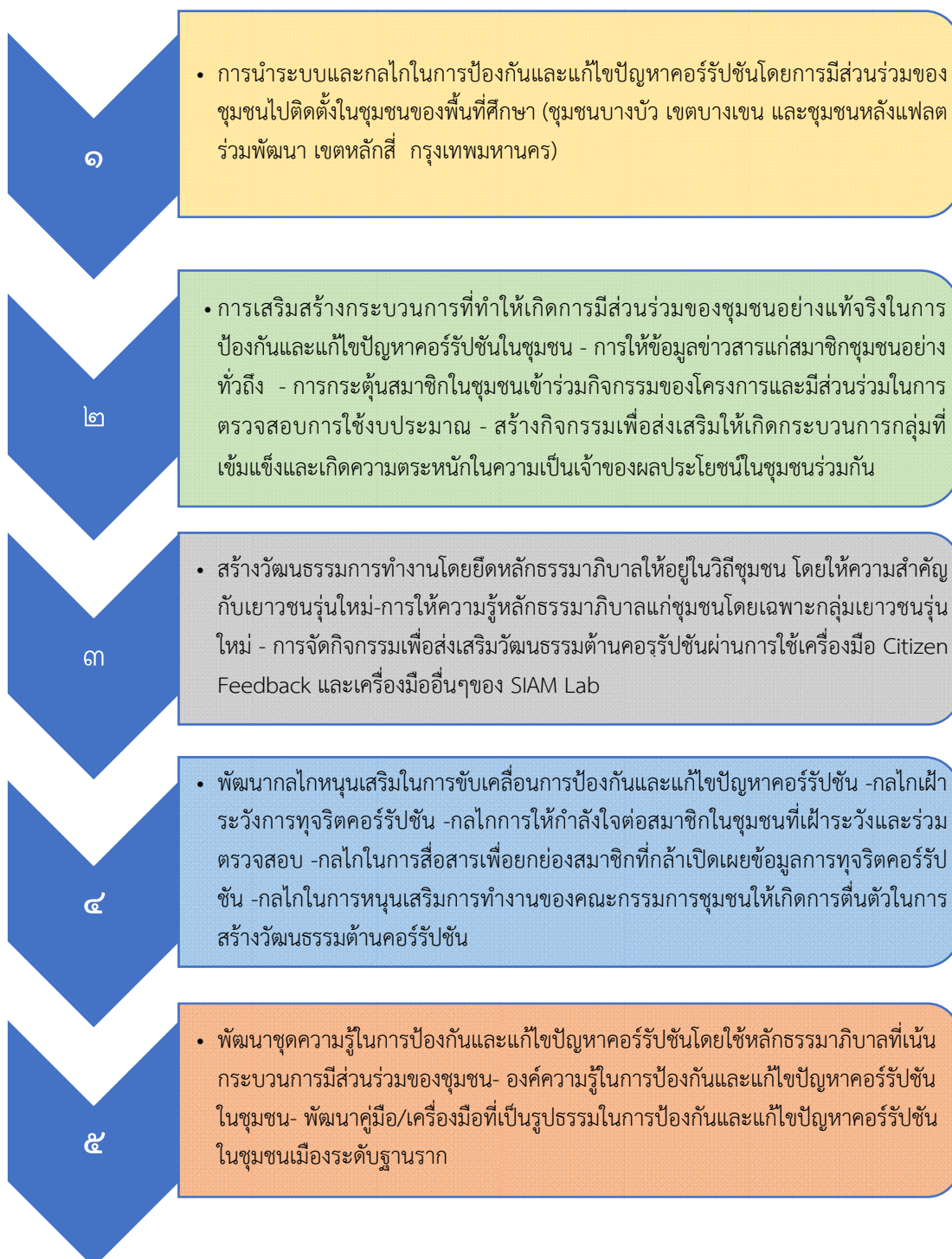
๔. คณะกรรมการชุมชนจะต้องจัดทำแบบฟอร์มการเบิกจ่ายเงินของชุมชนและกำหนดกติกาของกรรมการผู้มีอำนาจลงนามเบิกจ่าย

๕. คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสและผลักดันให้สมาชิกชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการอย่างจริงจังและจริงใจ

๖. หน่วยงานภาครัฐต้องมีการกำกับดูแลและติดตามการใช้จ่ายงบประมาณที่สนับสนุนชุมชนอย่างเคร่งครัดตามกฎหมายระเบียบ

ทั้งนี้ระบบดังกล่าวข้างต้นต้องมีกลไกในการขับเคลื่อน ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน สมาชิกชุมชน และกติกาชุมชนที่ร่วมกันกำหนดขึ้น (อมรรัตน์ กุลสุจริต และคณะ. ๒๕๖๐)

๑.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๖ พื้นที่ดำเนินงานวิจัย

๑.๖.๑ ชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๒ ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

๑.๗ ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย

๑ มีนาคม ๒๕๖๒ - ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ (๑๒ เดือน)

๑.๘ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ มีการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ เพื่อให้เป็นชุมชนปลอดคอร์รัปชัน

๑.๘.๒ ชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้ระบบและกลไกที่ได้ติดตั้งในชุมชนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน

๑.๘.๓ ได้คู่มือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชนเมือง โดยเน้นกลไกหนุนเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน ภาคีเครือข่ายชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน

.....

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน:กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครมีแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกประเด็นการพิจารณาออกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

- ๒.๑ ระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน
- ๒.๒ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชน
- ๒.๓ การบริหารจัดการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ๒.๔ กระบวนการหนุนเสริมการทำงานเพื่อต้านคอร์รัปชัน

๒.๑ ระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน

จากผลการวิจัยในระยะแรกเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมที่ปลอดคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชน ในเขตบางเขน เขตสายไหม เขตดอนเมือง และเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ พบว่าระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชนแสดงได้ตามแผนภาพดังนี้

จากแผนภาพข้างต้นสามารถชี้ให้เห็นว่าชุมชนจำเป็นต้องจัดให้มีระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน อันประกอบด้วย

๑. การดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการหรือการทำงานเป็นทีมใช้ระบบการถ่วงดุล
๒. การทำงานของคณะกรรมการชุมชนเน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้
๓. การมีบัญชีรายรับรายจ่ายของชุมชน
๔. การจัดเอกสาร แบบฟอร์ม/กติกากการเบิกจ่ายเงินเพื่อการตรวจทาน
๕. กิจกรรมที่ผ่านการรับรู้และมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน
๖. องค์การภาครัฐที่สนับสนุนงบประมาณให้แก่ชุมชนมีการกำกับ ติดตาม และยึดถือระเบียบอย่างเคร่งครัด
๗. การควบคุม กวดขัน ในการจัดซื้อจัดจ้างของเขตพื้นที่พร้อมการลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างจริงจัง
๘. ชุมชนปลอดคอร์รัปชันโดยสร้างหลักธรรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน

ทั้งนี้ ระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชนจะสามารถขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรมตาม ๘ องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นโดยใช้หลักธรรมาภิบาลดังนี้

องค์ประกอบที่ ๑ การดำเนินงานในรูปคณะกรรมการหรือการทำงานเป็นทีมใช้ระบบการถ่วงดุล

ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเงิน ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการทำงานในรูปของคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนของชุมชนเพื่อการทำงานเป็นทีมในลักษณะของการปรึกษาหารือเพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกันของชุมชนซึ่งเป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมและหลักความเสมอภาคที่ครอบคลุมและทั่วถึงโดยเปิดโอกาสให้กรรมการทุกคนมีสิทธิเสนอความคิดเห็นอย่างเต็มที่ตามหลักฉันทามติในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้คณะกรรมการที่ร่วมทำงานต้องแบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนเพื่อให้เกิดการถ่วงดุลตามหลักนิติธรรม

องค์ประกอบที่ ๒ การทำงานของคณะกรรมการชุมชนเน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้

คณะกรรมการชุมชนที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นตัวแทนของชุมชนต้องยึดถือและปฏิบัติตามกฎระเบียบตามหลักนิติธรรม อีกทั้งเน้นการทำงานโดยยึดหลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ทั้งนี้คณะกรรมการต้องเปิดเผยซึ่งข้อมูลของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงิน ตลอดจนข้อมูลอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนให้สมาชิกชุมชนรับทราบ รวมถึงจัดให้มีช่องทางที่หลากหลายให้สมาชิกเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้และคณะกรรมการจะต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบตามกฎหมายระเบียบตลอดจนรู้ผิดรู้ชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามหลักความรับผิดชอบ

องค์ประกอบที่ ๓ การมีบัญชีรายรับรายจ่ายของชุมชน

ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงิน คณะกรรมการชุมชนจะต้องจัดทำระบบบัญชีชุมชน และมีการลงบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างชัดเจนให้เห็นถึงการรับและใช้จ่ายเงินของชุมชน รวมถึงบัญชีสิ่งของบริจาคของชุมชน เพื่อให้เป็นไปตามหลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้รวมทั้งหลักนิติธรรม ทั้งนี้คณะกรรมการจะต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบตามระบบบัญชีชุมชน ตลอดจนรู้ผิดรู้ชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามหลักความรับผิดชอบ

องค์ประกอบที่ ๔ การจัดเอกสาร แบบฟอร์ม/กติกาการเบิกจ่ายเงินเพื่อการตรวจทาน

คณะกรรมการชุมชนจะต้องมีการจัดทำเอกสาร แบบฟอร์ม และกำหนดกติกาการเบิกจ่ายเงินเพื่อให้เป็นไปตามกฎระเบียบของชุมชนตามหลักนิติธรรมเพื่อเอื้อให้คณะกรรมการ หรือสมาชิกชุมชน รวมทั้งบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการชุมชนให้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบได้อย่างสะดวกเพื่อให้เป็นไปตามหลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้

องค์ประกอบที่ ๕ กิจกรรมที่ผ่านการรับรู้และการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน

การดำเนินกิจกรรมใดๆของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเงินต้องผ่านการรับรู้และการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนอย่างแท้จริงทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การวางแผนโครงการ การดำเนินโครงการตามแผน การประเมินผลโครงการและการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่อไป โดยให้เป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบที่ ๖ องค์กรภาครัฐที่สนับสนุนงบประมาณให้แก่ชุมชนมีการกำกับ ติดตาม และยึดถือระเบียบอย่างเคร่งครัด

จากผลการศึกษา การดำเนินกิจกรรมใดๆของชุมชนมักจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น หน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณให้แก่ชุมชนจะต้องมีการกำกับ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และยึดถือระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างเคร่งครัดตามหลักนิติธรรมและหลักความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการใช้จ่ายงบประมาณของชุมชน นอกจากนี้ต้องเปิดเผยรายละเอียดของโครงการและจำนวนงบประมาณที่จัดสรรต่อสาธารณะตามหลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประหยัดและคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินตามหลักประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ ๗ การควบคุม กวดขัน ในการจัดซื้อจัดจ้างของเขตพื้นที่พร้อมการลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างจริงจัง

หน่วยงานที่กำกับดูแลชุมชนและมีการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อสนับสนุนชุมชน หน่วยงานจะต้องควบคุมและกวดขันการจัดซื้อจัดจ้างของโครงการหรือกิจกรรมในความรับผิดชอบของหน่วยงานรัฐหรือของชุมชนให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามระเบียบ อีกทั้ง หากพบว่ามีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว ผู้มีอำนาจหน้าที่จะต้องมีการลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างเข้มงวดและจริงจังตามหลักนิติธรรมและหลักความรับผิดชอบ

องค์ประกอบที่ ๘ ชุมชนปลอดภัยรองรับโดยสร้างหลักธรรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน

การดำเนินกิจกรรมใดๆที่เกี่ยวข้องกับการเงินของชุมชน คณะกรรมการชุมชนในฐานะเป็นผู้ขับเคลื่อนการทำงานของชุมชนต้องดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชนโดยยึดถือปฏิบัติตาม ๗องค์ประกอบข้างต้นเพื่อให้ชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบเป็นชุมชนที่ปลอดภัยรองรับภายใต้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกัน เกิดผลจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนซึ่งสมาชิกในชุมชนเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชน(People is the Center of the Solution) ส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนและ

สมาชิกให้เข้มแข็งได้ต่อเนื่องและยั่งยืน นำไปสู่ “ชุมชนปลอดภัยระดับพื้นที่” อันเป็นส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมปลอดภัยระดับพื้นที่ในชุมชนซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

นอกจากนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันจำเป็นต้องมีระบบและกลไกที่สำคัญที่สามารถดำเนินการและขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม ชุมชนต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. ในระเบียบชุมชนต้องมีการกำหนดองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชนให้ชัดเจนว่าต้องมีจำนวนกรรมการเข้าร่วมประชุมเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด
๒. คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดระเบียบชุมชนในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลด้านการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน
๓. คณะกรรมการชุมชนต้องจัดให้มีระบบบัญชีชุมชนเพื่อแสดงรายรับและรายจ่ายของชุมชนซึ่งทำให้สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา
๔. คณะกรรมการชุมชนจะต้องจัดทำแบบฟอร์มการเบิกจ่ายเงินของชุมชน และกำหนดกติกาของกรรมการผู้มีอำนาจลงนามเบิกจ่าย
๕. คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสและผลักดันให้สมาชิกชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการอย่างจริงจังและจริงใจ
๖. คณะกรรมการชุมชนต้องประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลชุมชนในลักษณะถ่วงดุลตรวจสอบ เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณชุมชนเป็นไปตามกฎระเบียบและโปร่งใส

๒.๒ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชน

แนวคิดการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชนได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้โดยนันทิดา จันทร์ศิริ (๒๕๕๘) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ธรรมาภิบาลระดับท้องถิ่น : มุมมองด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น ชี้ให้เห็นว่าธรรมาภิบาลระดับท้องถิ่นในแง่ของความสัมพันธ์ของรัฐกับสังคมหรือประชาชนจึงเป็นการสร้างกรอบอุดมการณ์ความคิดใหม่ให้ทั้งสองส่วนได้คำนึงถึงอรรถประโยชน์ซึ่งกันและกันอันเกิดจากการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจเพื่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนอันเป็นการสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในกระบวนการจัดการภายในองค์กรรัฐการให้บริการสาธารณะและการสร้างกลไกเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นทั้งนี้เห็นว่าการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของธรรมาภิบาลระดับท้องถิ่นจึงอยู่ที่การทำความเข้าใจในบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคมทั้งในบทบาทของรัฐและบทบาทของผู้กระทำจากหลายภาคส่วนที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจในการบริหารจัดการท้องถิ่นโดยสร้างกระบวนการความสัมพันธ์ร่วมกันที่กระทำผ่านสถาบันกลไกเพื่อเชื่อมโยงประสานกับผลประโยชน์ระหว่างรัฐและสังคมโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นลักษณะการปฏิบัติการของรัฐร่วมกับภาคสังคม

ในการจัดการการปกครองร่วมกันโดยรัฐมีบทบาทสำคัญต่อการวิเคราะห์ปัญหาสถานการณ์แนวทางแก้ปัญหาส่งเสริมแนวคิดทิศทางการพัฒนาร่วมกันกับภาคสังคมเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสาธารณะมากที่สุดโดยภาคส่วนสังคมเองก็ควรที่จะต้องมีส่วนร่วมในเชิงรุกต่อกระบวนการคิดและการพัฒนาเพื่อการบริหารจัดการท้องถิ่นโดยที่ภาครัฐให้การสนับสนุนและร่วมพิจารณาเพื่อให้เกิดความคิดวิพากษ์ที่รอบด้าน

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่าธรรมาภิบาลระดับท้องถิ่นควรใช้แนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเครือข่าย (Network Management Theory) ซึ่งเป็นแนวคิดของการบริหารจัดการของภาครัฐโดยร่วมมือกันปฏิบัติงานของเครือข่ายที่มีหลายฝ่าย (Actors) และหลายหน่วยงาน (Organizations) เข้ามาเกี่ยวข้องภายใต้เครือข่ายของนโยบาย (Policy Network) โดยรัฐจะทำหน้าที่ในการควบคุมกำกับ (Steer) ทิศทางการบริหารงานของเครือข่ายโดยมีกลยุทธ์ในการจัดการเครือข่าย ๒ ประเด็นคือการจัดการบทบาทของเครือข่าย (Game Management) และการจัดโครงสร้างเครือข่าย (Structuring Network) ในประเด็นการจัดการบทบาทของเครือข่ายเกี่ยวข้องกับการจัดความสัมพันธ์ต่างๆภายในเครือข่ายต่อการสร้างเงื่อนไขในการตัดสินใจร่วมกัน (Collective Decision Making) และประเด็นที่สองในการจัดโครงสร้างเครือข่ายที่อาจจะต้องมีการปรับโครงสร้างใหม่หรือการปรับเปลี่ยนผู้มีส่วนร่วมในเครือข่ายเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเครือข่ายเปลี่ยนรูปแบบการกระจายทรัพยากรหรือการหาผู้สนับสนุนใหม่ตามทิศทางนโยบายของเครือข่ายได้เป็นต้นตามทฤษฎีการจัดการเครือข่ายนี้มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการท้องถิ่นมากในแง่ของการแสวงหาความร่วมมือขององค์กรอื่นๆที่มีศักยภาพแตกต่างกันในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกทั้งได้เสนอการใช้ทฤษฎีการตีความทางสังคม (Social Interpretive Theory) ซึ่งทฤษฎีนี้มีพื้นฐานความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีการตีความสังคมแตกต่างกันการสื่อสารทางสังคมและการเมืองจึงไม่ได้มองไปในทิศทางเดียวกันเสมอความคิดที่แตกต่างกันนี้จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายต่อการบริหารจัดการการตีความสังคมเพื่อการบริหารจึงควรให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ (Beliefs) ความต้องการ (Desires) ของคนในสังคมรวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ทางการสื่อสาร (Communicative Relationship) โดยสร้างกระบวนการเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน (State and Citizen) หรือระหว่างประชาชน (Between Citizens) ด้วยกันเองเพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่ในการบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่น (Flexible) และสามารถต่อรองได้ (Negotiable) การบริหารตามแนวทฤษฎีการตีความทางสังคมจึงเป็นแนวคิดที่ต้องอาศัยการสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันการเจรจาต่อรองการพูดคุยถกเถียงร่วมกันโดยมีเป้าหมายเพื่อการปกครองตนเองได้และมีคุณค่าสำหรับประชาชนในท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างดีอีกทั้งเห็นควรใช้ทฤษฎีสถาบันทางวัฒนธรรม (Cultural Institutional Theory) ซึ่งให้ความสำคัญกับประเด็นความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relation) ที่เป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่มอิทธิพล

อย่างสูงต่อการตัดสินใจของมนุษย์เช่นเดียวกันตามทฤษฎีนี้จะเห็นความสอดคล้องของการตัดสินใจของประชาชนในท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังพบว่ามีการวิจัยของรพีภัทร์ สุขสมเกษม.(2559) ได้เสนอ ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน คือ (1) ปัจจัยผู้นำชุมชนอุทิศตนและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (2) ปัจจัยสมาชิกในชุมชนยอมรับบทบาทของกรรมการชุมชน (3) ปัจจัยชุมชนมีกระบวนการบริหารงานในชุมชนที่ชัดเจน (4) ปัจจัยชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองสูง (5) ปัจจัยชุมชนได้รับการจัดสรรงบประมาณจากเทศบาล (6) ปัจจัยชุมชนมีลักษณะพื้นที่ทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการรวมกลุ่ม (7) ปัจจัยชุมชนกับเทศบาลมีความร่วมมือกัน

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2548)ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนได้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

๑. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนควรใช้กระบวนการเครือข่ายองค์กรชุมชน และก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเครือข่ายการวิจัยเชิงพื้นที่ และควรจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนที่มีมาตรฐานและมีความสามารถในการให้คำปรึกษา ถ่ายทอดความรู้และให้ข้อมูลต่างๆ ที่ควรทราบแก่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนหรือแหล่งข้อมูลของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งจะต้องเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

๒. ควรมีการจัดการและพัฒนาทีมวิจัยของชุมชน โดยพัฒนาศักยภาพของทีมที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ข้ามศาสตร์ เพื่อเป็นการสร้างสมรรถนะขององค์กรและผู้เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพและมีความเข้มแข็งเกิดขึ้นในชุมชน

๓. ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหลากหลาย ซึ่งการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนี้หมายถึง การกระทำใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นมาจากความสมัครใจ เพื่อมีอิทธิพลในการเลือกสรณนโยบายสาธารณะและการบริหารนโยบายของรัฐ ตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นก็ตาม

๔. ควรมีข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในทุกๆ ด้าน เพราะจะทำให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อน เพื่อจะได้มองเห็นปัญหาของชุมชน เข้าใจความเชื่อมโยงภายในสังคมของตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้คนเข้ามาร่วมกันคิดแก้ปัญหา

๕. ควรมีเทคนิคและวิธีการประชุมเพื่อระดมความคิด และเวทีชาวบ้าน ซึ่งการประชุมระดมความคิดเป็นกิจกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม และเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดกิจกรรมสาธารณะ ดังนั้นการมีเทคนิคและกระบวนการในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับ จึงถือเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญอย่างมาก ซึ่งจะก่อให้เกิดความสามัคคีและเกิดความร่วมมือในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากขึ้น

๖. ควรมีระบบการติดต่อและการสื่อสารอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง เนื่องจากระบบการสื่อสารมีความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วม และกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นช่องทางที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและสร้างความเข้าใจต่อกัน เช่น วิทยุชุมชน จะนำไปสู่การดำเนินวิถีชีวิต และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ อนึ่ง สื่อของชุมชนควรจะมีความสามารถที่จะลดอิทธิพลของสื่อโฆษณาในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการบริโภคของชุมชนอย่างฟุ่มเฟือยจนก่อให้เกิดหนี้สินของครัวเรือนและชุมชน และใช้ทรัพยากรสำรองของชุมชนที่มีอยู่จนชุมชนไม่สามารถดำรงความเข้มแข็งและเป็นตนเองได้ ทั้งนี้ การส่งวิทยุกระจายเสียง เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษาวัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 40

๗. จัดให้สถาบันการศึกษาที่อยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เพื่อเป็นสถาบันที่คอยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการระบุปัญหา วางแผนการแก้ไข และนำไปสู่การปฏิบัติในชุมชน รวมไปถึงระบบประเมินผลการทำงานโดยใช้การวิจัย การมีส่วนร่วมและการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ การบริหารจัดการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดการบริหารจัดการชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน(People Participation) ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตยในช่วงศตวรรษที่๒๐(ค.ศ. ๑๙๙๐ เป็นต้นมา) เป็นช่วงเวลาการเติบโตของแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะของการกระจายอำนาจที่เน้นการมีส่วนร่วม (Participatory Decentralization) เมื่อสถาบันส่วนใหญ่ทั้งภาคส่วนรัฐและ NGOs เชื่อมั่นว่าวิธีการวางแผนที่ดีและเป็นแนวทางที่สร้างสมดุลระหว่างรัฐและประชาชนควรมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อแทนที่การวางแผนที่ขาดการวิพากษ์ (Uncritical Approach) ตัวอย่างในประเทศอินเดียพบว่าการกระจายอำนาจแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสอดคล้องกับประชาธิปไตยแบบตัวแทน(Representative Democracy) หรือโครงสร้างการตัดสินใจแบบรวมศูนย์อำนาจ (Centralized Structure of Decision Making)โดยผู้เขียนเห็นว่าแนวคิดข้างต้นเป็นนัยหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าประชาธิปไตยแบบตัวแทนและโครงสร้างการตัดสินใจแบบรวมศูนย์อำนาจมีปัญหาบางประการต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ในความเป็นจริงแล้วทั้งประชาธิปไตยและประสิทธิภาพของการบริหารจัดการควรมีทั้ง๒ส่วนควบคู่กันคือการมีส่วนร่วม (Participation) และการมีตัวแทน (Representative) ด้านหนึ่ง และอีกด้านหนึ่งคือการรวมศูนย์อำนาจและการกระจายอำนาจ (Distribution of powers) อีกทั้งความรับผิดชอบ (Responsibilities) และการใช้ทรัพยากรที่แตกต่างกันระหว่าง๒ระดับเพื่อให้กลไกประชาธิปไตยทำงานได้เต็มศักยภาพมากที่สุดโดย

มีตัวอย่างในประเทศอินเดียที่เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผนซึ่งถือว่าเป็นงานด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายที่ท้องถิ่นจะกำหนดอย่างไรโดยมีขั้นตอนที่สำคัญซึ่งอาจปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ดังนี้) ระเบียบปัญหาหรือความต้องการการพัฒนาของประชาชนในท้องถิ่นโดยการประชุมร่วมแสดงความคิดเห็น (Village Assemblies) ๒) ผู้ที่มีส่วนร่วมใน Village Assemblies ควรมีครอบคลุมทั้งผู้หญิงผู้ชายผู้มีส่วนร่วมทางสังคมและผู้มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจหรือการวางแผนพัฒนาโครงการต้องการการมีส่วนร่วมจากหลากหลายรูปแบบ (Technical Input) เช่นการอภิปรายเริ่มต้นตั้งแต่การกำหนดนโยบายการคาดการณ์ความเป็นไปได้และการนำไปปฏิบัติรวมถึงการวัดผล (นันทิธาจันทร์ศิริ, ๒๕๕๘)

กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ประสบความสำเร็จไม่เพียงแต่เข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการความชอบธรรมให้กับการตัดสินใจของรัฐเท่านั้นแต่การเข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องแสดงให้เห็นถึงการได้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจก่อนที่ผู้ดำเนินกระบวนการจะชักชวนใครหรือหน่วยงานใดให้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจใดๆนั้นจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจว่าบุคคลเหล่านั้นได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นการโต้แย้งและการอภิปรายอย่างมีคุณค่าโดยที่ผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีประโยชน์มีอิทธิพลและต้องถูกบูรณาการในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายอย่างเหมาะสมโดย Creighton ได้เสนอแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๓ ขั้น (Creighton, ๒๐๐๕) ได้แก่

ขั้นที่ ๑ การวิเคราะห์การตัดสินใจ (Decision Analysis) ขั้นตอนนี้สำคัญโดยเฉพาะการตัดสินใจว่าใครจำเป็นที่จะอยู่ในคณะทำงานด้านการวางแผนขั้นตอนนี้ประกอบด้วยวิเคราะห์องค์ประกอบสภาพแวดล้อมของการตัดสินใจใดๆที่กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นจะถูกจัดทำขึ้นเงื่อนไขในการตัดสินใจที่จะดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่การตัดสินใจนั้นมีผลกระทบต่อสาธารณชนในวงกว้างเพียงใดการตัดสินใจนั้นส่งผลกระทบต่อในวงกว้างและรุนแรงหรือไม่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์บางคนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่เดิมการตัดสินใจนั้นมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้วและความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจอย่างไร

ขั้นที่ ๒ การวางแผนกระบวนการ (Process Planning) ขั้นตอนนี้เกี่ยวกับการกำหนดกิจกรรมและเทคนิคการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์ค้นหาเทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมที่สุดในการประยุกต์ใช้ในการแต่ละขั้นของกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับขั้นตอนการตัดสินใจรวมถึงการกำหนดผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจนั้นๆ ตลอดจนกำหนดสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ

ขั้นที่ ๓ การปฏิบัติตามแผน (Implementation Planning) ขั้นตอนนี้เป็นการนำแผนการที่กำหนดไว้ทั้งหมดหรือกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่างๆไปปฏิบัติจริงและประเมินผลตลอดจนการนำข้อมูลที่ได้จากการมีส่วนร่วมนั้นไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องอาศัยการวางแผนเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการที่ดีในกระบวนการแรก เพื่อให้กระบวนการที่สองและสามสามารถดำเนินการได้สอดคล้องกันและบรรลุเป้าหมายทั้งนี้ Satio ได้รวบรวมข้อสังเกตการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปว่าการมีส่วนร่วมจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับภูมิภาคต่างๆบางพื้นที่มีส่วนร่วมน้อยบางพื้นที่มีส่วนร่วมมากซึ่งโดยทั่วไปการมีส่วนร่วมจะมีน้อยในพื้นที่เมือง (Urban Area) ขึ้นอยู่กับภารกิจและขั้นตอนของกระบวนการวางแผนทั้งนี้การมีส่วนร่วมจะมีมากที่สุดในกระบวนการเลือกหรือกำหนดนโยบายแต่จะมีน้อยในกระบวนการนำไปปฏิบัติและการติดตามตรวจสอบนอกจากนี้แนวทางของกระบวนการมีส่วนร่วมทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มคนชายขอบมักจะถูกกลืนรวมทั้งกลุ่มผู้หญิงกลุ่มชนเผ่าต่างๆ แม้ว่าจะมีการกำหนดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการก็ตามซึ่งประเด็นหลังนี้ควรมีการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนเหล่านี้ให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น (Saito, ๒๐๐๘)

๒.๔ กระบวนการหนุนเสริมการทำงานเพื่อต้านคอร์รัปชัน

ในด้านการพัฒนากลไกหนุนเสริมในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน กลไกเฝ้าระวังการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งกลไกด้านการให้กำลังใจต่อสมาชิกในชุมชนที่เฝ้าระวังและร่วมตรวจสอบกลไกในการสื่อสารเพื่อยกย่องสมาชิกที่กล้าเปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชัน และกลไกในการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการชุมชนให้เกิดการตื่นตัวในการสร้างวัฒนธรรมต้านคอร์รัปชันนั้น ยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสอดคล้องโดยตรง หากแต่มีงานวิจัยที่สามารถนำรูปแบบการหนุนเสริมมาประยุกต์ใช้ อันได้แก่งานวิจัยของอรรถีย์ เลียงจินดาถาวร และคณะ (๒๕๕๙) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เพื่อค้นหารูปแบบในการบริหารจัดการประชาคมวิจัยเพื่อท้องถิ่น และค้นหารูปแบบการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

การศึกษาพบว่ารูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research: CBR) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่เหมาะสมกับบริบทการบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัย และศักยภาพของนักวิจัยนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบของระบบการหนุนเสริมอยู่ ๓ องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs) ด้านระบบการหนุนเสริมงานวิจัย CBR (CBR support transformation process) และด้านผลลัพธ์ (Outputs) โดยมีรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

๑. ด้านปัจจัยนำเข้า เพื่อให้ได้โจทย์วิจัยที่ด้นนั้นประกอบด้วยปัจจัยในการขับเคลื่อน ๓ ประการ คือ (๑) องค์กรเครือข่ายประชาคมวิจัยได้สร้างระบบพี่เลี้ยงนักวิจัย กำหนดให้นักวิจัย ทีมประชาคมวิจัย ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงคนในทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงนักวิจัยแต่ละโครงการ โดยมีนักวิจัยทีม Node นักวิชาการ พี่เลี้ยงคนนอกเป็นที่ปรึกษาทีมประชาคมวิจัย ทำงานร่วมกับเครือข่ายนักวิจัย CBR

ผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย (๒) ชุมชน ประชาคมวิจัย ปฏิบัติการผ่านทางทีมนักวิจัยชุมชน ชุมชน หมู่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และโรงเรียนในพื้นที่ (๓) กระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัย ดำเนินการใน ๔ ส่วน คือ การอบรมให้ความรู้งานวิจัย CBR การศึกษาดูงานในพื้นที่ การมีพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาและเสนอแนะในการพัฒนา โจทย์วิจัยการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย รวมถึงมีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกให้ข้อเสนอแนะ

๒. ด้านระบบการหนุนเสริมงานวิจัย CBR เพื่อให้ได้เครื่องมือวิจัยที่ดีประกอบด้วย ปัจจัยในการขับเคลื่อน ๔ ประการ คือ (๑) นักวิจัยต้องพัฒนานักวิจัยให้มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดและหลักการ งานวิจัย CBR ให้ถ่องแท้ และมีทักษะการทำงานในชุมชน (๒) ระเบียบวิธีวิจัย การสร้างความรู้ความเข้าใจระเบียบวิธีวิจัย CBR และเลือกรูปแบบที่เหมาะสมระหว่างรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น หรือรูปแบบการวิจัยเชิงพื้นที่ที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพียงบางขั้นตอนของการวิจัย (๓) แหล่งทุนและการสนับสนุนการวิจัย แหล่งทุนที่มีคุณภาพจะมาพร้อมระบบการสนับสนุนที่มีคุณภาพ เช่น สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น การสนับสนุนครอบคลุมทั้งการให้ทุนวิจัย การพัฒนานักวิจัย การหนุนเสริมนักวิจัย และการเผยแพร่บทความและผลงานวิจัย (๔) กระบวนการหนุนเสริมงานวิจัย CBR แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนานักวิจัย และการหนุนเสริมงานวิจัยของพี่เลี้ยง โดยการพัฒนา นักวิจัยประกอบด้วย ๔ กิจกรรม ได้แก่ การอบรมให้ความรู้การวิจัย CBR และลงพื้นที่ศึกษาดูงานการวิจัยและการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากพี่สู่น้อง การอบรม การออกแบบ สร้างเครื่องมือวิจัย รายงานความก้าวหน้า การอบรม การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานความก้าวหน้า อบรมการเขียนเรื่องเล่า และการเขียนรายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์ การอบรมการเขียนบทความ การเผยแพร่ และการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้การหนุนเสริมงานวิจัย CBR ของพี่เลี้ยง สามารถหนุนเสริมงานวิจัยได้ใน 2 ลักษณะ คือ การให้คำปรึกษาด้านวิชาการได้แก่ การพิจารณาถ่วงถ่วงให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย การเขียนรายงานการวิจัยและบทความและการให้คำปรึกษาการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมและการติดตามงานวิจัยในพื้นที่

๓. ด้านผลลัพธ์ การที่จะตอบโจทย์ว่าประชาคมวิจัย CBR จะทำให้งานวิจัยมีคุณภาพได้ ต้องประกอบด้วยปัจจัยในการขับเคลื่อน ๓ ประการ คือ (๑) ผู้ทรงคุณวุฒิควรขยายกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิให้มากขึ้น ทั้งกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิจัย CBR และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิจัยชุมชน ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย (๒) เวทีวิพากษ์วิจารณ์ควรเพิ่มการจัดเวทีวิพากษ์วิจารณ์ผลงานวิจัยให้มากขึ้น โดยจัดเวทีวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านวิชาการจัดเวทีท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การกำหนดทิศทางและประเด็นการวิจัยของมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาเครื่องมือวิจัยที่ดี และจัดเวทีแลกเปลี่ยนผลงานวิจัยระหว่าง Node ในแต่ละภูมิภาคและ (๓) เวทีเผยแพร่ผลงานวิจัยควรเพิ่มงบประมาณในการจัดเวทีเผยแพร่ และสนับสนุนให้นักวิจัยไปร่วมนำเสนอผลงานในเวทีต่างๆ ให้มากขึ้น

จะเห็นได้ว่ากระบวนการหนุนเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงปัจจัยนำเข้า การหนุนเสริม และผลลัพธ์ ทั้งนี้ เพื่อให้องค์ประกอบทั้งสามด้านเกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ของชุมชนต้องคำนึงถึงเป้าหมายที่เป็นเครื่องมือในการจัดการเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปได้อันประกอบด้วย

๑. คน (Man) เป็นการสร้างคน คือพัฒนาศักยภาพของคน
๒. ความรู้ (Knowledge) เพื่อให้สังคมได้รับความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน
๓. เครือข่ายกับการเรียนรู้ (Learning Network) เป็นการสร้างสังคมแห่งการค้นหาและค้นพบอย่างยั่งยืน โดยผ่านการมีส่วนร่วมกันอย่างหลากหลายทั้งในกระบวนการศึกษารวบรวมข้อมูล การวิพากษ์วิจารณ์ การหาข้อสรุป และการตัดสินใจ โดยเน้นการพัฒนาจากฐานข้อมูลท้องถิ่นของคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น และโดยคนท้องถิ่นอย่างหลากหลายเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การหนุนช่วยระหว่างกัน การพัฒนาศักยภาพที่หลากหลายมาหนุนเสริมการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ การมองเป้าหมายส่วนรวมมากกว่าเป้าหมายของบุคคลและคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ลดช่องว่างและข้อขัดแย้งอันเกิดจากข้อจำกัดและเงื่อนไขต่างๆ ในกระบวนการพัฒนาของแต่ละองค์กรและหน่วยงาน

ทั้งนี้จากการวิจัยของ ศิริวรรณ มนอัคระผดุง (๒๕๕๕) ได้ศึกษาถึงต้นแบบความสำเร็จของการต่อต้านการทุจริตในสาธารณรัฐสิงคโปร์ (Republic of Singapore) ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศหนึ่งที่ได้ชื่อว่ามีประสิทธิภาพในระบบราชการและได้รับการเชื่อถือว่ามีการดำเนินนโยบายด้านการต่อต้านการทุจริตประสบความสำเร็จ ครอบคลุมต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมของประเทศที่ต้องนำไปปฏิบัติเพื่อการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ประกอบด้วยเสาหลักทั้ง ๑๑ เสา ดังต่อไปนี้

๑. ฝ่ายบริหารมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินโดยใช้อำนาจหน้าที่ภายใต้กรอบของกฎหมายและรักษาไว้รวมทั้งเคารพในระบบคุณธรรมแห่งชาติ
๒. ฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมาย ตรวจสอบ และควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของบ้านเมืองเป็นหลัก
๓. ฝ่ายตุลาการมีหน้าที่ธำรงไว้ซึ่งความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เปิดเผย และมีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้
๔. ผู้ตรวจเงินแผ่นดินมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินให้เป็นไปอย่างถูกต้อง
๕. ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่ให้ความเป็นธรรมกับประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

๖. องค์กรเฝ้าระวัง ตรวจสอบ มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความเชี่ยวชาญ ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม เป็นอิสระปราศจากอิทธิพลครอบงำ มีความมุ่งมั่นในการปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง

๗. ข้าราชการมีหน้าที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน

๘. สื่อมวลชนมีหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารด้วยความมีเสรีภาพ เป็นอิสระ รับผิดชอบตรวจสอบได้และมีจริยธรรม

๙. ภาคประชาสังคมมีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมการรวมตัวกันของประชาชน ในการเรียกร้องถามหาความรับผิดชอบตรวจสอบได้จากภาครัฐ รวมทั้งริเริ่มการดำเนินการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

๑๐. ภาคเอกชนมีหน้าที่รักษาธรรมาภิบาล มีความรับผิดชอบต่อลูกค้า และผู้รับบริการรวมถึงชุมชนและสังคม

๑๑. องค์กรระหว่างประเทศมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการป้องกันการกระทำทุจริตและการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด

จากต้นแบบความสำเร็จของการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศสิงคโปร์ ชี้ให้เห็นว่า บทบาทของภาคประชาชนมีส่วนสำคัญในฐานะเป็นเสาหลักเสาหนึ่งของการหนุนเสริมเพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันจากภาครัฐของประเทศ ดังนั้นการหนุนเสริมพลังของคนในชุมชนเพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน จึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่จะทำให้ปัญหาของการทุจริตคอร์รัปชันได้รับการดูแลและเฝ้าระวัง ไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน อันเป็นกระบวนการหนุนเสริมการทำงานเพื่อต้านคอร์รัปชันของประเทศ

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน:กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครมีรายละเอียดของขอบเขตการดำเนินงานเพื่อการวิจัยดังนี้

๓.๑ ขอบเขตพื้นที่

๑) ชุมชนบางบัว เขตบางเขน เป็นชุมชนที่ประชาชนและผู้นำชุมชนร่วมกันต่อสู้ในเรื่องบ้านมั่นคงจนประสบความสำเร็จ ทำให้มีพลังของประชาชนและผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครเป็นชุมชนที่มีความขัดแย้ง ขาดพลังในการรวมกลุ่ม ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของชุมชนส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานคร อันเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของชุมชนเพื่อนำข้อค้นพบในการวิจัยไปปรับใช้ในชุมชนที่มีบริบทที่แตกต่างกัน

๓.๒ ขอบเขตระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย ตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๖๒ ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ รวมระยะเวลา ๑๒ เดือน

๓.๓ กิจกรรมเพื่อการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันและสร้างกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

เพื่อให้การติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันของนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกในชุมชนมีการร่วมประชุมปรึกษาหารือจนเกิดความคุ้นเคยและรับรู้ร่วมกันในการกำหนดกติกาชุมชน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเงินของชุมชน อีกทั้งการร่วมกำหนดเงื่อนไขอื่นๆที่ผ่านฉันทามติของชุมชนเพื่อสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยทีมวิจัยได้กระตุ้นคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติตามกติกาของชุมชนที่ร่วมกันกำหนดขึ้นอย่างจริงจัง ทั้งนี้ ทีมนักวิจัยได้ร่วมกันดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อติดตั้งระบบและกลไกฯ แบบมีส่วนร่วมของชุมชนดังนี้

๑. ทีมนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้ง ๒ ชุมชน

๒. จัดเวทีชี้แจงโครงการทั้ง ๒ ชุมชน เพื่อให้คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกในชุมชนรับรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการโดยจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยเกริก เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ทั้งนี้มีผู้แทนจากสำนักงานเขตทั้งสองพื้นที่เข้าร่วมในการรับรู้และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินโครงการด้วย

๓. ระเบียบวิธีที่ใช้ในกระบวนการวิจัยของโครงการนี้ได้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community – Based Research) โดยทีมวิจัยได้ให้ความสำคัญกับสมาชิกของชุมชนที่ร่วมเป็นผู้ช่วยนักวิจัย ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกของชุมชนได้ร่วมดำเนินการวิจัยตั้งแต่ขั้นตอนแรกคือการเข้าใจปัญหาของชุมชนเอง ค้นหากระบวนการแก้ไขปัญหาด้วยหลักเหตุและผล จนถึงการร่วมปฏิบัติการวิจัยและสรุปผลการวิจัยเพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งการวิจัยดังกล่าวนี้นับเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ของสมาชิกชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

๓.๑) การร่วมปฏิบัติการในการติดตั้งระบบและกลไก ระหว่างทีมนักวิจัย คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชน โดยมีการร่วมประชุมหลายต่อหลายครั้งเพื่อยืนยันฉันทามติของชุมชนอย่างแท้จริง

๓.๒) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน กรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชนภายหลังการนำระบบและกลไกไปติดตั้งเพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงและแก้ไขระบบและกลไกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๓.๓) จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชนเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการขับเคลื่อนระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน

๓.๔) จัดกิจกรรมกลุ่ม ประกอบด้วยกิจกรรมเสริมสร้างกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน รวมถึงกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาโดยให้ความสำคัญกับเยาวชนรุ่นใหม่ และกิจกรรมพัฒนากลไกหนุนเสริมในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน โดยการทดลองใช้เครื่องมือที่เป็นรูปธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน

๓.๔ การร่วมปฏิบัติการกับชุมชนในการรังกติกาชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน

ในการร่วมปฏิบัติการเพื่อติดตั้งระบบและกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน ทีมนักวิจัย คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชนได้ร่วมปรึกษาหารือและได้ข้อสรุปร่วมกันเพื่อกำหนดเป็นกติกาของชุมชนเกี่ยวกับระเบียบการประชุมของคณะกรรมการชุมชน และระเบียบการใช้จ่ายเงินของชุมชนตลอดจนช่องทางการสื่อสารในชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการรับรู้ของสมาชิกในชุมชน และข้อค้นพบอื่นๆในโครงการวิจัยระยะที่ ๑ โดยกติกาชุมชนที่ถูกกำหนดขึ้นสรุปได้ดังนี้

๑. ระเบียบชุมชนได้มีการกำหนดองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชนให้ชัดเจนว่าต้องมีจำนวนกรรมการเข้าร่วมประชุมเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการชุมชนทั้งหมดมีการกำหนดวันประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการชุมชนที่แน่นอน อีกทั้งในการประชุมแต่ละครั้งต้องมีการประชุมที่ชัดเจนและต้องมีการบันทึกและจัดทำเป็นรายงานการประชุม นอกจากนี้คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน โดยการประชุมของคณะกรรมการชุมชนทุกครั้งต้องมีการสอดแทรกเรื่องหลักการทำงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักความซื่อสัตย์สุจริต หลักการมีส่วนร่วม หลักฉันทามติ หลักความรับผิดชอบและโปร่งใส โดยกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กร

๒. คณะกรรมการชุมชนได้ระเบียบชุมชนในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลด้านการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายของกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาพบปัญหาและข้อบกพร่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของชุมชน จึงได้ปรับปรุงเครื่องมือสื่อสารที่ทำให้สมาชิกชุมชนรับรู้ข้อมูลอย่างทั่วถึงเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสร้างความโปร่งใสในกระบวนการทำงานของคณะกรรมการชุมชนให้มากขึ้น อาทิ การติดบอร์ดประกาศตามจุดต่างๆ ที่กำหนดขึ้นในชุมชน การประกาศเสียงตามสาย การสื่อสารโดยตรงต่อสมาชิกชุมชนโดยกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบในแต่ละโซน (Zone) อีกทั้งได้มีการพัฒนาเครื่องมือหนุนเสริมในการเฝ้าระวังเพื่อให้เกิดการตื่นตัวและตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน ได้แก่ การจัดให้มีกล่องรับความคิดเห็น หรือแจ้งเบาะแสปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการเปิดกล่องรับความคิดเห็นซึ่งประกอบด้วยกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนเดือนละครั้ง รวมทั้งจัดให้มีช่องทางการสื่อสารระหว่างกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนโดยใช้ระบบ Short Message Service (SMS) เพื่อส่งข้อมูลข่าวสารหรือแจ้งเตือน และระบบ line OA (Line Official Account) ซึ่งสามารถส่งข้อมูลหรือข่าวสารโดยตรงถึงสมาชิกชุมชน แต่สมาชิกชุมชนแต่ละคนสามารถสื่อสารกับคณะกรรมการชุมชนผู้รับผิดชอบได้โดยตรงและไม่มีการเปิดเผยข้อมูลถึงสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม line OA

๓. คณะกรรมการชุมชนได้จัดให้มีระบบบัญชีชุมชนเพื่อแสดงรายรับและรายจ่ายของชุมชนซึ่งสมาชิกชุมชนสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลาโดยได้ปรับปรุงบัญชีการเงินของชุมชนให้มี

ความรัดกุมในเรื่องการลงบัญชีรายรับรายจ่าย การสรุปยอดบัญชีประจำเดือน และมีการระบยอดบัญชีเพื่อให้เห็นความเคลื่อนไหวด้านบัญชีการเงินระหว่างเดือนต่อเดือนที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีการให้จัดทำบัญชีรับจ่ายสิ่งของบริจาคของชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการกระจายสิ่งของบริจาคแก่สมาชิกชุมชนอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งจัดทำบัญชีทรัพย์สินของชุมชนเพื่อให้เกิดความชัดเจนเพื่อป้องกันการนำไปใช้เป็นการส่วนตัว

๔. คณะกรรมการชุมชนได้ปรับปรุงแบบฟอร์มการเบิกจ่ายเงินและสิ่งของบริจาคของชุมชนให้รัดกุมมากขึ้น และกำหนดกรรมการผู้รับผิดชอบที่มีอำนาจลงนามเบิกจ่ายให้ชัดเจน อีกทั้งการรับและจ่ายเงินตลอดจนสิ่งของบริจาคให้มีการออกใบเสร็จรับเงินหรือใบรับสิ่งของทุกครั้ง

๕. คณะกรรมการชุมชนได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเปิดโอกาสและผลักดันให้สมาชิกชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการอย่างจริงจัง โดยการจัดให้มีการประชุมสมาชิกชุมชนเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารเรื่องการดำเนินกิจกรรมในชุมชน เปิดรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชน เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะทำงานในการดำเนินกิจกรรม และให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินและสรุปผลของการจัดกิจกรรม อีกทั้งคณะกรรมการชุมชนได้ผลักดันให้เกิดกิจกรรมการสร้างกลไกการให้กำลังใจและยกย่องผู้ที่กล้าเปิดเผยหรือให้เบาะแสการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน โดยใช้กล่องแสดงความคิดเห็นซึ่งจะลงชื่อหรือไม่ก็ได้ รวมถึงการสรรหาคนดีของชุมชนที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนเพื่อมอบรางวัลให้เป็นขวัญกำลังใจแก่บุคคลดังกล่าวตามโอกาสอันสมควร

๖. คณะกรรมการชุมชนได้กำหนดกระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายภายนอก ตลอดจนให้เกิดความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน โดยที่คณะกรรมการชุมชนต้องมีการปรึกษาร่วมกับภาคีภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานและช่วยตรวจสอบในการบริหารจัดการชุมชนเพื่อให้เกิดความโปร่งใส นอกจากนี้ คณะกรรมการชุมชนต้องสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับระเบียบและกฎเกณฑ์ของสำนักงานเขตในพื้นที่ในเรื่องการใช้จ่ายเงินของชุมชนที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และร่วมหาแนวทางเพื่อให้หน่วยงานได้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบและกฎเกณฑ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติได้จริง

๓.๕ การศึกษาดูงาน

ทีมนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย คณะกรรมการชุมชน และตัวแทนสมาชิกชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ของชุมชนทั้งสองชุมชน ได้ไปศึกษาดูงานกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการและหนุนเสริมชุมชนในการเฝ้าระวังการทุจริต รวมถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในรูปแบบต่างๆ ที่โรงเรียนอัสสัมชัญสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมเวทีการแข่งขันที่เปิดโอกาสให้กับน้องๆ เยาวชนทั่วประเทศได้แสดงความคิดและความสามารถในการณรงค์ช่วยกันต่อต้านการทุจริตในโรงเรียนและชุมชน ในหัวข้อ “โรงเรียนโปร่งใส

ชุมชนร่วมใจ ด้านภัยทุจริต” กับโครงการ “ค่ายเยาวชนช่อสะอาดด้านทุจริต ประจำปี ๒๕๖๒” ซึ่งโรงเรียนอัสสัมชัญสมุทรปราการได้รับรางวัลชนะเลิศจากการเสนอโครงการเข้าแข่งขัน เรื่อง “ACSP รวมพลังร่วม เสริมพลังสร้าง ต่อต้านการทุจริต” จึงเป็นตัวอย่างการรณรงค์ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชนคนรุ่นใหม่เพื่อนำไปสู่การสร้างพื้นที่ปลอดคอร์รัปชันให้เกิดขึ้นจริงในชุมชนและเป็นแนวทางในการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนคนรุ่นใหม่และสมาชิกชุมชน

๓.๖ เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นจากภาคีที่เกี่ยวข้อง

ทีมนักวิจัยได้จัดเวทีคืนข้อมูลเพื่อเผยแพร่สู่ชุมชนและสาธารณะ อีกทั้งรับฟังความคิดเห็นจากภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากภาคีทุกภาคส่วน ได้แก่ สมาชิกชุมชน องค์การพัฒนาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่ นักวิชาการ เครือข่ายองค์กรชุมชน และสื่อมวลชน เพื่อเพิ่มเติมปรับปรุงรายงานการวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยจัดขึ้นเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ณ ศูนย์ประชุมวิชาการนานาชาติ มหาวิทยาลัยเกริก รามอินทรา กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมรวมทั้งสิ้น ๑๕๘ คน

๓.๗ วิธีการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์

๓.๗.๑ กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

(๑) กิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย

ทีมนักวิจัยได้มีการจัดกิจกรรมเปิดเวทีการชี้แจงโครงการวิจัยแก่ชุมชนทั้งสองชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน สมาชิกชุมชน ผู้แทนสำนักงานเขตบางเขนและเขตหลักสี่ เครือข่ายชุมชน เครือข่ายนักวิจัย รวมทั้งบุคลากรของมหาวิทยาลัยเกริก โดยเฉพาะ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกริกให้เกียรติเป็นประธานเปิดงาน ณ มหาวิทยาลัยเกริก เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ๘๕ คน ดังตารางสรุปและภาพกิจกรรมในหน้า ๓๔

(๒) การติดตั้งระบบและกลไกที่ค้นพบในโครงการระยะที่ ๑

ทีมนักวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการติดตั้งระบบและกลไกที่ค้นพบในระยะที่ ๑ ในทั้งสองชุมชน โดยทีมนักวิจัยได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง อันประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน ผู้แทนสมาชิกชุมชน และทีมนักวิจัยที่เป็นผู้ประสานงานพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจระบบและกลไกที่ค้นพบในระยะที่ ๑ ที่จะนำไปติดตั้งในชุมชน ทั้งนี้ได้มีการประชุมร่วมกับ

ชุมชนฯ ละ ๒ ครั้ง รวมทั้งหมด ๔ ครั้ง เมื่อวันที่ ๗, ๑๐, ๑๓ และ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๒ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมครั้งละประมาณ ๒๐ คน ดังตารางสรุปและภาพกิจกรรมในหน้า ๓๖ – ๔๐

(๓) การกำหนดกติกาชุมชน

ทีมนักวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการกำหนดกติกาชุมชนของทั้งสองชุมชน โดยทีมนักวิจัยได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง อันประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน ผู้ช่วยนักวิจัยของทั้งสองชุมชนและทีมนักวิจัยที่เป็นผู้ประสานงานพื้นที่ เพื่อร่วมกันกำหนดกติกาชุมชนเกี่ยวกับระเบียบการประชุมของคณะกรรมการชุมชน ระเบียบการใช้จ่ายเงินของชุมชน และร่วมกันพิจารณาร่างกติกาชุมชนเกี่ยวกับระเบียบการประชุมของคณะกรรมการชุมชนและระเบียบการใช้จ่ายเงินของชุมชนทั้งนี้ได้มีการประชุมร่วมกับชุมชนฯ ละ ๓ ครั้ง รวมทั้งหมด ๖ ครั้ง เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๘ และ ๑๑ สิงหาคม ๒๑ และ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๓ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมครั้งละประมาณ ๒๒ คน ดังตารางสรุปและภาพกิจกรรมในหน้า ๔๒ – ๕๑

๓.๗.๒ การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา คอร์รัปชันในชุมชน

(๑) การกำหนดช่องทางการสื่อสาร

ทีมนักวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการกำหนดช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในชุมชนทั้งสองชุมชนโดยทีมนักวิจัยได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง อันประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน ผู้แทนสมาชิกชุมชน และทีมนักวิจัยที่เป็นผู้ประสานงานพื้นที่ เพื่อรับรู้ปัญหาและข้อบกพร่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารของชุมชนที่ผ่านมาและเพื่อสร้างรูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกชุมชนอย่างทั่วถึงทั้งนี้ได้มีการประชุมร่วมกับชุมชนฯ ละ ๓ ครั้ง รวมทั้งหมด ๖ ครั้ง เมื่อวันที่ ๙, ๑๑, ๒๒, ๒๓ สิงหาคม และ ๔, ๕ กันยายน ๒๕๖๒ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมครั้งละประมาณ ๒๐ คน ดังตารางสรุปและภาพกิจกรรมในหน้า ๕๕ – ๖๒

(๒) การร่วมแลกเปลี่ยนการดำเนินงานของทั้งสองชุมชนให้เป็นไปตามกติกาของ ชุมชนที่ได้กำหนด

ทีมนักวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการแลกเปลี่ยนการดำเนินงานของทั้งสองชุมชนให้เป็นไปตามกติกาของชุมชนที่ได้กำหนด โดยทีมนักวิจัยได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน สมาชิกชุมชน และทีมนักวิจัยที่เป็นผู้ประสานงานพื้นที่ เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนการดำเนินงานระหว่างคณะกรรมการชุมชนทั้งสองชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนและ

การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกชุมชนระหว่างสองชุมชนตามกติกาของชุมชนที่ได้กำหนด ทั้งนี้ได้มีการประชุมร่วมกันทั้งสองชุมชน เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมครั้งละประมาณ ๑๐๖ คน ดังตารางสรุปและภาพกิจกรรมในหน้า ๙๘

๓.๗.๓ การพัฒนากลไกหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการชุมชน

(๑) การพิจารณาเอกสารที่ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนในพื้นที่ศึกษา

ทีมนักวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการพิจารณาเอกสารที่ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนในพื้นที่ศึกษาโดยทีมนักวิจัยได้ร่วมประชุมปรึกษารื้อกับคณะกรรมการชุมชน เพื่อตรวจเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนอีกทั้งเพิ่มเติมและปรับปรุงเครื่องมือให้สอดคล้องกับระบบและกลไกที่ได้ข้อค้นพบในโครงการวิจัยระยะที่หนึ่ง ทั้งนี้ได้มีการประชุมชุมชนฯ ละ ๑ ครั้ง รวมทั้งหมด ๒ ครั้ง เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมครั้งละประมาณ ๑๓ คน ดังตารางสรุปและภาพกิจกรรมในหน้า ๖๗

(๒) การประชุมคณะกรรมการชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาเกี่ยวกับเอกสารการเงิน

ทีมนักวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการพิจารณาเอกสารการเงินของทั้งสองชุมชน โดยทีมนักวิจัยได้ร่วมประชุมปรึกษารื้อกับคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของเอกสารการเงินของชุมชน และเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับรายละเอียดในแบบฟอร์มเอกสารการเงินต่างๆ ทั้งนี้ได้มีการประชุมชุมชนฯ ละ ๑ ครั้ง รวมทั้งหมด ๒ ครั้ง เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมชุมชนละประมาณ ๑๓ คน ดังตารางสรุปและภาพกิจกรรมในหน้า ๗๓ – ๗๔

(๓) การอบรมกระบวนการสร้างหลักธรรมาภิบาลอยู่ให้วิถีชุมชน

ทีมนักวิจัยได้จัดการอบรมกระบวนการสร้างหลักธรรมาภิบาลอยู่ให้วิถีชุมชน โดยศาสตราจารย์พิเศษ วิชา มหาคุณ เป็นวิทยากร เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชน และให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะคณะกรรมการชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปสร้างกระบวนการทำงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล ณ มหาวิทยาลัยเกริก เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒ ทั้งนี้มีผู้เข้าร่วมการอบรมจำนวน ๑๑๖ คน ดังตารางสรุปและภาพกิจกรรมในหน้า ๘๑

(๔) การจัดกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลในชุมชน

ทีมนักวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลในชุมชนของทั้งสองชุมชน โดยทีมนักวิจัยได้ร่วมจัดกิจกรรมกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน สมาชิกชุมชน ตัวแทนสำนักงานเขตทั้งสองพื้นที่ และทีมนักวิจัยที่เป็นผู้ประสานงานพื้นที่ เพื่อจัดกระบวนการกลุ่มที่มีการรวมกันของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน เพื่อกำหนดรูปแบบในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับข้อค้นพบใน 6 ประเด็น เพื่อให้แต่ละทีมให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบันและร่วมเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ได้มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนละ ๑ ครั้ง รวมทั้งหมด ๒ ครั้ง เมื่อวันที่ ๔ และ ๕ มกราคม ๒๕๖๓ โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มครั้งละประมาณ ๖๐ คน ดังตารางสรุปและภาพกิจกรรมในหน้า ๘๕ - ๘๖

(๕) การประชุมคณะกรรมการชุมชนเพื่อติดตามการดำเนินงานเกี่ยวกับกตีกาชุมชนที่ได้กำหนดขึ้นและการประชุมในการสร้างรูปแบบกลไกและการหนุนเสริมการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

ทีมนักวิจัยได้ร่วมประชุมกับคณะกรรมการชุมชนเพื่อติดตามการดำเนินงานเกี่ยวกับกตีกาชุมชนที่ได้กำหนดขึ้นของชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๓ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน ๙ คน และได้ร่วมประชุมเพื่อสร้างรูปแบบกลไกและการหนุนเสริมการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในทั้งสองชุมชนชุมชนละ ๑ ครั้ง โดยทีมนักวิจัยได้ร่วมประชุมกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน ผู้แทนสมาชิกชุมชน และทีมนักวิจัยที่เป็นผู้ประสานงานพื้นที่ ชุมชนละ ๑ ครั้ง รวมทั้งหมด ๒ ครั้ง เมื่อวันที่ ๓ และ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมครั้งละประมาณ ๒๐ คน และได้มีการร่วมแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ โดยมีผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยน จำนวน ๓๑ คน ดังตารางสรุปและภาพกิจกรรมในหน้า ๑๐๕

(๖) การสร้างกลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการชุมชนและการให้กำลังใจยกย่องสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยมูลการทุจริตคอร์รัปชัน

ทีมนักวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการเพื่อสร้างกลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการชุมชนและการให้กำลังใจยกย่องสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยมูลการทุจริตคอร์รัปชันทั้งสองชุมชนละ ๑ ครั้ง รวมทั้งหมด ๒ ครั้ง เมื่อวันที่ ๑๘ และ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมครั้งละ ๑๑ คน นอกจากนั้น คณะกรรมการชุมชน ผู้แทนสมาชิกชุมชน และทีมนักวิจัย ได้ร่วมแลกเปลี่ยนการดำเนินงานต่อกลไกดังกล่าวที่ได้ร่วมกำหนดขึ้นของทั้งสองชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนทั้งหมดจำนวน ๓๑ คน เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ดังตารางสรุปและภาพกิจกรรมในหน้า ๑๑๐

๓.๗.๔ คู่มือชุมชนด้านคอร์รัปชัน

ทีมวิจัยได้จัดทำคู่มือชุมชนด้านคอร์รัปชันเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติให้กับชุมชนตามกติกาชุมชน
ที่ได้กำหนดไว้ ดังปรากฏในภาคผนวกหน้าที่ ๒๑๗

๓.๘ กิจกรรมและภาพประกอบกิจกรรม

วัตถุประสงค์ที่ ๑ การติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตารางกิจกรรมที่๑.๑ การประชุมเปิดตัวโครงการเพื่อนำระบบและกลไกไปติดตั้งในชุมชน

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
๑.กิจกรรมการประชุมทีมนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเพื่อวางแผนการทำงานของโครงการวิจัยและร่วมกันกำหนดวันเปิดตัวโครงการ	๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒	๑.เพื่อวางแผนการทำงานของโครงการวิจัยให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด ๒. เพื่อร่วมกันกำหนดวันเปิดตัววิจัยชี้แจงโครงการวิจัยให้ภาคีที่เกี่ยวข้องรับทราบ	ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยกรีก	ทีมนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน ๘ คน	๑.มีการกำหนดแผนการทำงานตามกิจกรรมของโครงการวิจัยฯเพื่อกำหนดการลงพื้นที่ ๒.มีการกำหนดวันเวลาและสถานที่ในการเปิดตัวชี้แจงโครงการวิจัยฯ ๓.มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย/ภาคีที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเวทีชี้แจงโครงการวิจัยฯ

ภาพกิจกรรม

การประชุมทีมนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเพื่อวางแผนการทำงานของโครงการวิจัยและร่วมกำหนดวันเปิดตัวโครงการ
เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
๒.กิจกรรมการเปิดเวทีชี้แจง โครงการวิจัยฯ	๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐น.	๑. เพื่อทำความเข้าใจกับภาคีที่ เกี่ยวข้องให้รับรู้ความเป็นมาและ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยฯ ๒. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรับ ฟังข้อเสนอแนะจากภาคีที่ เกี่ยวข้อง	ห้อง ๓๒๐๒ อาคาร เฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยเกริก	๑. คณะกรรมการชุมชน สมาชิก ชุมชนของพื้นที่ศึกษา จำนวน ๖๔ คน ๒. ผู้แทนจากสำนักเขตบางเขน จำนวน ๑ คน และผู้แทนจากสำนัก เขตหลักสี่ จำนวน ๒ คน ๓. อธิการบดี คณาจารย์ และ เจ้าหน้าที่ ของมหาวิทยาลัยเกริก จำนวน ๑๓ คน ๔. ทีมนักวิจัยจำนวน ๕ คน รวมจำนวน ๘๕ คน	๑. กลุ่มเป้าหมายและภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้รับรู้ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ ของโครงการวิจัยฯ ๒. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้รับ ข้อเสนอแนะจากภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ กระบวนการวิจัยสามารถขับเคลื่อนไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพกิจกรรม
การเปิดตัวโครงการฯ เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒

ตารางกิจกรรมที่ ๑.๒การประชุมคณะกรรมการและสมาชิกชุมชนเพื่อนำระบบและกลไกไปติดตั้งในชุมชน

๑.๓ การปฏิบัติการร่วมกับชุมชนเพื่อกำหนดกลไกและนำรูปแบบไปปฏิบัติและ

๒.๒ จัดประชุมเพื่อร่วมสร้างกฎกติกาให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้งบประมาณโดยร่วมปฏิบัติงานกับชุมชน

(เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒- เพื่อเสริมสร้างกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน เนื่องจากได้จัดกิจกรรมร่วมกับกิจกรรมในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑)

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
๑.กิจกรรมการลงพื้นที่ศึกษาเพื่อติดตั้งระบบและกลไกที่ค้นพบในระยะที่๑	๗และ ๑๓มิถุนายน ๒๕๖๒ ๑๖.๐๐-๑๘.๐๐ น.	๑. เพื่อร่วมพูดคุยและปรึกษาหารือระหว่างนักวิจัย คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางในการติดตั้งระบบและกลไก ๒. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับบริบทและวิถีปฏิบัติทางการเงินที่ผ่านมาของชุมชน ๓. เพื่อรับรู้ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเงินของชุมชน	ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา	ทีม นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน ทีมผู้ประสานงานพื้นที่ วันที่ ๗มิถุนายน ๒๕๖๒ จำนวน ๑๖คน วันที่ ๑๓มิถุนายน ๒๕๖๒ จำนวน ๒๐คน	๑.ได้รับรู้และเข้าใจบริบท อีกทั้งวิธีปฏิบัติทางการเงินที่ผ่านมาของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกติกาของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเงิน ๒.มีการกำหนดขั้นตอนในการขับเคลื่อนระบบและกลไก ๓.ได้รับรู้ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเงินของชุมชน

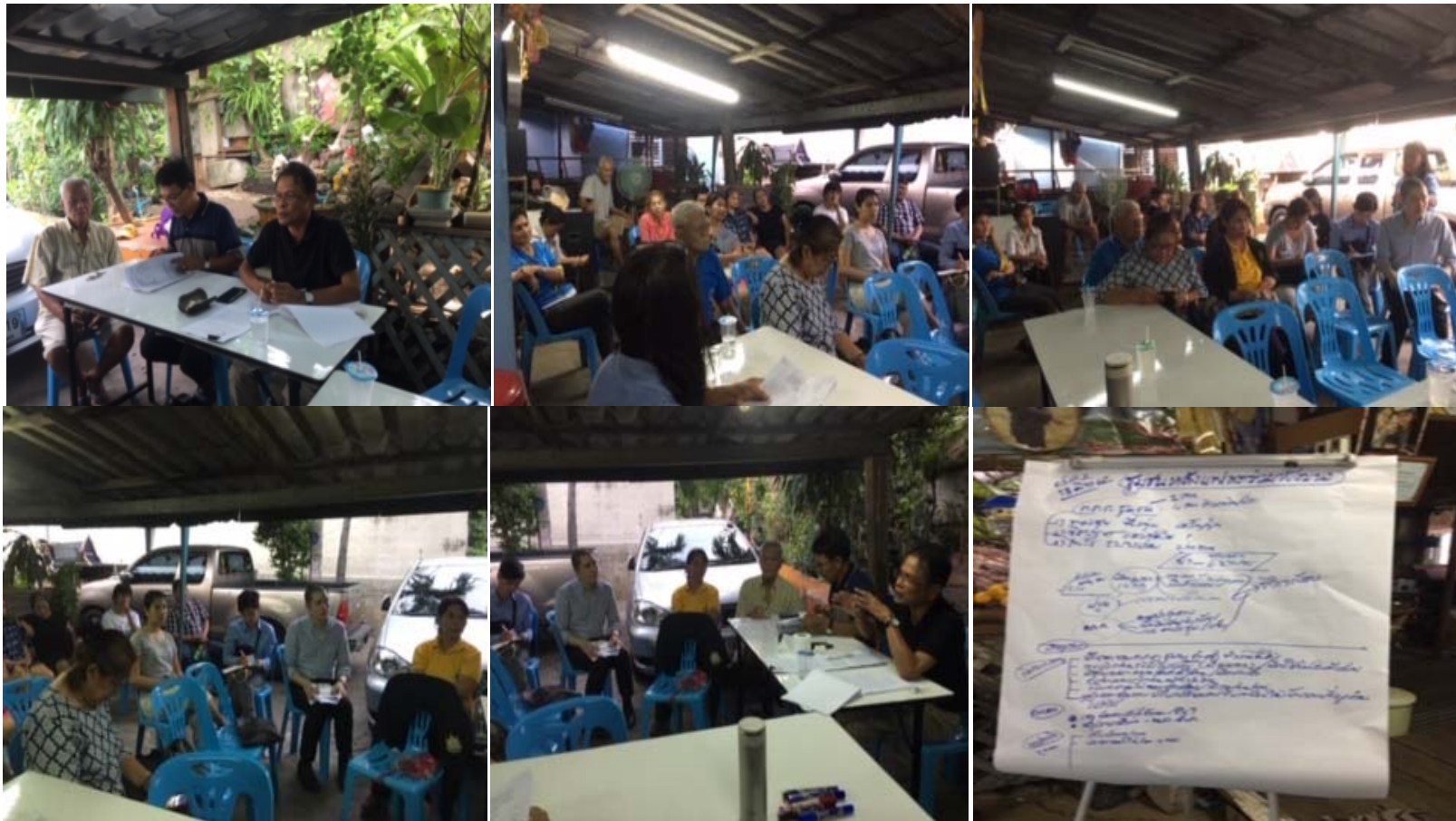
ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อติดตั้งระบบและกลไกที่ค้นพบในระยะที่๑ ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๒

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อติดตั้งระบบและกลไกที่ค้นพบในระยะที่๑ ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เมื่อวันที่ ๑๓มิถุนายน ๒๕๖๒

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
(ต่อ) กิจกรรมการลงพื้นที่ศึกษา เพื่อติดตั้งระบบและกลไกฯ ที่ค้นพบในระยะที่ 1	๑๐มิถุนายน ๒๕๖๒ ๑๖.๐๐ – ๑๘.๐๐น. ๑๖มิถุนายน ๒๕๖๒ ๑๐.๐๐ -๑๒.๐๐ น.		ชุมชนบางบัว	ทีม นักวิจัย และผู้ช่วย นักวิจัย คณะกรรมการชุมชนและ สมาชิกชุมชน ทีมผู้ประสานงานพื้นที่ วันที่ ๑๐มิถุนายน ๒๕๖๒ จำนวน ๑๖คน วันที่ ๑๖มิถุนายน ๒๕๖๒ จำนวน ๒๑คน	

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อติดตั้งระบบและกลไกที่ค้นพบในระยะที่๑ ชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๑๐มิถุนายน ๒๕๖๒

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อติดตั้งระบบและกลไกที่ค้นพบในระยะที่๑ ชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๑๖มิถุนายน ๒๕๖๒

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
๒. กิจกรรมการลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดกติกาชุมชน	๗ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ๑๓.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.	๑. เพื่อร่วมกันกำหนดกติกาชุมชนเกี่ยวกับระเบียบการประชุมของคณะกรรมการชุมชน ๒. เพื่อร่วมกันกำหนดระเบียบการใช้จ่ายเงินของชุมชน ๓. เพื่อร่วมกันพิจารณาร่างกติกาชุมชนเกี่ยวกับระเบียบการประชุมของคณะกรรมการชุมชนและระเบียบการใช้จ่ายเงินของชุมชน	ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๖ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕ คน ทีมผู้ประสานงาน จำนวน ๗ คน รวมจำนวน ๑๘ คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๗ คน ผู้ช่วยนักวิจัยบางบัว จำนวน ๑ คน ผู้ช่วยนักวิจัยหลังแฟลตร่วมพัฒนา จำนวน ๓ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕ คน ทีมผู้ประสานงาน จำนวน ๔ คน รวมจำนวน ๒๐ คน	ได้กติกาสมาชิกชุมชนที่กำหนดจากมติร่วมของที่ประชุมคณะกรรมการชุมชนดังนี้ ๑. การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน ๒. การเงินของชุมชน ๓. การรับสิ่งของบริจาค ๔. การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ๕. การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน ๖. กระบวนการหนุนเสริมเพื่อการดำเนินคอร์รัปชันในชุมชน ๘. กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคีภายนอก

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดกติกาชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนา เมื่อวันที่ ๗กรกฎาคม ๒๕๖๒(๐๙.๐๐-๑๒.๐๐น.)

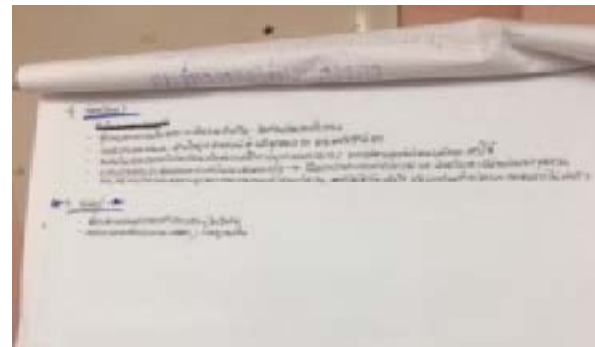
ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดกติกาชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๒ (๑๓.๓๐ -๑๖.๓๐ น.)

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
(ต่อ) กิจกรรมการลงพื้นที่ศึกษา เพื่อกำหนดกติกาชุมชน	๘สิงหาคม ๒๕๖๒ ๑๗.๐๐ -๑๙.๐๐ น.		ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๖คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕คน ทีมผู้ประสานงาน จำนวน ๒คน รวมจำนวน ๑๓คน	
	๑๑สิงหาคม ๒๕๖๒ ๐๙.๐๐ -๑๒.๐๐ น.		ชุมชนหลังแฟลตร่วม พัฒนา	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๖คน สมาชิกชุมชน จำนวน ๑ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๔คน ทีมผู้ประสานงาน จำนวน ๑คน รวมจำนวน ๒๒คน	

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดกติกาชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒ (๑๗.๐๐ - ๑๙.๐๐ น.)

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดกติกาชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๒ (๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐น.)

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
(ต่อ) ๒.กิจกรรมการลงพื้นที่ ศึกษาเพื่อกำหนดกติกา ชุมชน	๗ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐น.		ชุมชนหลังแฟลตร่วม พัฒนา	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๖คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕คน ทีมผู้ประสานงาน จำนวน ๗คน รวมจำนวน ๑๘คน	
	๗ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ๑๓.๓๐ -๑๖.๓๐ น.		ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๗คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕คน ผู้ช่วยนักวิจัยบางบัว จำนวน ๑คน ผู้ช่วยนักวิจัยหลังแฟลต ร่วมพัฒนา จำนวน ๓คน ทีมผู้ประสานงาน จำนวน ๓คน รวมจำนวน ๑๘คน	

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
(ต่อ) ๒.กิจกรรมการลงพื้นที่ ศึกษาเพื่อกำหนดกติกา ชุมชน	๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๒ ๑๗.๐๐ -๑๙.๐๐ น.		ชุมชนหลังแฟลตร่วม พัฒนา	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๗คน ทีม นักวิจัยและผู้ช่วย นักวิจัย จำนวน ๖คน ทีมผู้ประสานงาน จำนวน ๔คน รวมจำนวน ๑๗คน	
	๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๒ ๑๗.๐๐ -๑๙.๐๐ น.		ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๘คน ทีม นักวิจัย จำนวน ๓คน ทีมผู้ประสานงาน จำนวน ๓คน รวมจำนวน ๑๔คน	
	๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๒ ๑๓.๓๐ -๑๖.๓๐ น.		มหาวิทยาลัยเกริก	คณะกรรมการชุมชนหลัง แฟลตร่วมพัฒนา จำนวน ๕คน ทีม นักวิจัยและผู้ช่วย นักวิจัย จำนวน ๖คน รวมจำนวน ๑๑คน	

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
(ต่อ) ๒.กิจกรรมการลงพื้นที่ ศึกษาเพื่อกำหนดกติกา ชุมชน	๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๒ ๑๖.๓๐ -๑๘.๓๐ น.		มหาวิทยาลัยเกริก	คณะกรรมการชุมชนบาง บัว จำนวน ๖คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕คน รวมจำนวน ๑๑ คน	

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดกติกาชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๒ (๑๗.๐๐ - ๑๙.๐๐ น.)

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดกติกาชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๒ (๑๗.๐๐ -๑๙.๐๐ น.)

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดกติกาชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๒(๑๓.๓๐- ๑๖.๓๐ น.)

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดกติกาชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๒ (๑๖.๓๐ -๑๘.๓๐ น.)

วัตถุประสงค์ที่ ๒. การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน

ตารางกิจกรรมที่ ๒.๑ ประชุมเพื่อสร้างรูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกชุมชน

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
๑. กิจกรรมการลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดช่องทางการสื่อสาร	๙ สิงหาคม ๒๕๖๒ ๑๓.๐๐ - ๑๙.๐๐ น.	๑. เพื่อรับรู้ปัญหาและข้อบกพร่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารของชุมชนที่ผ่านมา ๒. เพื่อสร้างรูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกชุมชนอย่างทั่วถึง	ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๗ คน สมาชิกชุมชนจำนวน ๑๔ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๔ คน ทีมผู้ประสานงาน จำนวน ๕ คน รวมจำนวน ๓๐ คน	๑. ได้รับรู้ปัญหาและข้อบกพร่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารของชุมชน ๒. ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับเครื่องมือสื่อสารของชุมชนที่ใช้ในปัจจุบัน ๓. ได้รูปแบบเบื้องต้นของเครื่องมือสื่อสารที่ทำให้สมาชิกชุมชนรับรู้ข้อมูลอย่างทั่วถึงและสร้างความโปร่งใสในกระบวนการทำงานของคณะกรรมการชุมชนมากขึ้น
	๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๒ ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.		ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๖ คน สมาชิกชุมชนจำนวน ๑๑ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๔ คน ทีมผู้ประสานงาน จำนวน ๑ คน รวมจำนวน ๒๒ คน	

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดช่องทางการสื่อสารชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๒ (๑๗.๐๐ -๑๙.๐๐ น.)

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดช่องทางการสื่อสารหลังแพลตฟอร์มพัฒนา เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๒ (๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.)

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
(ต่อ) กิจกรรมการลงพื้นที่ศึกษา เพื่อกำหนดกำหนดช่องทางการสื่อสาร	๒๒สิงหาคม ๒๕๖๒ ๑๗.๐๐ -๑๙.๐๐ น.		ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๖คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๔คน ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน ๑ คน รวมจำนวน ๑๑คน	
	๕กันยายน ๒๕๖๒ ๑๗.๐๐ -๑๙.๐๐น.		ชุมชนหลังแฟลตร่วม พัฒนา	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๔คน สมาชิกชุมชน จำนวน ๑๑ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕คน ทีมผู้ประสานงาน จำนวน ๒คน รวมจำนวน ๒๒คน	

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดช่องทางการสื่อสารชุมชน บางบัว เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๒ (๑๗.๐๐-๑๙.๐๐ น.)

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดช่องทางการสื่อสารชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๒ (๑๗.๐๐ -๑๙.๐๐น.)

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
(ต่อ) กิจกรรมการลงพื้นที่ศึกษา เพื่อกำหนดช่องทางการ สื่อสาร	๒๓สิงหาคม ๒๕๖๒ ๑๗.๐๐ -๑๙.๐๐ น.		ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๗คน สมาชิกชุมชน จำนวน ๗ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๔คน ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน ๑ คน รวมจำนวน ๑๙คน	
	๔กันยายน ๒๕๖๒ ๑๗.๐๐ -๑๙.๐๐ น.		ชุมชนหลังแฟลตร่วม พัฒนา	คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๕คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕คน รวมจำนวน ๑๐คน	

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดช่องทางการสื่อสารชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๒ (๑๗.๐๐-๑๙.๐๐ น.)

ภาพกิจกรรม

การลงพื้นที่ศึกษาเพื่อกำหนดช่องทางการสื่อสารชุมชนหลังพายุพัฒนาเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๒(๑๗.๐๐ -๑๙.๐๐ น.)

วัตถุประสงค์ที่ 3. การพัฒนากลไกหนุนเสริมในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน

ตารางกิจกรรมที่ ๓.๑ สร้างรูปแบบกลไกเสริมการเฝ้าระวังและติดตามการทุจริตคอร์รัปชัน และ

๓.๓ สร้างกลไกในการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการชุมชนให้เกิดการตื่นตัวในการสร้างวัฒนธรรมต้านคอร์รัปชัน

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
เข้าร่วมการประชุมสัมมนา นักวิจัยและเครือข่ายด้าน การต่อต้านคอร์รัปชัน “คิด-พูด-ทำ เพื่อต้านโกง อย่างมีประสิทธิภาพ”	๑๑ตุลาคม ๒๕๖๒ ๐๙.๐๐ -๑๖.๐๐ น.	๑. เพื่อพัฒนาเครือข่าย เผยแพร่องค์ความรู้ เครื่องมือ และกลไกในการ ต่อต้านคอร์รัปชัน ๒. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็นในการพัฒนา กลไกและเครื่องมือในการ ต่อต้านคอร์รัปชัน	ห้อง The Lawn ชั้น ๑๙เกษรวิลเลจ ถนน เพลินจิต กรุงเทพฯ	คณะกรรมการชุมชนบาง บัวและหลังพลาตร่วม พัฒนา จำนวน ๕คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕คน รวมจำนวน ๑๐คน	๑. ได้องค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆใน การนำมาประยุกต์ใช้ในการต่อต้านทุจริต คอร์รัปชัน ๒. ได้เครือข่ายในการสร้างเครื่องมือและ กลไกในการต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน ๓. ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่ายที่ เกี่ยวข้องกับการต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน

ภาพกิจกรรม

การสร้างกลไกในการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการชุมชนให้เกิดการตื่นตัวในการสร้างวัฒนธรรมต้านคอร์รัปชัน
เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๒ (๐๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.)

ตารางกิจกรรม ประชุมวางแผนทำกิจกรรม

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดไว้ของทั้งสองชุมชน	๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ๑๓.๓๐ -๑๖.๓๐ น.	๑.เพื่อร่วมปรึกษาหารือทีมนักวิจัยเพื่อกำหนดกิจกรรมที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องในพื้นที่วิจัย ๒.เพื่อกำหนดประเด็นในการสร้างกระบวนการหนุนเสริมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอรัปชั่น ๓.เพื่อกำหนดวันและเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนและทีมนักวิจัย	ศูนย์วิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเกริก	ทีมนักวิจัยอาจารย์ จำนวน ๕ คน	๑.ทีมนักวิจัยได้กำหนดวันเพื่อตรวจเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนเพื่อที่จะได้เพิ่มเติมและปรับปรุงเครื่องมือให้สอดคล้องกับระบบและกลไกที่ได้ข้อค้นพบในโครงการวิจัยระยะที่หนึ่ง ๒. ได้ประเด็นในการสร้างกระบวนการหนุนเสริมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอรัปชั่น โดยมี ๓ กิจกรรมหลักดังนี้ - อบรมกระบวนการสร้างธรรมาภิบาลในวิถีชุมชน แก่คณะกรรมการและสมาชิกชุมชน โดย ศาสตราจารย์พิเศษวิชา มหาคุณ - ชุมชนกับการสร้างการบริหารแบบธรรมาภิบาล (โดยทำกิจกรรมแยกชุมชน)

กิจกรรม (ต่อ)	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดไว้ของทั้งสองชุมชน	๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ๑๓.๓๐-๑๖.๓๐น.	๑.เพื่อร่วมปรึกษาหารือทีมนักวิจัยเพื่อกำหนดกิจกรรมที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องในพื้นที่วิจัย ๒.เพื่อกำหนดประเด็นในการสร้างกระบวนการหนุนเสริมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอรัปชั่น ๓.เพื่อกำหนดวันและเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนและทีมนักวิจัย	ศูนย์วิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเกริก	ทีมนักวิจัยอาจารย์จำนวน ๕ คน	-กิจกรรมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (โดยจัดร่วมกันทั้งสองชุมชน) ๓.ได้วันและเวลาในการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนดังนี้ -- อบรมกระบวนการสร้างธรรมาภิบาลในวิถีชุมชน ในวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒ -ชุมชนกับการสร้างการบริหารแบบธรรมาภิบาล (ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา ในวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๓ ชุมชนบางบัว ในวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๓) -กิจกรรมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ตารางกิจกรรม ประชุมที่มววิจัยและคณะกรรมการชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาเพื่อพิจารณาเอกสารที่ใช้ในการบริหารจัดการชุมชน
ในวันที่ ๑๕ และ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การพิจารณาเอกสารที่ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนของชุมชนในพื้นที่ศึกษา	ชุมชนบางบัว ๑๕พฤศจิกายน๒๕๖๒ ๑๐.๓๐-๑๒.๐๐ น. ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา ๑๙พฤศจิกายน๒๕๖๒ ๑๓.๓๐-๑๕.๓๐ น.	เพื่อตรวจเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนอีกทั้งเพิ่มเติมและปรับปรุงเครื่องมือให้สอดคล้องกับระบบและกลไกที่ได้ข้อค้นพบในโครงการวิจัยระยะที่หนึ่ง	ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ชุมชนบางบัว ที่ ม นั ก วิ จั ย แ ล ะ คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๗ คน ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา ที่ ม นั ก วิ จั ย แ ล ะ คณะกรรมการชุมชน จำนวน ๑๓ คน	-ทีมนักวิจัยและคณะกรรมการชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาเอกสารทั้งเอกสารด้านการเงิน การดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชน -ทีมนักวิจัยและคณะกรรมการชุมชนได้ร่วมกันเพิ่มเติมรายละเอียดในเอกสารให้สอดคล้องกับกติกาชุมชนที่ได้กำหนดขึ้นจากข้อค้นพบในโครงการวิจัยระยะที่หนึ่ง

ภาพกิจกรรม

การประชุมทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาเพื่อพิจารณาเอกสารที่ใช้ในการบริหารจัดการชุมชน
เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

ภาพกิจกรรม

การประชุมทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาเพื่อพิจารณาเอกสารที่ใช้ในการบริหารจัดการชุมชน
เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

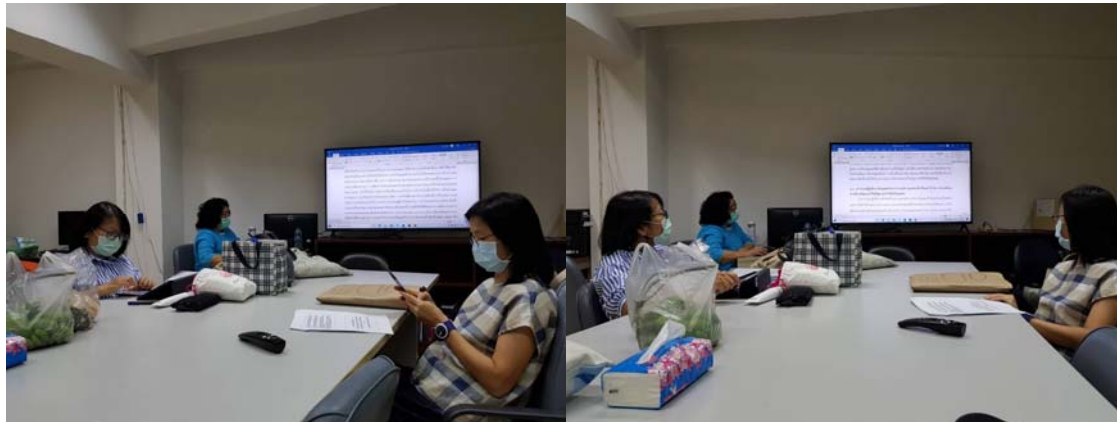
ตารางกิจกรรม ประชุมทีมวิจัยเพื่อจัดทำโครงการอบรมกระบวนการสร้างหลักสูตรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนา

เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมทีมวิจัยเพื่อจัดทำโครงการอบรมกระบวนการสร้างหลักสูตรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน	๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	เพื่อเตรียมความพร้อมและเขียนโครงการการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้างหลักสูตรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชนแก่คณะกรรมการและสมาชิกชุมชนบางบัวและหลังแปดร่วมพัฒนา	ศูนย์วิจัยและพัฒนา	ทีมนักวิจัย จำนวน ๔ คน	๑.ได้โครงการการอบรมกระบวนการสร้างหลักสูตรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน โดยเชิญ ศาสตราจารย์พิเศษ วิชาม หาคูณ เป็นวิทยากร ๒. ได้กลุ่มเป้าหมาย อันประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนบางบัวและหลังแปดร่วมพัฒนา จำนวน ๑๒๐ คน

ภาพกิจกรรม

ประชุมทีมวิจัยเพื่อจัดทำโครงการอบรมกระบวนการสร้างหลักฐานการให้อยู่ในวิถีชุมชน ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนา
เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

ตาร
าง
กิจก
กรรม
ประชุม
คณะ
กรร
มกา
ร

ชุมชนบางบัวและหลังพหลดร่วมพัฒนาเกี่ยวกับเอกสารการเงิน เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมคณะกรรมการชุมชนบางบัวและหลังพหลดร่วมพัฒนาเกี่ยวกับเอกสารการเงิน	ชุมชนหลังพหลดร่วมพัฒนา 10.30-12.00 น. ชุมชนบางบัว 26 พฤศจิกายน 2562 13.30-15.30 น.	๑. เพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของเอกสารการเงินของชุมชน ๒. เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับรายละเอียดในแบบฟอร์มเอกสารการเงินต่างๆ	ศูนย์วิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเกริก ห้อง ๓๒๐๖	คณะกรรมการชุมชนบางบัว และ ทีม นักวิจัย จำนวน ๘ คน คณะกรรมการชุมชนหลังพหลดร่วมพัฒนาและทีม นักวิจัย จำนวน ๗ คน รวมจำนวน ๑๐ คน	คณะกรรมการชุมชนทั้งสองชุมชนเข้าใจรายละเอียดและวิธีการจัดทำเอกสารการเงินต่างๆของชุมชน และวางแผนจัดทำเอกสารการเงินเพื่อร่วมกันพิจารณาในการประชุมครั้งต่อไป

ภาพกิจกรรม

ประชุมคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก

เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ เวลา ๑๐.๓๐ - ๑๒.๐๐ น.

ภาพกิจกรรม

ประชุมคณะกรรมการชุมชนบางบัว ที่ ห้อง ๓๒๐๖ มหาวิทยาลัยเกริก

เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๖.๐๐ น.

ตารางกิจกรรม ประชุมทีมนักวิจัยเพื่อเขียนบทความวิจัย ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนา เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายนและ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๒ ครั้งที่ ๑+๒

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมทีมนักวิจัยเพื่อเขียนบทความวิจัย	๒๙ พฤศจิกายน และ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๒	๑.เพื่อเขียนบทความวิจัยสำหรับการนำเสนอในการประชุมวิชาการนานาชาติ “ International Conference on Sustainability Management”ในวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓	ศูนย์วิจัยและพัฒนา	๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ทีมนักวิจัย จำนวน ๓ คน ๔ ธันวาคม ๒๕๖๒ ทีมนักวิจัย จำนวน ๔ คน	ได้บทความวิจัยเพื่อเผยแพร่ข้อค้นพบจากงานวิจัยทั้งสองระยะ โดยกำหนดชื่อบทความ “Community Empowerment for Building Community – Free Society”

ภาพกิจกรรม

ประชุมทีมนักวิจัยเพื่อเขียนบทความวิจัย ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนา
เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ครั้งที่ ๑

ภาพกิจกรรม
ประชุมทีมนักวิจัยเพื่อเขียนบทความวิจัย ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนา
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๒ ครั้งที่ ๒

ตารางกิจกรรม ประชุมทีมนักวิจัยเพื่อเตรียมงานโครงการอบรมกระบวนการสร้างหลักสูตรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน ณ ศูนย์วิจัยฯ มหาวิทยาลัยเกริก
เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๒

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมทีมนักวิจัยเพื่อเตรียมงานโครงการอบรมกระบวนการสร้างหลักสูตรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน	๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๒	๑.เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินโครงการอบรมกระบวนการสร้างหลักสูตรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน ทั้งในเรื่องสถานที่และผู้รับผิดชอบ สำหรับวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒	ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมนักวิจัย จำนวน ๕ คน	-ได้รับผิดชอบของฝ่ายต่างๆ และสำรวจความพร้อมของสถานที่ในการอบรม ในวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒

ภาพกิจกรรม

ประชุมทีมนักวิจัยเพื่อเตรียมงานโครงการอบรมกระบวนการสร้างหลักสูตรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน ณ ศูนย์วิจัยฯ มหาวิทยาลัยเกริก
เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๒

ตารางกิจกรรม การอบรมกระบวนการสร้างหลักธรรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน ณ ห้อง ๒๓๐๐ มหาวิทยาลัยเกริก เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การอบรมกระบวนการสร้างหลักธรรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน โดยศาสตราจารย์พิเศษ วิชา มหาคุณ	๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒	๑. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชน ๒. เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะคณะกรรมการชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปสร้างกระบวนการทำงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล	ห้อง ๒๓๐๐	คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชนบางบัว และหลังแฟลตร่วมพัฒนา จำนวน ๑๑๑ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕ คน รวมจำนวน ๑๑๖ คน	๑. ผู้เข้าร่วมการอบรมได้รับความรู้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชน ๒. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะคณะกรรมการชุมชนสามารถนำหลักการจากการอบรมไปปรับใช้ในกสบบริหารชุมชนโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ๓. ผู้เข้าร่วมอบรมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนโดยหลักธรรมาภิบาล

ภาพกิจกรรม

การอบรมกระบวนการสร้างหลักธรรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน ณ ห้อง ๒๓๐๐ มหาวิทยาลัยเกริก เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒

ตารางกิจกรรม ประชุมที่มววิจัยเพื่อเตรียมการจัดกระบวนการกลุ่มส่งเสริมธรรมาภิบาลในชุมชน ณ ศูนย์วิจัยฯ เมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมที่มววิจัยเพื่อเตรียมการจัดกระบวนการกลุ่มส่งเสริมธรรมาภิบาลในชุมชน	๓ มกราคม ๒๕๖๓ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	๑. เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกระบวนการกลุ่มส่งเสริมธรรมาภิบาลในชุมชน ๒. เพื่อกำหนดกิจกรรมให้กรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนร่วมนำเสนอตามประเด็นของการติดตั้งระบบและกลไกเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชน	ศูนย์วิจัยและพัฒนา	ที่มนักวิจัย จำนวน ๕ คน	๑. ได้ประเด็นในการจัดกิจกรรมการติดตั้งระบบและกลไกเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชน ๖ ประเด็นตามข้อค้นพบในโครงการวิจัยระยะที่ ๑ ๒. ได้รูปแบบต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้ง ๖ ประเด็นของคณะกรรมการและสมาชิกชุมชน

ภาพกิจกรรม

ประชุมทีมวิจัยเพื่อเตรียมการจัดกระบวนการกลุ่มส่งเสริมธรรมาภิบาลในชุมชน ณ ศูนย์วิจัยฯ เมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๓

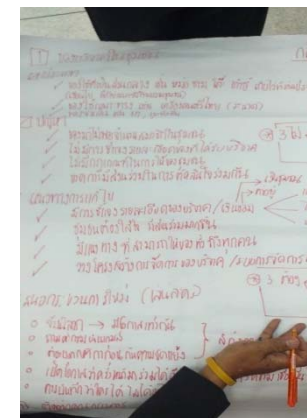

ตารางกิจกรรม การจัดกระบวนการกลุ่มส่งเสริมธรรมาภิบาลในชุมชน เมื่อวันที่ ๔ และ ๕ มกราคม ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การจัดกระบวนการกลุ่มส่งเสริมธรรมาภิบาลในชุมชน	๔ มกราคม ๒๕๖๒ ๑๓.๓๐-๑๖.๓๐ น.	เพื่อจัดกระบวนการกลุ่มที่มีการร่วมกันของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนเพื่อกำหนดรูปแบบในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับข้อค้นพบใน 6 ประเด็นเพื่อให้แต่ละทีมให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบันและร่วมเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข้ปัญหา	โรงเรียนบางเขน(ไ้วสาลี)	สมาชิกชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา จำนวน 54 คน ตัวแทนจากสำนักงานเขตหลักสี่ จำนวน ๑ คน ทีมกลาง จำนวน ๒ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕ คน ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน ๓ คน รวมจำนวน ๖๖ คน	๑.ได้ทราบสถานการณ์ของปัญหาในปัจจุบันทั้ง ๖ ประเด็นเพื่อยืนยันข้อค้นพบในโครงการวิจัยระยะที่ ๑ ๒. ทีมวิจัยได้รับทราบข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไข้ปัญหาเพื่อนำไปใช้ในการกระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไข้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อให้การบริหารจัดการชุมชนเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
	๕ มกราคม ๒๕๖๓ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.		ชุมชนบางบัว	สมาชิกชุมชนบางบัวจำนวน ๕๔ คน ทีมกลาง จำนวน ๒ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕ คน ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน ๓ คน รวมจำนวน ๖๔ คน	

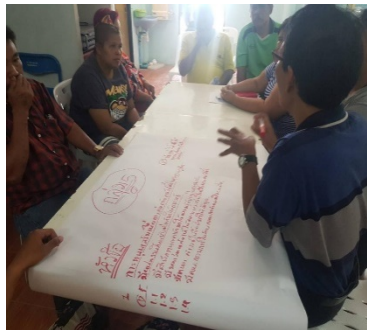
ภาพกิจกรรม

การจัดกระบวนการกลุ่มส่งเสริมธรรมาภิบาลในชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนา เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๓

ภาพกิจกรรม

การจัดกระบวนการกลุ่มส่งเสริมธรรมาภิบาลในชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๓

ตารางกิจกรรม ประชุมทีมวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนอัสสัมชัญสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การเตรียมความพร้อมในการศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนอัสสัมชัญสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ	๘ มกราคม ๒๕๖๓ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	๑.เพื่อเขียนโครงการศึกษาดูงานกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและเยาวชนรุ่นใหม่เพื่อสร้างชุมชนปลอดภัยไร้พหุนัย ๒.เพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของทีมนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย	ศูนย์วิจัยและพัฒนา	ทีมนักวิจัย จำนวน ๕ คน	๑.ได้โครงการศึกษาดูงานฯ เพื่อเสนอต่อ สกสว.พิจารณาเพื่ออนุมัติงบประมาณต่อไป ๒.ทีมวิจัยได้รับบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการศึกษาดูงานประกอบด้วย การประสานงานกับหน่วยงานที่ศึกษาดูงานชุมชนในพื้นที่ ผู้เข้าร่วมการศึกษาดูงาน ค่าตอบแทนและของที่ระลึกแก่วิทยากร ฯลฯ

ประชุมที่มวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาตุงาน ณ โรงเรียนอัสสัมชัญสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓

ตารางกิจกรรม ประชุมคณะกรรมการชุมชนบางบัวเพื่อติดตามการดำเนินงานในการติดตั้งระบบและกลไกตามกติกาของชุมชนที่กำหนดไว้
เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมคณะกรรมการชุมชนบางบัว เพื่อติดตามการดำเนินงาน	๑๓ มกราคม ๒๕๖๓ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	๑. เพื่อติดตามการดำเนินงานในการติดตั้งระบบและกลไกตามกติกาของชุมชน ๒. เพื่อร่วมปรึกษาหารือต่อปัญหาการนำกติกาชุมชนที่นำไปปฏิบัติ	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบางบัว	กรรมการชุมชนบางบัว จำนวน ๕ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๔ คน	๑. ทีมวิจัยได้รับทราบความก้าวหน้าและปัญหาต่อการนำกติกาชุมชนไปปฏิบัติ ๒. ได้แนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น ในประเด็นที่เป็นปัญหา เพื่อให้กติกาชุมชนที่ติดตั้งมีความยืดหยุ่นตามบริบทของชุมชน

ภาพกิจกรรม

ประชุมคณะกรรมการชุมชนบางบัวเพื่อติดตามการดำเนินงาน เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๓

ตารางกิจกรรม ประชุมทีมวิจัยเพื่อจัดเตรียมการนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยเกริก ในวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
ประชุมทีมวิจัยเพื่อจัดเตรียมการนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยเกริก	๑๕ มกราคม ๒๕๖๓ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	๑.เพื่อจัดทำสไลด์ ผลงานวิจัยสำหรับนำเสนอ ในการประชุมวิชาการ นานาชาติ ณ มหาวิทยาลัย เกริก ๒.กำหนดผู้นำเสนอ ผลงานวิจัยในเวทีการ ประชุม	ศูนย์วิจัยฯ	ทีมนักวิจัย จำนวน ๔ คน	๑.ได้สไลด์สรุปผลงานวิจัยเพื่อการ นำเสนอในการประชุมวิชาการนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยเกริก ๒ ได้ผู้นำเสนอผลงานวิจัยในเวทีการ ประชุม คือ อาจารย์ ดร. หฤทัย กมลศิริ สกุล เนื่องจากหัวหน้าโครงการวิจัยติด ภารกิจ

ภาพกิจกรรม

ประชุมทีมวิจัยเพื่อจัดเตรียมการนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยเกริกเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๓

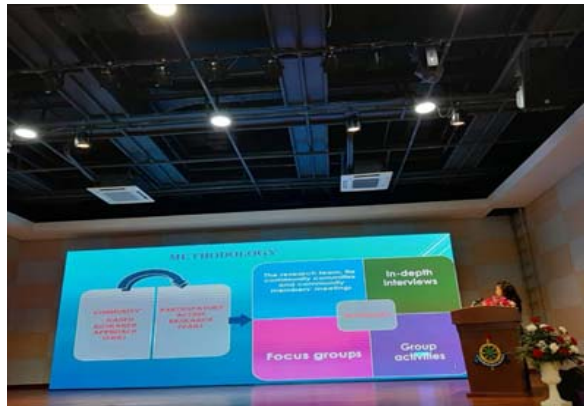
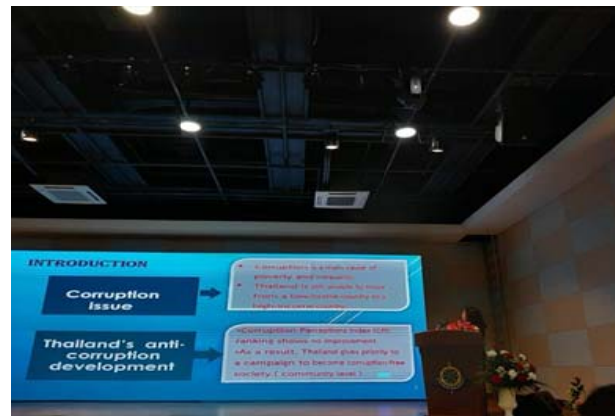

ตารางกิจกรรม การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยเกริกเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยเกริก	๑๗ มกราคม ๒๕๖๓ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	เพื่อนำเสนอผลงานวิจัยของโครงการวิจัยเพื่อเผยแพร่สู่เวทีสาธารณะในการประชุมวิชาการนานาชาติ	ศูนย์ประชุมวิชาการนานาชาติ มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมนักวิจัย จำนวน ๕ คน นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งนักศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก รวมทั้งสิ้น ๑๒๐ คน	ทำให้ผลงานวิจัยได้รับการเผยแพร่ต่อสาธารณชนผ่านเวทีการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ

ภาพกิจกรรม

การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยเกริกเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๓

ตารางกิจกรรม การร่วมสังเกตการณ์การประชุมของคณะกรรมการชุมชนตามกติกาชุมชนที่กำหนดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การร่วมสังเกตการณ์การประชุมของคณะกรรมการชุมชนบางบัว	๑๘ มกราคม ๒๕๖๓ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	๑. เพื่อสังเกตการณ์การประชุมของคณะกรรมการชุมชนว่ามีการดำเนินการตามกติกาชุมชนที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร ๒. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นจากทีมนักวิจัย	ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชนบางบัว จำนวน ๘ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๔ คน รวมจำนวน ๑๒ คน	๑. ได้ร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างทีมนักวิจัยและคณะกรรมการชุมชน ในประเด็น การกำหนดวาระการประชุม การประสานงานเพื่อแจ้งวันและวาระการประชุม การบันทึกรายงานการประชุม บทบาทของประธานในที่ประชุมและกรรมการชุมชน ๒. ได้ร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นอื่นๆที่ต้องดำเนินการในโอกาสต่อไปของคณะกรรมการชุมชนเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชน

ภาพกิจกรรม

การร่วมสังเกตการณ์ประชุมคณะกรรมการชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๓

ตารางกิจกรรม การร่วมแลกเปลี่ยนการดำเนินงานของทั้งสองชุมชนให้เป็นไปตามกติกาของชุมชนที่ได้กำหนด ณ ชุมชนบางบัว

เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การร่วมแลกเปลี่ยนการดำเนินงานของทั้งสองชุมชนให้เป็นไปตามกติกาของชุมชนที่ได้กำหนด	๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ๑๖.๐๐-๑๘.๐๐ น.	๑.เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนการดำเนินงานระหว่างคณะกรรมการชุมชนทั้งสองชุมชนในการบริหารจัดการชุมชน ๒.เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกชุมชนระหว่างสองชุมชนตามกติกาของชุมชนที่ได้กำหนด	ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชนบางบัวและหลังแปดตร่วมพัฒนา จำนวน ๗ คน ทีมนักวิจัยจำนวน ๔ คน เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเกริกช่วยงาน จำนวน ๓ คน สมาชิกชุมชน จำนวน ๙๒ คน รวมจำนวน ๑๐๖ คน	๑.ได้มีการแลกเปลี่ยนการดำเนินงานตามกติกาชุมชนระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน ๒. ได้รับทราบข้อเสนอแนะจากสมาชิกชุมชนเพื่อนำไปปรับกติกาชุมชนให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทชุมชนมากยิ่งขึ้น

ภาพกิจกรรม

การประชุมร่วมแลกเปลี่ยนการดำเนินงานของทั้งสองชุมชนให้เป็นไปตามกติกาของชุมชนที่ได้กำหนด ณ ชุมชนบางบัว
เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ตารางกิจกรรม การสร้างรูปแบบกลไกการหนุนเสริมการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเมื่อวันที่ ๓ และ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การสร้างรูปแบบกลไกการหนุนเสริมการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน	๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ๑๖.๐๐-๑๘.๐๐น.	เพื่อสร้างกลไกการหนุนเสริมการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน	ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนบางบัว จำนวน ๑๕ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕ คน รวม ๒๐ คน	๑.ทั้งสองชุมชนได้รูปแบบเพื่อใช้เป็นกลไกการหนุนเสริมเพื่อการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เป็นรูปธรรม ๒.ทีมนักวิจัยได้ร่วมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการชุมชนเพื่อนำกลไกไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม
	๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ๑๖.๐๐-๑๘.๐๐น.		หลังแฟลตร่วมพัฒนา	คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา จำนวน ๑๙ คน ทีมนักวิจัย จำนวน ๕ คน รวม ๒๔ คน	

ภาพกิจกรรม

การสร้างรูปแบบกลไกการเฝ้าระวังและติดตามการทุจริตคอร์รัปชัน ณ ชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ภาพกิจกรรม

การสร้างรูปแบบกลไกการเฝ้าระวังและติดตามการทุจริตคอร์รัปชัน ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ตารางกิจกรรม การปรับแก้รายงานตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การปรับแก้รายงานตาม ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดทำรายงานฉบับ สมบูรณ์	๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓	๑.เพื่อปรับแก้รายงานตาม ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ๒.จัดทำรายงานฉบับ สมบูรณ์เพิ่มเติม	ศูนย์วิจัยฯ	ทีมวิจัย ๔ คน	๑.ได้รายงานที่มีการปรับแก้ตามประเด็น ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ๒.ได้ความก้าวหน้า

ภาพกิจกรรม

การปรับแก้รายงานตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

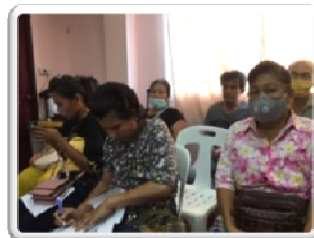

ตารางกิจกรรม การสร้างรูปแบบกลไกการเฝ้าระวังและติดตามการทุจริตคอร์รัปชัน(ร่วมกัน ๒ ชุมชน)เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การสร้างรูปแบบกลไกการเฝ้าระวังและติดตามการทุจริตคอร์รัปชัน(ร่วมกัน ๒ ชุมชน)	๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ๑๖.๐๐-๑๘.๐๐น.	๑.เพื่อสร้างกลไกการหนุนเสริมการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชน ๒.เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชุมชนต่อกลไกการหนุนเสริมการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชน	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชนสมาชิกชุมชนฯละ ๑๐ คน ทีมวิจัย ๑๑ คน รวมจำนวน ๓๑ คน	๑.ทั้งสองชุมชนได้รูปแบบเพื่อใช้เป็นกลไกการหนุนเสริมเพื่อการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เป็นรูปธรรม ๒.ทีมนักวิจัยทั้งสองชุมชนได้ร่วมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการชุมชนและตัวแทนสมาชิกชุมชน เพื่อนำกลไกกลไกการหนุนเสริมการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชนไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

ภาพกิจกรรม

การสร้างรูปแบบกลไกการเฝ้าระวังและติดตามการทุจริตคอร์รัปชัน(ร่วมกัน ๒ ชุมชน)เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ตารางกิจกรรม การสร้างกลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการฯและการให้กำลังใจยกย่องสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน
เมื่อวันที่ ๑๘ และ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การสร้างกลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการฯและการให้กำลังใจยกย่องสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน	18 กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ๑๖.๐๐-๑๘.๐๐น.	เพื่อสร้างกลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการฯและการให้กำลังใจยกย่องสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน	ชุมชนบางบัว	คณะกรรมการชุมชน สมาชิกชุมชน ๑๐ คน ทีมวิจัย ๑๑ คน	๑.ได้กลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการฯต่อการยกย่องสมาชิกชุมชนที่เป็นคนดีและกล้าเปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน ๒.ได้เครื่องมือและคณะกรรมการในการร่วมพิจารณาตัดสินเพื่อยกย่องคนดีและคนที่เปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน
	๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ๑๖.๐๐-๑๘.๐๐น.		ชุมชนหลังแฟลตฯ	คณะกรรมการชุมชน สมาชิกชุมชน ๑๐ คน ทีมวิจัย ๑๑ คน	

ภาพกิจกรรม

การสร้างกลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการฯ และการให้กำลังใจยกย่องสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยข้อมูลทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน
ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบางบัว เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ภาพกิจกรรม

การสร้างกลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการและการให้กำลังใจಯေးสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยข้อมูลทุจริตคอร์รัปชัน
ในชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ตารางกิจกรรม การสร้างกลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการฯและการให้กำลังใจยกย่องสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยข้อมูลทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน เมื่อ
วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓(ร่วมกัน ๒ ชุมชน)

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
การสร้างกลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการฯและการให้กำลังใจยกย่องสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยข้อมูลทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน(ร่วมกัน ๒ ชุมชน)	๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ๑๖.๐๐-๑๘.๐๐น.	๑.เพื่อสร้างกลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการฯและการให้กำลังใจยกย่องสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน ๒.เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชุมชนต่อกลไกการทำงานของคณะกรรมการฯและการให้กำลังใจยกย่องสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน	หลัง แพลต ร่วมพัฒนา	คณะกรรมการชุมชนสมาชิกชุมชน ๑๐ คน ทีมวิจัย ๑๑ คน คณะกรรมการชุมชนสมาชิกชุมชน ๑๐ คน ทีมวิจัย ๑๑ คน	๑. ได้กลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการฯต่อการยกย่องสมาชิกชุมชนที่เป็นคนดีและกล้าเปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน ๒.ได้เครื่องมือเพื่อการส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนกล้าเปิดเผยข้อมูลเพื่อยกย่องคนดีและคนที่เปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน และมี การ กำหนดคณะกรรมการในการร่วมพิจารณาตัดสินเพื่อยกย่องคนดีและคนที่เปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน

ภาพกิจกรรม

การสร้างกลไกการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการและการให้กำลังใจกองสมาชิกชุมชนที่เปิดเผยข้อมูลทุจริตคอร์รัปชันใน
ชุมชน เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ (ร่วมกัน ๒ ชุมชน)

ภาพกิจกรรมการมอบรางวัลเพื่อเป็นการยกย่องคนดีของชุมชนบางบัว

ภาพกิจกรรมการมอบรางวัลยกย่องคนดีของชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา

ตารางกิจกรรม เวทีคืนข้อมูลจากงานวิจัยสู่ชุมชน เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ (ร่วมกัน ๒ ชุมชน)

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
เวทีคืนข้อมูลจากงานวิจัยสู่ชุมชน (ร่วมกัน 2 ชุมชน)	๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ๑๓.๐๐-๑๕.๓๐น.	๑. เพื่อเปิดเวทีคืนข้อมูล ผลการวิจัย แก่ ภาคประชาชนในชุมชนทั้งสอง ชุมชนในเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ๒. เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต่อ ข้อ ค้น พ ข อง โครงการวิจัย	ศูนย์ประชุมวิชาการนานาชาติ มหาวิทยาลัยเกริก	นักวิจัย คณะกรรมการชุมชน สมาชิกชุมชน จำนวน ๑๕๘ คน	๑. ได้แนวคิดจากทุกภาคส่วนไปปรับปรุงรายงานให้มีความสมบูรณ์และถูกต้องมากยิ่งขึ้น ๒. ได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัยกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อการนำกติกาชุมชนไปปฏิบัติ ๓. ได้แนวคิดที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยนำไปปรับใช้เพื่อให้กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

ภาพกิจกรรม

เวทีคืนข้อมูลจากงานวิจัยสู่ชุมชน เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ตารางกิจกรรม การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	สถานที่	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ผลสรุป
จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๖๓ ๑๓.๐๐-๑๕.๓๐น.	จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ ตามข้อเสนอแนะของ ผู้ทรงคุณวุฒิและเพื่อตอบ วัตถุประสงค์ของการ ศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมทุก ประเด็น	ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก	ทีมนักวิจัย จำนวน ๕ คน	๑.ได้ความก้าวหน้าของการจัดทำรายงาน ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ๒.ได้ความก้าวหน้าของการจัดทำรายงาน ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ซึ่งจากการค้นพบของโครงการวิจัยในระยะที่ ๑ พบว่า ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชนดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายเงินของชุมชน การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่ชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมรับรู้และตรวจสอบของชุมชน และการบริหารจัดการของคณะกรรมการชุมชนที่ต้องใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งจากข้อค้นพบดังกล่าว ทีมวิจัยจึงใช้กติกาชุมชนที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นระหว่างคณะกรรมการชุมชน สมาชิกชุมชน และทีมวิจัย เป็นมาตรการเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญคือ ๑.การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน ๒.การเงินของชุมชน ๓.การรับสิ่งของบริจาค ๔.การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ๕.การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน ๖.กระบวนการหนุนเสริมเพื่อการต้านคอร์รัปชันในชุมชน และ ๗.กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคีภายนอก โดยมีรายละเอียดของผลการวิจัยแยกพิจารณาในประเด็นดังกล่าว ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ในอดีต ระบบและกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการขับเคลื่อนระบบและกลไก และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ดังนี้

๔.๑ การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน

๔.๑.๑ ชุมชนบางบัว

๑) สถานการณ์ในอดีตของการประชุมของคณะกรรมการชุมชน

ตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ.๒๕๕๕ คณะกรรมการชุมชนบางบัวประกอบด้วยกรรมการจำนวน ๘ คน ที่มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกในชุมชนบางบัว มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๓ ปี ซึ่งล่าสุดมีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนบางบัวและประกาศผลคะแนนการเลือกตั้ง ตลอดจนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชนบางบัวอย่างเป็นทางการของสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๒ ที่ผ่านมามีกรรมการและตำแหน่งในคณะกรรมการฯ ชุดปัจจุบันดังนี้

๑. นางวรรณิศา หงษ์เปี่ยม	ประธานกรรมการ
๒. นางตุ้ย พลอยขาว	รองประธานกรรมการ
๓. นางสาวสดสิริ วัฒนาพัทธ์	เลขานุการ
๔. นายสมจิตร แก้วอยู่	เหรัญญิก
๕. นางรัชณี ศรีภูมิ	นายทะเบียน
๖. นางสาววรรณภา จันท	ประชาสัมพันธ์
๗. นางนุชนารถ สหาวุธ	ปฎิคม
๘. นางพรสุตา พงษ์พรหม	กรรมการ

สำหรับการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในอดีตของการทำงานของคณะกรรมการชุมชนบางบัว โดยเฉพาะในเรื่องการประชุมของคณะกรรมการชุมชน ทีมวิจัยพบข้อเท็จจริงว่าคณะกรรมการฯ ไม่ได้จัดให้มีการประชุมในรูปแบบที่เป็นทางการหรือมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการประชุมที่คณะกรรมการในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั่วไปปฏิบัติกันแต่อย่างใด แม้จะมีระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ.๒๕๕๕ กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้มีการปฏิบัติตามในความเป็นจริง ดังนั้น การทำงานของคณะกรรมการชุมชนบางบัวจึงขาดการทำงานในรูปของคณะกรรมการอย่างแท้จริง ที่โดยปกติจะต้องมี อาทิ รอบระยะเวลาการประชุมของคณะกรรมการที่สม่ำเสมอ มีองค์ประชุม วาระการประชุม บันทึกการประชุม ตลอดจนกติกาในการประชุม ฯลฯ จึงปรากฏข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาที่ทีมวิจัยได้จากการประชุมกลุ่มย่อยกับคณะกรรมการชุมชนบางบัว รวมถึงการสัมภาษณ์พูดคุยกับกรรมการชุมชนแต่ละคน ซึ่งกรรมการหลายคนเคยเป็นกรรมการชุมชนในคณะกรรมการฯ ชุดเก่า และบางคนเป็นกรรมการชุมชนมาหลายสมัย สรุปสภาพการทำงานของคณะกรรมการชุมชนที่ผ่านมาในอดีตได้ดังนี้

๑.๑) ไม่มีการกำหนดวันประชุมคณะกรรมการชุมชนที่สม่ำเสมอและชัดเจน

จากการพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนบางบัวพบว่าในทางปฏิบัติที่ผ่านมาในการทำงานของคณะกรรมการฯ ไม่ได้มีการกำหนดวันประชุมคณะกรรมการฯ ที่สม่ำเสมอและชัดเจน ขึ้นกับว่าประธานคณะกรรมการชุมชนจะเรียกประชุมเมื่อใด หรือในบางกรณีประธานฯ บางยุคบางชุดก็มอบให้รองประธานฯ เป็นผู้นัดหมายถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องมีการประชุมคณะกรรมการฯ ดังนั้น จึงไม่ปรากฏรอบระยะเวลาการประชุมที่สม่ำเสมอของคณะกรรมการฯ การปรึกษาหารือจึงเกิดขึ้นในลักษณะที่แบบไม่เป็นทางการ เป็นเฉพาะเรื่องเฉพาะราวไม่แน่นอน ส่วนใหญ่มักประชุมเมื่อเกิดปัญหาร้องเรียนในชุมชน บางครั้งกรรมการก็พูดคุยกัน ๒ - ๓ คน และใช้วิธีบอกต่อกรรมการคนอื่นๆ จึงไม่ได้มีภาพของกรรมการที่ร่วมนั่งประชุม พูดคุย ปรึกษาหารือ ลงมติในที่ประชุมอย่าง

สม่ำเสมอ แต่น้อยครั้งนักที่กรรมการจะร่วมนั่งประชุมกันอย่างพร้อมเพรียง โดยมีกรรมการชุมชนคนหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า

“.....กรรมการชุมชนที่จะมาร่วมกันจริง ๆ จะเป็นวันหยุดนักขัตฤกษ์หรือเวลาจะมีกิจกรรมงานประเพณีประจำปีของของชุมชน กรรมการก็จะมาร่วมกัน.....”

และ

“.....หรือเราจะมีการประชุมเมื่อลูกบ้านร้องเรียนปัญหา ยิ่งถ้าเป็นกรณีใหญ่ๆ ปัญหาเยอะ กรรมการเราก็จะไปเคลียร์ทั้งทีม.....”

โดยอดีตกรรมการชุมชนคนหนึ่งยืนยันในเรื่องนี้ว่า

“เราจะประชุมเฉพาะมีเทศกาล”

และกรรมการอีกคนหนึ่งให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“.....คือในอดีตตอนทำบ้านมั่นคง ระหว่างทำบ้าน กรรมการชุมชนประชุมกันเดือนหนึ่งไม่ต่ำกว่า ๒-๓ ครั้ง คือต้องประชุมเพราะมีเรื่องเยอะมาก แต่เมื่อทำบ้านเสร็จ การเก็บหนี้ค่าบ้านก็ไม่เกี่ยวกับประธานหรือกรรมการชุมชน จะเป็นเรื่องของ คณะกรรมการอีกชุด กรรมการชุมชนจะรับรู้แค่การกวาดถนน ตัดต้นไม้ ฯลฯ ซึ่งจริง ๆ แล้ว ก็ต้องไปประชุมเดือนละ ๑ ครั้ง (ที่สำนักงานเขต) เพื่อถ่ายรูปงานประจำเดือนไปเบิกเงินสำนักงานเขต.....”

นอกจากนี้ กรรมการชุมชนหลายคนเห็นว่าชุมชนบางบัวมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปมากจากอดีตเหมือนถึงจุดอิ่มตัว คณะกรรมการชุมชนไม่ได้มีงานมากมายแต่อย่างใด และหากไม่มีเรื่องสำคัญหรือจำเป็นเร่งด่วนแล้ว ก็ไม่ได้จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการ โดยกรรมการ ๒ คนให้ข้อมูลในเรื่องนี้ว่า

“.....ถนนหนทางไฟฟ้าก็เรียบร้อย ทางเข้าทางออก ประตูทำเรียบร้อย กรรมการชุมชนมี ๘ คนก็จริง แต่ไปประชุมที่เขตก็แค่ ๒ คน บางทีได้รับข้อมูลกลับมาก็ไม่ได้นำมาสานต่ออะไร.....”

และ

“.....หน้าที่ของกรรมการชุมชนไม่มีอะไร มีหน้าที่ไปประชุมที่เขตเดือนละครั้ง ไม่มีอะไรเลย มีแค่เรื่องดูแลขยะ ตัดต้นไม้ เก็บขยะอย่างเดียว นี่คือนโยบายกรรมการชุมชน.....”

๑.๒) ไม่มีการแจ้งวันประชุมหรือวาระการประชุมล่วงหน้าและไม่มีการบันทึกการประชุมที่เป็นระบบอย่างสม่ำเสมอ

จากการพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนบางบัวพบว่าในทางปฏิบัติที่ผ่านมาหากจะมีการประชุมคณะกรรมการชุมชนก็จะใช้วิธีบอกกันทางโทรศัพท์หรือแจ้งทางไลน์กลุ่มก่อนวันประชุมเป็นครั้งคราวไป ซึ่งไม่ได้มีการแจ้งหรือส่งวาระการประชุมล่วงหน้านอกจากนี้ในเรื่องการบันทึกการประชุมเป็นรายงานการประชุม ไม่ได้มีการทำเป็นระบบในรูปแบบที่มีรายละเอียดเป็นทางการ ส่วนใหญ่มักใช้วิธีจดจำแทนการบันทึก ซึ่งก็เป็นวิธิตามชาวบ้านที่ไม่คุ้นเคยวิธีที่เป็นทางการ อีกทั้ง จากการที่ไม่มีการประชุมคณะกรรมการชุมชนอย่างสม่ำเสมอทุกเดือน จึงแทบไม่ได้มีการจดบันทึกการประชุมแต่อย่างใด โดยมีกรรมการชุมชนคนหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า

“.....คนที่รู้มากจะไม่ค่อยมีระเบียบ ก็ไม่มีระเบียบกันทั้งทีมกรรมการเพราะคิดว่ารู้แล้ว ก็ใช้จำเอาบ้าง คือชุมชนบางบัวเหมือนมองว่าตัวเองเก่าแล้ว.....”

และได้อธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมว่า

“.....คือ ยกตัวอย่าง เช่นเราถามกันว่า ประธานวันนี้เราประชุมกันมั๊ย? ประธานบอกพวกแกทำไปเถอะ อ้าวเลขาพิมพ์ลงคอมพิวเตอร์เพราะแกทำคอมพิวเตอร์เป็นเลขาก็จะบอกว่าอยู่ในหัวแล้ว หมายความว่าถ้าให้ทำวาระเป็นหนังสือ อย่างที่ผ่านมามันละค่ะ แต่ถ้าจะให้เริ่มต้นใหม่จะบอกว่างาน หมู่ๆ เดียวมาช่วยกันทำ เขาจะมองว่าหมู่ไง แต่เอาเข้าจริงๆ เวลาหน่วยงานเข้ามาถามหาเอกสาร มันลืมหืมละ มันแกว่งขึ้นทุกวัน.....”

และ

“.....กรรมการ ๘ คน ถามกันไปกันมา ถามประธาน ประธานบอกว่าทำไมวันนั้นพวกแกไม่จำกัน พอถามเลขา เลขาก็บอกไม่ได้จด ถามคนนั้นคนนี้ (หมายถึงกรรมการ) ก็บอกว่าฉันไม่ได้เข้าประชุม คือต่างคนต่างอ้างไม่มีความผิดของตัวเอง จึงกลายเป็นเหมือนว่าเราคิดว่าตัวเองเก่ง แต่ที่จริงความเป็นระเบียบมันไม่มี.....”

๑.๓) ขาดการถ่วงดุลตรวจสอบในรูปของคณะกรรมการ

จากการพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนบางบัวพบว่าในทางปฏิบัติที่ผ่านมานั้น การประชุมคณะกรรมการชุมชนไม่ได้มีคํานึงถึงในเรื่ององค์ประชุม กล่าวคือ หากประธานหรือรองประธานหรือเลขานุการคณะกรรมการชุมชนเรียกประชุม ก็จะมีการประชุมไม่ว่ากรรมการจะมาจำนวนเท่าใดก็ตาม ทำให้บางครั้งกรรมการที่มาประชุมมีจำนวนน้อยมาก บางครั้ง ๒ – ๓ คนเท่านั้น ดังนั้น จึงไม่ได้มีการปรึกษาหารือกันอย่างรอบคอบหรือพิจารณาถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องต่างๆ ของชุมชนระหว่างกรรมการทุกคนหรืออย่างน้อยให้เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการในรูปแบบการประชุมที่คณะกรรมการอื่นๆ กระทำกันทั่วไปจึงทำให้การประชุมคณะกรรมการชุมชนที่ผ่านมาขาดการถ่วงดุลตรวจสอบในรูปของคณะกรรมการอย่างไม่ต้องสงสัย โดยมีกรรมการชุมชนคนหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า

“.....กรรมการว่างไม่ตรงกันทั้งหมด บางทีบอกว่าจะมีประชุม เคื่าก็ไม่ว่าง จริง ๆ แล้ว กรรมการหลายคนไม่ค่อยว่าง เพราะมีงานประจำ เช่นประธาน (ชุดที่ผ่านมา) เป็นผู้รับเหมา บางทีมีงานนอกชุมชนเขาไปค้างที่อื่น ก็ไม่กลับนาน แต่เวลามีประชุมไปแล้ว คนที่ประชุมก็จะแจ้งว่ามีอะไร เกิดอะไร จะทำอะไร.....”

และ

“.....อย่างที่บอกค่ะ บ่อยที่ประชุมสองสามคน แล้วก็ส่งข่าวต่อกันเอา ไม่ได้มีการจดบันทึกอะไรกัน ก็คุยๆ กัน”

นอกจากนี้กรรมการอีกหลายคนให้ข้อมูลตรงกันในเรื่องนี้ว่า

“.....ส่วนมากบางงานของชุมชน กรรมการก็ไม่ได้ประชุมกันก่อน ก็ลงไปแก้ปัญหาเลย งานมันไม่ได้มีอะไรมาก ไม่ยุ่งยาก เช่น มีเรื่องร้องเรียนเรื่องขยะ ตัวแทนกรรมการคนสองคนก็จะเดินไปจุดที่เขาทะเลาะกัน ก็ไปชี้แจงหรืออธิบายกันไปไม่ต้องประชุม.....และที่อาจารย์ถามว่าเคยนำปัญหาชุมชนนั้นกลับมาพูดคุยกันในที่ประชุมคณะกรรมการกันบ้างมั๊ย ก็ไม่นะ แต่ก็มีบ้าง เล่าให้กรรมการคนที่ยังไม่รู้เรื่องฟัง.....”

๑.๔) ขาดกติกาการลงมติจากเสียงข้างมากของจำนวนกรรมการใน คณะกรรมการชุมชน

จากการพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนบางบัวพบว่าในทางปฏิบัติที่ผ่านมานั้นการประชุมคณะกรรมการชุมชนไม่ได้มีกติกาการลงมติจากเสียงข้างมากของจำนวนกรรมการในคณะกรรมการชุมชนในกรณีที่เกิดความเห็นต่างในคณะกรรมการฯ และแม้ว่าในระยะเบียดกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ.๒๕๕๕ จะมีกติกาเกี่ยวกับการประชุมของคณะกรรมการฯ ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติคณะกรรมการฯ ก็ไม่ได้ปฏิบัติเต็มรูปแบบตามระเบียบ ก็จะใช้วิธีการแบบพูดคุยกันตามวิถีชาวบ้าน ส่วนใหญ่ก็จะเห็นตามประธานคณะกรรมการฯ โดยมีกรรมการชุมชนคนหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า

“.....แต่กรรมการชุดหนู ไม่มีเลยที่จะมานั่งทะเลาะกัน.....”

และมีกรรมการให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“.....เราทำงานกันอย่างนี้ ทีมกรรมการถึงเรามีข้อขัดแย้งกันบ้าง แต่การทำงานเราก็เป็นทีมเวิร์ค สุดท้ายการพัฒนาเราลงที่เดียวกัน อย่างเช่น ได้เงินจากสำนักงานเขตมาก่อนหนึ่ง ชุมชนอื่นไปซื้อของ ไปลอกท่อ แต่เราเสนอว่าเอาไปทำถนนได้มั้ย กรรมการบางคนก็ค้านว่าเงินน้อย มันไม่พอ แต่สุดท้ายเราก็สรุปกันว่าพัฒนาเอาอันนี้ก่อน คือดูตามความสำคัญก่อนหลัง.....”

๒) ระบบและกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการขับเคลื่อนระบบ และกลไก

จากสถานการณ์ในอดีตของการทำงานของคณะกรรมการชุมชนบางบัวในเรื่องการประชุมของคณะกรรมการฯ ดังผลการศึกษาข้างต้น ทำให้การทำงานของคณะกรรมการฯ ขาดการทำงานในรูปของคณะกรรมการอย่างแท้จริงที่จะก่อให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของกรรมการชุมชนด้วยกัน เพื่อมิให้อำนาจหรือการตัดสินใจตกไปอยู่ที่กรรมการคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และเพื่อให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันอย่างรอบคอบในการบริหารจัดการชุมชน อันเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญภายใต้หลักธรรมาภิบาลจากข้อค้นพบในงานวิจัยระยะที่ ๑ และในการติดตั้งระบบและกลไกดังกล่าวนี้ในชุมชนบางบัว ทีมวิจัยได้ประชุมปรึกษาหารือกับกรรมการชุมชนและตัวแทนสมาชิกชุมชนหลายครั้งท้ายที่สุดมีความเห็นตรงกันว่า การบริหารจัดการชุมชนจำเป็นต้องมีกฎกติกา ทั้งนี้แม้ว่าจะมีระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ.๒๕๕๕ ที่กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินงานชุมชนของคณะกรรมการชุมชนก็ตาม แต่เป็นกฎระเบียบที่มีรายละเอียด

จำนวนมาก อีกทั้งเขียนในภาษากฎหมายที่ชาวบ้านเข้าใจยากดังนั้น ทีมวิจัยกับคณะกรรมการชุมชนบางบัวได้ร่วมกันจัดทำกติกาชุมชนในรูปแบบการใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น และเลือกเฉพาะเรื่องที่จะนำมาขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ โดยกติกาที่เกี่ยวกับการประชุมของคณะกรรมการชุมชนฯ ปรากฏอยู่ในกติกาชุมชนบางบัว หมวดที่ ๑ การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน (ดูรายละเอียดได้ที่ภาคผนวก) ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๒.๑) การกำหนดวันประชุมประจำเดือน

ทีมวิจัยได้สอบถามความเห็นคณะกรรมการชุมชนบางบัวเกี่ยวกับระยะเวลาที่เหมาะสมของวันประชุมคณะกรรมการชุมชนเพื่อนำไปกำหนดในกติกาชุมชนและปฏิบัติให้สม่ำเสมอ คณะกรรมการชุมชนได้ปรึกษารื้อกันและตกลงกำหนดวันประชุมคณะกรรมการชุมชนรายเดือน โดยพิจารณาจากภารกิจงานของชุมชนในแต่ละเดือนกับระยะเวลาที่ตัวแทนของกรรมการชุมชนต้องไปประชุมที่สำนักงานเขตบางเขนหรือระยะเวลาเบิกเงินพัฒนาชุมชนจากสำนักงานเขตบางเขน ซึ่งท้ายที่สุดกรรมการชุมชนตกลงกำหนดให้มีการประชุมทุกเดือนๆ ละครั้ง โดยกำหนดให้เป็นทุกวันเสาร์ที่ ๓ ของเดือน และกำหนดลงในกติกาชุมชนบางบัว (หมวด ๑ ข้อ ๑) สำหรับกรณีนี้มีการประชุมชุมชนที่ทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการได้ให้ข้อมูลประกอบการตกลงเรื่องวันประชุมของกรรมการว่า

“.....ส่วนมากต้องเป็นอาทิตย์สิ้นเดือน เพราะต้องทำเรื่องเบิกสำนักงานเขตไม่เกินวันที่ 25 ของเดือน จึงต้องก่อนอาทิตย์สิ้นเดือนหรือจะอาทิตย์สุดท้ายของเดือน.....”

และ

“.....แต่ถ้าเป็นอาทิตย์สุดท้ายของเดือน อาจทำรายงานไม่ทันที่จะส่งให้เขตเพื่อเบิกเงิน.....”

๒.๒) การแจ้งวันประชุมและวาระการประชุมล่วงหน้าและการบันทึกการประชุมที่เป็นระบบมากขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

จากการที่คณะกรรมการชุมชนบางบัวเห็นพ้องต้องกันว่าต้องมีการประชุมคณะกรรมการฯ ทุกเดือนอย่างสม่ำเสมอ เรื่องถัดมาที่ทีมวิจัยร่วมแลกเปลี่ยนหารือกับกรรมการชุมชนคือ การแจ้งวันประชุมและวาระการประชุมล่วงหน้า การบันทึกการประชุมที่เป็นระบบมากขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เกี่ยวกับเรื่องนี้กรรมการชุมชนทุกคนเห็นด้วยว่าเป็นสิ่งที่ควรทำ และตกลงว่าจะเริ่มดำเนินการทันทีในการประชุมคณะกรรมการชุมชน โดยเลขานุการคณะกรรมการชุมชนจะมีการ

กำหนดวาระการประชุมว่ากรรมการชุมชนจะพูดคุยปรึกษาหารือในเรื่องใดบ้างในเดือนนี้ก็ให้มีการระบุเรื่องพร้อมกับแจ้งยืนยันวันประชุมให้กรรมการทุกคนทราบล่วงหน้าก่อนวันประชุม ๓ วัน นอกจากนี้ ในการประชุมของคณะกรรมการชุมชนแต่ละครั้ง เลขานุการคณะกรรมการต้องจดบันทึกเพื่อจัดทำเป็นรายงานการประชุมและบันทึกการประชุมเรียงลำดับไปตามวาระที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหัวข้อ ได้แก่ เรื่องแจ้งเพื่อทราบ เรื่องรับรองรายงานการประชุม (ครั้งที่ผ่านมา) เรื่องพิจารณา และเรื่องอื่นๆ (ถ้ามี) ทั้งนี้โดยกำหนดลงในกติกาชุมชนบางบัว (หมวด ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓) ซึ่งกรรมการชุมชนต่างเห็นด้วยกับการปฏิบัติในเรื่องนี้แม้ว่าจะยุ่งยากและไม่คุ้นชิน กรรมการก็พยายามจะค่อยๆ ฝึกทำ โดยมีทีมวิจัยเป็นพี่เลี้ยงในระยะแรก โดยมีกรรมการชุมชนกล่าวสนับสนุนว่า

“.....คิดว่าดีมากที่สุดที่จะมารวมตัวกันใหม่ ให้คิดว่าเป็นการจัดระบบใหม่ เริ่มต้นกันใหม่.....”

และประธานกรรมการชุมชนให้ข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องวาระการประชุมว่า

“.....เราต้องแจ้งเลขาก่อนว่ามีวาระการประชุมอะไร เดี่ยวเราลงไลน์กลุ่มแจ้งเรื่องเวลาล่วงหน้าได้.....”

และ

“.....จริง ๆ ก็ต้องคุยเรื่องไปใช้เบิกเงินสำนักงานเขตรายเดือนแหละ ว่าเอาไปใช้อะไรบ้าง ก็จะได้ติดประกาศให้ชุมชนรู้ตามกติกาที่เราว่ากัน.....”

๒.๓) การกำหนดองค์ประชุม

เกี่ยวกับเรื่ององค์ประชุมของคณะกรรมการทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชนบางบัวได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกรรมการชุมชนเห็นด้วยว่าเป็นวิธีแก้ปัญหาการทำงานของคณะกรรมการให้มีความเป็นทีมมากขึ้น แก้ปัญหาในอดีตที่มีกรรมการมาประชุมเพียง ๒ – ๓ คน และเพื่อสร้างบรรยากาศการประชุมที่กรรมการมีการปรึกษาหารือกันอย่างรอบคอบ มีการถ่วงดุลตรวจสอบในรูปของคณะกรรมการอย่างแท้จริง ทั้งนี้ จำนวนกรรมการในคณะกรรมการชุมชนบางบัวมี ๘ คน ดังนั้น ต้องมีคณะกรรมการชุมชนไม่น้อยกว่า ๕ คน กล่าวคือ (ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง) จึงจะเป็นองค์ประชุมและสามารถประชุมคณะกรรมการชุมชนได้ ทั้งนี้โดยกำหนดลงในกติกาชุมชนบางบัว (หมวด ๑ ข้อ ๓) โดยมีประธานชุมชนที่เพิ่งเข้ารับตำแหน่งนี้กล่าวสนับสนุนในเรื่องนี้ว่า

“.....หนูได้ยินอาจารย์พูดติดหูคือเรื่อง เราต้องประชุมจากที่มีกรรมการทั้งหมด ๘ คน ต้องให้ได้ ๕ คน แต่ที่นี้ในความคิดหนูตอนแรก แล้วจะมาประชุมวันไหนได้นะ ประธานต้องเป็นคนบอกใช้มั๊ย.....”

และ

“.....ต่อไปหนูจะทำตามระเบียบชุมชน คือที่เราร่วมกันเลือกกว่าวันเสาร์ที่ ๓ ของเดือน และคือกรรมการต้องมาประชุมอย่างน้อย ๕ คนขึ้นไป.....”

๒.๔) การลงมติการประชุม

ทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชนบางบัวได้ปรึกษาเรื่องกติกาลงมติของคณะกรรมการชุมชนซึ่งกรรมการชุมชนส่วนใหญ่จะเข้าใจในกติกานี้ โดยหากมีเรื่องที่กรรมการชุมชนต่างมีความเห็นที่หลากหลายการวินิจฉัยชี้ขาดในที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากตามหลักประชาธิปไตย ทั้งนี้โดยได้กำหนดเรื่องนี้ลงในกติกาชุมชนบางบัว (หมวด ๑ ข้อ ๓)

๓) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

๓.๑) การกำหนดวันประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการชุมชนบางบัวทุกวันเสาร์ที่ ๓ ของเดือน

จากการที่คณะกรรมการชุมชนบางบัวตกลงเลือกและกำหนดวันประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการฯ เป็นทุกวันเสาร์ที่ ๓ ของเดือน และเริ่มปฏิบัติครั้งแรกในวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๓ ซึ่งทีมวิจัยก็ได้ไปสังเกตการณ์การประชุมในวันดังกล่าวพบว่ากรรมการมาประชุมครบทุกคน และเรื่องที่คณะกรรมการชุมชนพูดคุยปรึกษาหารือกันเรื่องการปรับปรุงประตูทางเข้าชุมชนให้สวยงาม และเรื่องขยะที่อยู่หน้าชุมชนที่ทำให้ภูมิทัศน์ดูไม่สวยงาม ตลอดจนเรื่องการไปประชุมกับองค์กรภายนอกของตัวแทนกรรมการชุมชน ทั้งนี้ บรรยากาศการประชุมของคณะกรรมการชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเสนอแนวคิดในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในเรื่องต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น อันทำให้เป็นบรรยากาศการประชุมของคณะกรรมการอย่างแท้จริงในรูปแบบการประชุมที่คณะกรรมการอื่นๆ กระทำกันทั่วไปที่มีการปรึกษาหารือกันหรือพิจารณาถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การหาข้อยุติร่วมกันตามหลักฉันทามติซึ่งเป็นหลักการประการหนึ่งในหลักธรรมาภิบาล นอกจากนี้ ที่ประชุมคณะกรรมการชุมชนก็มีการย้ำเตือนกันถึงวันประชุมประจำเดือนคือเสาร์ที่ ๓ ของเดือน และจะพยายามปฏิบัติให้สม่ำเสมอ เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นจริง ๆ ถึงจะมีการเลื่อนการประชุมเป็นวันอื่น เกี่ยวกับเรื่องนี้ประธานกรรมการชุมชนยืนยันว่า

“.....กรรมการทำได้ค่ะที่ทีมอาจารย์มาพูดคุย แนะนำเรื่องดีๆ นี่หนูชอบมาก
.....”

๓.๒) การแจ้งวันประชุมและวาระการประชุมล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน และให้มีการจัดทำรายงานการประชุม

ในการประชุมกำหนดกติกาชุมชนของคณะกรรมการชุมชนบางบัวและทีมวิจัยคณะกรรมการชุมชนได้ตกลงว่าในการประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการชุมชนแต่ละครั้ง ประธานชุมชนหรือกรรมการที่ทำหน้าที่เลขานุการจะแจ้งวันประชุมและวาระการประชุมให้กรรมการชุมชนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน ซึ่งแท้จริงแล้วกรรมการส่วนใหญ่ทราบว่าวันประชุมประจำเดือนคือเสาร์ที่ ๓ ของทุกเดือน แต่เพื่อให้การทำงานของกรรมการเป็นระบบ จึงต้องแจ้งยืนยันกรรมการชุมชนว่ามีการประชุมในวันดังกล่าวแน่นอน อีกทั้งการแจ้งยืนยันนั้นก็จะได้แจ้งวาระการประชุมให้กรรมการแต่ละคนทราบก่อนล่วงหน้าว่าจะพูดคุยกันเรื่องใด อันจะทำให้กรรมการแต่ละคนเตรียมข้อมูลมาก่อนล่วงหน้า นอกจากนี้ ที่ประชุมได้มีการมอบหมายให้กรรมการที่ทำหน้าที่เลขานุการต้องมีการบันทึกและจัดทำรายงานการประชุมและอาจนำเข้าไปประชุมในครั้งถัดไปเพื่อให้คณะกรรมการชุมชนรับรองความถูกต้องของรายงานการประชุม

๓.๓) กำหนดองค์ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการ ชุมชน

จากการที่กติกาชุมชนบางบัวได้กำหนดในเรื่ององค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชนว่าต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการชุมชนซึ่งคณะกรรมการชุมชนบางบัวมีจำนวน ๘ คน กรรมการจึงตกลงว่าการประชุมคณะกรรมการชุมชนในแต่ละครั้ง ต้องมีกรรมการมาประชุมอย่างต่ำ ๕ คนขึ้นไป และจะได้ยึดกติกานี้อย่างเคร่งครัด

๓.๔) การลงมติการประชุมด้วยเสียงข้างมากและมีการมอบหมาย ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานต่างๆ

ในการประชุมของคณะกรรมการชุมชน มีการกำหนดในกติกาเกี่ยวกับเรื่อง การลงมติ หากต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดที่มีความเห็นแตกต่างให้ตัดสินโดยเสียงข้างมาก นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมของชุมชนใดๆ ของคณะกรรมการชุมชน ควรมีการมอบหมายให้ชัดเจนว่าให้กรรมการผู้ใดรับผิดชอบในเรื่องใด และให้มีการกระจายงานออกไปให้ทั่วถึงกรรมการชุมชนทุกคน ไม่ให้กระจุกตัวอยู่ที่กรรมการคนใดคนหนึ่ง เพื่อฝึกการทำงานของคณะกรรมการชุมชนให้เป็นระบบมากขึ้น

ทีมวิจัยมีข้อสังเกตว่า เป็นการเริ่มต้นการทำงานของคณะกรรมการชุมชน บางบัวในรูปของคณะกรรมการอย่างแท้จริง ที่ค่อยๆ เริ่มเปลี่ยนแปลงจากอดีตในเรื่องการจัดให้มีการประชุมของคณะกรรมการที่สม่ำเสมอโดยกำหนดเวลาให้ชัดเจน มีการกำหนดวาระการประชุมและแจ้งล่วงหน้าก่อนการประชุม ในวันประชุมก็ให้มีการรับรองการประชุม กล่าวคือ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการชุมชน มีการบันทึกการประชุม ยึดถือหลักการลงมติในการประชุมหากมีความเห็นที่หลากหลาย ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ยังจำเป็นต้องใช้เวลาในการปฏิบัติสักระยะหนึ่ง เพื่อให้คุ้นชินจนคณะกรรมการชุมชนบางบัวรู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องปกติที่ต้องปฏิบัติ ไม่เป็นภาระมากจนเกินไป ทีมวิจัยเชื่อว่าการทำซ้ำๆ ตามกติกาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน จะนำไปสู่การหยั่งรากลึกและค่อยๆ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวัฒนธรรมการทำงานของคณะกรรมการชุมชนได้

๔.๑.๒ ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา

๑) สถานการณ์ในอดีตของการประชุมของคณะกรรมการชุมชน

ตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ.๒๕๕๕ คณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาประกอบด้วยกรรมการจำนวน ๗ คน ที่มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกในชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๓ ปี ซึ่งล่าสุดมีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาและประกาศผลคะแนนการเลือกตั้ง ตลอดจนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาอย่างเป็นทางการของสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๒ ที่ผ่านมา มีกรรมการและตำแหน่งในคณะกรรมการฯ ชุดปัจจุบันดังนี้

๑. นายไพรัชชะ	บางบอน	ประธานกรรมการ
๒. นายสมศักดิ์	ภูธรธรรม	รองประธานกรรมการ
๓. นางสาวจุริราลัย	ไชยเมฆ	เลขานุการ
๔. นางสาวนุ้ม	ศรีสังวรณ	เหรัญญิก
๕. นายอนิรุทธิ์	มัสกิจ	นายทะเบียน
๖. นางอุไร	พิงพุ่ม	ประชาสัมพันธ์
๗. นางรัชชู	ทัพสุวรรณ	กรรมการ

สำหรับการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในอดีตของการทำงานของคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา โดยเฉพาะในเรื่องการประชุมของคณะกรรมการชุมชน ทีมวิจัยพบข้อเท็จจริงว่าคณะกรรมการฯ ไม่ได้จัดให้มีการประชุมในรูปแบบที่เป็นทางการหรือมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการประชุมที่คณะกรรมการในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั่วไปปฏิบัติกันแต่อย่างใด แม้จะมี

ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ.๒๕๕๕ กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้มีการปฏิบัติตามในความเป็นจริง ดังนั้น การทำงานของคณะกรรมการชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาจึงขาดการทำงานในรูปของคณะกรรมการอย่างแท้จริง ที่โดยปกติจะต้องมี อาทิ รอบระยะเวลาการประชุมของคณะกรรมการที่สม่ำเสมอ มีองค์ประชุม วาระการประชุม บันทึกการประชุม ตลอดจนกติกากในการประชุม ฯลฯ จึงปรากฏข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาที่ทีมวิจัยได้จากการประชุมกลุ่มย่อยกับคณะกรรมการชุมชนชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนา รวมถึงการสัมภาษณ์พูดคุยกับกรรมการชุมชนแต่ละคน ซึ่งกรรมการบางคนเคยเป็นกรรมการชุมชนในคณะกรรมการฯ ชุดเก่าและเป็นการประชุมมาหลายสมัย แต่กรรมการชุมชนหลายคนในชุดใหม่นี้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมัยแรก ซึ่งสรุปสภาพการทำงานของคณะกรรมการชุมชนที่ผ่านมาในอดีตได้ดังนี้

๑.๑) ไม่มีการกำหนดวันประชุมคณะกรรมการชุมชนที่สม่ำเสมอและ

ชัดเจน

จากการพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาพบว่า ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาในการทำงานของคณะกรรมการฯ ไม่ได้มีการกำหนดวันประชุมคณะกรรมการฯ ที่สม่ำเสมอและชัดเจน ขึ้นกับว่าประธานคณะกรรมการชุมชนจะเรียกประชุมเมื่อใด ดังนั้น จึงไม่ปรากฏรอบระยะเวลาการประชุมที่สม่ำเสมอของคณะกรรมการฯ การปรึกษาหารือจึงเกิดขึ้นในลักษณะที่แบบไม่เป็นทางการ เป็นเฉพาะเรื่องเฉพาะราวไม่แน่นอน จนมีการกล่าวว่ามีการทำงานเพียง ๒ คน จึงไม่ปรากฏภาพของกรรมการที่ร่วมนั่งประชุม พูดคุย ปรึกษาหารือ ลงมติในที่ประชุมอย่างสม่ำเสมอ กรรมการชุมชนแทบจะไม่มีการร่วมนั่งประชุมกันอย่างพร้อมเพรียงเลย โดยประธานกรรมการชุมชนก็ยอมรับว่าที่ผ่านมาทำงาน ๒ คน ส่วนใหญ่กับกรรมการที่เป็นเหรียญก (คณะกรรมการชุดเก่า) เนื่องจากกรรมการมีกว้างไม่ตรงกันและเนื่องจากทุกคนมีงานประจำ และได้ให้ข้อมูลว่า

“.....จริง ๆ ชุมชนเราขาดที่ทำการชุมชน ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ไม่ค่อยนัดประชุม กรรมการชุมชน เพราะต้องไปหาสถานที่ บางทีก็ต้องไปกว้านบ้านหน้าชุมชน.....”

และ

“.....แต่ก่อน จะทำอะไรก็บอกนะ ก็นัดกรรมการมาพูดคุย แต่เค้าไม่มา บางทีงานมันต้องทำแล้ว รอไม่ได้ พอมีกรรมการเหรียญกอีกคนมาช่วย เค้าก็บอก ทำกันอยู่ ๒ คน.....”

๑.๒) ไม่มีการแจ้งวันประชุมหรือวาระการประชุมล่วงหน้าและไม่มีการบันทึกการประชุมที่เป็นระบบอย่างสม่ำเสมอ

จากการพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาพบว่า ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาหากจะมีการประชุมคณะกรรมการชุมชนก็จะใช้วิธีบอกกันทางโทรศัพท์หรือแจ้งทางไลน์ก่อนวันประชุมเป็นครั้งคราวไป ไม่ได้มีการแจ้งหรือส่งวาระการประชุมล่วงหน้านอกจากนี้ ในเรื่องการบันทึกการประชุมเป็นรายงานการประชุม ไม่ได้มีการทำเป็นระบบในรูปแบบที่มีรายละเอียดเป็นทางการ ส่วนใหญ่ใช้วิธีจดจำแทนการบันทึก อีกทั้ง จากการที่ไม่มีการประชุมคณะกรรมการชุมชนอย่างสม่ำเสมอทุกเดือน จึงแทบไม่ได้มีการจดบันทึกการประชุมแต่อย่างใด โดยประธานกรรมการชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า

“.....ส่วนใหญ่ผมเป็นคนทำทั้งหมด เพราะต้องส่งเขตเพื่อเบิกเงินรายเดือน ไม่ได้มีรายละเอียดอะไรมาก เป็นรูปกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดไปแล้วและจะขอเบิกคืน ก็ต้องทำสรุปเรื่องส่งเขต.....”

และ

“.....ในเรื่องคณะกรรมการของเราที่จะมาช่วยผมขับเคลื่อนเต็มรูปแบบ มันค่อนข้างไม่สมบูรณ์ และจะเป็นอย่างนี้ชุมชน การทำงานเช่นยกตัวอย่างว่า ผมขอให้กรรมการคนหนึ่งมาช่วยเขียนสรุปงาน เขาทำไม่ได้เรื่องเขียน ผมก็ต้องมานั่งเขียนเอง แต่ว่าในเรื่องการประชุมในชุมชนเรามันค่อนข้างห่าง ยิ่งช่วงก่อนหน้าเลือกตั้งเป็นกรรมการรักษาการ เลยไม่ค่อยมีนัดประชุมเท่าไร.....”

๑.๓) ขาดการถ่วงดุลตรวจสอบในรูปของคณะกรรมการ

จากการพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาพบว่า ในทางปฏิบัติที่ผ่านมา การประชุมคณะกรรมการชุมชนไม่ได้คำนึงถึงในเรื่ององค์ประชุม กล่าวคือ หากประธานคณะกรรมการชุมชนเรียกประชุม ก็จะมีการประชุมไม่ว่ากรรมการจะมาจำนวนเท่าใดก็ตาม ทำให้บางครั้งกรรมการที่มาประชุมมีจำนวนน้อยมาก บางครั้ง ๒-๓ คนเท่านั้น ดังนั้น จึงไม่ได้มีการปรึกษาหารือกันอย่างรอบคอบหรือพิจารณาถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องต่างๆ ของชุมชนระหว่างกรรมการทุกคนหรืออย่างน้อยให้เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการในรูปแบบการประชุมที่คณะกรรมการอื่นๆ กระทำกันทั่วไปจึงทำให้การประชุมคณะกรรมการชุมชนที่ผ่านมาขาดการถ่วงดุลตรวจสอบในรูปของคณะกรรมการอย่างไม่ต้องสงสัย โดยประธานกรรมการชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า

“.....ที่ผ่านมา ปัญหาในชุมชนของเราเกิดจากคณะกรรมการที่เข้ามาแล้ว (หมายถึงได้รับเลือกตั้งมาแล้ว) แต่ไม่สามารถทำงานได้.....”

และ

“.....เวลางานประเพณีประจำปีก็มาช่วยกัน ไม่ได้มีการประชุมล่วงหน้าอะไร ถึงวันงานก็มาช่วยกัน ส่วนงานประจำเดือนผมก็ทำไป และเป็นคนไปติดต่อเขต ไม่ได้มีเรื่องที่ต้องประชุม.....”

และ

“.....เช่นในเรื่องของค่าใช้จ่าย จะเห็นว่าสรุปรายเดือนมาให้กรรมการกับสมาชิก ส่วนใหญ่กรรมการจะไม่สนใจ เมื่อให้จัดก็ให้ผมทำตามนั้น เห็นพ้องต้องกันก็เท่านั้น จึงกลายเป็นว่าทำงานกันอยู่ ๒ - ๓ คน.....”

และอดีตกรรมการชุมชนให้ข้อมูลตรงกันในเรื่องนี้ว่า

“.....เลือกกรรมการเข้ามาแล้วก็ต้องทำงานด้วย ไม่ใช่เลือกเข้ามาแล้วมีแต่ชื่อ แต่ตัวไม่มา ยังไงก็เหมือนเดิมค่ะ ส่วนมากจะมาแต่ชื่อ ตัวไม่.....”

และ

“.....ส่วนใหญ่ก็ไม่มีใครมาหรอก กรรมการ ไม่ว่างตลอด เราก็ทำไปกับประธาน แต่ก็มีบ้าง บางงานก็มาช่วยกัน ไม่ได้ต้องมีประชุมอะไรกัน มีงานอะไรก็ไม่พินิจอีกนั่นแหละ ทำให้ตลอด เป็นกรรมการหลายสมัยแล้ว เหนื่อยมาก ทำให้แล้วก็ยังถูกด่าสมัยหน้าไม่เอาแล้ว.....”

๑.๔) ขาดกติกาการลงมติจากเสียงข้างมากของจำนวนกรรมการใน

คณะกรรมการชุมชน

จากการพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาพบว่า ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาการประชุมคณะกรรมการชุมชนไม่ได้มีกติกาการลงมติจากเสียงข้างมากของจำนวนกรรมการในคณะกรรมการชุมชนในกรณีที่เกิดความเห็นต่างในคณะกรรมการฯ และแม้ว่าในระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ.๒๕๕๕ จะมีกติกาเกี่ยวกับการ

ประชุมของคณะกรรมการฯ ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติคณะกรรมการฯ ก็ไม่ได้ปฏิบัติเต็มรูปแบบตามระเบียบ ก็จะใช้วิธีการแบบพูดคุยกันตามวิถีชาวบ้าน ส่วนใหญ่ก็จะเห็นตามประธานคณะกรรมการชุมชน

๒) ระบบและกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการขับเคลื่อนระบบและกลไก

จากสถานการณ์ในอดีตของการทำงานของคณะกรรมการชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาในเรื่องการประชุมของคณะกรรมการฯ ดังผลการศึกษาข้างต้น ทำให้การทำงานของคณะกรรมการฯ ขาดการทำงานในรูปของคณะกรรมการอย่างแท้จริงที่จะก่อให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของกรรมการชุมชนด้วยกัน เพื่อมิให้อำนาจหรือการตัดสินใจตกไปอยู่ที่กรรมการคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และเพื่อให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันอย่างรอบคอบในการบริหารจัดการชุมชน อันเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญภายใต้หลักธรรมาภิบาลจากข้อค้นพบในงานวิจัยระยะที่ ๑ และในการติดตั้งระบบและกลไกดังกล่าวนี้ในชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนา ทีมวิจัยได้ประชุมปรึกษาหารือกับกรรมการชุมชนและตัวแทนสมาชิกชุมชนหลายครั้งท้ายที่สุดมีความเห็นตรงกันว่า การบริหารจัดการชุมชนจำเป็นต้องมีกฎกติกา ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ.๒๕๕๕ ที่กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินงานชุมชนของคณะกรรมการชุมชนก็ตาม แต่เป็นกฎระเบียบที่มีรายละเอียดจำนวนมาก อีกทั้งเขียนในภาษากฎหมายที่ชาวบ้านเข้าใจยากดังนั้น ทีมวิจัยกับคณะกรรมการชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาได้ร่วมกันจัดทำกติกาชุมชนในรูปแบบการใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น และเลือกเฉพาะเรื่องที่จะนำมาขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ โดยกติกาที่เกี่ยวกับการประชุมของคณะกรรมการชุมชนฯ ปรากฏอยู่ในกติกาชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนา หมวดที่ ๑ การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน(ดูรายละเอียดได้ที่ภาคผนวก) ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๒.๑) การกำหนดวันประชุมประจำเดือน

ทีมวิจัยได้สอบถามความเห็นคณะกรรมการชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เหมาะสมของวันประชุมคณะกรรมการชุมชนเพื่อนำไปกำหนดในกติกาชุมชนและปฏิบัติให้สม่ำเสมอ คณะกรรมการชุมชนได้ปรึกษาหารือกันและตกลงกำหนดวันประชุมคณะกรรมการชุมชนรายเดือน โดยพิจารณาจากภารกิจงานของชุมชนในแต่ละเดือนกับระยะเวลาที่ตัวแทนของกรรมการชุมชนต้องไปประชุมที่สำนักงานเขตหลักสี่หรือระยะเวลาเบิกเงินพัฒนาชุมชนจากสำนักงานเขตหลักสี่ ซึ่งท้ายที่สุดกรรมการชุมชนตกลงกำหนดให้มีการประชุมทุกเดือน ๆ ละครั้ง โดยกำหนดให้เป็นทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน และกำหนดลงในกติกาชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนา

(หมวด 1 ข้อ 1) สำหรับกรณีนี้มีกรรมการชุมชนที่ทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการได้ให้ข้อมูลประกอบการตกลงเรื่องวันประชุมของกรรมการว่า

“.....ถ้าเป็นวันธรรมดาต้องเป็นตอนเย็น ถ้าเสาร์ อาทิตย์ น่าจะว่างทั้งเช้าบ่าย
.....”

๒.๒) การแจ้งวันประชุมและวาระการประชุมล่วงหน้าและการบันทึกการประชุมที่เป็นระบบมากขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

จากการที่คณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาเห็นพ้องต้องกันว่าต้องมีการประชุมคณะกรรมการฯ ทุกเดือนอย่างสม่ำเสมอ เรื่องถัดมาที่ทีมวิจัยร่วมแลกเปลี่ยนหารือกับกรรมการชุมชนคือ การแจ้งวันประชุมและวาระการประชุมล่วงหน้า การบันทึกการประชุมที่เป็นระบบมากขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เกี่ยวกับเรื่องนี้กรรมการชุมชนทุกคนเห็นด้วยว่าเป็นสิ่งที่ควรทำ และตกลงว่าจะเริ่มดำเนินการทันทีในการประชุมคณะกรรมการชุมชน โดยเลขานุการคณะกรรมการชุมชนจะมีการกำหนดวาระการประชุมว่ากรรมการชุมชนจะพูดคุยปรึกษาหารือในเรื่องใดบ้างในเดือนนี้ก็ให้มีการระบุเรื่องพร้อมกับแจ้งยืนยันวันประชุมให้กรรมการทุกคนทราบล่วงหน้าก่อนวันประชุม ๓ วัน นอกจากนี้ ในการประชุมของคณะกรรมการชุมชนแต่ละครั้ง เลขานุการคณะกรรมการต้องจดบันทึกเพื่อจัดทำเป็นรายงานการประชุมและบันทึกการประชุมเรียงลำดับไปตามวาระที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหัวข้อ ได้แก่ เรื่องแจ้งเพื่อทราบ เรื่องรับรองรายงานการประชุม (ครั้งที่ผ่านมา) เรื่องพิจารณา และเรื่องอื่นๆ (ถ้ามี) ทั้งนี้โดยกำหนดลงในกติกาสถาปนาหลังแฟลตร่วมพัฒนา (หมวด ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓) ซึ่งกรรมการชุมชนต่างเห็นด้วยกับการปฏิบัติในเรื่องนี้แม้ว่าจะยุ่งยากและไม่คุ้นชิน กรรมการก็พยายามจะค่อยๆ ฝึกทำ โดยมีทีมวิจัยเป็นพี่เลี้ยงในระยะแรก โดยประธานกรรมการชุมชนกล่าวสนับสนุนว่า

“.....รูปแบบกติกาต้องมี ผมเห็นด้วย และกรรมการชุดใหม่มีคนรุ่นใหม่ที่พร้อมเข้ามาช่วย ทำเป็นธรรมนูญชุมชนแบบอาจารย์ว่า ก็จะแก้ปัญหาในชุมชนได้ เราต้องเคารพกติกาที่ช่วยกันทำ.....”

๒.๓) การกำหนดองค์ประชุม

เกี่ยวกับเรื่ององค์ประชุมของคณะกรรมการทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกรรมการชุมชนเห็นด้วยว่าเป็นวิธีแก้ปัญหาการทำงานของคณะกรรมการให้มีความเป็นทีมมากขึ้น แก้ปัญหาในอดีตที่มีกรรมการมาประชุมเพียง ๒ - ๓ คน และเพื่อสร้างบรรยากาศการประชุมที่กรรมการมีการปรึกษาหารือกันอย่างรอบคอบ มี

การถ่วงดุลตรวจสอบในรูปของคณะกรรมการอย่างแท้จริง ทั้งนี้ จำนวนกรรมการในคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนามี ๗ คน ดังนั้น ต้องมีคณะกรรมการชุมชนไม่น้อยกว่า ๔ คน กล่าวคือ (ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง) จึงจะเป็นองค์ประชุมและสามารถประชุมคณะกรรมการชุมชนได้ ทั้งนี้โดยกำหนดลงในกติกาชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา (หมวด ๑ ข้อ ๓) โดยมีประธานชุมชนกล่าวสนับสนุนในเรื่องนี้ว่า

“.....ผมอยากให้กรรมการมีส่วนร่วมในการคิดเรื่องกิจกรรมด้วย ไม่ใช่ผมคนเดียว เพราะทุกคนสามารถนำเสนอในเรื่องกิจกรรม.....”

และ

“.....คือครั้งที่ผ่าน ๆ มา ผมก็ไม่ได้เป็นเผด็จการ แต่ทำงานแค่ ๒ คน มันจึงคิดได้แค่ ๒ คน ถ้ามีกติกาเรื่ององค์ประชุม ก็น่าจะช่วยให้กรรมการกระตือรือร้นมากขึ้น.....”

๒.๔) การลงมติการประชุม

ทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาได้ปรึกษาเรื่องกติกาการลงมติของคณะกรรมการชุมชนซึ่งกรรมการชุมชนส่วนใหญ่จะเข้าใจในกติกานี้ โดยหากมีเรื่องที่มีการประชุมกันต่างมีความเห็นที่หลากหลายการวินิจฉัยชี้ขาดในที่ประชุมให้ถ้อยเสียงข้างมากตามหลักประชาธิปไตย ทั้งนี้โดยได้กำหนดเรื่องนี้ลงในกติกาชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา (หมวด ๑ ข้อ ๓)

๓) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

๓.๑) การกำหนดวันประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน

จากการที่คณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาตกลงเลือกและกำหนดวันประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการฯ เป็นทุกวันอาทิตย์แรกของเดือนและจะพยายามปฏิบัติให้สม่ำเสมอ เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นจริงๆ ถึงจะมีการเลื่อนการประชุมเป็นวันอื่น เกี่ยวกับเรื่องนี้ประธานกรรมการชุมชนยืนยันว่า

“.....ผมคิดว่าไม่เกิน ๑ ปี ทุกอย่างต้องดีขึ้น ผมตั้งไว้ประมาณ ๑ ปี จะต้องทำให้ชาวบ้านเชื่อในเรื่องของตรงนี้.....”

๓.๒) การแจ้งวันประชุมและวาระการประชุมล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน และให้มีการจัดทำรายงานการประชุม

ในการประชุมกำหนดกติกาชุมชนของคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาและทีมวิจัยคณะกรรมการชุมชนได้ตกลงว่าในการประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการชุมชนแต่ละครั้งประธานชุมชนหรือกรรมการที่ทำหน้าที่เลขานุการจะแจ้งวันประชุมและวาระการประชุมให้กรรมการชุมชนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน ซึ่งแท้จริงแล้วกรรมการส่วนใหญ่ทราบว่าวันประชุมประจำเดือนคือเสาร์ที่ ๓ ของทุกเดือน แต่เพื่อให้การทำงานของกรรมการเป็นระบบ จึงต้องแจ้งยืนยันกรรมการชุมชนว่ามีการประชุมในวันดังกล่าวแน่นอน อีกทั้งการแจ้งยืนยันนั้นก็จะได้แจ้งวาระการประชุมให้กรรมการแต่ละคนทราบก่อนล่วงหน้าว่าจะพูดคุยกันเรื่องใด อันจะทำให้กรรมการแต่ละคนเตรียมข้อมูลมาก่อนล่วงหน้า นอกจากนี้ ที่ประชุมได้มีการมอบหมายให้กรรมการที่ทำหน้าที่เลขานุการต้องมีการบันทึกและจัดทำรายงานการประชุมและอ่านนำเข้าสู่ที่ประชุมในครั้งถัดไปเพื่อให้คณะกรรมการชุมชนรับรองความถูกต้องของรายงานการประชุม เกี่ยวกับเรื่องนี้ประธานกรรมการชุมชนมีความเห็นว่า

“.....รายงานการประชุมผมเริ่มทำเป็นรูปแบบแล้ว ที่เราเคยคุยกันไว้ว่าจะประชุมเสาร์ที่ ๒ ของเดือน ก็จะมีการบอกกันทางไลน์ล่วงหน้า ที่ผ่านมามีก็เคยบอกล่วงหน้าเป็นอาทิตย์.....”

และกรรมการชุมชนที่ทำหน้าที่เลขานุการได้กล่าวยืนยันในเรื่องนี้ว่า

“.....หนูเพิ่งเข้ามาครั้งแรก จะพยายามเรียนรู้และทำตามที่มีอาจารย์มาช่วยพวกเรา ช่วยแนะนำในเรื่องต่าง ๆ ก็จะพยายามประสานงานและทำให้ได้ตามกติกา.....”

๓.๓) กำหนดองค์ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการ ชุมชน

จากการที่กติกาชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาได้กำหนดในเรื่ององค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชนว่าต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการชุมชนซึ่งคณะกรรมการชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนามีจำนวน ๗ คน กรรมการจึงตกลงว่าการประชุมคณะกรรมการชุมชนในแต่ละครั้ง ต้องมีกรรมการมาประชุมอย่างต่ำ ๔ คนขึ้นไป และจะได้ยึดกติกานี้อย่างเคร่งครัด

๓.๔) การลงมติการประชุมด้วยเสียงข้างมากและมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานต่างๆ

ในการประชุมของคณะกรรมการชุมชน มีการกำหนดในกติกาเกี่ยวกับเรื่องการลงมติ หากต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดที่มีความเห็นแตกต่างให้ตัดสินโดยเสียงข้างมาก นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมของชุมชนใดๆ ของคณะกรรมการชุมชน ควรมีการมอบหมายให้ชัดเจนว่าให้กรรมการผู้ใดรับผิดชอบในเรื่องใด และให้มีการกระจายงานออกไปให้ทั่วถึงกรรมการชุมชนทุกคน ไม่ให้กระจุกตัวอยู่ที่กรรมการคนใดคนหนึ่ง เพื่อฝึกการทำงานของคณะกรรมการชุมชนให้เป็นระบบมากขึ้น

ทีมวิจัยมีข้อสังเกตว่า เป็นการเริ่มต้นการทำงานของคณะกรรมการชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาในรูปแบบของคณะกรรมการอย่างแท้จริง ที่ค่อยๆ เริ่มเปลี่ยนแปลงจากอดีตในเรื่องการจัดให้มีการประชุมของคณะกรรมการที่สม่ำเสมอโดยกำหนดเวลาให้ชัดเจนมีการกำหนดวาระการประชุมและแจ้งล่วงหน้าก่อนการประชุมในวันประชุมก็ให้มีการรับรองการประชุม กล่าวคือ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการชุมชน มีการบันทึกการประชุม ยึดกติกาการลงมติในการประชุมหากมีความเห็นที่หลากหลาย ฯลฯ อย่างไรก็ตาม บริบทของชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาที่ในอดีตมีความขัดแย้งแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายค่อนข้างมาก อีกทั้งกรรมการชุมชนที่ทำงานจริงมีเพียง ๒ คน เป็นแนวปฏิบัติที่ทำกันมานาน ดังนั้นชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาจำเป็นต้องใช้เวลาในการปฏิบัติกติกาของชุมชนไปอีกสักระยะหนึ่ง เพื่อให้คุ้นชินจนคณะกรรมการชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนารู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติที่ต้องปฏิบัติ ไม่เป็นภาระมากเกินไป ทีมวิจัยเชื่อว่าการทำซ้ำๆ ตามกติกาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน จะนำไปสู่การหยั่งรากลึกและค่อยๆ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวัฒนธรรมการทำงานของคณะกรรมการชุมชนได้

๔. ๒ การเงินของชุมชนการรับสิ่งของบริจาค และทรัพย์สินชุมชน

๔. ๒.๑ ชุมชนบางบัว

๑) สถานการณ์ในอดีต

● สถานการณ์การใช้จ่ายเงินของชุมชนกับการลงบัญชีค่าใช้จ่ายของชุมชน
ชุมชนบางบัวจัดเป็นชุมชนที่มีหลักฐานการใช้จ่ายเงินของชุมชนที่สามารถบ่งบอกได้ว่าในแต่ละเดือนมีรายรับและรายจ่ายของชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง โดยเงินที่ได้รับเป็นเงินเพื่อใช้จ่ายหมุนเวียนของชุมชนเป็นเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเขต เดือนละ ๕,๐๐๐ บาท แต่เมื่อพิจารณาจากเอกสารการรับและจ่ายเงิน นับได้ว่าในการใช้จ่ายเงินในแต่ละเดือนได้ประสบปัญหาเงินที่ได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น การแก้ปัญหาของชุมชนมักใช้วิธีการใช้เงินล่วงหน้าจากกรรมการชุมชนที่มีศักยภาพพอที่จะอุดหนุนไปก่อน เมื่อได้เงินจากสำนักงานเขตในเดือนถัดไปก็นำมาใช้หนี้เงินที่ใช้ล่วงหน้าของเดือนที่ผ่านมา ซึ่งนับเป็นเรื่องปกติของชุมชน

ทั้งนี้ ชุมชนบางบัวมีหลักฐานการลงบัญชีการรับเงินจากสำนักงานเขตในแต่ละเดือน แต่เนื่องจากเงินที่ได้รับมีจำนวนน้อย และเหลือเงินหลังหักค่าใช้จ่ายล่วงหน้าของเดือนที่ผ่านมา มีจำนวนเงินที่คงเหลือไม่มาก หลักฐานการใช้จ่ายเงิน มีสมุดบันทึกการจ่ายเงินแต่ละรายการว่าใช้จ่ายเพื่ออะไรบ้าง แต่การใช้จ่ายเงินแต่ละรายการขาดการลงชื่อผู้รับเงิน หรือไม่มีการลงชื่อบ้าง ส่วนผู้จ่ายเงินก็ไม่มีหลักฐานว่าใครเป็นคนจ่าย ในแต่ละเดือนของการรับจ่ายเงินขาดการสรุปยอดรายรับและรายจ่ายในแต่ละเดือน เพื่อสรุปให้รู้ว่ามีเงินเหลือหรือขาดเท่าไร และเงินที่ขาดก็ไม่มีหลักฐานว่าได้ทดลองเพื่อยืมจ่ายจากใคร ขาดรายการการยกยอดเงินที่เงินขาดในแต่ละเดือนเพื่อนำไปปรากฏในหลักฐานการใช้จ่ายเงินในเดือนถัดไป

จากการพิจารณาหลักฐานการลงบัญชีของชุมชนบางบัวและการพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการชุมชนมีความเห็นว่า

“.....เงินของชุมชนที่ได้รับจากสำนักงานเขตในแต่ละเดือนมีหลักฐานสมุดรับจ่ายชัดเจน ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักฐานการรับจ่ายเงินได้.....”

แต่หากพิจารณาถึงรายละเอียด ทีมวิจัยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนกับคณะกรรมการชุมชนว่าหลักฐานที่มี เป็นหลักฐานที่ยังขาดการรับจ่ายเงินที่มีผู้รับ ผู้จ่ายในแต่ละรายการที่ต้องให้ความรัดกุม และต้องมีการสรุปยอดการใช้จ่ายในแต่ละเดือน เพื่อให้รู้ถึงสถานะทางการเงินที่ขาดเหลือของชุมชนในแต่ละเดือน

- บัญชีสิ่งของบริจาคและบัญชีทรัพย์สินของชุมชน ชุมชนบางบัวยังไม่มีบัญชีสิ่งของบริจาคและบัญชีทรัพย์สินของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นช่องว่างหรือเป็นปัญหาการสูญหายของสิ่งของบริจาคและทรัพย์สินของชุมชนได้ และอาจเกิดเป็นปัญหาการยกย้ายสิ่งของบริจาคและทรัพย์สินส่วนกลางของชุมชนเพื่อนำไปใช้เป็นทรัพย์สินส่วนตัวได้

- ผู้รับผิดชอบในการรับจ่ายสิ่งของบริจาค และหลักฐานการเคลื่อนย้ายหรือหยิบยืมทรัพย์สินส่วนกลางของชุมชน ชุมชนบางบัวไม่มีบัญชีสิ่งของบริจาคและบัญชีทรัพย์สินของชุมชน จึงขาดผู้รับผิดชอบในการรับจ่ายสิ่งของบริจาคที่มีหลักฐานยืนยันตัวตนการรับการจ่ายสิ่งของบริจาค ซึ่งปัญหาเหล่านี้ คณะกรรมการชุมชนและทีมวิจัยมีความเห็นพ้องต้องกัน เมื่อไม่มีหลักฐานเหล่านี้จะส่งผลเสียต่อการทำงานของคณะกรรมการชุมชนที่ทำให้เกิดความไม่โปร่งใส หรือความไม่ซื่อสัตย์ได้

- การเปิดเผยข้อมูลสิ่งของบริจาคและบัญชีทรัพย์สินของชุมชนแก่สมาชิกชุมชน ชุมชนบางบัวไม่มีการเปิดเผยข้อมูลสิ่งของบริจาคและบัญชีทรัพย์สินของชุมชนแก่สมาชิกชุมชนเนื่องจากไม่มีการจัดทำบัญชีสิ่งของบริจาคและบัญชีทรัพย์สินของชุมชนส่วนกลางของชุมชน ดังนั้นหากสมาชิกชุมชนต้องการรับรู้สิ่งของที่ได้รับบริจาค มีการบริจาคต่อให้ใครบ้าง คณะกรรมการก็จะใช้วิธีการอธิบายว่าได้แจกจ่ายไปอย่างไร ซึ่งผู้ได้รับสิ่งของบริจาคอาจเกิดความไม่เข้าใจและข้องใจได้ว่า คณะกรรมการชุมชนมีความไม่โปร่งใส อาจนำสิ่งของบริจาคให้กับกลุ่มพวกพ้องที่ตนเองสนิทหรือญาติพี่น้องของตนเอง

๔.๒.๒ ชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนา

๑) สถานการณ์ในอดีต

- สถานการณ์ใช้จ่ายเงินของชุมชนกับการลงบัญชีค่าใช้จ่ายของชุมชน ชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนา เป็นชุมชนที่มีหลักฐานทางบัญชีเพื่อการรับจ่ายเงินของชุมชน แต่เป็นหลักฐานที่ทำให้เกิดความเข้าใจง่าย ๆ โดยมีสมุดการรับจ่ายเงิน แต่มีปัญหาคล้ายๆกับชุมชนบางบัวคือขาดผู้รับเงินและจ่ายเงินในแต่ละรายการของบัญชีที่มีการลงบัญชี อีกทั้งขาดการสรุปยอดบัญชีรายเดือนให้เห็นชัดเจนว่ามีเงินเหลือหรือขาดอย่างไร และเงินที่ขาดมีการสำรองเงินจากไหน แต่อย่างไรก็ตาม จากการพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชน ชี้ให้เห็นว่าเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเขตเดือนละ ๕,๐๐๐ บาทนั้นไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และประธานชุมชนได้แจ้งว่า

“.....ผมในฐานะประธานชุมชนได้สำรองเงินส่วนตัวไปก่อนหากเงินเดือนไหนที่ได้รับจากสำนักงานเขตไม่เพียงพอ.....”

โดยเงินที่ขาดในแต่ละเดือนนั้น การลงบัญชีในสมุดบัญชีการใช้จ่ายของชุมชนไม่มีหลักฐานว่าเงินที่ขาดมีการสำรองจากใคร และเงินที่สำรองมีการใช้คืนอย่างไร

● การมีบัญชีการรับการจ่ายสิ่งของบริจาคของชุมชนชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาไม่มีการจัดทำบัญชีการรับการจ่ายสิ่งของบริจาคของชุมชนเหมือนชุมชนบางบัว ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความโปร่งใสในการทำงานของคณะกรรมการชุมชน ซึ่งจากการพูดคุยถึงเหตุผลในการไม่จัดทำบัญชีสิ่งของบริจาค คณะกรรมการชุมชนมีความเห็นว่า สิ่งของที่ได้มามักจะขึ้นอยู่กับผู้บริจาคว่าจะบริจาคสิ่งของอะไร จำนวนเท่าไร จากนั้นก็จะมีการประกาศเสียงตามสายโดยมีกรรมการชุมชนคนหนึ่งกล่าวเสริมว่า

“.....ถ้าใครอยู่บ้านในช่วงเวลานั้นก็จะมารับสิ่งของบริจาค สิ่งของบริจาคมีจำนวนเท่าไรก็ให้สมาชิกชุมชนมารับตามจำนวนสิ่งของคนที่ได้รับ หากสิ่งของบริจาคหมดสมาชิกชุมชนผู้รับบริจาคก็จะรู้ว่าจำนวนแค่ไหน หากหมดแล้วก็จะเข้าใจ แต่ก็รู้ว่าเขาไม่ค่อยพอใจ.....”

แต่หากสิ่งของบริจาคให้ผ่านคณะกรรมการชุมชนช่วยแจกจ่าย คณะกรรมการชุมชนอธิบายว่า

“.....จะพยายามกระจายสิ่งของที่ได้รับบริจาค หากใครได้รับแล้วในคราวนี้ สิ่งของที่จะได้มาในคราวหน้าก็จะแจกคนอื่นเพื่อให้เกิดการกระจายกัน.....”

จะเห็นได้ว่า การรับจ่ายสิ่งของบริจาคของชุมชนยังขาดวิธีการจัดการที่ทำให้เกิดการเข้าถึงของการรับสิ่งของบริจาคของสมาชิกชุมชนที่คำนึงถึงการเข้าถึงของผู้รับบริจาค ซึ่งมักมีคำพูดว่า

“.....ของที่รับบริจาคใครใกล้ชิดสนิทสนมคณะกรรมการชุมชนมักได้ และได้แล้วคราวนี้ คราวหน้าก็ได้อีก.....”

ซึ่งวิธีการดังกล่าวนับเป็นปัญหาของการทำงานของคณะกรรมการชุมชนในเรื่องการจัดการสิ่งของบริจาคของชุมชน

● การมีบัญชีทรัพย์สินของชุมชน ชุมชนหลังแปดร่วมพัฒนาไม่มีการจัดทำบัญชีทรัพย์สินของชุมชนเหมือนชุมชนบางบัว จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับจำนวนทรัพย์สินของชุมชนว่ามีอะไรบ้าง จำนวนมากน้อยเท่าไร และที่สำคัญมีกรรมการชุมชนบางคนกล่าวว่า

“.....มีทรัพย์สินบางรายการของชุมชน ประธานชุมชนคนเดิมได้รับมา เมื่อหมดวาระก็ยึดเป็นทรัพย์สินส่วนตัว เนื่องจากไม่มีหลักฐานการรับการคืนเป็นสมบัติส่วนกลาง ยกเว้นรายการใดที่จำได้ว่ามีอะไร ก็ขอคืนมาเพื่อนำมาไว้เป็นของส่วนกลาง.....”

จึงนับได้ว่า การบริหารจัดการทรัพย์สินส่วนกลางของชุมชนยังเป็นปัญหาขาดวิธีการจัดการที่เหมาะสม

● การเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งของบริจาคและบัญชีทรัพย์สินของชุมชน ชุมชนหลังแปดร่วมพัฒนาไม่มีบัญชีสิ่งของบริจาคและบัญชีทรัพย์สินของชุมชน จึงไม่มีการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวนี้แต่อย่างใด ซึ่งจากการพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชน หากมีการจัดทำบัญชีให้มีหลักฐานอย่างชัดเจนก็สามารถเปิดเผยข้อมูลสิ่งของบริจาคและทรัพย์สินของชุมชนแก่สมาชิกชุมชนให้ทราบได้

๒) ระบบและกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการขับเคลื่อนระบบและกลไก

๒.๑ กติกาที่ร่วมกันกำหนดของชุมชนเกี่ยวกับบัญชีการใช้จ่ายเงิน บัญชีทรัพย์สินของชุมชนและบัญชีสิ่งของบริจาค

ปัญหาของระบบบัญชีของชุมชนบางบัว และชุมชนหลังแปดร่วมพัฒนาที่มีสภาพเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ทั้งการสรุปยอดรายเดือนและการยอดยกบัญชีไปในเดือนถัดไป โดยไม่ชี้ให้เห็นว่าในแต่ละเดือนมีเงินเหลือและขาดอย่างไร เงินที่ขาดมีการลงบัญชีอย่างไร และมีการจัดการอย่างไร ซึ่งหลักฐานทางบัญชีไม่สามารถตรวจเช็คได้ นอกจากนี้ชุมชนยังขาดการจัดทำบัญชีสิ่งของบริจาคและบัญชีทรัพย์สินของชุมชน ซึ่งจากการร่วมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการชุมชนและร่วมปฏิบัติการกับชุมชนระหว่างที่วิจัยและกรรมการชุมชน จึงร่วมกันกำหนดกติกาชุมชนดังนี้

๑) การจัดทำบัญชีที่มีการสรุปยอดบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำทุกเดือน โดยจากเดิมไม่มีการดำเนินการ ซึ่งรูปแบบบัญชีแต่เดิมของชุมชนมีลักษณะดังนี้

รายการใช้จ่ายเงินประจำเดือน		
วัน เดือน ปี	รายการค่าใช้จ่าย	จำนวนเงิน

เมื่อมีการร่วมปรึกษาหารือระหว่างทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชน จึงได้ร่วมกันจัดทำแบบฟอร์มการลงบัญชีใหม่ดังนี้

รายการการใช้จ่ายประจำเดือนที่.....

วันเดือนปี	รายการรับ	จำนวน	วันเดือนปี	รายการจ่าย	จำนวน	หมายเหตุ
	-รับเงินจาก			-จ่ายค่า		
	-รับเงินจาก			-จ่ายค่า		
	-รับเงินจาก			-จ่ายค่า		
	-รับเงินจาก			-จ่ายค่า		
	รวมรายรับ			รวมรายจ่าย		
	จำนวนเหลือ			จำนวนเงินขาด		
	จำนวนเงินเหลือ/ขาดเพื่อนำไปใช้ในเดือนถัดไป					หากเงินขาดมีการสำรองเงินจาก.....จำนวน.....

๓) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

ชุมชนบางบัวและชุมชนหลังพลตร่วมพัฒนาได้มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน หลังจากมีการกำหนดกติการ่วมกันระหว่างทีมนักวิจัยและคณะกรรมการชุมชน โดยมีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมดังนี้

๓.๑ มีการลงบัญชีแยกเป็นรายรับรายจ่ายที่ชัดเจน โดยมีการแยกแยะหรือมีรายละเอียดของการรับและรายจ่าย มีการระบุแหล่งที่มาของรายได้จากสำนักงานเขต และแหล่งที่มาของรายได้อื่นๆในแต่ละเดือน ทั้งนี้ในแต่ละเดือน มีการรวมยอดบัญชีรายรับและรายจ่าย เพื่อให้เห็นสถานะการเงินของชุมชนว่ามีการขาดหรือเหลือในเดือนนั้นๆหรือไม่ เงินที่ขาดมีการหมายเหตุน่าจะมีการสำรองจากใคร เมื่อมีเงินเดือนใหม่มา มีการชำระหนี้เดิมหรือไม่อย่างไร และจำนวนเงินที่เหลือและขาดมีการยกยอดไปในเดือนถัดไป เพื่อชี้ให้เห็นสถานะการเงินของชุมชนในวันเดือนปีปัจจุบันเป็นอย่างไร

๓.๒ มีบัญชีสิ่งของบริจาค ที่สามารถระบุวันเดือนปีที่ได้รับสิ่งของบริจาค ชนิดของสิ่งของบริจาค และการลงบัญชีสิ่งของบริจาค ผู้รับบริจาค วิธีการแจกจ่ายสิ่งของบริจาค และมีการสรุปให้เห็นสถานะการรับและการจ่ายสิ่งของบริจาคในแต่ละเดือน

๓.๓ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการรับจ่ายสิ่งของบริจาคให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค

๓.๔ มีการเปิดเผยข้อมูลสิ่งของบริจาคและทรัพย์สินของชุมชนแก่สมาชิกชุมชน โดยการปิดประกาศที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ชุมชนและช่องทางอื่นๆ

ผลจากการดำเนินงานเพื่อร่วมปฏิบัติการ การสร้างกติกาของชุมชนในเรื่องดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเงิน บัญชีสิ่งของบริจาค บัญชีทรัพย์สินของชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดการรับรู้ และทำให้การทำงานของคณะกรรมการเกิดความโปร่งใส และการยอมรับของชาวชุมชนมากขึ้น โดยจากเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักวิจัยกับสมาชิกชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็น มีสมาชิกชุมชนบางคนพูดว่า

“.....ทำให้เข้าถึงข้อมูลต่างๆของชุมชนมากขึ้นเกิดความไว้วางใจคณะกรรมการชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการเงินจากเดิม เคยเข้าใจว่าคณะกรรมการชุมชนมีการยกยอกเงิน หรือโกงเงินของชุมชน ความคิดนี้ก็หายไป ดีขึ้นมาก.....”

จากการร่วมปฏิบัติการเพื่อสร้างกติกาชุมชนด้านการบัญชีการเงิน บัญชีสิ่งของบริจาค บัญชีทรัพย์สินของชุมชน ได้ข้อสรุปเป็นกติกาที่ร่วมกันกำหนด และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถสรุปได้ดังรูปภาพที่ ๑

แผนภาพที่ ๑ กติกาชุมชนด้านการบัญชีการเงินชุมชน บัญชีสิ่งของบริจาค บัญชีทรัพย์สินของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

๔) การจัดทำบัญชีสิ่งของบริจาค

ชุมชนได้มีการจัดทำบัญชีสิ่งของบริจาค โดยมีการลงบัญชี ชื่อ/หน่วยงานผู้บริจาค
สิ่งของ การกระจายสิ่งของบริจาค และมีรายชื่อผู้รับสิ่งของบริจาค และสามารถระบุเหตุการณ์
แจกจ่ายสิ่งของบริจาค และมีการสรุปยอดบัญชีสิ่งของบริจาคในแต่ละรายการตามรูปแบบบัญชีดังนี้

รายการรับสิ่งของบริจาค			
วัน เดือน ปี	ชื่อ/หน่วยงานบริจาค	รายการรับสิ่งของ บริจาค	หมายเหตุ
รวมจำนวน			
รายการจ่ายสิ่งของบริจาค			
วัน เดือน ปี	รายชื่อผู้รับสิ่งของบริจาค	รายการที่รับสิ่งของ บริจาค	หมายเหตุ (วิธีการกระจายสิ่งของ บริจาค/ใช้วิธี)
รวมจำนวนสิ่งของบริจาค			

๕) บัญชีทรัพย์สินของชุมชน

ชุมชนได้ร่วมกันจัดทำบัญชีทรัพย์สินของชุมชน โดยระบุวันเดือนปี ของวันส่งทรัพย์สินของชุมชนว่ามีการรับมาจากใคร จำนวนเท่าไร หรือวันที่ได้มาของทรัพย์สิน รายการทรัพย์สินมีจำนวนเท่าใด และมีช่องหมายเหตุหากทรัพย์สินรายการนั้นชำรุด หรือไม่สามารถใช้งานได้

ตัวอย่างบัญชีทรัพย์สินของชุมชน

วัน เดือน ปี	รายการทรัพย์สิน	จำนวน	หมายเหตุ

หมายเหตุ: มีการลงบัญชีทรัพย์สินโดยมีการแยกเป็นรายการทรัพย์สินถาวร และทรัพย์สินหรือวัสดุสิ้นเปลือง

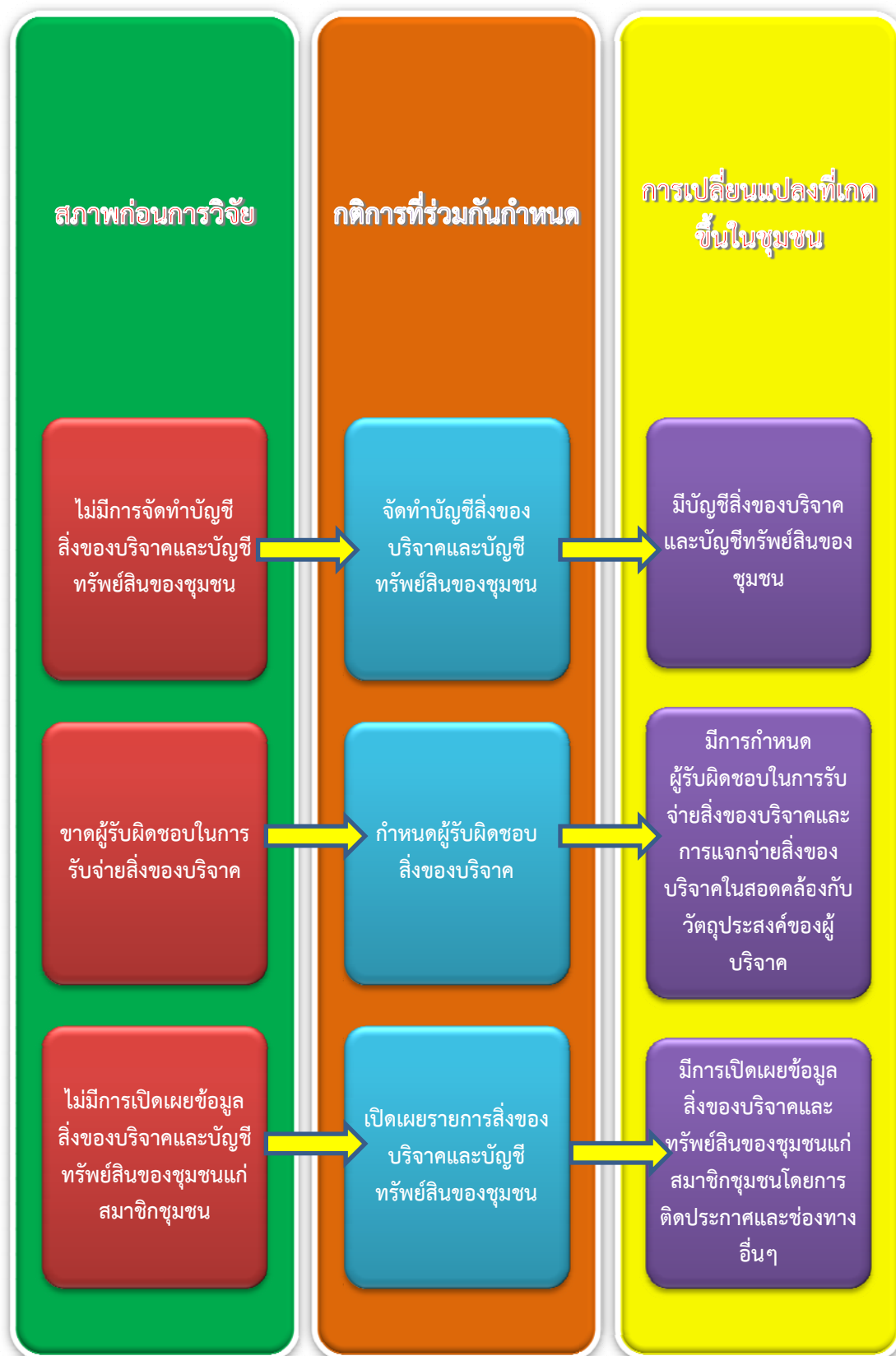
๖) การเปิดเผยข้อมูลบัญชีค่าใช้จ่าย บัญชีสิ่งของบริจาค และบัญชีทรัพย์สิน

จากการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายที่ชัดเจน และบัญชีสิ่งของบริจาค และบัญชีทรัพย์สินแล้ว ชุมชนมีการกำหนดช่องทางบัญชีดังกล่าวแก่ชุมชน โดยการติดบอร์ดให้ชุมชนได้รับทราบติดประชาสัมพันธ์ที่กระจายอยู่ตามจุดประชาสัมพันธ์ที่กระจายทั่วถึงทั้งชุมชน

การเงินของชุมชน

บัญชีของชุมชน

๔.๓ การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

๔.๓.๑ ชุมชนบางบัว

๑) สถานการณ์ในอดีต

(๑) จากการศึกษาข้อมูลในชุมชนบางบัวพบว่าในอดีตชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการมากนัก เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนมีความมั่นใจว่าทุกคนที่เป็นคณะกรรมการล้วนแล้วแต่มีจิตอาสาเข้ามาทำงานด้วยความเสียสละ เพื่อทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนชุมชนตามแนวทางเดิมที่ชุมชนดำเนินการตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ดังนั้นในการทำงานส่วนใหญ่จึงทำงานกันในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก เนื่องจากมิได้มีการวางแผนกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน เช่น การจัดงานตามวันนักขัตฤกษ์ต่างๆ โดยเฉพาะวันพ่อ วันแม่ วันขึ้นปีใหม่ หรือวันสงกรานต์ เป็นต้น รวมถึงกรณีที่ต้องดำเนินการอื่นๆ ตามที่เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่ร้องขอ หรือมีบุคคลภายนอกติดต่อเพื่อร่วมกิจกรรมหรือบริจาคสิ่งของ เช่น กลุ่มนักร้องเมือง อาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้น ดังที่กรรมการชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า

“.....พวกเราก็ร่วมทำงานกันอยู่แล้ว ไม่เคยเกี่ยงงานกันเลย ใครทำอะไรได้ก็ทำ ไม่เคยติดขัดว่าอยู่ในตำแหน่งอะไร หนูทั้งล้างห้องน้ำ หรือใครให้ใช้แรงงานอะไรก็ทำได้หมด ใครช่วยทำอะไรได้ก็ทำมากกว่า.....”

และ

“.....งานเราในชุมชนที่ทำกันเป็นงานที่เคยทำกันมาทุกปี อย่างปีนี้งานวันเด็กเราก็ไปติดป้ายและระบุงานจัดงาน ชาวบ้านก็จะมาร่วมในวันนั้นเลย แต่ใครอยากรู้ล่วงหน้าก็มาถาม ทุกคนมีส่วนร่วมในวันงาน อย่างวันเด็กที่ผ่านมาก็มีอาหารหลายอย่างเยอะมาก เขาทำกันเองคะ ตรงต้นมะขาม ตั้งเป็นซุ้มๆเลย พวกกับข้าว ช่วยกันดีและมีป้ายติดทุกโต๊ะ เป็นชื่อคนและรายการอาหาร เช่น ป้ายเขาเขียนว่าป้าช่วย ขนเงินแกงไก่ คุณนายบานแย้มข้าวผัด กว๋ยเตี๋ยวไก่ ป้าเอ๋เหนียวไก่ ก็มีส่วนร่วมกันแบบนี้.....”

อย่างไรก็ดีคณะกรรมการไม่ได้ให้ความสำคัญในการเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม และการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำผลการประเมินไปสู่การพัฒนากิจกรรมต่อไป หากแต่การมีส่วนร่วมนั้นคณะกรรมการให้ความสำคัญเฉพาะในการดำเนินกิจกรรมเท่านั้น ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่ากิจกรรมนั้นๆเป็นกิจกรรมอะไร ใครที่เกี่ยวข้องบ้าง เช่นวันเด็กก็จะมีเด็กๆวัยประถม วันสงกรานต์ก็เป็นกิจกรรมที่ทุกวัยเข้าร่วม โดยเฉพาะผู้ใหญ่ที่อายุมากๆเพื่อให้สมาชิกในชุมชนทำพิธีรดน้ำดำหัวตามประเพณี

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของวัยรุ่นหรือคนรุ่นใหม่ของชุมชนบางบ้านนั้นก็มีย่อยมาก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนขาดช่วงวัยของเยาวชนวัยรุ่น โดยเฉพาะช่วงวัย ๑๗ - ๒๕ ปี พบว่ามีเพียง ๓ คน ดังนั้นในการทำงานชุมชนคณะกรรมการจึงต้องวางแผนในด้านการสืบทอดกิจกรรมของชุมชน ดังที่คณะกรรมการคนหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า

“.....ชุมชนบางบ้านไม่ได้มีเด็กวัยรุ่นเลย ถ้าวัยรุ่นมีย้ายไปอยู่กับทาสไม่มีเลย ก็มีแค่ ๒-๓ คน แต่จะมีวัยเด็กประถมไปเลย การทำงานชุมชนมันต้องมีใจด้วยนะ ถ้าหากว่าไม่มีใจเข้ามาทำงานแบบนี้ไม่ได้...เพราะว่าเด็กรุ่นใหม่ไม่ได้คิด.....แต่กรรมการชุดใหม่นี้ก็พยายามหาคนที่เด็กลงกว่าชุดเดิมเข้ามาอยู่ อย่างได้ อยู่ หรือนุชนารักษ์ก็เป็นรุ่นใหม่ไฟแรง.....”

(๒) จากการที่คณะกรรมการไม่ได้ให้ความสำคัญและการเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนโดยเฉพาะในขั้นตอนการวางแผน และการประเมินผลกิจกรรมดังกล่าวแล้วนั้น พบว่าสอดคล้องกับความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ที่ตนเองก็รู้สึกว่าคุณไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในเรื่องใดๆเลย ส่งผลให้สมาชิกไม่สนใจความเป็นไปของชุมชน ปลดปล่อยให้การพัฒนาขับเคลื่อนชุมชนนั้นเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ แม้จะสงสัยหรือมีข้อคำถามในประเด็นต่างๆอยู่บ้าง เช่น งบประมาณการพัฒนาชุมชนประจำเดือนที่ได้จากสำนักงานเขตบางเขนนั่น คณะกรรมการบริหารจัดการกันอย่างไร ซึ่งก็ได้แต่เก็บข้อสงสัยไว้ และพูดคุยกันเองบ้างกับเพื่อนบ้านที่มีโอกาสได้สนทนา เนื่องจากไม่มีโอกาสได้ร่วมประชุมหรือได้มีส่วนร่วมในรูปแบบอื่นๆ ดังที่สมาชิกชุมชนได้ให้ความเห็นว่า

“.....ไม่เคยรู้ว่ากรรมการเขาทำอะไรกันบ้าง แต่ก็เห็นงานต่างๆที่จัดขึ้น เราก็ไปบ้าง ไม่ไปบ้าง บางอย่างเราก็ไม่เกี่ยวข้อง มันไม่เกี่ยวกับเรา แล้วพอจัดเสร็จก็จบ ไม่เคยรู้ว่าได้เงินเท่าไร ใช้จ่ายเท่าไร สงสัยแต่เราก็ไม่เคยถามนะ”

และ

“.....ไม่เคยได้ยินว่ากรรมการเขาให้ชาวบ้านมาเข้าร่วมวางแผนกิจกรรมอะไรเลย เขาจะบอกให้มากี่ต่อเมื่อมีงาน มีป้ายบอกบ้าง กรรมการบอกบ้าง.....ถ้าว่างเราก็มาร่วมเป็นคนร่วมงานเฉยๆประเมินกิจกรรมก็ไม่เคยทำนะ...ไม่เคยได้ยินว่าทำ.....”

๒) การขับเคลื่อนระบบและกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงชุมชน

(๑) จากสภาพปัญหาที่คณะกรรมการชุมชนไม่ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้มีส่วนร่วมโดยเฉพาะในด้านการวางแผนกิจกรรมและการประเมินผล เนื่องจากชุมชนไม่เคยต้องวางแผนการพัฒนาชุมชนในรูปแบบใดๆ นอกจากการจัดกิจกรรมตามโอกาสในวันสำคัญหรือวันนักขัตฤกษ์ต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ดังนั้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนจึงจำเป็นต้องสร้างระบบและกลไก เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ไม่เพียงแต่ในด้านการวางแผน การจัดกิจกรรม และการประเมินผลกิจกรรมเท่านั้น อย่างไรก็ตามเมื่อทีมนักวิจัยได้เข้าไปพูดคุยแลกเปลี่ยนและร่วมกันสร้างและติดตั้งระบบและกลไกในการมีส่วนร่วมของชุมชนตามที่ชุมชนได้ร่วมกันกำหนด พบว่าทั้งคณะกรรมการและสมาชิกชุมชนต่างก็เห็นร่วมกันว่าในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ของชุมชนนั้น คณะกรรมการต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะในขั้นตอนการริเริ่มกิจกรรม และการประเมินผลกิจกรรมที่สมาชิกชุมชนยังไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงคณะกรรมการชุมชนเองก็ใช้วิธีการสรุปกิจกรรมแบบพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ ดังที่สมาชิกชุมชนได้ให้ความเห็นว่า

“.....ที่ผ่านมาเป็นยังไงช่วงมันเนอะ ต่อไปนี้เอาใหม่กรรมการต้องหาเวลามาให้ประชุมกัน วางแผนกันก่อนว่างานที่จะจัดขึ้นจะเอาแบบไหน มาช่วยกันคิด เงินจะเอามาจากไหน พอมีแล้วแบ่งงานกัน กรรมการก็จะได้ไม่หนักมาก ทุกอย่างชุมชนต้องช่วยกัน เพราะงานก็เป็นของทุกคนให้ทุกคนมาเข้าร่วม เว้นแต่มาได้.....”

สอดคล้องกับคณะกรรมการที่ให้ความเห็นว่า

“.....เวลาคุยกันเราก็คิดว่าใครจะช่วยทำอะไรได้ ก็บอกให้ทำเลยหรือไม่ส่วนใหญ่เราก็ทำกันเองนะ วางแผนกัน ก็คิดว่าทุกคนก็มีงาน เรื่องจัดงานในชุมชนก็เป็นหน้าที่เราอยู่แล้ว อีกอย่างเวลาไม่ค่อยมีกัน แต่ก็เห็นด้วยว่าถ้าช่วยกันงานก็ต้องออกมาดีกว่าเดิมแน่นอน ก็ต้องแจ้งกรรมการแต่ละโซนบอกสมาชิกเข้าประชุม แต่ต้องออกมานะ ไม่ใช่พอจะคุยกันก็ไม่มา แต่ก็ลองดู ”

(๒) นอกจากในกรณีที่คณะกรรมการต้องสร้างระบบและกลไกในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างจริงจังของสมาชิกแล้วนั้น คณะกรรมการชุมชนต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่าต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนร่วมรับรู้การบริหารจัดการชุมชนในด้านอื่นๆ ด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อลดความกังวลในเรื่องต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสมาชิกชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเริ่ม สมาชิกชุมชนทราบดีว่าการขับเคลื่อนในการพัฒนาชุมชนไม่ได้มีแต่เพียงการจัดกิจกรรมในชุมชน

เท่านั้น หากแต่ยังมีการดำเนินงานในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนอีกมากมาย ดังที่คณะกรรมการชุมชนได้ให้ความเห็นว่า

“.....ในชุมชนเราก็มีเรื่องอื่นๆด้วยนะ มีเรื่องจัดกิจกรรมเป็นตามวันสำคัญเหมือนชุมชนอื่น การใช้จ่ายเงินเขต คนข้างนอก..... นักการเมืองก็มีอยู่..... อย่างใครเข้ามาทำกิจกรรม อย่างเมื่ออาทิตย์ ๒-๓ วันก่อนมีเจ้าหน้าที่มาติดธงป้องกันไข้เลือดออก คนก็สงสัยว่าทำไมบ้านมึงได้ บ้านกูไม่ได้ มันก็ชวนสงสัยนะ ทั้งๆที่เขามาติดให้บางบ้านเขาก็มีเหตุผล ว่าบ้านนั้นมีคนเป็นไข้หรือเป็นอะไร แต่ชาวบ้านก็ไม่เข้าใจ คิดว่ากรรมการเลือก นี่ก็เป็นปัญหา เราให้เขาได้เข้ามารับรู้ก่อนก็ดี เขาก็จะได้เข้าใจ.....”

ดังนั้นการเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนร่วมรับรู้การบริหารจัดการชุมชนในทุกขั้นตอนให้มากที่สุดในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประชุม การแจ้งผ่านคณะกรรมการประจำโซน การเข้าร่วมกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นในชุมชนจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกว่าชุมชนเป็นของทุกคน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of belonging) และผู้ที่รู้สึกว่าเป็นเจ้าของชุมชนก็จะเห็นความสำคัญของทุกเรื่องที่จะเกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ไม่ใช่มีส่วนร่วมเฉพาะเรื่องที่คิดว่าตนเกี่ยวข้องโดยตรงหรือได้ผลประโยชน์เท่านั้น ดังนั้นการจะตัดสินใจดำเนินการในเรื่องใดก็ตามจำเป็นต้องอย่างยั้งที่สมาชิกของชุมชนต้องร่วมคิดพิจารณาทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยคณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสและผลักดันให้สมาชิกชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการอย่างจริงจังและจริงใจเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆของชุมชนต่อไป

๓) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

(๑) จากการที่ทีมวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการกับคณะกรรมการและสมาชิกชุมชนพบว่าแม้จะยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงในด้านการมีส่วนร่วมโดยตัวคณะกรรมการเองมากนัก หากแต่ในระหว่างปฏิบัติการที่ทีมวิจัยได้กำหนดให้สมาชิกชุมชนเข้าร่วมเพื่อขอความเห็นและเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นระยะๆในประเด็นต่างๆ พบว่ามีสมาชิกชุมชนเข้าร่วมกลุ่มเพื่อการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันทุกครั้งตามที่กำหนด นั่นจึงเป็นการพิสูจน์ให้คณะกรรมการเห็นอีกทางหนึ่งว่าหากคณะกรรมการเปิดโอกาสและหาวิธีการให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนใดของการดำเนินกิจกรรม สมาชิกชุมชนก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ และทำให้ชุมชนสามารถหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือได้แนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่คณะกรรมการได้ให้ข้อมูลว่า

“.....ถ้าอาจารย์จะให้หนูนัดชาวบ้านเข้าร่วม เขาก็มานะแต่ต้องเป็นวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ หรือไม่ก็ตอนเย็น ส่วนใหญ่คนก็จะสะดวก รวมทั้งกรรมการบางคนที่ทำงานด้วย แต่เขาอาจจะไม่ค่อยพูดแต่หลังๆ ก็จะมีคนมากขึ้น อย่างแก้วพ้อมีข้อสงสัยอะไร เขาก็ถามเลย ต่อไปถ้าเขามีโอกาสเข้าร่วมมากขึ้น เขาหมดข้อสงสัย ต่อไปก็จะช่วยกรรมการได้ อาจจะมาเป็นกรรมการแทนแม่เขาได้.....”

และสมาชิกชุมชนคนหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า

“.....หนูมาร่วมได้อยู่แล้วถ้ากรรมการให้เข้าร่วม ไม่ต้องมีเงินหรือค่าอะไรให้หนูเลย แคน้ำแก้วเดียวหนูก็มานั่นนอนมาช่วยกันทำให้ชุมชนเราดีขึ้นกว่าเดิม ช่วยกันแก้ปัญหา ทุกอย่างก็จะเป็นประโยชน์กับเรา เมื่อก่อนหนูไม่ได้เข้ามาหนูก็ไม่รู้ คิดว่ากรรมการทำไมทำแบบนั้นแบบนี้ไม่ถูกใจ ไม่เข้าใจ แต่พ้อมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วม เราก็เข้าใจกรรมการมากขึ้น หนูเองก็ได้รู้อะไรมากขึ้น.....”

(๒) อีกประเด็นหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงของชุมชนภายหลังการปฏิบัติการร่วมระหว่างทีมนักวิจัยและคณะกรรมการชุมชน กล่าวคือ คณะกรรมการได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนในเรื่องต่างๆ โดยมีช่องทางที่เปิดโอกาสให้สมาชิกร่วมให้ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการชุมชนในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการร่วมกันทำให้ชุมชนบางบ้านสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นชุมชนต้นแบบในการเป็นชุมชนปลอดคอร์รัปชันของชุมชนเมือง ตามนิยามของชุมชนสะอาดของสำนักงาน ป.ป.ช. ดังที่สมาชิกชุมชนได้ร่วมให้ความเห็นว่า

“เราจะช่วยกันค้นหาคนที่ทำความดีในชุมชน เป็นคนดี เพื่อรับรางวัลตามที่อาจารย์ได้บอกไว้ โดยเราต้องช่วยกันตั้งเกณฑ์และช่วยกันหาว่าใครควรจะได้ และประกาศให้ชาวบ้านรับรู้ ใครจะเสนอใครก็ได้ แล้วมาช่วยกันตัดสิน ว่าใครน่าจะได้ช่วยกันหาคะ”

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนในการมีส่วนร่วมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงด้านการร่วมคิด ร่วมทำ รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนการมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เริ่มหยั่งรากลงสู่ชุมชนนี้จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายคณะกรรมการชุมชนในการที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวของชุมชนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นชุมชนปลอดคอร์รัปชัน โดยให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนสู่การบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

๔.๓.๒ ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา

๑) สถานการณ์ในอดีต

(๑)ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนานั้น พบว่าในอดีตที่ผ่านมาทั้งคณะกรรมการและสมาชิกชุมชนต่างก็ไม่ได้ให้ความสำคัญและไม่ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้มีส่วนร่วมเช่นเดียวกับชุมชนบางบัว โดยการดำเนินงาน หรือการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน มีการดำเนินการโดยประธานชุมชนและกรรมการอีก ๑ คนเท่านั้น ไม่เคยมีการประชุมสมาชิกชุมชนเพื่อแจ้งข่าวสารหรือขอความเห็นในเรื่องใดๆเลย ชุมชนขาดการสื่อสารจากคณะกรรมการ ประกอบกับมีสมาชิกชุมชนที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับคณะกรรมการ ส่งผลให้ชุมชนมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ทีมวิจัยได้พิจารณาเลือกชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาเป็นพื้นที่ศึกษาเนื่องจากเห็นว่าลักษณะของหลังแฟลตร่วมพัฒนานี้ น่าจะเป็นกรณีตัวอย่างของชุมชนในกรุงเทพมหานครได้ชัดเจนพอสมควร นอกจากนี้ยังพบว่าการทำงานส่วนใหญ่ของคณะกรรมการชุมชนยังทำงานกันในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก เนื่องจากมิได้มีการวางแผนกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน มีการจัดงานตามวันนักขัตฤกษ์ต่างๆโดยเฉพาะวันพ่อ วันแม่วันขึ้นปีใหม่ หรือวันสงกรานต์ รวมถึงกรณีที่ต้องดำเนินการอื่นๆ ตามที่เจ้าหน้าที่เขตร้องขอ หรือมีบุคคลภายนอกติดต่อเพื่อร่วมกิจกรรมหรือบริจาคสิ่งของ เช่น กลุ่มนักร้องเมือง สื่อมวลชนอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้นเช่นเดียวกับเช่นเดียวกับชุมชนบางบัวและชุมชนอื่นๆ ประกอบกับชุมชนยังขาดพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกันที่เป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน รวมถึงลักษณะพื้นที่ของชุมชนเป็นชุมชนที่มีพื้นที่ทอดยาวและแคบ มีถนนตัดผ่านระหว่างชุมชน ทำให้ดูเหมือนเป็นการแบ่งชุมชนออกเป็น ๒ ส่วนอย่างชัดเจน จึงเป็นความท้าทายในการบริหารจัดการชุมชนเป็นอย่างมาก โดยในกรณีนี้ได้มีประธานกรรมการชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า

“.....ชุมชนเรามีปัญหามากมายว่าในเรื่องการมีส่วนร่วมเลย มีปัญหาทุกเรื่อง เมื่อเทียบกับชุมชนอื่น พื้นที่ส่วนกลางไม่มี จะทำกิจกรรมก็ต้องยืมที่บ้านคนนั้นคนนี้....เสี่ยงตามสายบางทีก็ไปไม่ถึงเพราะชุมชนยาวมาก ทำให้รวมตัวกันยาก อีกฝั่งหนึ่งจึงแยกตัวออกไป เป็นอีกฝั่งหนึ่ง แต่ผมกำลังพยายามดึงเข้ามา หาตัวแทนเป็นกรรมการชุดใหม่ด้วยกัน..... ”

และคณะกรรมการได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า

“.....ยอมรับว่ากรรมการไม่ได้มีการประชุมกันหรอก ก็ทำงานกันอยู่ ๒ คน จนจะตายอยู่แล้ว เงินก็ต้องจ่ายเอง ไม่เคยมีใครให้ คนก็ไม่เข้าใจหาว่าหยิ่งโง่งมยังงี้ หาว่าโง่ ไม่รู้หรอกว่าเราเสียสละอะไรบ้าง จ่ายเงินส่วนตัวไปตั้งไม่รู้เท่าไร..... ”

สอดคล้องกับสมาชิกชุมชนที่ให้ข้อมูลว่า

“.....เขาทำอะไรกันเราก็ไม่เคยรู้ ที่ผ่านมาเงินที่ออมก็หาย แต่อันนั้นก็เป็นคนเก่า ก็ไม่โทษเขา มีอะไรก็ไม่เคยบอกไม่เคยประชุม ชี้แจงอะไรเลย มีงานเราก็ร่วมบ้างไม่ร่วมบ้าง ก็ไม่รู้มีเงินอะไรบ้าง เอาเงินมาจากไหน ไม่เคยรู้ กิจกรรมเราก็ร่วมบ้างไม่ร่วมบ้าง แล้วแต่ว่างมั๊ย”

นอกจากนี้ทีมวิจัยยังพบว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนนั้น ส่วนใหญ่มีกลุ่มสมาชิกชุมชนเข้าร่วมเฉพาะกลุ่มเท่านั้น และคณะกรรมการไม่ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้เข้ามาร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม และการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำผลการประเมินไปสู่การพัฒนากิจกรรมต่อไปแต่อย่างใด หากแต่การมีส่วนร่วมนั้นคณะกรรมการให้ความสำคัญเฉพาะในการดำเนินกิจกรรมเท่านั้น ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่ากิจกรรมนั้นๆเป็นกิจกรรมอะไร ใครที่เกี่ยวข้องบ้าง เช่นวันเด็กก็จะมีเด็กๆวัยประถม วันสงกรานต์ก็เป็นกิจกรรมที่ทุกวัยเข้าร่วม โดยเฉพาะผู้ใหญ่ที่อายุมากๆเพื่อให้สมาชิกในชุมชนทำพิธีรดน้ำดำหัวตามประเพณี ส่วนการมีส่วนร่วมของวัยรุ่นหรือคนรุ่นใหม่ของชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนานั้น นอกจากกิจกรรมตามวันนักขัตฤกษ์ดังกล่าวแล้ว ยังมีกิจกรรมดนตรีไทยซึ่งชุมชนได้รับงบประมาณจากสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ที่ทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หากแต่การขาดการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกชุมชน จึงทำให้กิจกรรมด้านดนตรีไทยนี้ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ดังที่ประธานคณะกรรมการได้ให้ข้อมูลว่า

“.....ผมได้รับทุนจากไทยพีบีเอส ผมจะทำให้ชุมชนเราเป็นที่ยอมรับด้านดนตรีไทย แต่ผมก็เหนื่อยนะ ทำทุกอย่าง ประสานทั้งภายในภายนอก ก็ได้บ้างไม่ได้บ้าง”

ดังนั้นการมีส่วนร่วมของเยาวชนคนรุ่นใหม่ผ่านกิจกรรมด้านดนตรีไทยในชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ก็ดำเนินไปได้แบบเฉพาะกิจเท่านั้นยังไม่สามารถใช้เป็นฐานในการให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมได้มากนัก และยังคงเป็นกิจกรรมที่ทำเฉพาะกลุ่มเช่นเดียวกับกิจกรรมทั่วไปของชุมชน ดังที่สมาชิกชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า

“.....กลุ่มดนตรีไทยที่ประธานได้เงินมาจากไทยพีบีเอส ก็รู้ว่าทำนะ แต่ไม่รู้จะทำมาทำอะไรบ้าง ทำยังไง ไม่เห็นรู้เรื่อง ไม่มีใครรู้.....”

(๒) จากการที่คณะกรรมการไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างจริงจัง โดยในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่มีสมาชิกเข้าร่วมเฉพาะกลุ่ม ไม่ทั่วถึง ส่วนในขั้นตอนการวางแผน และการประเมินผลกิจกรรมนั้นไม่เคยมีการดำเนินการเลย โดยที่มียกยพบว่าสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ไม่รู้สึกว่าตนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในเรื่องใดๆเลย ส่งผลให้สมาชิกไม่สนใจความเป็นไปของชุมชน ปลดปล่อยให้การพัฒนาขับเคลื่อนชุมชนนั้นเป็นหน้าที่ของประธานคณะกรรมการ แม้จะสงสัยหรือมีข้อคำถามในประเด็นต่างๆอยู่บ้าง เช่น งบประมาณการพัฒนาชุมชนประจำเดือนที่ได้จากสำนักงานเขตบางเขนนั้น ประธานคณะกรรมการบริหารจัดการอย่างไร ได้แต่เก็บข้อสงสัยไว้ และพูดคุยกันเองบ้างกับเพื่อนบ้านที่มีโอกาสได้สนทนา เนื่องจากไม่มีโอกาสได้ร่วมประชุมหรือได้มีส่วนร่วมในรูปแบบอื่นๆ ประกอบกับสมาชิกฝ่ายตรงข้ามมักจะมีการปล่อยข่าวลือไปต่างๆนาๆ ส่งผลให้ชุมชนยังเกิดความแตกแยกและขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ดังที่สมาชิกชุมชนได้ให้ความเห็นว่า

“.....ไม่เคยรู้ว่าเขาทำอะไรกันบ้าง มีแต่ไพรซ์ กับพี่หน้อย ก็มีงานบ้าง เราก็ไปบ้าง ถ้ารู้ข่าว แต่ส่วนมากไม่ได้รู้เรื่องกับเขาหรอก.....”

ในขณะเดียวกันกรรมการที่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดงานที่ผ่านมา ก็มีความเห็นว่าโดยแท้จริงแล้วสมาชิกชุมชนนี้ไม่ค่อยสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือพัฒนาชุมชนไม่ว่าจะในรูปแบบใดๆ เว้นแต่เมื่อสมาชิกชุมชนได้รับผลประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้นส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาในอดีตที่ผ่านมา นั้นสมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมน้อยมาก ดังที่กรรมการได้ให้ข้อมูลว่า

“.....ชาวบ้านหรือไม่มีใครมาช่วยหรอก ไม่อยากมาร่วมกิจกรรมอะไรหรอกถ้าไม่มีของแจก แต่ถ้าบอกว่ามีของแจกมีโน่นนี่นะ ก็แย่งกันมา.....”

๒) ระบบและกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการขับเคลื่อนระบบและกลไก

จากสภาพปัญหาที่คณะกรรมการชุมชนไม่เห็นความสำคัญและไม่ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้มีส่วนร่วมทั้งในด้านการวางแผน ดำเนินงาน และการประเมินผลกิจกรรมต่างๆในชุมชนดังกล่าวแล้ว รวมถึงคณะกรรมการชุมชนเองก็ไม่เคยต้องวางแผนการพัฒนาชุมชนในรูปแบบใดๆ นอกจากการจัดกิจกรรมตามโอกาสในวันสำคัญหรือวันนักขัตฤกษ์ต่างๆ ดังนั้นที่มียกยจึงจำเป็นต้องเข้าไปร่วมปฏิบัติการในด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน โดยการสร้างระบบและกลไกเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินกิจกรรมและการ

ประเมินผลกิจกรรม โดยทีมนักวิจัยได้เข้าไปพูดคุยแลกเปลี่ยนและร่วมกันติดตั้งระบบและกลไกในการมีส่วนร่วมของชุมชนตามที่ชุมชนได้ร่วมกันกำหนด พบว่าทั้งคณะกรรมการและสมาชิกชุมชนต่างก็เห็นร่วมกันว่าในการดำเนินกิจกรรมใดๆของชุมชนนั้นคณะกรรมการต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนในทุกขั้นตอน โดยส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมอย่างทั่วถึงมากขึ้น รวมถึงการให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการริเริ่มกิจกรรม ตลอดจนการประเมินผลกิจกรรมที่สมาชิกชุมชนยังไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วม ประกอบกับชุมชนมีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญของชุมชน แม้ว่าจะได้ประธานกรรมการคนเดิมแต่สมาชิกใหม่ที่ได้รับการเลือกตั้งกลายเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชน เริ่มจากคณะกรรมการเองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชนมากขึ้น ในขณะเดียวกันคณะกรรมการชุดใหม่นี้ก็ให้ความสำคัญในการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ในชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีความเคลื่อนไหวในการมีส่วนร่วมมากขึ้น ดังที่คณะกรรมการได้ให้ข้อมูลว่า

“.....ที่ผ่านมามีกรรมการทำงานกันแค่ 2 คน งานหนักมาก ตอนนี้ข้าวได้เข้ามาช่วยแล้ว มีอะไรก็ยินดีรับฟัง หนูไม่รู้หรือขอชุดก่อนๆเขาอาจจะทำงาน แต่เขาไม่ได้ชี้แจง ไม่ได้อธิบายให้รู้ แต่ต่อไปนี้ข้าวข้าวจะชี้แจงทุกเรื่องว่าเราทำอะไร..... ”

สอดคล้องกับคณะกรรมการอีกคนหนึ่งที่ทำให้ความเห็นที่ว่า

“.....ผมพูดไม่เก่ง แต่ตอนนี้ผมมีเวลาแล้ว มีอะไรที่ช่วยได้ผมอยากช่วยทุกอย่าง และอยากให้คุณในชุมชนเราเข้ามาช่วยกัน..... ”

และ

“.....ผมยินดีให้กรรมการทุกคนเข้ามาช่วยผมทำงาน ที่ผ่านมามีผมกับพี่หน้อยก็หนักมาก ได้กรรมการชุดใหม่ทั้งข้าวและคุณสมศักดิ์งานในชุมชนก็น่าจะมีส่วนร่วมกันมากขึ้น แล้วเราก็มีการออมเงินบ้านมั่นคงที่ดีมากเห็นชัดเจนว่าทุกคนเข้ามา เพราะไม่ออมเงินก็จะโดนไล่ที่..... ”

(๑) นอกจากความพยายามในการติดตั้งระบบและกลไกการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างจริงจังของสมาชิกชุมชนแล้วนั้น คณะกรรมการชุมชนต่างก็เห็นร่วมกันว่าต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนร่วมรับรู้การบริหารจัดการชุมชนในด้านอื่นๆด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อลดข้อขัดข้องของฝ่ายตรงข้าม รวมถึงความกังวลในเรื่องต่างๆที่อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสมาชิกชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเริ่ม สมาชิกชุมชนทราบดีว่าการขับเคลื่อนในการพัฒนาชุมชนไม่ได้มีแค่เพียงการจัดกิจกรรมในชุมชนเท่านั้น หากแต่ยังมีการดำเนินงานในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนอีกมากมาย โดยเฉพาะโครงการบ้านมั่นคงซึ่งกำลังเป็นโครงการที่อยู่ในความสนใจของสมาชิกชุมชนทุกครัวเรือนเนื่องจากเกี่ยวข้องกับทุกคนโดยตรง และคณะกรรมการต่างก็เห็นร่วมกันว่าหาก

คณะกรรมการสามารถดำเนินโครงการบ้านมั่นคงได้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ โครงการนี้ก็น่าจะทำให้สมาชิกชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันและคณะกรรมการเองก็จะได้รับการยอมรับจากสมาชิกชุมชนมากขึ้น เช่นเดียวกับชุมชนบางบัวที่ชาวบ้านร่วมกันผ่านโครงการบ้านมั่นคงมาได้อย่างเข้มแข็ง ดังที่กรรมการชุมชนให้ข้อมูลว่า

“.....เงินออมบ้านมั่นคง คนเข้าร่วมกันมาก เดือนหนึ่งเก็บเงินได้มากกว่าทุกครั้ง ตอนนี้กรรมการก็ติดประกาศตลอด ใครสงสัยมาดูได้ พักติดประกาศทุกเดือน เงินที่ได้ก็เอาเข้าธนาคารทันทีไม่ได้เก็บไว้ที่ตัวเลย..... ”

สอดคล้องกับสมาชิกชุมชนที่ได้ให้ความเห็นว่า

“.....เพราะลูกบ้านไม่เข้าใจว่าทำไมต้องไปร่วม ตอนนี้ที่เห็นชัดเจนที่มีคนมาร่วมมากที่สุด คือการออม บัตรออมนี้คนเริ่มรู้แล้วว่าถ้าไม่ออมฉันจะไม่มีที่อยู่แล้ว จึงรู้สึกว่ามันเป็นเรื่องของฉันแล้ว ถ้ามีอะไรแล้วเรามาว่าหมด มันก็จะรู้ว่าเขาทำนั่นทำนี่ ถ้าไม่ร่วมเราก็ไม่รู้ หรือคิดว่าวันเด็กมีสิ่งของมาแจกแต่เราไม่ได้อะไร ไม่ไปดีกว่า ไปที่อื่นดีกว่า เพราะคิดว่าไม่เกี่ยวกับเรา คณะกรรมการก็จัดไป คือต้องให้ชาวบ้านรู้สึกว่าเป็นชุมชนของตนเองจริงๆ ต้องมาช่วยกัน ”

และ

“.....เพราะชุมชนมีเสียงตามสาย อยากรู้อะไร หรืออยากบอกอะไร เราก็ประกาศเสียงตามสายได้ตลอด เสียงตามสายมันไม่ใช่เป็นการรบกวน แต่มันช่วยกระจายข่าวให้รับรู้ด้วยกัน ให้มีการรับรู้ร่วมกันในชุมชน อย่างบางคนไม่สะดวกไปนั่งฟัง..... ”

ดังนั้นการที่คณะกรรมการได้เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนร่วมรับรู้การบริหารจัดการชุมชนโดยเฉพาะการบริหารจัดการโครงการบ้านมั่นคงที่กำลังอยู่ในความสนใจของสมาชิกชุมชนในทุกครัวเรือนในทุกขั้นตอนให้มากที่สุดไม่ว่าจะเป็นส่วนร่วมในรูปแบบการประชุม การบอกต่อโดยคณะกรรมการหรือการประกาศเสียงตามสาย เพื่อให้สมาชิกในชุมชนทราบข่าวสารและเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการบ้านมั่นคงหรือกิจกรรมอื่นๆอย่างทั่วถึงในชุมชนจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกว่าชุมชนเป็นของทุกคน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และผู้ที่เจ้าของชุมชนก็จะเห็นความสำคัญของทุกเรื่องที่จะเกิดขึ้นในชุมชนของตนเองเช่นเดียวกับชุมชนบางบัว ไม่ใช่มีส่วนร่วมเฉพาะเรื่องที่ดีว่าตนได้ผลประโยชน์เท่านั้น ดังนั้นการจะตัดสินใจดำเนินการในเรื่องใดก็ตามจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะกรรมการชุมชนต้องให้สมาชิกของชุมชนร่วมรับรู้และ

คิดพิจารณาในทุกขั้นตอน เพื่อลดความกังวลสงสัยจากการที่ไม่ได้รับทราบข้อมูลทำให้สมาชิกชุมชนขาดความไว้วางใจเช่นที่ผ่านมา

๓) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

(๑) จากการที่ทีมวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการกับคณะกรรมการและสมาชิกชุมชนหลังแปลตร่วมพัฒนาพบว่าแม้จะยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงในด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนมากนัก แต่การเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่นั้นส่งผลให้คณะกรรมการชุมชนมีบรรยากาศในการทำงานร่วมกันมากขึ้น โดยมีจำนวนคณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชุมชนในด้านต่างๆมากขึ้นอย่างชัดเจน และพบว่าในระหว่างปฏิบัติการในการนำกติกาชุมชนที่ร่วมกันกำหนดมาขับเคลื่อนในชุมชน โดยทีมวิจัยได้กำหนดให้มีสมาชิกชุมชนเข้าร่วมเพื่อขอความเห็นและเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในแต่ละประเด็นต่าง ๆ นั้นมีสมาชิกชุมชนเข้าร่วมกลุ่มเพื่อการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันทุกครั้งตามที่กำหนด นั่นจึงเป็นการพิสูจน์ให้คณะกรรมการเห็นอีกทางหนึ่งว่า หากคณะกรรมการเปิดโอกาสและหาวิธีการให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนใดของการดำเนินกิจกรรม สมาชิกชุมชนก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ และทำให้ชุมชนสามารถหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือได้แนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่คณะกรรมการได้ให้ข้อมูลว่า

“.....ตอนนี้เรามีกรรมการช่วยงานกันมากขึ้น แม้ประธานจะต้องทำงานประสานกับข้างนอกมาก ข้างในชุมชนก็มีพวกเราช่วยกันทำงาน แล้วกรรมการชุดใหม่นี้เราก็มีพี่น้องเป็นตัวแทนจากฝั่งโน้นมาเป็นกรรมการด้วย กรรมการเราก็จะเป็นตัวแทนที่ส่งข่าวได้ทั่วถึงมากขึ้น และจะใช้โอกาสที่คนมาออมเงินชี้แจงเรื่องต่างๆด้วย.....”

และสมาชิกชุมชนคนหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า

“.....หลังๆนี้ชาวบ้านมาร่วมกันมากขึ้น แล้วถ้ามากที่สุดก็เงินออมบ้านมั่นคง ไม่มาออมก็ได้ อยู่ ก็เห็นว่าถ้าเป็นเรื่องที่บอกให้เขารู้และเห็นว่าต้องเข้าร่วมทุกคนก็ยินดีมาอยู่แล้ว แต่ที่ผ่านมามีไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรทำกันอยู่แต่กรรมการ ๒-๓ คน”

(๒) การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชุมชนภายหลังการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างทีมนักวิจัยและคณะกรรมการชุมชน พบว่าคณะกรรมการชุมชนได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนในเรื่องต่างๆ โดยมีช่องทางที่เปิดโอกาสให้สมาชิกร่วมให้ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการชุมชนในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง รวมถึงความมุ่งมั่นในการร่วมกันทำให้ชุมชนสามารถ

พัฒนาไปสู่การเป็นชุมชนต้นแบบในการเป็นชุมชนปลอดคอร์รัปชันของชุมชนเมือง ตามนิยามของชุมชนข้อสะอาดของสำนักงาน ปปช. ดังที่ประธานชุมชนได้ร่วมให้ความเห็นว่า

“ผมคิดว่าจากการทำงานวิจัยคอร์รัปชันร่วมกับอาจารย์มาเกือบ ๒ ปีนี้ ผมได้เรียนรู้หลายอย่าง ชุมชนเองก็เปลี่ยนไปมาก คนเห็นความสำคัญในการออมเงินสร้างบ้านมั่นคง ร่วมมือกันมากขึ้น ผมเสียอีกที่ยังกลัวๆว่ารัฐบาล หรือ อพช. จะเอาจริงมั้ย.....”

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากมายในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทั้งในขั้นตอนการริเริ่ม การร่วมดำเนินการหรือการประเมินผลโครงการ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของโครงการบ้านมั่นคงที่เป็นโครงการที่ทุกครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในการออมเงินตามเงื่อนไขของ อพช. ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีในการพิสูจน์การทำงานตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อเป็นชุมชนปลอดคอร์รัปชันจึงเป็นประเด็นที่ท้าทายคณะกรรมการชุมชนในการที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวของชุมชนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นชุมชนปลอดคอร์รัปชันอย่างแท้จริง

จึงกล่าวได้ว่าการเปิดโอกาสและผลักดันให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมทั้งของชุมชนบางบัวและชุมชนหลักพลตร่วมพัฒนานั้น พบว่าในอดีตทั้ง ๒ ชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก เนื่องจากคิดว่าคณะกรรมการต่างก็เสียสละในการทำงาน และเป็นหน้าที่ที่คณะกรรมการจะต้องขับเคลื่อนการพัฒนาและจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชน หากแต่ไม่ได้ตระหนักว่าในการดำเนินกิจกรรมใดๆนั้นสมาชิกชุมชนในฐานะที่เป็นเจ้าของชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไรบ้าง ไม่มีการให้ข้อมูลด้านการเงิน หรือรายรับรายจ่ายของชุมชน ทำให้สมาชิกเกิดความกังวลสงสัยมากบ้างน้อยบ้างอย่างไรก็ดีทั้ง ๒ ชุมชนต่างก็ร่วมปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดกติกาและติดตั้งระบบและกลไกเพื่อพัฒนาชุมชนสู่ชุมชนปลอดคอร์รัปชันทั้งนี้ชุมชนบางบัวซึ่งเป็นชุมชนที่มีความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการมากกว่า และมีต้นทุนทางสังคมมากกว่าเนื่องจากสมาชิกชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันและผ่านการต่อสู้กันมาทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถก่อตัวขึ้นในชุมชนได้อย่างทั่วถึงมากกว่า ในขณะที่ชุมชนหลักพลตร่วมพัฒนาเป็นชุมชนที่มีความขัดแย้งมาอย่างต่อเนื่อง หากแต่ปัจจุบันกำลังร่วมกันฝ่าฟันอุปสรรคผ่านการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงภายใต้เงื่อนไขที่รัฐกำหนดให้มีการออมเงินร่วมกันเพื่อสร้างบ้านตามนโยบายบ้านมั่นคง มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการซึ่งส่งผลดีและเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้นอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามทั้ง ๒ ชุมชน ต่างก็มีประเด็นท้าทายด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการขับเคลื่อนระบบและกลไกดังกล่าวไปสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นชุมชนปลอดคอร์รัปชันในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อไป

๔.๔ การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน

๔.๔.๑ ชุมชนบางบัว

๑) สถานการณ์ในอดีต

(๑) การเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกไม่ทั่วถึงและไม่ชัดเจน

จากการพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชนพบว่า คณะกรรมการชุมชนทำงานกันแบบจิตอาสาซึ่งทุกคนไม่มีเงินเดือน ไม่เห็นความสำคัญของการชี้แจงหรือเปิดเผยเกี่ยวกับการใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพราะมีความมั่นใจในความสุจริตของตนเองว่าไม่เคยคิดโกง ไม่จำเป็นต้องบอกทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีการอธิบายให้สมาชิกชุมชนทราบถึงการใช้จ่ายเงินในจัดกิจกรรมต่างๆ ไม่มีการแจ้งเดือนไหนเบิกเงินสนับสนุนจากสำนักงานเขตได้หรือไม่ได้ เบิก จำนวนเท่าไรหรือการที่กรรมการบางคนออกเงินส่วนเกินในกรณีเงินไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรมการบางอย่างในชุมชน ทำให้เกิดข้อครหาจากสมาชิกชุมชน เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนไม่มีการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายของกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในชุมชน ไม่มีการติดบอร์ดประกาศให้สมาชิกชุมชนได้รับทราบถึงความเคลื่อนไหวทางการเงินที่ได้รับและรายจ่ายของกิจกรรมที่จัดขึ้นรวมทั้งผลการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนนั้น เนื่องจากสำนักงานเขตไม่ได้บังคับดังที่กรรมการคนหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เหรัญญิกได้ให้ข้อมูลว่า

“.....ชุมชนบางบัวเป็นชุมชนขนาดเล็กได้รับเงินสนับสนุนสูงสุดจำนวน ๕,๐๐๐ บาท ต่อเดือนเพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชนจากสำนักงานเขตพื้นที่ ในอดีตสำนักงานเขตฯไม่ได้ ออกข้อกำหนดให้ติดประกาศพร้อมหลักฐานภาพถ่ายการใช้จ่ายเงินในการจัดกิจกรรมของชุมชน แต่ตอนนี้สำนักงานเขตฯบังคับว่าถ้าเบิกเงินเดือนไหนไปแล้วจะต้องแปะบอร์ดและถ่ายรูปที่แปะประกาศไปให้เขาดูด้วย เพิ่งเริ่มบังคับเพื่อให้ชาวบ้านจะได้มาตรวจสอบดูที่บอร์ด ซึ่งจะติดไว้ข้างบน.....”

และจากการทำกระบวนการกลุ่มสมาชิกชุมชนได้ให้ความคิดเห็นว่า

“..... คือที่ผ่านมามีกรรมการชุมชนทำงักๆ งักๆ ไม่ค่อยชี้แจงเหตุผลว่าเงินที่รับมา ๕,๐๐๐ บาท เอาไปทำอะไรบ้าง เอาไม่ใช้จ่ายส่วนไหนบ้าง ไม่ติดประกาศ มีปิดอยู่ที่เดียว ถ้าใครได้อ่านก็ได้ อ่าน ถ้าใครไม่ได้อ่านก็ไม่ได้อ่านอยากให้มีการประชาสัมพันธ์ และติดประกาศเป็นจุดๆว่าในเดือนนี้รับมาแล้วใช้จ่ายอะไร ฝ่ายกรรมการชุมชน ฝ่ายประธานรุ่นใหม่ เพราะที่ผ่านมากองหรือเปล่าก็ไม่รู้”

ส่วนการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของชุมชนโดยใช้เสียงตามสายนั้นพบว่าเครื่องเสียงมีปัญหาใช้การไม่ได้ดี เสียงประกาศไม่ชัดเจน ไม่กระจายไปทั่วทั้งชุมชนดังสมาชิกชุมชนคนหนึ่งได้กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมภายในชุมชนว่า

“..... แต่เครื่องเสียงไม่ค่อยดี ฟังไม่รู้เรื่อง ชัดบ้างไม่ชัดบ้าง ระยะเวลาๆจึงไม่ได้มีการประกาศเสียงตามสาย”

สมาชิกชุมชนอีกคนหนึ่งกล่าวเสริมว่า

“.....มีชาวบ้านบอกว่ากรรมการชุมชนไม่สื่อสารให้ชาวบ้านรู้ อันนี้เราก็ไม่ได้ว่า แต่ทางโน้นเขาไม่ได้ยินจริงๆ การสรุปข่าวสารไปไม่ถึงถึง ต้องยอมรับว่า เครื่องเสียงลำโพงของเราไม่ดี ทำให้เสียงไม่ดังไปทั่วถึงทั้งชุมชน....”

ซึ่งสอดคล้องกับสมาชิกชุมชนอีกคนหนึ่งก็กล่าวว่า

“.....เขาสื่อสาร แต่ว่ามันไม่ถึงท้ายชุมชนมันไม่ทั่วถึง.....”

และ

“.....เครื่องเสียงเสีย แต่ว่าประชาชนบอกว่าทำไมไม่พูด เขาพูดแล้วแต่ไม่ดัง คือว่า เขาก็มาโจมตีว่าทำไมไม่พูด เราก็บอกว่าเขาพูดแล้วแต่มันไม่ดัง ก็มาบอกว่าตรงนี้มีอะไรไม่สื่อสาร แต่ว่าเขาสื่อสารจริงๆ แต่ว่ามันไปดังอยู่แถวโน้น คือ ชาวบ้านเขาก็มองว่าทำไมประธานมีอะไรทำไมไม่พูด เขาพูดแล้วแต่ไม่ดังมันไม่ดัง เครื่องเสียงขัดข้องเขาจะมาโจมตี.....”

นอกจากนั้นมีการบอกปากต่อปากโดยกรรมการชุมชนบอกต่อเพื่อนบ้าน และเพื่อนบ้านบอกต่อกันไป ดังที่กรรมการชุมชนผู้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ได้กล่าวถึงงานในหน้าที่ว่า

“.....การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำงานของคณะกรรมการชุมชนให้ลูกบ้านได้รับรู้และเข้าใจ ก็จะใช้วิธีเดินบอกลูกบ้านตามบ้าน และเพื่อนบ้านก็ปากต่อกันเอง.....”

รวมถึงกรรมการชุมชนกระจายข่าวในโซนที่ตนเองรับผิดชอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องกำหนดการจัดกิจกรรมในวันสำคัญตามประเพณี การมีผู้มาบริจาคสิ่งของการแจกสิ่งของที่มีจำนวนจำกัด วันเวลาที่มีหน่วยงานมาให้บริการต่างๆ เป็นต้น แต่ก็ยังไม่ชัดเจนทั่วถึง ดังสมาชิกชุมชนคนหนึ่งได้กล่าวว่า

“..... บางครั้งกรรมการที่เป็นตัวแทนโซนประกาศตามโซนต่างๆ แต่ก็ไม่ได้ทั่วทุกโซนและไม่ชัดเจน”

จะเห็นได้ว่าชุมชนบางบัวมีช่องทางในการสื่อสารกับสมาชิกชุมชนที่ใช้การพอได้คือการบอกปากต่อปากและการกระจายข่าวตามโซนที่กรรมการรับผิดชอบ ส่วนเครื่องเสียงตามสายนั้นไม่สามารถใช้ได้ ส่วนใหญ่เป็นการประชาสัมพันธ์ในเรื่องทั่วไป ไม่ใช่เรื่องที่มาที่ไปหรือรายรับและรายจ่ายของการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในชุมชน

(๒) การขาดเครื่องมือในการรับเรื่องร้องเรียน

จากการพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนถึงกรณีที่ชาวบ้านมีความคลางแคลงใจหรือสงสัยเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในบางเรื่อง หรือช่องทางการสื่อสารให้คณะกรรมการชุมชนรับรู้เรื่องปัญหาของสมาชิกชุมชนทำได้อย่างไรบ้าง เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนยังไม่ได้จัดให้มีช่องทางการสื่อสารอื่นเพื่อรับเรื่องร้องเรียนนอกเหนือจากการแจ้งโดยตรงกับกรรมการประจำโซน ดังที่กรรมการชุมชนคนหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า

“..... ปกติชุมชนไม่มีไลน์กลุ่มที่มีชาวบ้านด้วย ถ้าชาวบ้านมีปัญหาที่จะมาบอก เพราะกรรมการจะมีแต่ละโซนในแต่ละจุด เพราะฉะนั้นโซนใครโซนมัน เขาก็จะไปแจ้งคนที่อยู่โซนนั้น จะมีกรรมการกระจายกันครบ ๘ โซน เช่น หนูอยู่ท้าย พอหลุดมาจะเจอพี่ตุ้ย ถัดมาอีกหน่อยเป็นพี่มกับพี่จิม หลุดไปเป็นเจอพี่สนธิ และหลุดไปท้ายเจอพี่ปู จะมีอยู่ทุกจุดประจำโซน....”

(๓) ไม่มีการประชุมสมาชิกชุมชนเพื่อชี้แจงเรื่องต่างๆของชุมชน

การสรุปผลจากการทำกระบวนการกลุ่มของสมาชิกชุมชนบางบัวพบว่า คณะกรรมการชุมชนไม่เคยเชิญให้สมาชิกชุมชนทุกคนมาเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังการชี้แจงเรื่องต่างๆของชุมชนโดยพร้อมเพรียงกัน ซึ่งมีสมาชิกชุมชนกลุ่มหนึ่งให้ความเห็นว่า

“..... กลุ่มนี้เห็นว่ามีปัญหาการเงินของชุมชน กลัวไม่โปร่งใส เพราะไม่มีการชี้แจงการใช้จ่าย และทางแก้ปัญหาของกลุ่ม คือ กรรมการต้องชี้แจงรายรับรายจ่ายในแต่ละ

เดือน เงินเข้ามาในชุมชนอย่างไร ชาวบ้านไม่รู้ กรรมการต้องชี้แจงเกี่ยวกับเงินที่ได้รับมาจากที่ต่างๆ ได้อย่างไร จะนำไปใช้อะไร และเมื่อถามว่าชี้แจงรายรับรายจ่ายแบบไหน เพราะว่าเมื่อมีการประชุมชาวบ้านก็จะไม่มา ก็เลยคิดว่าติดแผ่นป้ายประกาศจะดีกว่า เพราะชาวบ้านเดินไปเดินมาในตอนเช้า ชาวบ้านไปตลาดจะได้เห็น.....”

และสมาชิกชุมชนอีกกลุ่มหนึ่งให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า

“.....ปัญหาของการสื่อสารไม่ทั่วถึงสมาชิกในชุมชน อุปกรณ์เครื่องขยายเสียงไม่ดี ขาดช่องทางการมีส่วนร่วมเสนอปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน เนื่องจากไม่มีการประชุมลูกบ้านเพื่อเป็นโอกาสให้ชาวบ้านแจ้งปัญหาความเดือดร้อนโดยตรง การแก้ปัญหาต้องการอุปกรณ์ติดตั้งที่ชัดเจน เช่น เครื่องขยายเสียง ให้ขอรับบริจาคจากลูกบ้านต่อไป ลูกบ้านเตรียมเงินไว้เลย อีกอย่างอยากให้คณะกรรมการชุมชนเรียกประชุมลูกบ้าน เช่น ๒ เดือนต่อ ๑ ครั้ง เพื่อรับฟังปัญหาของในชุมชน เมื่อประธานชุมชนรู้ข่าวสารจากราชการ หรือมีกิจกรรมอะไรที่ลูกบ้านควรรู้ ให้ประธานและกรรมการกระจายข่าวสารที่ทางราชการได้รับมาให้ลูกบ้านได้รับฟังโดยทั่วกันด้วย.....”

๒)ระบบและกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการขับเคลื่อน

ระบบและกลไก

จากสถานการณ์ในอดีตเกี่ยวกับสภาพปัญหาและข้อบกพร่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารในการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดของคณะกรรมการชุมชนนั้น ทีมวิจัย คณะกรรมการชุมชน ได้ร่วมกันปฏิบัติการประชุมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลายครั้งกับตัวแทนสมาชิกชุมชน รวมทั้งได้จัดทำกระบวนการกลุ่มระหว่างตัวแทนสมาชิกชุมชน ที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนระบบและกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในด้านการสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชนได้รับรู้ปัญหาและข้อบกพร่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารของชุมชน ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับเครื่องมือสื่อสารของชุมชนที่ใช้ในปัจจุบัน และได้รูปแบบเบื้องต้นของเครื่องมือสื่อสารที่ทำให้สมาชิกชุมชนรับรู้ข้อมูลอย่างทั่วถึงเพื่อสร้างความโปร่งใสในกระบวนการทำงานของคณะกรรมการชุมชนมากขึ้น ด้วยเหตุผลนี้ดังกล่าวทั้งคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนต่างมีความเห็นสอดคล้องร่วมกันในการกำหนดระเบียบชุมชนเกี่ยวกับการสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลในทุกเรื่องให้แก่สมาชิกชุมชน ดังปรากฏอยู่ในกติกาชุมชนบางบัว หมวดที่ ๕ การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน ที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น(ดูรายละเอียดได้ที่ภาคผนวก) ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

(๑) การเปิดเผยข้อมูลให้สมาชิกชุมชนได้รับรู้อย่างทั่วถึง

ทีมวิจัยได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชนบางบัว และตัวแทนสมาชิกชุมชนเกี่ยวกับการสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลให้แก่สมาชิกชุมชน ต่างก็มีความเห็นสอดคล้องร่วมกันในการกำหนดระเบียบชุมชนเกี่ยวกับการสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลในทุกเรื่องให้แก่สมาชิกชุมชนได้รับรู้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกชุมชนเกิดความเข้าใจในการทำงานของคณะกรรมการชุมชน ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการทำงานของคณะกรรมการชุมชนที่มีความโปร่งใสมากขึ้น โดยได้ร่วมกันกำหนดกติกาในข้อ ๑๙ “คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชน รวมทั้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยใช้ช่องทางที่คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชนเห็นชอบ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงสมาชิกของชุมชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง” จะเห็นได้จากผลสรุปของการพูดคุยระหว่างสมาชิกชุมชนกลุ่มหนึ่งซึ่งได้ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า

“.....ที่ผ่านมกรรมการชุมชนทำจิกๆ จักๆ ไม่ค่อยชี้แจงเหตุผลว่าเงินที่รับมา ๕,๐๐๐ บาท เอาไปทำอะไรบ้าง เอาไปใช้จ่ายส่วนไหนบ้าง ไม่ปิดประกาศ มีปิดอยู่ที่เดียว ถ้าใครได้อ่านก็ได้ อ่าน ถ้าใครไม่ได้อ่านก็ไม่ได้ อ่าน อยากให้มีการประชาสัมพันธ์และปิดประกาศเป็นจุดๆว่าในเดือนนี้รับมาแล้วใช้จ่ายอะไร ผากระกรรมการชุมชน ผากระประธานรุ่นใหม่ เพราะที่ผ่านมาโกงหรือเปล่าก็ไม่รู้.....”

และ

“.....อยากให้กรรมการชุมชนปิดประกาศรายรับรายจ่าย ปิดประกาศว่าเดือนนี้ใช้อะไร มีงบประมาณหรือไม่ มีใครมาบริจาคอะไรหรือไม่ควรเรียกชาวบ้านมาก่อนชาวเสี่ยงดูก่อนว่าใครที่ต้องการ และใครไม่ต้องการ หรือจะหาวิธีไหนก็ได้ที่แจกจ่ายให้ครบ”

และสมาชิกชุมชนอีกกลุ่มได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารในชุมชนว่า

“.....ปัญหาการสื่อสารในชุมชนตอนนี้ คือปัญหาของเครื่องเสียง ที่ทางเราไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร แต่อันนี้หนูก็ทราบที่ต้องรองงบประมาณ แต่อยากให้ประธานมีการไปเดินบอกตามบ้านหรือว่าใช้โทรโข่งอย่างนี้ หรือไม่ก็ให้คนไปบอก บางคนรู้และเขาก็บอกต่อปากต่อปาก คนที่ไปทำงานเมื่อกลับมาบ้านเขาก็จะได้รู้เรื่องข้อมูลตรงนี้ ส่วนเรื่องโทรศัพท์ ถ้าทำเป็นพวกไลน์กลุ่มอย่างนี้ ปัญหาคือคนสูงอายุเขาอาจจะยังไม่ถนัดโซเชียล ขอแนะนำให้คณะกรรมการแจกใบปลิวดีกว่า หรือปิดประกาศตามหน้าชุมชน ทำให้คนที่กลับมาจากทำงานก็จะได้เห็นพวกข้อมูลข่าวสารตรงนี้ด้วย.....”

นอกจากนั้นกรรมการชุมชนบางบัวคนหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า

“.....ต้องประกาศเสียงตามสายด้วยคะ บริจาค ๑๐๐ บาท ก็ประกาศ และต้องมีหลักฐานแปะด้วย หรืออาจจะมียศกลางเราต้องเขียนทั้งหมดให้ชัดเจน และเราลองมาทดลองงานวิจัยในระยะที่ ๒ การใช้เงินของชุมชนจะต้องมาเริ่มต้นกันใหม่ ที่ผ่านมามองอาจจะบอกบ้างไม่บอกอะไรบ้าง แต่แน่นอนกรรมการชุมชนทุกคนไม่ได้มีเงินเดือนซึ่งในความเห็นของอาจารย์ที่ได้เข้ามาสัมผัส แน่แน่นอนกรรมการชุมชนทุกคนที่เข้ามาทำงานเสียสละ แต่เราจะทำอย่างไรให้มีความโปร่งใสในการทำงาน จะได้ไม่ถูกครหา ถ้าเขามาว่ากันว่าได้ไม่เต็มปาก เพราะมีหลักฐานชัดเจน ถึงแม้ว่าเราไม่ได้ทำอะไรผิด แต่เมื่อเราไม่พูดมันก็สงสัยได้ เราอย่าไปโทษเขา.....”

(๒) มีเครื่องมือในการรับข้อร้องเรียนและนำข้อร้องเรียนมาแก้ไข

นอกจากนั้นคณะกรรมการชุมชนได้เห็นพ้องต้องกันในการจัดให้มีกล่องรับข้อร้องเรียนตามข้อเสนอแนะของสมาชิกชุมชนดังกล่าวแล้วข้างต้น โดยมีผู้รับอาสาทำกล่องรับข้อเสนอแนะและเรื่องร้องเรียนติดตั้งตามจุดต่างๆทั่วชุมชนบางบัว พร้อมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบซึ่งประกอบด้วย กรรมการชุมชนจำนวน ๒ คนและสมาชิกชุมชน จำนวนเท่ากันในการเปิดกล่องรับข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะทุกเดือน เพื่อให้เห็นว่าสิ่งที่ลูกบ้านร้องเรียนมีเรื่องอะไรบ้าง มีการทำงานแบบเน้นความโปร่งใส และนำข้อร้องเรียนที่ได้จากสมาชิกชุมชนนั้นไปดำเนินการแก้ไขตามความเหมาะสมต่อไป ในขณะเดียวกันทีมกลางก็ได้มีการสอบถามความคิดเห็นถึงช่องทางสื่อสารกับคณะกรรมการชุมชนที่สมาชิกของชุมชนคิดว่าสะดวกที่สุดในการแจ้งถึงปัญหาความต้องการต่างๆโดยไม่ปรากฏชื่อ ซึ่งได้มีการทดลองใช้ไลน์กลุ่ม และทีมกลางได้ติดตั้งกล่องตอบคำถามประจำสัปดาห์ขึ้นตามจุดต่างๆที่เห็นได้ชัดภายในชุมชน ตามกติกาข้อที่ ๒๐ ของหมวดที่การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชนที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ว่า “คณะกรรมการชุมชนต้องจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการรองรับเรื่องร้องเรียนและปัญหาต่างๆจากสมาชิกชุมชน เพื่อนำข้อร้องเรียนและปัญหามาแก้ไข” และ ข้อ ๒๑ “คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำข้อสรุปเรื่องร้องเรียนที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยจัดทำเป็นหมวดหมู่เพื่อให้เห็นแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและคณะกรรมการชุมชนต้องหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆ” ที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ดังที่ประธานชุมชนบางบัวได้แสดงถึงความตั้งใจในการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นจากที่ได้กล่าวว่า

“.....สวัสดิ์นะคะ หนูมาทำงานก็อยากให้ชุมชนเราดีขึ้น อยากให้ช่วยกันพัฒนาชุมชนด้วย เวลาที่ต้องการจะให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม ก็ขอความร่วมมือหน่อย ถ้าลูกบ้านต้องการอะไร หรือเรียกร้องอะไรก็ขอให้พูดกันดีๆ อยากให้ชุมชนเราดีขึ้น มีปัญหาอะไรก็ช่วยกันแก้ไข และก็บอกกรรมการด้วยก็ได้ ถ้ามีปัญหอะไรในชุมชนเราก็ช่วยๆกันดูแลนะ หนูชอบโปร่งใสมาก คือไม่อย่ามลับล้นลับๆ หนูไม่ชอบ คือ

จิตใจหนูไม่ชอบตรงนั้น หนูไม่ชอบจริงๆ เพราะเป็นคนที่ไม่ยอมมีความลับกับคน หนูไม่ยอมให้ชาวบ้านด่า หนูเป็นคนแบบนี้”

(๓) มีการประชุมเพื่อให้มีการสื่อสารทางตรงกับสมาชิกชุมชน

จากเดิมที่คณะกรรมการชุมชนไม่ได้รับความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมจากสมาชิกชุมชนเท่าที่ควร เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนไม่ได้ชี้แจงให้สมาชิกชุมชนเข้าใจถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมประชุม ประกอบกับสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่สะดวกในการเข้าประชุม ไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้รับ จากปฏิบัติการของทีมวิจัยทำให้ความคิดและทัศนคติทั้งของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนปรับเปลี่ยนไปในเชิงบวก จึงเห็นสอดคล้องกันที่จะจัดการประชุมร่วมกันกับสมาชิกชุมชนเพื่อให้สมาชิกชุมชนสามารถสื่อสารได้โดยตรงกับคณะกรรมการชุมชน พร้อมทั้งยินดีที่จะรับฟังผู้มีความคิดเห็นต่างและชี้แจงให้เข้าใจตรงกัน ตามกติกาข้อที่ ๒๒ “คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมหารือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน ระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชน โดยการจัดประชุมร่วมกันอย่างน้อยสามเดือนต่อครั้ง” และข้อที่ ๒๓ “คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญกับสมาชิกชุมชนผู้ที่มีความเห็นต่างโดยการพบปะพูดคุยทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความเข้าใจและให้ข้อมูลแก่ผู้เห็นต่าง ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างมีเอกภาพ” ในหมวดที่ ๕ ซึ่งได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ตามข้อเสนอแนะของกลุ่มสมาชิกชุมชนที่ได้กล่าวว่า

“..... อยากให้คณะกรรมการชุมชนเรียกประชุมลูกบ้าน เช่น ๒ เดือนต่อ ๑ ครั้ง ขอความร่วมมือด้วยนะคะ ต่อไป เพื่อรับฟังปัญหาของในชุมชน เมื่อประธานชุมชนรู้ข่าวสารจากราชาการ หรือมีกิจกรรมอะไรที่ลูกบ้านควรรู้ ให้ประธานและกรรมการกระจายข่าวสารที่ทางราชการได้รับมาให้ลูกบ้านได้รับฟังโดยทั่วกันด้วย.....”

๓) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

(๑) มีการติดตั้งเครื่องมือเพื่อการประชาสัมพันธ์และรับเรื่องร้องเรียน

จากสมาชิกชุมชนที่หลากหลายช่องทาง

จากการที่ทีมวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการในรูปแบบต่างๆกับคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนหลายครั้ง จนได้ข้อค้นพบในด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในเรื่องต่างๆแก่ชุมชนได้รับทราบอย่างชัดเจนและทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลด้านการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายของกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน จากการสังเกตเห็นว่าคณะกรรมการชุมชนได้ปรับเปลี่ยนความคิดเดิมจากที่ไม่เห็นความเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวมาเห็นความสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักธรรมาภิบาล กรรมการชุมชนผู้ได้รับ

มอบหมายให้รับผิดชอบในหน้าที่แต่ละด้านต่างเห็นพ้องต้องกันและเต็มใจร่วมกันดำเนินการกิจของ คณะกรรมการชุมชนที่พึงปฏิบัติตามระเบียบชุมชนในการติดตั้งเครื่องมือเพื่อการประชาสัมพันธ์และ รับเรื่องร้องเรียนจากสมาชิกชุมชนโดยใช้หลากหลายช่องทาง อาทิเช่น

- การเดินประกาศทั่วชุมชนโดยใช้เครื่องขยายเสียงขนาดเล็ก แทนการประกาศเสียงตามสายซึ่งเครื่องเสียงยังใช้การไม่ได้ และอยู่ระหว่างการจัดหาเงินบริจาคจาก ลูกบ้าน ตัวอย่าง กรรมการชุมชนคนหนึ่งได้เดินประกาศทั่วชุมชนโดยใช้เครื่องขยายเสียงขนาดเล็กว่า

“.....สวัสดีคะ พี่น้องชุมชนบางบัวที่เคารพ วันนี้คณะกรรมการชุมชนบาง บัว มหาวิทยาลัยเกริก และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ จะมาทำ กติการ่วมกัน และจะให้พี่น้องในชุมชนที่เราได้ไปประกาศไว้ให้แสดงความ คิดเห็นว่าท่านต้องการพัฒนารูปแบบไหนในชุมชน ซึ่งมีอาจารย์จาก มหาวิทยาลัยเกริกจะมาเป็นที่เสียงให้เรา ให้คณะกรรมการชุมชน เพื่อให้ ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง และในวันที่ ๑๖ สำนักงานเขตบางเขนจะมาทำ กิจกรรมเก็บขยะชิ้นใหญ่ เพื่อให้พี่น้องในชุมชนที่ไม่ต้องการขยะ ที่ไม่ ต้องการแล้วเอาไปทิ้งหน้าประตูชุมชนของเรา ไม่ให้ทิ้งลงคลองหรือในน้ำ ถ้าใครทิ้งลงคลองก็หมายถึงว่าท่านจะมีความผิด เพราะเขาสามารถถ่ายรูป และแจ้งความดำเนินคดีกับท่านได้ หากท่านทราบแล้วในวันที่ ๑๖ ขอให้ ท่านพี่น้องในชุมชนเอาขยะชิ้นใหญ่ไปไว้ที่หน้าประตูชุมชน จะมีทาง สำนักงานเขตมารับขยะชิ้นใหญ่.....”ปรากฏดังภาพ

• การติดบอร์ดประกาศข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายของกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน ตามจุดต่างๆเป็นระยะๆที่กำหนดขึ้นในชุมชน ตามที่สมาชิกชุมชนคนหนึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะว่า

“.....หนูอยากจะแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ หนูอยากให้พวกคณะกรรมการทำแบบว่าคือสร้างบอร์ดขึ้นมว่าสิ่งไหนที่ทำได้เพราะอะไร สิ่งไหนที่ทำได้เพราะอะไร ให้ลูกบ้านรับรู้ด้วย.....”

นอกเหนือจากที่กรรมการผู้ทำหน้าที่เหรียญได้บันทึกการรับจ่ายไว้ในสมุดแล้ว ปรากฏดังภาพ

- การสื่อสารโดยตรงต่อสมาชิกชุมชนโดยกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบในแต่ละโซน (Zone) ซึ่งชุมชนบางบ้านมีทั้งหมด ๘ โซน
- การบอกปากต่อปาก โดยเพื่อนบ้านก็จะบอกต่อกันไป
- คณะกรรมการชุมชนได้มีการพัฒนาเครื่องมือหนุนเสริมในการเฝ้าระวังเพื่อให้เกิดการตื่นตัวและตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน โดยติดตั้งกล่องรับข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะและกล่องตอบคำถามประจำสัปดาห์ตามจุดต่างๆทั่วชุมชน โดยกำหนดผู้รับผิดชอบทำหน้าที่เปิดกล่องรับข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะ ซึ่งประกอบด้วย กรรมการชุมชนจำนวน ๒ คน คือ นางนุชนารถ สหาธุธ และนางพรสุตา พงษ์พรหม และลูกบ้าน จำนวน ๒ คน คือ นางสาวกรรณจิต น้าเงิน และนางสาวนภาวัน ดั่งทรัพย์เดือนละครึ่งสำหรับกล่องรับข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะ และเปิดทุกสัปดาห์สำหรับกล่องตอบคำถามประจำสัปดาห์ เพื่อนำข้อร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมต่อไป
- การสื่อสารระหว่างกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนด้วยการใช้ระบบ Short Message Service (SMS) เพื่อส่งข้อมูลข่าวสารหรือแจ้งเตือน และระบบ line OA ซึ่งสามารถส่งข้อมูลหรือข่าวสารโดยตรงถึงสมาชิกชุมชน แต่สมาชิกชุมชนแต่ละคนสามารถสื่อสารกับคณะกรรมการชุมชนผู้รับผิดชอบได้โดยตรงและไม่มีการเปิดเผยข้อมูลถึงสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม line OA

(๒) การร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน เพื่อสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน

สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนอีกด้านหนึ่งคือ ในการประชุมของชุมชนบางบ้านมีจำนวนสมาชิกชุมชนเข้าร่วมปรึกษาหารือตามที่คณะกรรมการชุมชนประกาศเชิญชวนเพิ่มมากขึ้น ทีมวิจัยสังเกตเห็นได้ชัดว่าในระหว่างการประชุมในแต่ละครั้งมีตัวแทนสมาชิกชุมชนมาหน้าหลายตาที่มีความสะดวกในเวลากำหนดนัดประชุมซึ่งมีทั้งตัวแทนสมาชิกชุมชนหน้าเดิมและหน้าใหม่ เนื่องจากได้รับทราบถึงการปรับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนจากเพื่อนบ้านซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการประชุมของสมาชิกชุมชน ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆของคณะกรรมการชุมชน และปัญหาภายในชุมชนอย่างเปิดเผย คณะกรรมการชุมชนได้เข้าใจถึงความอยากถาม อยากรู้ อยากเห็นของชาวบ้านมากขึ้น และมีความยินดีที่มีสมาชิกชุมชนเข้าประชุมร่วมกัน ดังที่กรรมการชุมชนคนหนึ่งกล่าวว่า

“.....เมื่อก่อนก็ทำงานไปเรื่อย ชาวบ้านถามก็โกรธ อาจารย์มาลงพื้นที่ ตอนนั้นเข้าใจแล้วว่าชาวบ้านอยากมีส่วนร่วม อยากรู้ อยากเห็น เข้าใจถึงความคิดของชาวบ้าน เขาก็อยากรู้การกระทำของเรา เราได้พูดในสิ่งที่เราอยากพูด ชาวบ้านอยากพูดในสิ่งที่ชาวบ้านอยากพูด.....”

นอกจากนั้นยังมีตัวอย่างที่สมาชิกชุมชนหลายคนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆในที่ประชุมกับคณะกรรมการชุมชน อาทิ

“.....เรื่องขยะในชุมชน พอได้เห็นการทิ้งขยะมานานแล้ว แต่ว่าไม่เห็นถึงขยะ และชาวบ้านจะไปทิ้งที่ไหนคะ และชาวบ้านชอบเอาขยะมาทิ้งตรงจุดที่ ณ ตอนนี้มีขยะอยู่ แต่ทิ้งมั่วกันมาก รถวิ่งไม่ได้เพราะมันมีแต่ขยะ จึงต้องการถังขยะมาวางตามจุดที่มีทุกจุดคะ.....”

และ

“.....อยากให้คณะกรรมการคุยกับรถเก็บขยะ ไม่ใช่ว่าเขามาแล้วเก็บนะ หนูเป็นคนอยู่ตรงนั้น เขามาแล้วไม่ได้เก็บ ไม่ใช่แค่จุดตรงนั้นจุดเดียว เพราะว่าบ้านหนูอยู่ตรงนั้น และตรงนั้นที่ขยะเยอะเพราะว่า ตรงนั้นเป็นที่ทิ้งขยะจุดใหญ่ เพราะว่าในชุมชนมีที่ทิ้งขยะอยู่ ๓ จุด คือจุดตรงหน้าประตู และตรงต้นมะขามและตรงบ้านป้าอึ่ง แต่ตรงนั้นที่เป็นจุดใหญ่เพราะว่าคนในซอยสะดวก ข่ายขวามาตรงนั้น.....”

และสมาชิกชุมชนคนหนึ่งซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ได้แสดงความรู้สึกและเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมประชุมโดยไม่จำเป็นต้องได้รับคำตอบแทนว่า

“.....ขอบคุณอาจารย์และทีมวิจัยที่มีโครงการนี้เข้ามาในชุมชน หนูเป็นคนหนึ่งที่เมื่อก่อนต้องมีคำตอบแทนถึงจะไปเข้าประชุม แต่ปัจจุบันนี้คนในชุมชนทุกคนไม่มีคำตอบแทน มีแค่น้ำเปล่าก็มาค่ะ.....”

๔.๔.๒ ชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา

๑) สถานการณ์ในอดีต

(๑) การเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชนไม่ทั่วถึงและไม่ชัดเจน

จากการประชุมร่วมกับคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนในเรื่องวิธีการเปิดเผยข้อมูลของคณะกรรมการชุมชนในที่สาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการเงินซึ่งรวมถึงรายรับรายจ่ายในการจัดกิจกรรมภายในชุมชนนั้นทีมวิจัยพบว่าชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุม ๒ ฝั่ง โดยมีถนนทางเข้าสนามกอล์ฟนอร์ทปาร์คคั่น คณะกรรมการชุมชนใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์เรื่องต่างๆโดยวิธีเดินบอกและเพื่อนบ้านก็บอกต่อกันไป แต่ไม่ทั่วถึงอีกฝั่งหนึ่งเนื่องจากปัญหาสุขภาพของกรรมการชุมชนที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ประธานและเหรัญญิกจึงทำหน้าที่ช่วยเดินบอกสมาชิกชุมชนทั้งสองฝั่ง และประธานเองก็ใช้ช่องทางแบบโทรศัพท์บอกเลขาฯที่อยู่ฝั่งโน้นให้ช่วยประชาสัมพันธ์ให้ อย่างไรก็ตาม ส่วนการประกาศเสียงตามสายนั้นประธานเป็นผู้ประกาศเอง แต่ก็ได้รับเสียงสะท้อนในเชิงลบ นอกจากนั้น คณะกรรมการชุมชนใช้วิธีแจกใบปลิว ติดประกาศที่บอร์ดภายในชุมชน จำนวน ๓ จุด ดังข้อมูลที่ได้จากกรรมการชุมชนผู้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารว่า

“.....ใช้วิธีแจกใบปลิวตามบ้าน บอกปากต่อปาก ให้เพื่อนบ้านบอกต่อกันไป ป้าไม่เดินเอง แต่จะบอกฝั่งนี้มากกว่าฝั่งโน้น ฝั่งโน้นไม่ได้ไปเลย เพราะป้าเดินไม่ค่อยไหว อายุ ๗๐ ปี แล้ว ประธานและเหรัญญิกเป็นคนเดินบอกทั้งฝั่งนี้กับฝั่งโน้น และประธานเป็นคนประกาศเสียงตามสาย บางครั้งก็ดีบางครั้งก็ไม่ได้.....”

และกรรมการชุมชนที่ทำหน้าที่เหรัญญิกได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายว่า

“.....ทำจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ให้ประธานรายงานต่อกรรมการชุมชนทุกเดือน แต่ติดประกาศบ้างไม่ติดบ้าง.....”

อย่างไรก็ตาม ทีมวิจัยพบว่าการประชาสัมพันธ์บางช่องทางยังคงมีปัญหา ดังที่สมาชิกชุมชนคนหนึ่งให้ความเห็นว่า

“..... บางคนไม่อ่านใบปลิวที่แจกไป บางคนก็ฉีกทิ้ง ไม่อ่าน บางคนอ่านไม่ออก ลูกหลานเอาไปพับเล่น บางบ้านก็บอกว่าประกาศเสียงตามสายหนวกหู น่ารำคาญ แม้ว่าไม่ได้ประกาศทุกวัน แค่ประกาศครั้งละ ๓-๕ นาที.....”

และกรรมการชุมชนอีกคนหนึ่งได้ให้ข้อมูลเสริมว่า

“.....เวลาจะประกาศมักเป็นเรื่องใหม่ๆที่มาจากสำนักงานเขต เช่น เรื่องโรคติดต่อที่กำลังระบาด...เรื่องที่จะมาจัดอยู่ในชุมชน วันไหน และจะมีองค์กรหรือหน่วยงานมาให้ความช่วยเหลือ.....ซึ่งพบว่าอาจไม่ทั่วถึง ชาวบ้านจำนวนหนึ่งไม่อยู่บ้าน และอาจไม่ได้ใช้เสียงตามสายในการประชาสัมพันธ์เรื่องงานของชุมชน หรือให้ความรู้แก่ชุมชน.....”

และ

“..... กรรมการชุมชนได้เงินมาแล้วไม่ชี้แจงให้ลูกบ้านเข้าใจว่าได้มาอย่างไร เท่าไร จะเอาไปทำอะไรไม่ว่า ช่วยประกาศให้ลูกบ้านรู้ด้วย เลยคิดว่าเขาต้องเอาเงินชุมชนไปทำอะไรส่วนตัวไหม้ย.....”

และสมาชิกชุมชนกลุ่มหนึ่งให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า

“..... กลุ่มนี้เห็นว่ามีปัญหาการเงินของชุมชน กลัวไม่โปร่งใส เพราะไม่มีการชี้แจงการใช้จ่ายไม่ทราบเรื่องกองทุนทุกชนิด”

นอกจากนั้น สมาชิกชุมชนคนหนึ่งกล่าวถึงปัญหาของช่องทางการสื่อสารว่า

“.....ถ้าเครื่องเสียงเสียต้องรีบซ่อม เพราะว่าชาวบ้านจะต้องรู้ ให้บอกก่อน ๓ -๕ วัน การประชาสัมพันธ์ใช้วิธีเดินบอก ต้องประชาสัมพันธ์ ก็จะใช้โทรโข่ง เดินบอกกัน แต่หัวใจของชุมชนคือเครื่องเสียง ถ้ามีกิจกรรมอะไรจะได้รู้กัน การติดประกาศทั่วชุมชนก็อยากจะให้มีบอร์ดเยอะหน่อย ติดประกาศให้ชุมชนได้รับทราบ แต่สถานที่ไม่มีวันนี้ไม่ได้ยินเสียงประกาศก็เห็นว่าประกาศก็รู้กันว่าอะไรบ้าง ป้ายประกาศชำรุด บางทีก็มาติดแล้วก็ฝนตก เปียกมองไม่เห็น ผู้สูงอายุไม่สามารถเดินทางไปอ่าน ถ้าออกมาไม่ได้ให้คนหนุ่มเขาไปอ่านก็แล้วกัน.....”

(๒) ขาดเครื่องมือในการรับเรื่องร้องเรียน

จากการพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนเกี่ยวกับเครื่องมือในการรับเรื่องร้องเรียนจากสมาชิกชุมชนเพื่อทำให้เกิดความโปร่งใสในชุมชนนั้นพบว่ายังมีปัญหาในช่องทางการร้องเรียน ดังที่สมาชิกกรรมการชุมชนคนหนึ่งได้ให้ความคิดเห็นว่า

“..... เวลาลูกบ้านเดือดร้อน และประธานชุมชนไม่อยู่ ควรให้กรรมการชุมชนรับเรื่องราวไว้แล้ว แจ้งให้ประธานทราบ หรือสร้างกล่องรับฟังความคิดเห็น และเปิดช่องทางให้สมาชิกชุมชนติดต่อได้ ๒๔ ชั่วโมง.....”

ในการสื่อสารโดยใช้ไลน์กลุ่มเพื่อการร้องเรียนปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ประธานชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า

“.....ชุมชนยังมีปัญหาในเรื่องกลุ่มไลน์มันเข้ามาไม่ครบ ใน ๑๒๐ หลังคาเรือน ไม่สามารถเข้าร่วมไลน์ เพราะเรายังเชิญไปไม่ครบ ส่วนใหญ่แล้วเรายังไม่มีเบอร์โทรศัพท์ ทุกครัวเรือน ตอนนี้เราเพิ่งเริ่ม เพราะฉะนั้น ๑๒๐ หลังคาเรือน เรายังทำไม่ครบถ้วน จะเข้ามาแค่ประมาณ ๔๐-๕๐ หลังคาเรือนที่เด็กๆ เขาเล่นกันอยู่ และนำเสนอ อันนี้เฉพาะเรื่องไลน์ ส่วนในเรื่องที่ไม่ค่อยอ่านเพราะฉันไม่ค่อยสนใจในเรื่องชุมชน อะไรจะเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ มันเกิดมาจากเรื่องเศรษฐกิจครอบครัว ฉันต้องทำมาหากินฉันเข้าร่วมฉันก็ได้อะไร เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็เป็นอย่างที่เขากล่าวที่เขาไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องของชุมชน.....”

และ

“..... เรายังไม่มีระบบในการรับเรื่องร้องเรียนจากคนในชุมชน จะใช้เพียงคำพูดว่าฉันมีปัญหาเรื่องนี้ๆ เพราะฉะนั้นตรงนี้สมาชิกชุมชนจะพูดกับคณะกรรมการ และก็จะสะท้อนมา แต่ปัญหาที่ว่าคณะกรรมการไม่ได้นำเสนอในที่ประชุม เพราะฉะนั้นตรงนี้นั้นไม่เกิดการที่จะแก้ไขปัญหา.....”

(๓) ไม่มีการประชุมสมาชิกชุมชนเพื่อชี้แจงเรื่องต่างๆของชุมชน

จากการเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆของชุมชน สมาชิกชุมชนคนหนึ่งกล่าวถึงสมาชิกชุมชนหลายคนไม่เห็นความสำคัญของการที่คณะกรรมการชุมชนเรียกประชุมว่า

“.....ในการประชุมมันเกี่ยวกับเราอย่างไร เพราะผมเห็นว่าเมื่อพี่เรียกประชุม ไม่มีคนมาประชุม เพราะลูกบ้านบอกว่าฉันไม่ว่าง ฉันไม่เกี่ยว หรือบอกว่าแล้วแต่กรรมการจะประชุมและค่อยมาบอกฉันใหม่ เพราะลูกบ้านไม่รู้ว่าการที่จะทำให้ชุมชนของเราดีขึ้นด้วยการไปร่วมประชุม เพื่อฟังให้รู้ว่าจะทำให้ดีขึ้นอย่างไร กรรมการชุมชนพูดคุยกัน ๔-๕ คน มาพูดคุยกันได้ คือการทำงานแค่ ๕ คน แต่ลูกบ้านนอนดูทีวีอยู่บ้าน เพราะคิดว่าไม่เกี่ยวกับฉัน ลูกบ้านต้องช่วยกันด้วยการไปประชุม ด้วยการไปรับรู้ข่าวสารว่าทำอะไร อันนี้พูดจากประสบการณ์ที่ผมมาประชุมครั้งแรก จาก

ลูกบ้านที่ไม่รู้อะไรกับเขาเลย ใครเป็นประธานใครเป็นกรรมการ เขาประชุมเรื่องอะไรบ้าง งบประมาณเขามีอะไร ไม่รู้เรื่องเลย จะไปช่วยกันได้อย่างไร.....”

และสอดคล้องกับที่สมาชิกชุมชนอีกคนหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า

“.....เพราะลูกบ้านไม่เข้าใจว่าทำไมต้องไปร่วม ตอนนี่ที่เห็นได้ชัดเจนที่มาคนรวมมากที่สุด คือ เรื่องการออม บัตรออมนี้คนเริ่มรู้แล้วว่าถ้าไม่ออมฉันอาจจะโดนไล่ที่ฉันไม่มีที่อยู่แล้ว จึงรู้สึกว่ามันเป็นเรื่องของฉันแล้ว เพราะฉะนั้นวันที่มาออมวันที่มาร่วมกัน ควรที่จะบอกว่าถ้าทำอย่างนี้ตลอด ถ้ามีอะไรแล้วเรามาช่วยตลอด มันก็จะรู้ว่ามีงบประมาณ ๕,๐๐๐บาท เดียวเขาจะทำนั่นทำนี่เราจะได้รู้ คือเราต้องไปร่วม เพราะถ้าไม่ไปร่วม เราก็จะไม่รู้ว่า เขาจะนำเงินทำอะไร เช่น เขาจะทำบุญรดน้ำดำหัวหรือจัดงานวันเกิด ใครบริจาคสิ่งของมาไม่รู้เรื่อง เจ็บกริบ เพราะถือว่าฉันไม่เกี่ยวถือว่าฉันไปแล้วไม่ได้ หรือคิดว่าในวันเด็กมีสิ่งของมาแจกไม่ได้อะไร ไม่ไปดีกว่า ไปที่อื่นดีกว่า เพราะคิดว่าไม่เกี่ยวกับเรา คณะกรรมการก็จัดงานกันไป ๔-๕ คน คือลูกบ้านรู้สึกว่ามันไม่ใช่ชุมชนของตัวเอง ถ้าเขารู้สึกว่าเป็นชุมชนของตนเองจริงๆ ต้องมาช่วยกัน.....”

และ

“.....ต้องให้ความรู้กับลูกบ้านก่อนว่าลูกบ้านมีหน้าที่ต้องมาประชุม เมื่อมาประชุมแล้วจะสามารถไปช่วยทำให้มันดีขึ้นได้ พูดแบบตรงๆปัญหา คือ ลูกบ้านมีเป็นร้อยเป็นพันแต่เมื่อมีการเรียกประชุมมาด้วยกันก็คน เพราะเขาคิดว่ามันไม่เกี่ยวกับฉัน ฉันนอนอยู่บ้าน ฉันทำมาหากินฉันก็ยากอยู่แล้ว จะมาประชุมอะไร ฉันไปนั่งฉันก็จะหลับ ฉันง่วงฉันมีงาน นั่นคือหลักที่มันทำต่อไม่ได้ เพราะลูกบ้านรู้สึกว่ามันไม่เกี่ยวกับเรา.....”

๒) ระบบและกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการขับเคลื่อนระบบ

และกลไก

(๑) เปิดเผยข้อมูลให้สมาชิกชุมชนได้รับรู้อย่างทั่วถึง

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคของการใช้เครื่องมือสื่อสารในการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดของคณะกรรมการชุมชนและข้อจำกัดของสมาชิกชุมชนดังกล่าวข้างต้นนั้น จากการปฏิบัติการของทีมีวิจัยในเรื่องดังกล่าว ทีมีวิจัย คณะกรรมการชุมชน ได้ปฏิบัติการประชุมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลายครั้งกับสมาชิกชุมชน และจัดทำกระบวนการกลุ่มระหว่างสมาชิกชุมชน ที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนระบบและกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในด้านการสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชนได้รับรู้ปัญหาและข้อบกพร่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารของชุมชน ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับเครื่องมือสื่อสารของชุมชนที่ใช้ในปัจจุบัน และได้รูปแบบเบื้องต้น

ของเครื่องมือสื่อสารที่ทำให้สมาชิกชุมชนรับรู้ข้อมูลอย่างทั่วถึงเพื่อสร้างความโปร่งใสในกระบวนการทำงานของคณะกรรมการชุมชนมากขึ้น ซึ่งจากการระดมความคิดกลุ่มสมาชิกชุมชนหนึ่งได้ข้อสรุปในเรื่องนี้ว่า

“.....อยากให้ประธานชุมชนแจ้งข่าวสารหลังจากไปประชุมในที่ต่างๆกลับมาแล้ว คือให้ประกาศตามสายให้ลูกบ้านรู้ทุกครั้งว่าประชุมอะไรมา แจ้งข่าวนะครับ ถ้าประธานชุมชนไม่อยู่ให้บอกกับรองประธานให้มาบอกกับลูกบ้าน.....”

และสมาชิกชุมชนอีกคนหนึ่งให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า

“.....เสียงตามสายมันไม่ใช่เป็นการรบกวน แต่มันเป็นการกระจายข่าวเพื่อให้รับรู้ด้วยกัน ให้มีการรับรู้ร่วมกันของชุมชน เมื่อก่อนไม่มีจะมีตอนที่วันนี้คนนี้ตายไปงานศพ และเสียงตามสายไม่ได้ใช้เวลาพูดนาน คนจะคิดว่ามันเป็นการรบกวนชาวบ้าน แต่ความจริงมันไม่ใช่ ประธานจะคิดว่าพูดเสียงตามสายจะรบกวนชาวบ้าน มันเป็นการให้ข่าวสารให้ทั่วถึง เพราะบางคนไม่สะดวกไปนั่งฟัง ประธานอาจจะบอกแล้วว่าวันนี้ไปประชุมเรื่องนี้มาเป็นแบบนี้ มันจะได้มีประโยชน์ เราอาจจะกำหนดเหมือนนายกประยุทธ์ออกตอน ๖ โมงเย็น ต่อไปนี้มีเสียงตามสาย ๖ โมงเย็นทุกวันนะ ประธานจะพูดตอน ๖ โมงของทุกวันว่าไปประชุมอะไรมา วันไหนไม่มีเรื่องอะไรก็ทักทายชาวบ้าน เช่น วันนี้ไปประชุมเรื่องนี้มา มีงบประมาณลงมาต้องไปช่วยกันนะเดี๋ยวจะเอาไฟมาติดในชุมชนจะได้สว่างใครจะเสนอว่าจะติดตรงไหนดี ถ้ามีเวลาที่แน่นอน คนจะไม่มีความรู้สึกว่าเป็นการรบกวน.....”

ในการนี้ประธานชุมชนได้ยืนยันที่จะปรับปรุงและถือเป็นกติกาที่จะต้องปฏิบัติในการเปิดเผยข้อมูลให้สมาชิกชุมชนได้รับรู้อย่างทั่วถึง โดยกล่าวว่า

“.....เราจะติดประกาศ ต่อไปนี้จะติดให้ดูทุกเดือน ในเรื่องของเงินจำนวนมากๆแบบนี้ ผมก็ระวังตัวที่สุดเพราะผมไม่มีชื่อในการเอาเงินเข้าเงินออกเลย ผมก็ระวังเจ้าหน้าที่ที่ผมจะให้ไปเหมือนกัน เพราะว่าผมต้องรับผิดชอบกับเงินจำนวนนี้เหมือนกัน ให้คุณไป คุณเข้าใหม่ ไม่ต้องถึง ๗ วันหรอก วันอาทิตย์เสร็จวันจันทร์ต้องเอาเงินเข้าและมีใบสลิปกลับมาให้ผม และแปะในบัญชีต่อไปนี้เป็นแบบนี้ และไม่ให้ไปเข้าคนเดียว ต่อไปนี้ต้องไปเข้า ๒ คน ๒ คนนั้นพอไปเข้าแล้วจะต้องรับเอามาให้ผมทันที ต่อไปนี้กติกาจะต้องเป็นแบบนี้.....”

และกรรมการชุมชนอีกคนหนึ่งกล่าวเสริมว่า

“.....ตอนนี้เราเป็นกรรมการชุดใหม่ แต่หลังจากวันนี้ไป ขอรับปากและสัญญาว่าจะชี้แจงทุกเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เงินสนับสนุนเพื่อการพัฒนาชุมชน ๕,๐๐๐ บาท ที่ได้จากสำนักงานเขตนั้น เราไม่ได้เบิกได้ง่ายๆ เราปิดประกาศข้อมูลทุกกิจกรรมที่จัดในชุมชน อันนี้เราเริ่มที่จะทำแล้วและตอนนี้เรามีการกระจายข่าวกระจายเสียง ต่อไปจะไม่ประกาศตอนเช้า เพราะว่าทุกคนจะบอกว่ายังไม่ตื่นเลยประกาศอีกแล้ว จะประกาศช่วง ๕-๖ โมงเย็น เพราะทุกคนกลับบ้านแล้ว เขายังไม่นอน ไม่ต้องไปรบกวนใคร.....”

และ

“.....ก็จะลงไลน์กลุ่มตลอด อย่างสมมติว่าไปประชุม ชาวก็จะลงในไลน์กลุ่มว่าวันนี้ไปประชุมนะ.... ในไลน์กลุ่มชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาจะลงจำนวนเงินเดือนที่แล้วเท่าไร เดือนนี้เท่าไร เวลาเอาเงินออมทรัพย์ไปฝากหนูก็นำเลขลงในไลน์ตลอด และติดประกาศตลอด.....”

และจากการระดมความคิดในกลุ่มสมาชิกชุมชน มีสมาชิกกลุ่มหนึ่งให้ความเห็นว่า

“.....กรรมการต้องชี้แจงรายรับรายจ่ายในแต่ละเดือน เงินเข้ามาในชุมชนอย่างไร ชาวบ้านไม่รู้ กรรมการต้องชี้แจงเกี่ยวกับเงินที่ได้รับมาจากที่ต่างๆว่าได้อะไร จะนำไปใช้อะไร และเมื่อถามว่าชี้แจงรายรับรายจ่ายแบบไหน เพราะว่าเมื่อมีการประชุมชาวบ้านก็จะไม่มา ก็เลยคิดว่าติดแผ่นป้ายประกาศจะดีกว่า เพราะชาวบ้านเดินไปเดินมาในตอนเช้า ชาวบ้านไปตลาดจะได้เห็น.....”

ด้วยเหตุผลนี้ดังกล่าวทั้งคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนต่างมีความเห็นสอดคล้องร่วมกันในการกำหนดระเบียบชุมชนเกี่ยวกับการสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลในทุกเรื่องให้แก่สมาชิกชุมชนได้รับรู้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกชุมชนเกิดความเข้าใจในการทำงานของคณะกรรมการชุมชน ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการทำงานของคณะกรรมการชุมชนที่มีความโปร่งใสมากขึ้น ตามกติกาข้อที่ ๑๙ ของหมวดที่การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชนที่เข้าร่วมกันกำหนดไว้ว่า“คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชน รวมทั้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยใช้ช่องทางที่คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชนเห็นชอบ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงสมาชิกของชุมชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง”

(๒) มีเครื่องมือในการรับข้อร้องเรียนและนำข้อร้องเรียนมาแก้ไข

ในการทำงานของคณะกรรมการชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลได้มีการเปิดประเด็นในเรื่องการเปิดช่องทางเพื่อฟังเสียงสะท้อนจากชาวบ้านในกรณีที่มีเรื่องไม่สบายใจ หรือต้องการจะบ่นเรื่องนั้นๆเรื่องนี้ ในการนี้ ทีมวิจัยได้ สอบถามความเห็นของคณะกรรมการชุมชนและ

ตัวแทนสมาชิกชุมชนถึงช่องทางที่เป็นไปได้ และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับกล่องรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ที่ลูกบ้านสามารถร้องเรียนในสิ่งที่ไม่ชอบมาพากลในชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนน่าอยู่ มีความโปร่งใส เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนและเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการรับรู้ ซึ่งต้องมีการวางกติกาในการดำเนินการอย่างจริงจังว่าใครจะเป็นคนเปิดกล่อง ในวันไหนบ้าง สรุปประเด็นเป็นเรื่องอะไร และใครเป็นผู้ตอบคำถาม เป็นต้น และผลจากการพูดคุยในที่ประชุมได้เห็นพ้องต้องกันในการจัดให้มีกล่องรับข้อร้องเรียนตามข้อเสนอแนะของสมาชิกชุมชนเช่นเดียวกับชุมชนบางบัวดงที่กลุ่มสมาชิกชุมชนหนึ่งได้ระดมความคิดและได้ข้อสรุปในเรื่องนี้ว่า

“.....เวลาลูกบ้านเดือดร้อน เวลาที่ประธานชุมชนไม่อยู่ลูกบ้านต้องแจ้งกับใคร ควรให้คณะกรรมการรับเรื่องราว แจ้งให้ประธานทราบ และเปิดช่องทางให้สมาชิกชุมชนติดต่อได้ ๒๔ ชั่วโมง”

และรองประธานชุมชนรับอาสาทำกล่องรับข้อเสนอแนะและเรื่องร้องเรียน ติดตั้งตามจุดต่างๆทั่วชุมชนหลังแพลตร่วมพัฒนา สำหรับจำนวนผู้รับผิดชอบในการเปิดกล่องของชุมชนหลังแพลตร่วมพัฒนาแตกต่างจากชุมชนบางบัว นั่นคือ คณะกรรมการชุมชนขอให้มีผู้รับผิดชอบ อันประกอบด้วยกรรมการชุมชนจำนวน ๔ คน และลูกบ้าน จำนวน ๒ คน ในการเปิดกล่องเดือนละครั้งสำหรับกล่องรับข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะ และเปิดทุกสัปดาห์สำหรับกล่องตอบคำถามประจำสัปดาห์ เพื่อให้เห็นว่าสิ่งที่ลูกบ้านร้องเรียนมีเรื่องอะไรบ้าง มีการทำงานแบบเน้นความโปร่งใส และนำข้อร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมต่อไป ในขณะเดียวกันทีมกลางก็ได้มีการสอบถามความคิดเห็นถึงช่องทางสื่อสารกับคณะกรรมการชุมชนที่สมาชิกของชุมชนคิดว่าสะดวกที่สุดในการแจ้งถึงปัญหาความต้องการต่างๆโดยที่ไม่ปรากฏชื่อ ซึ่งได้มีการทดลองใช้ไลน์กลุ่ม และทีมกลางได้ติดตั้งกล่องตอบคำถามประจำสัปดาห์ขึ้นตามจุดต่างที่เห็นได้ชัดภายในชุมชน ตามกติกาข้อที่ ๒๐ ของหมวดที่ ๕ การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน ที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ว่า “คณะกรรมการชุมชนต้องจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการรองรับเรื่องร้องเรียนและปัญหาต่างๆจากสมาชิกชุมชน เพื่อนำข้อร้องเรียนและปัญหามาแก้ไข” และ ข้อ ๒๑ “คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำข้อสรุปเรื่องร้องเรียนที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยจัดทำเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้เห็นแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและคณะกรรมการชุมชนต้องหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆ” ที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

(๓) มีการประชุมเพื่อให้มีการสื่อสารทางตรงกับสมาชิกชุมชน

จากการพูดคุยกับคณะกรรมการชุมชนและตัวแทนสมาชิกชุมชนในประเด็นการประชุมเพื่อให้มีการสื่อสารทางตรงกับสมาชิกชุมชนนั้น ทีมวิจัยได้ผลสรุปจากสถานการณ์เท่าที่ผ่านมา ปรากฏว่าคณะกรรมการชุมชนไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกชุมชนเท่าที่ควร เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนไม่ได้ชี้แจงให้สมาชิกชุมชนเข้าใจถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมประชุม ประกอบกับสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่คิดว่าธุระไม่ใช่ ไม่เกี่ยวกับตนเอง ไม่รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของชุมชน จากปฏิบัติการของทีมวิจัยร่วมกับคณะกรรมการชุมชนและตัวแทนสมาชิกชุมชนหลายต่อหลายครั้งทำให้ความคิดและทัศนคติทั้งของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนปรับเปลี่ยนไปในเชิงบวก จึงมีความเห็นสอดคล้องกันที่จะจัดการประชุมร่วมกันกับสมาชิกชุมชนเพื่อให้สมาชิกชุมชนสามารถสื่อสารได้โดยตรงกับคณะกรรมการชุมชนตามวันเวลาที่สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่มีความสะดวกและเหมาะสม พร้อมทั้งยินดีที่จะรับฟังผู้มีความคิดเห็นต่างและชี้แจงให้เข้าใจตรงกัน ตามกติกาข้อที่ ๒๒ “คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมหารือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน ระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชน โดยการจัดประชุมร่วมกันอย่างน้อยสามเดือนต่อครั้ง” และข้อที่ ๒๓ “คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญกับสมาชิกชุมชนผู้ที่มีความเห็นต่างโดยการพบปะพูดคุยทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความเข้าใจและให้ข้อมูลแก่ผู้เห็นต่าง ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างมีเอกภาพ” ในหมวดที่ ๕ ซึ่งได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

๓) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

(๑) มีการติดตั้งเครื่องมือเพื่อการประชาสัมพันธ์และรับเรื่องร้องเรียนจากสมาชิกชุมชนที่หลากหลายช่องทาง

จากการที่ทีมวิจัยได้ร่วมปฏิบัติการในรูปแบบต่างๆกับคณะกรรมการชุมชนสมาชิกชุมชนและทีมกลางหลายครั้ง จนได้ข้อค้นพบในด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในเรื่องต่างๆแก่ชุมชนได้รับทราบอย่างไม่ชัดเจนและทั่วถึงเช่นเดียวกันกับชุมชนบางบัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลด้านการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายของกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน จากการสังเกตเห็นว่าคณะกรรมการชุมชนได้ปรับเปลี่ยนความคิดเดิมจากที่ไม่เห็นความเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวมาเห็นความสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักธรรมาภิบาล กรรมการชุมชนผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในหน้าที่แต่ละด้านต่างเห็นพ้องต้องกันและเต็มใจร่วมกันดำเนินภารกิจของคณะกรรมการชุมชนที่พึงปฏิบัติตามระเบียบชุมชนในการติดตั้งเครื่องมือเพื่อการประชาสัมพันธ์และรับเรื่องร้องเรียนจากสมาชิกชุมชนโดยใช้หลากหลายช่องทาง อาทิเช่น

● **การประกาศเสียงตามสาย** มีลำโพง ๕ จุด ตลอดเส้นทางในชุมชน ซึ่งสามารถกระจายข่าวสารได้อย่างทั่วถึงและชัดเจน โดยมีเวลาประกาศในช่วง ๖ โมงเย็น เป็นเวลาที่สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่กลับจากการทำงานนอกบ้านแล้ว

● **การติดบอร์ดประกาศข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายของกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน** ตามจุดต่างๆที่กว่าเดิม เว้นสามสี่บ้านติดประกาศเป็นระยะๆที่กำหนดขึ้นในชุมชน ตามที่คณะกรรมการชุมชนได้แจ้งไว้ว่า

“.....หลักๆเลยก็มีปากซอยตรงบ้านที่เคยจัดงานประจำ คือมันจะเป็นผนังกำแพงของปปส. และตรงทางเข้าแฟลตตำรวจตรงบ้านป่าจุก และตรงหน้าบ้านป่าหน้อย และบ้านป่านุ้ม และติดประกาศตรงที่เลยบ้านป่านุ้มไปอีกจุดหนึ่ง.....”

นอกเหนือจากที่กรรมการผู้ทำหน้าที่เหรียญได้บันทึกการรับจ่ายไว้ในสมุดแล้ว ปรากฏดังภาพ

- การบอกปากต่อปาก โดยเพื่อนบ้านก็บอกต่อกันไป
- คณะกรรมการชุมชนได้มีการพัฒนาเครื่องมือหนุนเสริมในการเฝ้าระวัง เพื่อให้เกิดการตื่นตัวและตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน โดยติดตั้งกล่องรับข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะและกล่องตอบคำถามประจำสัปดาห์ตามจุดต่างๆทั่วชุมชน โดยกำหนดผู้รับผิดชอบทำหน้าที่เปิดกล่องรับข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะ ซึ่งประกอบด้วย กรรมการชุมชนจำนวน ๔ คน คือนายสมศักดิ์ ภูธรธรรม นางสาวรุจิราลัย ไชเมฆ นางสาวอุไร พึ่งพุ่ม และนางสาวนุ้ม ศรีสังวรณ และลูกบ้าน จำนวน ๔ คน คือนางภัคผล ผาสุข นางสาวทองสุข พึ่งพุ่ม นางสาววิโรพร ภูธรธรรม และนางธัญนันท์ วัชรทรัพย์ เดือนละครั้งสำหรับกล่องรับข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะ และเปิดทุกสัปดาห์สำหรับกล่องตอบคำถามประจำสัปดาห์ เพื่อนำข้อร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมต่อไป
- การสื่อสารระหว่างกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนด้วยการใช้ระบบ SMS (Short Message Service) เพื่อส่งข้อมูลข่าวสารหรือแจ้งเตือน และระบบ line OA (Line Official Account) ซึ่งสามารถส่งข้อมูลหรือข่าวสารโดยตรงถึงสมาชิกชุมชน แต่สมาชิกชุมชนแต่ละคนสามารถสื่อสารกับคณะกรรมการชุมชนผู้รับผิดชอบได้โดยตรงและไม่มีการเปิดเผยข้อมูลถึงสมาชิกคนอื่นในกลุ่มดังกล่าว

(๒) มีการร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน เพื่อสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนอีกด้านหนึ่งเช่นเดียวกับชุมชนบางบัวคือ สมาชิกชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาได้บ้านเห็นความสำคัญของการไปเข้าร่วมการประชุมและเข้าใจแล้วว่าถ้าไม่เข้าประชุมก็ไม่ได้ถึงการบริหารจัดการชุมชนของคณะกรรมการชุมชน ดังนั้น สมาชิกชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมปรึกษาหารือในการประชุมทุกครั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันที่มาส่งเงินออม ซึ่งคณะกรรมการชุมชนได้ใช้โอกาสในวันดังกล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน นอกจากนี้ ทีมวิจัยสังเกตเห็นในระหว่างการปฏิบัติการในแต่ละครั้งมีตัวแทนสมาชิกชุมชนทั้งหน้าเดิมและหน้าใหม่เข้ามาร่วมประชุมด้วย เนื่องจากให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการประชุม ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของคณะกรรมการชุมชน และปัญหาภายในชุมชนได้อย่างอิสระดังที่สมาชิกชุมชนคนหนึ่งกล่าวว่า

“.....เวลาประกาศเสียงตามสายว่าประชุมมีลูกบ้านมาประชุมได้รู้ว่าเขาให้ความร่วมมือ การที่ไปประชุมมันเป็นการช่วยเหลือตัวเองได้จากการร่วมกันทำให้เข้มแข็งขึ้น สามารถต่อรองกับคนอื่นได้มากขึ้น อันนี้มันจะมีส่วนได้มากขึ้น.....”

และในขณะเดียวกันประธานชุมชนยืนยันความต้องการให้สมาชิกชุมชนเข้ามาร่วมประชุมเพื่อร่วมรับรู้ทุกกระบวนการในการทำงานของคณะกรรมการชุมชน

“.....เราจะทำแบบนี้ และผมตั้งใจที่จะทำด้วย ผมไม่ได้มาหวังเงินอะไรตรงนี้เลย เพราะฉะนั้นเงิน ๕,๐๐๐ บาท ควรจะให้มันมีการขับเคลื่อนอย่างแท้จริงในชุมชน เพราะฉะนั้นทุกคนต้องมาช่วยกันรับรู้ เดี่ยวประชุมกันต่อไปประชาชนจะได้รู้ด้วยว่าผมไปทำอะไร ประชาชนมีความศรัทธาในการขับเคลื่อนของชุมชนทุกรูปแบบ ผมต้องการอย่างเดียวคือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในเรื่องของกระบวนการ ขอให้เข้ามาช่วยกันเถอะ เพราะฉะนั้นต่อไปคณะกรรมการชุดใหม่ก็อาจจะเป็นเด็กหนุ่มๆที่พอทำงานได้ เข้ามาช่วยกันทำและขับเคลื่อน.....”

๔.๕ กระบวนการหนุนเสริมชุมชนและการพัฒนาการมีส่วนร่วมกับภาคภายนอกเพื่อต้านคอร์รัปชัน

กระบวนการหนุนเสริมชุมชนและการพัฒนาการมีส่วนร่วมกับภาคภายนอกเพื่อต้านคอร์รัปชันพบว่าทั้งชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนามีสถานการณ์ในอดีต กติกาที่ร่วมกันกำหนด และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังที่นำกติกาไปปฏิบัติมีลักษณะดังกล่าวข้างต้นที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑) สถานการณ์ในอดีต

(๑) ชุมชนขาดการเติมเต็มความรู้ด้านธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารจัดการชุมชน

ชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาไม่มีการเข้าร่วมอบรมหรือการเติมความรู้ในชุมชนโดยการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกชุมชนและคณะกรรมการชุมชน อีกทั้งไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนและภาคภายนอก จึงทำให้ขาดความรู้เพื่อให้เท่าทันสถานการณ์ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน ซึ่งส่งผลเสียต่อการบริหารจัดการชุมชนด้านธรรมาภิบาลชุมชน

(๒) ขาดกลไกในการเฝ้าระวังและตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน

ชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาไม่มีกลไกใดๆ เพื่อการเฝ้าระวังและตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชน จึงทำให้ขาดความตระหนักต่อปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน ซึ่งส่งผลเสียต่อการทำงานของคณะกรรมการชุมชนที่ไม่ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องในการทำให้เกิดความโปร่งใส สุจริต อันเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งในการบริหารจัดการชุมชนภายใต้หลักธรรมาภิบาล อีกทั้งสมาชิกชุมชนไม่ให้ความสำคัญและไม่คิดว่าการตรวจสอบเป็นหน้าที่ของสมาชิกชุมชน ในทางกลับกันคิดว่าการตรวจสอบจะทำให้ตนเองเดือดร้อน ตามที่สมาชิกชุมชนหลายคนได้แสดงความเห็นว่า

“.....ธรรมาไม่ใช้ ไม่ใช้เรื่องของเรา ยิ่งมากเดี๋ยวช่วย.....”

(๓) ขาดกลไกในการยกย่องคนดีและผู้ให้เบาะแสเรื่องการทุจริตในชุมชน

ชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาขาดกลไกในการยกย่องคนดีและผู้ให้เบาะแสเรื่องการทุจริตในชุมชน จึงทำให้สมาชิกชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสในความไม่โปร่งใสในการใช้จ่ายเงินหรือเรื่องอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน เนื่องจากไม่ต้องการสร้างความขัดแย้งในชุมชน และเกรงว่าจะไม่ปลอดภัยต่อตนเองและครอบครัว โดยที่สมาชิกชุมชนหลายคนได้แสดงความเห็นว่า

“.....แค่ทำมาหากินก็จะเอาตัวไม่รอดอยู่แล้ว ไปยุ่งอีก..เดียวเดือดร้อน.....ไม่อยากจะหาเรื่องใส่ตัว.....”

(๔) ขาดกลไกในการทำงานเพื่อด้านการทุจริตคอร์รัปชันกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นรูปธรรม

ชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแพลดร่วมพัฒนาไม่มีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการด้านการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งนี้คณะกรรมการชุมชนเห็นว่าหน่วยงานภายนอกเป็นผู้สนับสนุนการทำงานของชุมชนทั้งด้านการเงิน การให้คุณให้โทษแก่ชุมชน จึงทำให้ชุมชนทั้งสองเป็นฝ่ายรับนโยบายการปฏิบัติแทนที่จะร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีในการทำงานของชุมชนเพื่อด้านการทุจริตคอร์รัปชัน โดยประธานชุมชนหลังแพลดร่วมพัฒนาได้ให้ความเห็นว่า

“.....ชุมชนต้องทำตามแบบที่เขาดบอก อะไรที่ผิดเพี้ยนก็เบิกไม่ได้ หรือไม่กี่ได้เข้า.....”

อย่างไรก็ตาม ชุมชนบางบัวในอดีตเคยมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องการตรวจสอบบัญชีแบบไขว้กันระหว่างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมชุมชนสายคลองบางบัวในช่วงที่ชุมชนมีเงินหมุนเวียนเพื่อการก่อสร้างบ้านมั่นคงและกิจกรรมอื่นในชุมชน แต่ปัจจุบันแนวปฏิบัติดังกล่าวไม่ได้นำมาใช้อย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ไม่มีการตรวจสอบบัญชีจากภาคภายนอก

๒)ระบบและกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการขับเคลื่อนระบบและกลไก

(๑) การให้ความรู้ด้านธรรมาภิบาล

ทีมวิจัย และคณะกรรมการชุมชนได้มีการระบบและกลไกเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันโดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุน ให้ความรู้ในเรื่องหลักธรรมาภิบาลเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการชุมชน โดยการเข้าร่วมการอบรมในเรื่องกระบวนการสร้างหลักธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารจัดการชุมชน และการร่วมศึกษาดูงานเกี่ยวกับชุมชนที่มีการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเพื่อนำแนวคิดมาปรับใช้ในการบริหารจัดการชุมชน

(๒) การหาแนวทางในการเฝ้าระวังเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน

ทีมวิจัย และคณะกรรมการชุมชนได้ร่วมกันกำหนดแนวทางในการเฝ้าระวังเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน โดยคณะกรรมการชุมชนบางบัวและหลังแพลดร่วมพัฒนาต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน ทั้งนี้การประชุมคณะกรรมการชุมชนทุกครั้งต้องมีการสอดแทรกเรื่องหลักการทำงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักความซื่อสัตย์สุจริต หลักการมีส่วนร่วม หลักฉันทามติ หลักความรับผิดชอบ และโปร่งใส และกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กร อีกทั้ง ทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชนได้กำหนดช่องทางการตรวจสอบผ่านกล่องรับเรื่องราวร้องทุกข์และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนโดยติดตั้งกระจายทั่วชุมชน เพื่อความสะดวกแก่สมาชิกชุมชนในการให้ข้อมูลต่างๆ อันเป็นแนวทางหนึ่งในการเฝ้าระวังการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน โดยคณะกรรมการและสมาชิกชุมชนได้ตกลงร่วมกันว่าการเปิดกล่องรับเรื่องราวร้องทุกข์และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนต้องทำร่วมกัน โดยชุมชนบางบัวกำหนดให้คณะกรรมการเปิดกล่องมาจากตัวแทนกรรมการชุมชนจำนวน ๒ คน และตัวแทนสมาชิกชุมชนอีกจำนวน ๒ คน ส่วนชุมชนหลังแพลดร่วมพัฒนากำหนดให้คณะกรรมการเปิดกล่องมาจากตัวแทนกรรมการชุมชนจำนวน ๔ คน และตัวแทนสมาชิกชุมชนอีกจำนวน ๔ คน ทั้งนี้ให้สับเปลี่ยนตัวแทนในการเปิดกล่องแต่ละครั้ง

นอกจากนี้ ทีมผู้ประสานงานกลางของโครงการวิจัยยังได้ออกแบบแอปพลิเคชัน (Software Application) line OA (Line Official Account) เพื่อการแจ้งข้อมูลข่าวสารจากผู้ดูแลระบบไปยังสมาชิกชุมชนที่อยู่ในกลุ่ม โดยสมาชิกชุมชนแต่ละคนสามารถตอบกลับไปที่ผู้ดูแลระบบ โดยข้อมูลที่ตอบกลับจะถูกเก็บเป็นความลับระหว่างผู้ดูแลระบบและผู้ตอบกลับเท่านั้นระบบ SMS (Short Message Service) และกล่องตอบคำถามประจำสัปดาห์ซึ่งเครื่องมือทั้งสามระบบดังกล่าวนี้ นำมาใช้เพื่อการแจ้งข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งเพื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชน อันเป็นการใช้เทคโนโลยีรวมถึงช่องทางสื่อสารแบบปกติที่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกชุมชนเข้าถึงให้ได้มากที่สุด

(๓) สร้างกลไกในการยกย่องคนดีหรือผู้ที่เปิดเผยข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน

ทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชนร่วมกันกำหนดกลไกเพื่อให้กำลังใจ ยกย่องผู้ที่กล้าเปิดเผยหรือให้เบาะแสการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน โดยผ่านกล่องร่วมโหวตคนดีของชุมชน โดยเฉพาะบุคคลที่ช่วยเฝ้าระวังปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชนหรือเป็นคนดีที่สละเวลา อุทิศตนเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน โดยมีการสรรหาบุคคลซึ่งสมควรที่จะได้รับการยกย่องที่ผ่านการเห็นชอบร่วมกันของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจแก่ผู้กระทำ

ความดีในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จึงได้มีการมอบรางวัลเดือนละ 1 ครั้ง หรือตามวาระและโอกาสที่ชุมชนเห็นสมควร

(๔)การทำงานกับภาคีภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน

ทีมวิจัย และคณะกรรมการชุมชนทั้งชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแพลดร่วมพัฒนาได้ร่วมกันกำหนดกติกาการทำงานร่วมกันกับภาคีภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของการบริหารจัดการชุมชน โดยคณะกรรมการชุมชนต้องเข้าร่วมปรึกษารื้อกับภาคีที่เกี่ยวข้องภายนอกที่ให้เงินและสิ่งของสนับสนุนชุมชน โดยเฉพาะสำนักงานเขต หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันกับภาคีที่เกี่ยวข้อง และทำให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการชุมชน

นอกจากนั้น คณะกรรมการชุมชนต้องสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับระเบียบและกฎเกณฑ์ของสำนักงานเขตในพื้นที่ในเรื่องการใช้จ่ายเงินของชุมชนที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และร่วมหาแนวทางเพื่อให้หน่วยงานได้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบและกฎเกณฑ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติได้จริง ทำให้เกิดความคล่องตัวและสอดคล้องกับการใช้จ่ายเงินในการบริหารจัดการชุมชน

๓) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

(๑) มีการเสริมความรู้ด้านหลักธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารจัดการชุมชน โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านธรรมาภิบาลชุมชน

ทั้งนี้ทีมวิจัยได้มีการจัดอบรมความรู้ในเรื่องกระบวนการสร้างหลักธรรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชน โดยมี ศาสตราจารย์พิเศษ วิชา มหาคุณ ประธานมูลนิธิต่อต้านการทุจริต เป็นวิทยากรได้ถ่ายทอดประสบการณ์ของมูลนิธิต่อต้านการทุจริตในการสร้าง “หมู่บ้านซื่อสะอาด” ทั่วประเทศโดยใช้หลักสี่ห้า หลักบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นภาคีเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนการทำงานของชุมชนรวมถึงใช้ยุทธศาสตร์สะอาด ๔ ด้าน ได้แก่ กายสะอาด จิตสะอาด พฤติกรรมสะอาด และปัญญาสะอาด เพื่อเป็นการสร้างพลังชุมชน โดยมีเป้าหมายเน้นความซื่อสัตย์สุจริต การลดการทุจริตคอร์รัปชัน และการต่อต้านหรือไม่นิ่งเฉยกับการทุจริต

หลังจากที่สมาชิกชุมชนได้ผ่านการอบรมความรู้ในเรื่องกระบวนการสร้างหลักธรรมาภิบาลให้อยู่ในวิถีชุมชนแล้ว ประธานชุมชนบางบัวได้ให้ความเห็นว่า

“.....หนูก็จบแค่ ป. ๔ แต่หนูฟังวิทยากรแล้ว รู้สึกประทับใจ ได้ความรู้มาก จากเดิมที่เคยคิดว่าตัวเองเป็นคนตัวเล็กในสังคม คงไม่มีโอกาสได้รับความรู้จากวิทยากรระดับประเทศ หนูรู้สึกซาบซึ้งใจมาก ต้องขอบคุณทีมอาจารย์ที่ให้โอกาสหนูเข้าร่วมในทีมวิจัย.....”

(๒) มีกลไกในการเฝ้าระวังเพื่อการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน

จากกติกาชุมชนที่ร่วมกันกำหนดทำให้ชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแพลดร่วมพัฒนา มีกลไกในการเฝ้าระวังเพื่อการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน โดยผ่านเครื่องมือกล่องรับเรื่องราวร้องทุกข์และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชน คณะกรรมการเปิดกล่องทั้งสองชุมชนได้เริ่มประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านกล่องดังกล่าว ผลปรากฏว่าสมาชิกชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นผ่านกล่องในสัปดาห์แรกยังมีจำนวนน้อย อย่างไรก็ตามในระยะเวลาต่อมาจำนวนสมาชิกชุมชนได้ให้ความร่วมมือมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งทีมวิจัยเห็นว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มที่ดีขึ้นในการเฝ้าระวังเพื่อการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน

สำหรับกรณีกลไกเฝ้าระวังเพื่อการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชนของทีมผู้ประสานงานกลางของโครงการวิจัยฯ ซึ่งดำเนินการผ่านแอปพลิเคชัน (Software Application) lineOA (Line Official Account) ระบบ SMS (Short Message Service) และกล่องตอบคำถามประจำสัปดาห์ มุ่งให้สมาชิกชุมชนได้ฝึกใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายผ่านระบบเทคโนโลยีและช่องทางปกติโดยเริ่มด้วยคำถามที่ใกล้ตัวสมาชิกชุมชน ซึ่งในสัปดาห์แรกสมาชิกชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการตอบคำถามผ่านช่องทางดังกล่าวยังมีจำนวนน้อยเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามในระยะเวลาต่อมาจำนวนสมาชิกชุมชนได้ให้ความร่วมมือในการตอบคำถามมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งทีมผู้ประสานงานกลางของโครงการวิจัยฯ มีความเชื่อมั่นว่าผลการตอบรับดังกล่าวเป็นแนวโน้มที่ดีในการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการเฝ้าระวังเพื่อการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน ทำให้คณะกรรมการชุมชนได้รับรู้ถึงปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน รวมทั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อการค่อยๆ เปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกชุมชนในการเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน และการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนที่ตนเองร่วมเป็นเจ้าของ

(๓) มีกลไกในการยกย่องคนดีและผู้ให้เบาะแสเรื่องการทุจริตในชุมชน

จากกติกาชุมชนที่ร่วมกันกำหนดทำให้ชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแพลดร่วมพัฒนา มีกลไกในการยกย่องคนดีและผู้ให้เบาะแสเรื่องการทุจริตในชุมชน ทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชนได้ร่วมกันมอบรางวัลแก่ผู้กระทำความดีของทั้งสองชุมชนไว้เพื่อเป็นแนวปฏิบัติต่อไป สำหรับชุมชนบางบัวในครั้งแรกได้มอบรางวัลให้แก่ผู้ที่กระทำความดีจำนวน ๒ คน คือ ๑.ลุงสงวน พลอยขาว ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยชุมชนบางบัว เป็นผู้นำชุมชนรุ่นแรกที่พัฒนาด้านที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง ปัจจุบันเป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้บุกเบิกระบบการจัดเก็บและเบิกจ่ายเงินออมทรัพย์ในโครงการบ้านมั่นคงของชุมชนบางบัว เป็นผู้ไกล่เกลี่ยในกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในชุมชน เป็นที่เคารพนับถือและได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกชุมชนอย่างกว้างขวาง และ ๒. นางสาว สนิท สุภะคะ ประธานกองทุนฌาปนกิจชุมชนบางบัว ซึ่งเป็นผู้จัดระบบการจัดเก็บกองทุนดังกล่าว

อย่างโปร่งใสและสามารถบริหารจัดการเงินฌาปนกิจถึงมือสมาชิกอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เป็นที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกชุมชนบางบัวส่วนชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนาได้มอบรางวัลให้กับผู้กระทำความดีจำนวน ๒ คน ได้แก่ นายเจียน เพ็งศาสตร์ซึ่งเป็นผู้อุทิศสถานที่บ้านส่วนตัวเพื่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง ด้วยเหตุที่ชุมชนไม่มีสถานที่ส่วนกลางเพื่อการใช้ประโยชน์ส่วนกลางของชุมชน นอกจากนั้นยังช่วยดูแลทำความสะอาดทางเข้าชุมชน รวมทั้งประดับธงชาติในโอกาสสำคัญ และนางสาวทองสุข พิงพุ่ม ซึ่งเป็นผู้ที่เสียสละและอุทิศตนในการทำงานเพื่อชุมชน ทั้งเป็นกรรมการชุมชนหลายวาระและกรรมการอื่นๆของชุมชนด้วย

การมอบรางวัลเพื่อเป็นการยกย่องคนดีของชุมชนบางบัว

การมอบรางวัลยกย่องคนดีของชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา

(๔) มีกลไกในการทำงานเพื่อด้านการทุจริตคอร์รัปชันกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นรูปธรรม

ทีมวิจัย และคณะกรรมการชุมชนทั้งชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภายนอกในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในโครงการระยะที่ 2 อาทิ การเปิดตัวโครงการวิจัย การอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างชุมชนและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง และเวทีการคืนข้อมูลสู่ชุมชน ฯลฯ จึงนำมา

ซึ่งการร่วมกันกำหนดกติกาการทำงานร่วมกันกับภาคีภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน อันเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดพลังร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชนเมืองระดับรากหญ้าในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่สามารถส่งผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรมในวงกว้างมากขึ้น และส่งผลกระทบถึงในระดับนโยบายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันต่อไป

๔.๖ เปรียบเทียบระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๕ กับ กติกาชุมชน

เนื่องจากระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๕ มีเนื้อหาที่ใช้ภาษาทางกฎหมายซึ่งทำให้ชาวบ้านเข้าใจยาก ทีมนักวิจัยร่วมกับคณะกรรมการชุมชนและตัวแทนสมาชิกชุมชนจึงได้ร่วมกันร่างกติกาชุมชนโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายเพื่อให้คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนได้นำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริงและเป็นรูปธรรม ทั้งนี้กติกาชุมชนมีทั้งส่วนที่ใกล้เคียงและแตกต่างกับระเบียบกรุงเทพมหานครฯ ดังตารางเปรียบเทียบดังนี้

กติกาชุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
หมวดที่ ๑ การประชุมและองค์ประชุมของ คณะกรรมการชุมชน ข้อ ๑ คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดวันประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยกำหนดวันประชุมทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน ข้อ ๒ ก่อนการประชุมทุกครั้งต้องแจ้งเพื่อเชิญประชุมล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน และต้องกำหนดวาระการประชุม ข้อ ๓ การประชุมจะดำเนินการได้ตามระเบียบวาระการประชุมต้องมีคณะกรรมการชุมชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน คณะกรรมการชุมชนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น จึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการชุมชนไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการชุมชนทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการชุมชนและรองประธานกรรมการชุมชนไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการชุมชนที่มาประชุมเลือกกรรมการชุมชนคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดในที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการชุมชนคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งใน	หมวด ๕ การดำเนินงานของกรรมการชุมชน ข้อ ๖๗ รองประธานกรรมการชุมชนมีหน้าที่ (๑) ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการชุมชน ในกรณีที่ประธานกรรมการชุมชนไม่อยู่ หรืออยู่แต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ (๒) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประธานกรรมการชุมชนมอบหมาย ข้อ ๖๘ เลขานุการมีหน้าที่ (๑) เตรียมการนัดประชุมและจัดระเบียบวาระการประชุม (๒) จัดทำรายงานการประชุม ข้อ ๗๒ ให้มีการประชุมคณะกรรมการชุมชนอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง และจัดส่งรายงานการประชุมให้สำนักงานเขตทราบ ในกรณีที่กรรมการชุมชนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม หรือผู้อำนวยการเขตเห็นสมควรให้มีการประชุม คณะกรรมการชุมชนเป็นกรณีพิเศษให้ประธานกรรมการชุมชนเรียกประชุมภายในเจ็ดวัน ข้อ ๗๓ การนัดประชุมต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน พร้อมทั้งวาระการประชุม เว้นแต่ได้นัดในที่ประชุมแล้วหรือกรณีเร่งด่วน

กติกาชุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
การลงคะแนน ถ้าคะแนนเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด กรรมการชุมชนผู้ใดมีส่วนได้ส่วนเสียเป็นส่วนตัวในเรื่องใด ห้ามมิให้เข้าร่วมประชุมเรื่องนั้น	ข้อ ๗๕ การประชุมคณะกรรมการชุมชนต้องมีกรรมการชุมชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของคณะกรรมการชุมชน จึงจะเป็นองค์ประชุม
ข้อสังเกต : จะเห็นได้ว่ากติกาชุมชนมีการกำหนดการประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน โดยมีเงื่อนไขให้ประธานชุมชนและกรรมการชุมชนปฏิบัติตามกติกา	ข้อสังเกต : มีการกำหนดการทำงานของคณะกรรมการชุมชนตามตำแหน่งหน้าที่และขาดรายละเอียดในการทำงานที่ชัดเจนและคำนึงถึงการปฏิบัติให้สอดคล้องกับการทำงานของสำนักงานเขตในภาพกว้างเพื่อให้ทุกชุมชนยึดถือปฏิบัติ

กติกาชุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
หมวดที่ ๒ การเงินของชุมชน ข้อ ๔. คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำบัญชีแยกประเภทรายรับและรายจ่ายของชุมชน และมีการสรุปยอดรายรับและรายจ่ายประจำเดือน รวมทั้งมีการสรุปยอดคงเหลือประจำเดือนเพื่อนำไปใช้ในเดือนถัดไป ข้อ ๕. คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการเงินของชุมชนทั้งรายรับและรายจ่ายประจำเดือน โดยการติดประกาศหรือใช้ช่องทางอื่นๆ เพื่อให้สมาชิกของชุมชนได้รับรู้ ข้อ ๖. คณะกรรมการชุมชนพร้อมที่จะให้ข้อมูลและรายละเอียดของการใช้จ่ายเงินของชุมชนหากสมาชิกชุมชนมีข้อสงสัย ข้อ ๗ คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนด	ข้อ ๖๔ เหมัญญิกมีหน้าที่ (๑) จัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย และรายงานต่อคณะกรรมการชุมชนทุกเดือนพร้อมติดประกาศให้ประชาชนในชุมชนทราบ (๓) ฝากและถอนเงิน สำหรับกรณีการถอนเงินให้ลงนามร่วมกับกรรมการชุมชนอีกสองคนที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการชุมชน (๕) จัดทำทะเบียนทรัพย์สินที่อยู่ในความดูแลหรือครอบครองของคณะกรรมการชุมชน

กติกายชุมขน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
ผู้รับผิดชอบเรื่องการเบิกจ่ายเงินของชุมชนตามแบบฟอร์มที่คณะกรรมการชุมชนได้กำหนดไว้ ข้อ ๘ ในการรับเงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนหรือเงินอื่นๆของคณะกรรมการชุมชนจะต้องออกใบเสร็จรับเงินไว้เป็นหลักฐานการรับเงิน กรรมการชุมชนผู้รับเงินจะต้องลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่รับเงินลงในใบเสร็จรับเงิน และต้องส่งมอบต้นฉบับแรกให้กับผู้ชำระเงินทุกครั้ง เงินที่คณะกรรมการชุมชนได้รับตามวรรคแรกต้องนำฝากกับธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจหรือธนาคารพาณิชย์แห่งใดแห่งหนึ่งในชื่อชุมชน และมีผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการเปิดบัญชีธนาคารอย่างน้อย 3 คน คณะกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการเงินต้องกำหนดผู้มีอำนาจอย่างน้อย ๒ ใน ๓ คนของคณะกรรมการชุมชนเพื่อดำเนินการเบิกจ่ายเงินของชุมชน และกรรมการชุมชนผู้ถือเงินของชุมชนจะถือเงินสดในมือได้ไม่เกินสามพันบาทต่อวัน ข้อ ๙ การรับเงินทุกประเภท คณะกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบต้องนำฝากธนาคารภายในวันที่ได้รับเงิน หรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป ข้อ ๑๐ การใช้จ่ายเงินชุมชนต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการชุมชนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการชุมชนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น ข้อ ๑๑ โครงการใดๆที่เกี่ยวข้องกับการเงินของชุมชน คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง โดยแต่งตั้งเป็น	

กติกาสุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
คณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโครงการในรูปของ ประธานโครงการ คณะกรรมการ เภรัญญิก และ เลขานุการคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการที่ ได้รับการแต่งตั้งสรุปรายงานการเงินเป็นประจำ ทุกเดือนให้กับคณะกรรมการชุมชนได้รับทราบ คณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายตาม วรรคแรกต้องนำเงินโครงการฝากกับธนาคารที่ เป็นรัฐวิสาหกิจหรือธนาคารพาณิชย์แห่งใดแห่ง หนึ่งในนามโครงการและมีผู้รับผิดชอบเพื่อ ดำเนินการเปิดบัญชีธนาคารอย่างน้อย 3 คน คณะกรรมการที่รับผิดชอบโครงการที่ เกี่ยวข้องกับการเงินต้องกำหนดผู้มีอำนาจอย่าง น้อย 2 ใน 3 คนของคณะกรรมการเพื่อดำเนินการ เบิกจ่ายเงินของโครงการและผู้ถือเงินของ โครงการจะถือเงินสดในมือได้ไม่เกินสามพันบาท ต่อวัน	
ข้อสังเกต : กติกาการเงินของชุมชนมีการกำหนด วิธีปฏิบัติที่ชัดเจนมากขึ้น โดยมีการจัดทำบัญชี รายรับรายจ่ายและสรุปรายยอดบัญชี มีแบบฟอร์ม การเงิน เพื่อให้ปฏิบัติง่ายและสะดวก มีการลง นามการเบิกจ่ายเงิน	ข้อสังเกต : การเงินชุมชนมีการกำหนดหน้าที่ เฉพาะเหรัญญิก โดยให้มีการจัดทำตามหน้าที่ ตามระเบียบ แต่ขาดรายละเอียดที่เป็นรูปธรรมที่ ชัดเจน และขาดแบบฟอร์มการเบิกจ่ายเงิน

กติกาสุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
หมวดที่ ๓ การรับสิ่งของบริจาค ข้อ ๑๒ คณะกรรมการชุมชนต้อง กำหนดกรรมการชุมชนอย่างน้อย 2 หรือ 3 คน เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการรับและเบิกจ่ายสิ่งของ	

กติกาชุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
บริจาของชุมชนตามแบบฟอร์มที่คณะกรรมการชุมชนได้กำหนด ข้อ ๑๓. ในการรับสิ่งของบริจาคของชุมชน กรรมการชุมชนผู้รับผิดชอบจะต้องออกไปเสิร์ฟรับสิ่งของบริจาคไว้เป็นหลักฐาน กรรมการชุมชนผู้รับสิ่งของบริจาคจะต้องลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่รับสิ่งของบริจาคลงในใบรับของ และต้องส่งมอบต้นฉบับแรกให้กับผู้มอบสิ่งของบริจาคทุกครั้ง ข้อ ๑๔ คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำบัญชีแยกประเภทสิ่งของบริจาคของชุมชน และมีการสรุปยอดการรับบริจาคประจำเดือน ข้อ ๑๕. คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งของบริจาคของชุมชน ทั้งการรับและการแจกจ่ายประจำเดือน โดยการติดประกาศหรือใช้ช่องทางอื่นๆ เพื่อให้สมาชิกของชุมชนได้รับรู้ ข้อ ๑๖. คณะกรรมการชุมชนพร้อมที่จะให้ข้อมูลและรายละเอียดของสิ่งของบริจาคของชุมชน ทั้งการรับและการแจกจ่ายประจำเดือน หากสมาชิกชุมชนมีข้อสงสัย	
ข้อสังเกต : มีการจัดทำบัญชีสิ่งของบริจาคที่ชัดเจน มีการเปิดเผยข้อมูลการรับบริจาคและสรุปยอดบัญชีสิ่งของที่รับบริจาค	ข้อสังเกต : ไม่มีหมวดเฉพาะเพื่อให้ชุมชนปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการรับสิ่งของบริจาค

กติกาสุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
หมวดที่ ๔ การเปิดโอกาสให้สมาชิก ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ข้อ ๑๗ คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสและผลักดันให้สมาชิกชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนสิ้นสุดโครงการ โดยการเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมในรูปของการรับรู้ การเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ ตามวรรคแรก ก่อนมีการดำเนินกิจกรรม/โครงการ คณะกรรมการต้องแจ้งสมาชิกในชุมชนให้ทราบโดยทั่วกันไม่น้อยกว่า 3 วัน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการดังกล่าว โดยคณะกรรมการต้องแบ่งสายกระจายข่าวสารตามโซนความรับผิดชอบของแต่ละคน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน คณะกรรมการชุมชนควรมีเป้าหมายของจำนวนสมาชิกชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง และในครั้งต่อไป ควรให้มีสมาชิกในชุมชนเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และมีการบันทึกภาพถ่ายของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นหลักฐานใช้อ้างอิงได้ ข้อ ๑๘ คณะกรรมการชุมชนต้องมีการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมรายรับรายจ่ายในการดำเนินกิจกรรมและต้องนำข้อเสนอแนะจากผลการประเมินโครงการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อการพัฒนากิจกรรมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	

กติกาชุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
ข้อสังเกต: มีการกำหนดกติกาชุมชนเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอย่างชัดเจน	ข้อสังเกต: ไม่มีการกำหนดระเบียบในการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

กติกาชุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
หมวดที่ ๕ การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน ข้อ ๑๙ คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชน รวมทั้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยใช้ช่องทางที่คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชนเห็นชอบ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงสมาชิกของชุมชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง ข้อ ๒๐ คณะกรรมการชุมชนต้องจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการรองรับเรื่องร้องเรียนและปัญหาต่างๆจากสมาชิกชุมชน เพื่อนำข้อร้องเรียนและปัญหามาแก้ไข ข้อ ๒๑ คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำข้อสรุปเรื่องร้องเรียนที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยจัดทำเป็นหมวดหมู่เพื่อให้เห็นแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและคณะกรรมการชุมชนต้องหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหานั้น โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ข้อ ๒๒ คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมหารือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน ระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชน โดยการจัดประชุมร่วมกันอย่างน้อยสามเดือนต่อครั้ง	ข้อ ๗๑ ประชาสัมพันธ์มีหน้าที่ (๑)จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ (๒)ประชาสัมพันธ์ให้กับสมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

กติกาชุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
ข้อ ๒๓ คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญกับสมาชิกชุมชนผู้ที่มีความเห็นต่าง โดยการพบปะพูดคุยทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความเข้าใจและให้ข้อมูลแก่ผู้เห็นต่าง ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างมีเอกภาพ	
ข้อสังเกต: มีการกำหนดให้คณะกรรมการชุมชนมีการสื่อสารและเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชนอย่างชัดเจน	ข้อสังเกต: ไม่มีการกำหนดในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลให้แก่สมาชิกชุมชน

กติกาชุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
หมวดที่ ๖ กระบวนการหนุนเสริมเพื่อการดำเนินคอร์รัปชันในชุมชน ข้อ ๒๔ คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน การประชุมคณะกรรมการชุมชนทุกครั้งต้องมีการสอดแทรกเรื่องหลักการทำงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักความซื่อสัตย์สุจริต หลักการมีส่วนร่วม หลักฉันทามติ หลักความรับผิดชอบและโปร่งใส โดยกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ข้อ ๒๕ คณะกรรมการชุมชนต้องหาแนวทางในการเฝ้าระวัง การตื่นตัว และการตรวจสอบ เพื่อการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน ข้อ ๒๖ คณะกรรมการชุมชนต้องสร้างกลไกการให้กำลังใจ การยกย่องผู้ที่กล้าเปิดเผย	

กติกาชุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
หรือให้เบาะแสการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน	
ข้อสังเกต: มีการกำหนดในเรื่องกระบวนการหนุนเสริมเพื่อการต้านคอร์รัปชันในชุมชนอย่างชัดเจน	ข้อสังเกต: ไม่มีการกำหนดกระบวนการหนุนเสริมเพื่อการต้านคอร์รัปชันในชุมชน

กติกาชุมชน	ระเบียบกรุงเทพมหานครฯ
หมวดที่ ๗ กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคีภายนอก ข้อ ๒๗ เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นเอกภาพสอดคล้องกับการบริหารจัดการชุมชน คณะกรรมการชุมชนต้องเข้าร่วมปรึกษาหารือกับภาคีที่เกี่ยวข้องภายนอกที่ให้เงินและสิ่งของสนับสนุนชุมชน โดยเฉพาะสำนักงานเขต หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันกับภาคีที่เกี่ยวข้อง และเกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการชุมชน ข้อ ๒๘ คณะกรรมการชุมชนต้องสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับระเบียบและกฎเกณฑ์ของสำนักงานเขตในพื้นที่ในเรื่องการใช้จ่ายเงินของชุมชนที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และร่วมหาแนวทางเพื่อให้หน่วยงานได้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบและกฎเกณฑ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติได้จริง	
ข้อสังเกต : มีการกำหนดในเรื่องกระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคีภายนอก	ข้อสังเกต : ไม่มีการกำหนดในเรื่องกระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคีภายนอก

บทที่ ๕

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง “กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยประกอบด้วย ๑) เพื่อติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ๒) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างแท้จริงในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน ๓) เพื่อพัฒนากลไกหนุนเสริมในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน ๔) เพื่อพัฒนาชุดความรู้/เครื่องมือที่เป็นรูปธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และ ๕) เพื่อสร้างวัฒนธรรมการทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างน้อย ๔ ด้าน หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (Transparency) หลักนิติธรรม (Rule of law) และหลักความรับผิดชอบ (Accountability) ให้อยู่ในวิถีชุมชน โดยให้ความสำคัญกับเยาวชนรุ่นใหม่ สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการปฏิบัติการร่วมระหว่างนักวิจัย คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชน โดยใช้การบริหารจัดการชุมชนภายใต้หลักธรรมาภิบาลที่เน้นหลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ หลักนิติธรรม และหลักความรับผิดชอบของกรรมการและสมาชิกในชุมชน ผ่านกติกาชุมชนที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ในการทำงานของคณะกรรมการชุมชน ๗ ประเด็น อันประกอบด้วย

๕.๑.๑ การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน

การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน มีกติกาที่ร่วมกันกำหนดเพื่อยึดถือปฏิบัติอย่างจริงจัง ในเรื่องวันประชุม ระเบียบวาระการประชุม การกำหนดผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม และการลงมติของที่ประชุม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑) คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดวันประชุมอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง โดยกำหนดวันประชุมทุกวันเสาร์ที่ ๓ ของเดือน ของชุมชนบางบัว และทุกวันอาทิตย์แรกของเดือนของชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา

๒) ก่อนการประชุมทุกเดือนต้องแจ้งคณะกรรมการชุมชนล่วงหน้าอย่างน้อย ๓ วัน และต้องกำหนดวาระการประชุม

๓) การประชุมจะดำเนินการได้ตามระเบียบวาระการประชุมต้องมีคณะกรรมการชุมชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการชุมชนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น ทั้งนี้ชุมชนบางบ้านมีกรรมการในคณะกรรมการจำนวน ๘ คน ดังนั้น ต้องมีคณะกรรมการชุมชนไม่น้อยกว่า ๕ คน และชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนามีกรรมการในคณะกรรมการจำนวน ๗ คน ดังนั้น ต้องมีคณะกรรมการชุมชนไม่น้อยกว่า ๔ คน จึงจะเป็นองค์ประชุม

๔) ในกรณีปกติ ประธานกรรมการชุมชนเป็นประธานในที่ประชุม สำหรับกรณีที่ประธานกรรมการชุมชนติดภารกิจไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการชุมชนทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม กรณีถ้าประธานกรรมการชุมชนและรองประธานกรรมการชุมชนติดภารกิจไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการชุมชนที่มาประชุมเลือกกรรมการชุมชนคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

๕) การลงมติในที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากเป็นเสียงชี้ขาด ถ้าคะแนนเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด นอกจากนี้กรรมการชุมชนผู้ใดมีส่วนได้ส่วนเสียเป็นส่วนตัวในเรื่องใด ห้ามมิให้เข้าร่วมประชุมเรื่องนั้น

๕.๑.๒ การเงินและแบบฟอร์มทางการเงินของชุมชน

การเงินและแบบฟอร์มทางการเงินของชุมชนได้มีการกำหนดเป็นกติกาชุมชนที่ต้องยึดถือปฏิบัติ ประกอบด้วย

๑) คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำบัญชีแยกประเภทรายรับและรายจ่ายของชุมชน และมีการสรุยอดรายรับและรายจ่ายประจำเดือนรวมทั้งมีการสรุยอดคงเหลือประจำเดือนเพื่อนำไปใช้ในเดือนถัดไป

๒) คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการเงินของชุมชนทั้งรายรับและรายจ่ายประจำเดือน โดยการติดประกาศหรือใช้ช่องทางอื่นๆ เพื่อให้สมาชิกของชุมชนได้รับรู้

๓) คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดผู้รับผิดชอบเรื่องการเบิกจ่ายเงินของชุมชนตามแบบฟอร์มที่คณะกรรมการชุมชนได้กำหนดไว้ ซึ่งมักเป็นผู้มีตำแหน่งเหรัญญิกของคณะกรรมการชุมชนและนอกจากนี้คณะกรรมการชุมชนพร้อมที่จะให้ข้อมูลและรายละเอียดของการใช้จ่ายเงินของชุมชนหากสมาชิกชุมชนมีข้อสงสัย

๔) ในการรับเงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนหรือเงินอื่นๆของคณะกรรมการชุมชนจะต้องออกใบเสร็จรับเงินไว้เป็นหลักฐานการรับเงิน กรรมการชุมชนผู้รับเงิน

จะต้องลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่รับเงินลงในใบเสร็จรับเงิน และต้องส่งมอบต้นฉบับแรกให้กับผู้ชำระเงินทุกครั้ง

๕) เงินที่คณะกรรมการชุมชนได้รับมาจากแหล่งเงินใดๆต้องนำฝากกับธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจหรือธนาคารพาณิชย์แห่งใดแห่งหนึ่งในชื่อชุมชนและมีผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการเปิดบัญชีธนาคารอย่างน้อย ๓ คน

๖) คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดผู้มีอำนาจอย่างน้อย ๒ ใน ๓ คนของคณะกรรมการชุมชนเพื่อดำเนินการเบิกจ่ายเงินของชุมชน และกรรมการชุมชนผู้ถือเงินของชุมชนจะถือเงินสดในมือได้ไม่เกินสามพันบาทต่อวัน

๗) การรับเงินทุกประเภท คณะกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบต้องนำฝากธนาคารภายในวันที่ได้รับเงิน หรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป

๘) การใช้จ่ายเงินชุมชนต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการชุมชนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการชุมชนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น

๙) โครงการใดๆที่เกี่ยวข้องกับการเงินของชุมชน คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง โดยแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโครงการในรูปของ ประธานโครงการ คณะกรรมการ เหนรัญญิก และเลขานุการคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งสรุปรายงานการเงินเป็นประจำทุกเดือนให้กับคณะกรรมการชุมชนได้รับทราบ

๕.๑.๓ การรับสิ่งของบริจาค

คณะกรรมการชุมชนได้เห็นพ้องต้องกันเพื่อกำหนดเป็นกติกาของชุมชนในเรื่องการรับสิ่งของบริจาคเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและการกระจายสิ่งของบริจาคตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค จึงกำหนดเป็นกติกาชุมชนดังต่อไปนี้

๑) คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดกรรมการชุมชนอย่างน้อย ๒ หรือ ๓ คน เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการรับและเบิกจ่ายสิ่งของบริจาคของชุมชนตามแบบฟอร์มที่คณะกรรมการชุมชนได้กำหนด

๒) ในการรับสิ่งของบริจาคของชุมชน กรรมการชุมชนผู้รับผิดชอบจะต้องออกใบเสร็จรับสิ่งของบริจาคไว้เป็นหลักฐาน กรรมการชุมชนผู้รับสิ่งของบริจาคจะต้องลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่รับสิ่งของบริจาคลงในใบรับของ และต้องส่งมอบต้นฉบับแรกให้กับผู้มอบสิ่งของบริจาคทุกครั้ง

๓) คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำบัญชีแยกประเภทสิ่งของบริจาคของชุมชน และมีการสรุปยอดการรับบริจาคประจำเดือน

๔) คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งของบริจาคของชุมชน ทั้งการรับและการแจกจ่ายประจำเดือน โดยการติดประกาศหรือใช้ช่องทางอื่นๆ เพื่อให้สมาชิกของชุมชนได้รับรู้

๕) คณะกรรมการชุมชนพร้อมที่จะให้ข้อมูลและรายละเอียดของสิ่งของบริจาคของชุมชน ทั้งการรับและการแจกจ่ายประจำเดือน หากสมาชิกชุมชนมีข้อสงสัย

๕.๑.๔ การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

ในการจัดกิจกรรมของชุมชนเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ดังนั้นคณะกรรมการชุมชนต้องร่วมรับผิดชอบเพื่อให้สมาชิกชุมชนได้ร่วมรับรู้ ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้นคณะกรรมการชุมชนจึงได้กำหนดกติกาของชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

๑) คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสและผลักดันให้สมาชิกชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนสิ้นสุดโครงการ โดยการเชิญชวนการเข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบของการรับรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ

๒) ก่อนมีการดำเนินกิจกรรม/โครงการ คณะกรรมการต้องแจ้งสมาชิกในชุมชนให้ทราบโดยทั่วกันไม่น้อยกว่า ๓ วัน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการดังกล่าว โดยคณะกรรมการต้องแบ่งสายกระจายข่าวสารตามโซนความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละคน

๓) เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน คณะกรรมการชุมชนควรมีเป้าหมายของจำนวนสมาชิกชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง และในครั้งต่อไป ควรให้มีสมาชิกในชุมชนเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา และมีการบันทึกภาพถ่ายของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นหลักฐานใช้อ้างอิงได้

๔) คณะกรรมการชุมชนต้องมีการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม รายรับรายจ่ายในการดำเนินกิจกรรม และต้องนำข้อเสนอแนะจากผลการประเมินโครงการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อการพัฒนากิจกรรมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๑.๕ การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน

เพื่อให้การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลการบริหารจัดการชุมชนในเรื่องต่างๆแก่สมาชิกชุมชนได้ทราบกันอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ทำให้เกิดความเข้าใจ ความโปร่งใสในการบริหารจัดการชุมชน คณะกรรมการชุมชนจึงได้กำหนดกติกาของชุมชนในเรื่องดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชน รวมทั้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยใช้ช่องทางที่คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชนเห็นชอบ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงสมาชิกของชุมชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง

๒) คณะกรรมการชุมชนต้องจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการรองรับเรื่องร้องเรียน และปัญหาต่างๆจากสมาชิกชุมชน เพื่อนำข้อร้องเรียนและปัญหามาแก้ไข

๓) คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำข้อสรุปเรื่องร้องเรียนที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยจัดทำเป็นหมวดหมู่เพื่อให้เห็นแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและคณะกรรมการชุมชนต้องหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆ

๔) คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมหารือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชน โดยการจัดประชุมร่วมกันอย่างน้อยสามเดือนต่อครั้ง

๕) คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญกับสมาชิกชุมชนผู้ที่มีความเห็นต่างโดยการพบปะพูดคุยทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความเข้าใจและให้ข้อมูลแก่ผู้เห็นต่าง ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างมีเอกภาพ

๕.๑.๖ กระบวนการหนุนเสริมเพื่อการต้านคอร์รัปชันในชุมชน

เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน กระบวนการหนุนเสริมที่ทำให้เกิดความรู้ เกิดความตระหนัก เกิดผลต่อเนื่องและยั่งยืน คณะกรรมการชุมชนจึงได้กำหนดกติกาชุมชนในกระบวนการหนุนเสริมเพื่อการต้านคอร์รัปชันในชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน การประชุมคณะกรรมการชุมชนทุกครั้งต้องมีการสอดแทรกเรื่องหลักการทำงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักความซื่อสัตย์สุจริต หลักการมีส่วนร่วม หลักฉันทามติ และหลักความรับผิดชอบและโปร่งใส โดยเน้นการปลูกฝังแนวปฏิบัติภายใต้หลักธรรมาภิบาลดังกล่าวแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่จะได้ปฏิบัติสืบทอดต่อไป โดยจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กร

๒) คณะกรรมการชุมชนต้องหาแนวทางในการเฝ้าระวัง การตื่นตัว และการตรวจสอบ เพื่อการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน

๓) คณะกรรมการชุมชนต้องสร้างกลไกการให้กำลังใจ การยกย่องผู้ที่กล้าเปิดเผย หรือให้เบาะแสการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน

๕.๑.๗ กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคภายนอก

กระบวนการทำงานกับภาคีเครือข่ายภายนอกที่เน้นความโปร่งใสต่อการบริหารจัดการชุมชน คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการทำงานที่ทำให้เกิดกระบวนการที่มีส่วนร่วมกับภาค

ภายนอก โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่ หรือแหล่งเงินต่างๆที่สนับสนุนกิจกรรมชุมชน คณะกรรมการชุมชนจึงร่วมกำหนดกติกาของชุมชน อันประกอบด้วย

๑) เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นเอกภาพสอดคล้องกับการบริหารจัดการชุมชน คณะกรรมการชุมชนต้องเข้าร่วมปรึกษารับหรือกับภาคีที่เกี่ยวข้องภายนอกที่ให้เงินและสิ่งของสนับสนุนชุมชน โดยเฉพาะสำนักงานเขต หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันกับภาคีที่เกี่ยวข้อง และเกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการชุมชน

๒) คณะกรรมการชุมชนต้องสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับระเบียบและกฎเกณฑ์ของสำนักงานเขตในพื้นที่ในเรื่องการใช้จ่ายเงินของชุมชนที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และร่วมหาแนวทางเพื่อให้หน่วยงานได้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบและกฎเกณฑ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติได้จริง

๕.๒ การอภิปรายผล

ในการอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ได้ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชนโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน ดังนี้

๑. คุณค่าของกติกาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันที่มาจาก การมีส่วนร่วมในการกำหนดร่วมกันของชุมชน

การป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันของชุมชนมีอาจสำเร็จได้โดยการทำงานของคณะกรรมการชุมชนแต่ฝ่ายเดียว เนื่องจากปัญหาคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทยมาช้านาน การที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนให้กลายเป็นชุมชนที่ปลอดคอร์รัปชันจึงจำเป็นต้องอาศัยความเอาใจจริงเอาใจของประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนที่เห็นพ้องต้องกันเพื่อให้เกิดพลังร่วมในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว ดังนั้นกติกาชุมชนที่ได้ร่วมกันกำหนด คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนต้องเห็นคุณค่าและยึดถือปฏิบัติเสมือนเป็นสัญญาประชาคมของชุมชน

๒. กติกาที่เกิดจากฉันทามติของสมาชิกชุมชนส่งผลให้เกิดพลังร่วมในการปฏิบัติตาม

ในการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันของทั้งสองชุมชน จำเป็นต้องอาศัยการขับเคลื่อนผ่านกติกาของชุมชนที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติการ ร่วมทดลองผ่านกิจกรรมที่หลากหลายของทีมวิจัย คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชน เพื่อให้ได้กติกา

ที่เห็นพ้องต้องกันระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน จนเกิดเป็นฉันทามติของชุมชนที่ทำให้เกิดพลังร่วมในการปฏิบัติตามโดยความยินยอมพร้อมใจ ปราศจากการบังคับ ส่งผลให้กติกาที่ร่วมกันกำหนดมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน

๓. การปฏิบัติตามกติกาชุมชนอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นวิถีวัฒนธรรมชุมชนอย่างยั่งยืน

จากการที่ทีมวิจัย คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชนได้ร่วมกันกำหนดกติกาชุมชนและได้เริ่มลงมือปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันแล้ว สิ่งสำคัญที่จะทำให้กติกาชุมชนมีความศักดิ์สิทธิ์และมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการชุมชนต้องนำกติกาดังกล่าวมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การบริหารจัดการชุมชนเป็นชุมชนธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง และค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของคณะกรรมการชุมชนที่เน้นความโปร่งใส และปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ ให้ตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการชุมชนบนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่าทุกคนมีความสำคัญในการเป็นเจ้าของและรักษาผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน อันจะนำไปสู่การเป็นชุมชนปลอดคอร์รัปชันอย่างยั่งยืน

จากข้อสรุปของผลการศึกษาวิจัยของโครงการฯ จะเห็นได้ว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแพลดร่วมพัฒนา เกิดจากการพัฒนาร่วมกันระหว่างคณะกรรมการชุมชนและทีมนักวิจัย อีกทั้งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนโดยได้กำหนดเป็นกติกาของชุมชนในประเด็นต่างๆ ซึ่งกติกาที่ร่วมกันกำหนดถือเป็นข้อกำหนดที่เกิดจากความร่วมแรงร่วมใจที่มีพันธะร่วมกันระหว่างการทำงานของหมู่สมาชิกในคณะกรรมการชุมชนผ่านการรับรู้จากมวลสมาชิกของชุมชน ซึ่งกติกาชุมชนที่กำหนดขึ้น แม้จะไม่มีบทลงโทษเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นแนวปฏิบัติที่คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญว่ากติกาที่กำหนดขึ้นต้องยึดถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หากคณะกรรมการชุมชนไม่ปฏิบัติตามกติกาดังกล่าว สมาชิกชุมชนซึ่งเปรียบเสมือนเป็นผู้ตรวจสอบการบริหารจัดการของคณะกรรมการชุมชนก็จะไม่ให้ความเชื่อถือและไว้วางใจต่อคณะกรรมการ รวมทั้งกติกาที่ร่วมกันกำหนดก็จะไร้ซึ่งความหมาย ส่งผลเสียต่อความเชื่อมั่นในการทำงานของคณะกรรมการชุมชนตลอดไป

ดังนั้น เพื่อให้ผลการศึกษาวิจัยของโครงการนี้เป็นรูปธรรมต่อการบริหารจัดการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชนเกิดความยั่งยืนและต่อเนื่อง การติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชนที่ทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชนได้ร่วมปฏิบัติการติดตั้งไว้ในทั้งสองชุมชนแล้ว จำเป็นต้องใช้เวลาหล่อหลอมและฟุ่มเฟือยเพื่อเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมจนกลายเป็นวิถีวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความเข้มแข็งเอาจริงเอาจังของประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชน

โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่จะต้องร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชนตนเองซึ่งจะส่งผลต่อภาพรวมของชุมชนเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานครค่อยๆ ลดและหมดไปจนกลายเป็น “ชุมชนปลอดคอร์รัปชัน” ในที่สุด

อย่างไรก็ตาม จากการทดลองปฏิบัติการในช่วงระยะที่ดำเนินการวิจัย ทีมวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของทั้งสองชุมชนใน ๓ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับบุคคล

สมาชิกชุมชนได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองโดยเห็นถึงความสำคัญของการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการชุมชนมากขึ้น และเกิดการตื่นตัวต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของคณะกรรมการชุมชน ทั้งการร้องเรียนและข้อเสนอแนะผ่านช่องทางที่หลากหลายที่คณะกรรมการชุมชนได้จัดทำขึ้นตามกติกาชุมชน โดยเฉพาะเริ่มมีเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นกรรมการในคณะกรรมการชุมชน อีกทั้ง ในการจัดประชุมสมาชิกชุมชนก็มีเยาวชนคนรุ่นใหม่มาเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นมากขึ้น อันแสดงถึงแนวโน้มที่ดีของบุคคลในชุมชนที่ได้เริ่มก่อตัวและแตกหน่อของแนวปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน จนเกิดการหยั่งรากลึกซึ่งต้องใช้เวลามากพอจนสามารถยืนอย่างมั่นคงได้ด้วยตนเอง

๒. ระดับกลุ่มบุคคล

คณะกรรมการชุมชนได้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมโดยคำนึงถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนมากขึ้น จากเดิมที่คณะกรรมการชุมชนมักให้อำนาจในการตัดสินใจเป็นของประธานแต่เพียงผู้เดียว แต่หลังจากการร่วมปฏิบัติการในการทำงานวิจัย ทีมวิจัยพบว่า คณะกรรมการชุมชนทั้งสองชุมชนเกิดความตื่นตัวในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานที่ยึดแนวทางการมีส่วนร่วมโดยการร่วมเสนอแนะ ให้ข้อคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในการทำงานร่วมกันมากขึ้น แสดงถึงความพร้อมที่จะร่วมปฏิบัติการตามกติกาชุมชนที่ร่วมกันกำหนดเพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล โดยคณะกรรมการชุมชนหลังแพลตฟอร์มพัฒนาได้ยืนยันถึงการเรียนรู้ แนวทางการพัฒนาในหลายด้านที่ได้จากการร่วมงานวิจัย และให้ความสำคัญที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของคณะกรรมการที่เน้นให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และปลูกฝังคนรุ่นใหม่ในการทำงานตามกติกาชุมชนเป็นวิถีวัฒนธรรมองค์กร

๓. ระดับชุมชน

ทั้งสองชุมชนเกิดบรรยากาศของการร่วมแรงร่วมใจในการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน ซึ่งทำให้เกิดแรงกระเพื่อมในชุมชนต่อการตระหนักถึง

ความสำคัญของการบริหารจัดการชุมชนที่ต้องเน้นความซื่อสัตย์สุจริต ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การทำงานที่ยึดกฎกติกาชุมชน และเกิดบรรยากาศที่ดีขึ้นของการรวมกลุ่มของสมาชิกชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยน พูดคุย ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยบรรยากาศดังกล่าวนี้นับเป็นทิศทางที่ดีในการสร้างพลังชุมชนสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งเพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันต่อไป

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ระบบและกลไกสามารถขับเคลื่อนผ่านกติกาชุมชนกลายเป็นแนวปฏิบัติในวิถีวัฒนธรรมชุมชน ทีมวิจัยมีข้อเสนอแนะเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับชุมชน

๑.๑ คณะกรรมการชุมชนต้องยึดกติกาชุมชนที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นตามหลักธรรมาภิบาล และใช้เป็นวิธีปฏิบัติงานของชุมชนที่ต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน อันจะส่งผลให้เกิดธรรมาภิบาลในวิถีชุมชน ในขณะที่เดียวกันสมาชิกชุมชนต้องร่วมกันตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการชุมชนเพื่อให้เกิดการถ่วงดุลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชน โดยเน้นการปลูกฝังแนวปฏิบัติภายใต้หลักธรรมาภิบาลดังกล่าวแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ในชุมชนที่จะได้ปฏิบัติสืบทอดต่อไป

๑.๒ กรรมการชุมชนที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการชุดอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายเงินจำนวนมาก อาทิ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน คณะกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อเคหะสถาน คณะกรรมการฌาปนกิจสงเคราะห์ ฯลฯ กรรมการเหล่านั้นต้องนำกติกาชุมชนและแนวปฏิบัติที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้เพื่อให้เกิดการใช้จ่ายเงินอย่างซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใสตรวจสอบได้ และผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน

๒. ระดับนโยบาย

๒.๑ สำนักงานเขตบางเขน สำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องสนับสนุนและเร่งผลักดันทั้ง ๒ ชุมชนพื้นที่ศึกษาวิจัยให้เกิดการตื่นตัวและปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้ชุมชนเกิดการทำงานที่เน้นหลักธรรมาภิบาลที่ค้ำชูจนเกิดเป็นวิถีวัฒนธรรมชุมชน และนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้กับชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร และชุมชนในเมืองใหญ่อื่นๆ

๒.๒ สำนักงานเขตบางเขน สำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และหน่วยงานภาคเอกชนที่

เกี่ยวข้อง อาทิ สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร เครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว เครือข่ายชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย:ACT) มูลนิธิต่อต้านการทุจริตและสื่อมวลชน เป็นต้น ต้องผลักดันและสนับสนุนให้ชุมชนทั้งสองเป็นพื้นที่นำร่องในรูปแบบของ “ชุมชนซ่อสะอาด” ในเขตเมืองที่สามารถเป็นต้นแบบของชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร

๒.๓ กรุงเทพมหานครในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานครต้องผลักดันให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นวาระสำคัญลำดับต้นๆของกรุงเทพมหานคร โดยนำรูปแบบที่ได้จากการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมจากทั้งสองชุมชนไปใช้ในการขับเคลื่อนวาระสำคัญดังกล่าวให้เกิดผลสำเร็จต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

คณะกรรมการการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา. (๒๕๔๘). **คู่มือการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน การกระจายอำนาจ และหลักธรรมาภิบาล**, กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการการ.

จรัส สุวรรณมาลา. (๒๕๕๕). **คอร์รัปชันไทย ก้าวหน้าเกินใคร**. เครือข่ายข้อมูลการเมืองไทย.

จารุวรรณ สุขุมลพพงษ์. (๒๕๕๖). **แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย (The Trend of Corruption in Thailand)**, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ช่อทิพย์ บรมธนรัตน์. (๒๕๕๘). **การคิดเชิงระบบ (ตอนที่ ๑) (Systems Thinking)**. จุลสารสาขาวิชา วิทยาศาสตร์สุขภาพออนไลน์ ฉบับที่ ๑ ปี ๒๕๕๘.

นันทิดาจันทร์ศิริ. (๒๕๕๘). **ธรรมาภิบาลระดับท้องถิ่น : มุมมองด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท้องถิ่น**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. ๗ (๒) พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘, ๙๕-๑๑๘.

รพีภัทร์ สุขสมเกษม. (๒๕๕๙). **วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนกรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า ๑๑๖.

ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๕

ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๕๖) **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔** เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

วันเพ็ญ สุรฤกษ์ และคณะ. (๒๕๕๖). “ยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตใน
โครงการพัฒนาของรัฐระดับชุมชน”, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(๒๕๕๘). รูปแบบและปัจจัยในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชน.<https://www.ryta.com/s/ryta/๒๕๕๒๘>. (สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๓).

สมคิด เลิศไพฑูรย์ และคณะ ร่วมกับ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(๒๕๕๒) การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในองค์กรปกครอง.

สังคิต พิริยะรังสรรค์ และคณะ(๒๕๕๗), การต่อต้านการคอร์รัปชัน: มาตรการการควบคุมการ
เคลื่อนไหวของเงิน, สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สังคิต พิริยะรังสรรค์.(๒๕๕๙) “คอร์รัปชันที่คุณทักษิณไม่เคยรู้จัก”.กรุงเทพฯธุรกิจ. ๑๒ มกราคม
๒๕๕๙.

สุดจิต นิमितกุล. (๒๕๕๓). กระทบมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดีในการปกครองที่ดี (Good
Governance), กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์และคณะ.(๒๕๕๓) วิจัยเรื่อง“การประเมินสถานการณ์ด้านการทุจริตใน
ประเทศไทย” คณะอนุกรรมการฝ่ายวิจัย สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปราม
การทุจริต, กรุงเทพฯ.

ศิริวรรณ มนอัคระผดุง.(๒๕๕๕), สถานการณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย: The situation of
Corruption in Thailand, วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม-
มิถุนายน.

ศิริวรรณ มนอัคระผดุง. (๒๕๕๕). ปัญหาการคอร์รัปชันของไทยกรณีศึกษาสิงคโปร์และฮ่องกง.
วารสารสำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ๒ (๕) กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕, ๑-๒๒.

องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) Corruption Perceptions
Index ๒๐๑๙ : CPI ๒๐๑๙). www.transparency.org. (สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๓).

อมรรัตน์ กุลสุจริต และคณะ. (๒๕๖๐). วิจัยเรื่อง“แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมที่ปลอดภัยระดับขั้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในเขตบางเขน เขตสายไหม เขตดอนเมือง และเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). หน้า ๒๑๓.

อรรถัย เลียงจินดาถาวร และคณะ. (๒๕๕๙). รูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. ๘ (๔) ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙, ๑๕-๓๔.

เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา,อรอร ภูเจริญ .(๒๕๕๐). แนวทางการประยุกต์มาตรการสากลเพื่อการต่อต้านการทุจริตของประเทศไทย. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

ภาษาอังกฤษ

Creighton. (๒๐๐๕). The public participation Handbook: Making BetterDecisions Through Citizen Involvement. San Francisco: Jossey – Bass.

Munshi,S. (๒๐๐๔). Concen for Good Governance in Comparative Perspective, in Munshi,Surendra and Biju Paul Abraham (eds), Good Governance, Democratic Societies and Globalization. NewDelhi .Sage Publications.

Satio, Fumihiko. (๒๐๐๘). Foundations for Local Governance Decentralization in Comparative Perspective. Japan :Physica-Verlag Heidelberg.

เว็บไซต์

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.(2562). ข้อมูลชุมชนแออัดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ณ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑. http://www.onep.go.th/env_data/01_03/69. (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๓).

Votava, Cari. (๒๐๑๘). Corruption Main Cause of Poverty, Daily Observer. <https://www.liberianobserver.com/news/corruption-main-cause-of-poverty-says-world-bank-official/>. (สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๓).

ภาคผนวก

๑. กติกาชุมชนบางบัว
๒. กติกาชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา
๓. ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและ
กรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๕
๔. ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยค่าใช้จ่าย
เกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน
(ฉบับที่ ๒)
๕. คู่มือ“ชุมชนต้านคอร์รัปชัน”

ภาคผนวก ๑

กติกาชุมชนบางบัว

กติกาสมาชิกบางบัว
เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

.....

เพื่อให้การบริหารจัดการชุมชนเป็นไปตามหลักการธรรมาภิบาลโดยเฉพาะความซื่อสัตย์และสุจริต ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน คณะกรรมการชุมชนและตัวแทนของสมาชิกชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาและวางระเบียบข้อบังคับของชุมชนไว้ดังต่อไปนี้

หมวดที่ 1 การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน

ข้อ 1 คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดวันประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยกำหนดวันประชุมทุกวันเสาร์ที่ 3 ของเดือน

ข้อ 2 ก่อนการประชุมทุกครั้งต้องแจ้งเพื่อเชิญประชุมล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน และต้องกำหนดวาระการประชุม

ข้อ 3 การประชุมจะดำเนินการได้ตามระเบียบวาระการประชุมต้องมีคณะกรรมการชุมชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการชุมชนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น จึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการชุมชนไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการชุมชนทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการชุมชนและรองประธานกรรมการชุมชนไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการชุมชนที่มาประชุมเลือกกรรมการชุมชนคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดในที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการชุมชนคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

กรรมการชุมชนผู้ใดมีส่วนได้ส่วนเสียเป็นส่วนตัวในเรื่องใด ห้ามมิให้เข้าร่วมประชุมเรื่องนั้น

หมวดที่ 2 การเงินของชุมชน

ข้อ 4. คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำบัญชีแยกประเภทรายรับและรายจ่ายของชุมชน และมีการสรุยอดรายรับและรายจ่ายประจำเดือน รวมทั้งมีการสรุยอดคงเหลือประจำเดือนเพื่อนำไปใช้ในเดือนถัดไป

ข้อ 5. คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการเงินของชุมชนทั้งรายรับและรายจ่ายประจำเดือน โดยการติดประกาศหรือใช้ช่องทางอื่นๆ เพื่อให้สมาชิกของชุมชนได้รับรู้

ข้อ 6. คณะกรรมการชุมชนพร้อมที่จะให้ข้อมูลและรายละเอียดของการใช้จ่ายเงินของชุมชน หากสมาชิกชุมชนมีข้อสงสัย

ข้อ 7 คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดผู้รับผิดชอบเรื่องการเบิกจ่ายเงินของชุมชนตามแบบฟอร์มที่คณะกรรมการชุมชนได้กำหนดไว้

ข้อ 8 ในการรับเงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนหรือเงินอื่นๆของคณะกรรมการชุมชนจะต้องออกใบเสร็จรับเงินไว้เป็นหลักฐานการรับเงิน กรรมการชุมชนผู้รับเงินจะต้องลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่รับเงินลงในใบเสร็จรับเงิน และต้องส่งมอบต้นฉบับแรกให้กับผู้ชำระเงินทุกครั้ง

เงินที่คณะกรรมการชุมชนได้รับตามวรรคแรกต้องนำฝากกับธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจหรือธนาคารพาณิชย์แห่งใดแห่งหนึ่งในชื่อชุมชนและมีผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการเปิดบัญชีธนาคารอย่างน้อย 3 คน

คณะกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการเงินต้องกำหนดผู้มีอำนาจอย่างน้อย 2 ใน 3 คนของคณะกรรมการชุมชนเพื่อดำเนินการเบิกจ่ายเงินของชุมชน และกรรมการชุมชนผู้ถือเงินของชุมชนจะถือเงินสดในมือได้ไม่เกินสามพันบาทต่อวัน

ข้อ 9 การรับเงินทุกประเภท คณะกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบต้องนำฝากธนาคารภายในวันที่ได้รับเงิน หรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป

ข้อ 10 การใช้จ่ายเงินชุมชนต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการชุมชนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการชุมชนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น

ข้อ 11 โครงการใดๆที่เกี่ยวข้องกับการเงินของชุมชน คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง โดยแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโครงการในรูปของ ประธานโครงการ คณะกรรมการ เหนรัญญิก และเลขานุการคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งสรุปรายงานการเงินเป็นประจำทุกเดือนให้กับคณะกรรมการชุมชนได้รับทราบ

คณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายตามวรรคแรกต้องนำเงินโครงการฝากกับธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจหรือธนาคารพาณิชย์แห่งใดแห่งหนึ่งในนามโครงการและมีผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการเปิดบัญชีธนาคารอย่างน้อย 3 คน

คณะกรรมการที่รับผิดชอบโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเงินต้องกำหนดผู้มีอำนาจอย่างน้อย 2 ใน 3 คนของคณะกรรมการเพื่อดำเนินการเบิกจ่ายเงินของโครงการ และผู้ถือเงินของโครงการจะถือเงินสดในมือได้ไม่เกินสามพันบาทต่อวัน

หมวดที่ 3 การรับสิ่งของบริจาค

ข้อ 12 คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดกรรมการชุมชนอย่างน้อย 2 หรือ 3 คน เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการรับและเบิกจ่ายสิ่งของบริจาคของชุมชนตามแบบฟอร์มที่คณะกรรมการชุมชนได้กำหนด

ข้อ 13.ในการรับสิ่งของบริจาคของชุมชน กรรมการชุมชนผู้รับผิดชอบจะต้องออกใบเสร็จรับสิ่งของบริจาคไว้เป็นหลักฐาน กรรมการชุมชนผู้รับสิ่งของบริจาคจะต้องลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่รับสิ่งของบริจาคลงในใบรับของ และต้องส่งมอบต้นฉบับแรกให้กับผู้มอบสิ่งของบริจาคทุกครั้ง

ข้อ 14 คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำบัญชีแยกประเภทสิ่งของบริจาคของชุมชน และมีการสรุปยอดการรับบริจาคประจำเดือน

ข้อ 15.คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งของบริจาคของชุมชน ทั้งการรับและการแจกจ่ายประจำเดือน โดยการตีประกาศหรือใช้ช่องทางอื่นๆ เพื่อให้สมาชิกของชุมชนได้รับรู้

ข้อ 16. คณะกรรมการชุมชนพร้อมที่จะให้ข้อมูลและรายละเอียดของสิ่งของบริจาคของชุมชน ทั้งการรับและการแจกจ่ายประจำเดือน หากสมาชิกชุมชนมีข้อสงสัย

หมวดที่ 4 การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

ข้อ 17 คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสและผลักดันให้สมาชิกชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนสิ้นสุดโครงการ โดยการเชิญชวนการเข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบของการรับรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ

ตามวรรคแรก ก่อนมีการดำเนินกิจกรรม/โครงการ คณะกรรมการต้องแจ้งสมาชิกในชุมชนให้ทราบโดยทั่วกันไม่น้อยกว่า 3 วัน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการดังกล่าว โดยคณะกรรมการต้องแบ่งสายกระจายข่าวสารตามโซนความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละคน

เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน คณะกรรมการชุมชนควรมีเป้าหมายของจำนวนสมาชิกชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง และในครั้งต่อไป ควรให้มีสมาชิกในชุมชนเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งที่ผ่านๆ มา และมีการบันทึกภาพถ่ายของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นหลักฐานใช้อ้างอิงได้

ข้อ 18 คณะกรรมการชุมชนต้องมีการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม รายรับรายจ่ายในการดำเนินกิจกรรม และต้องนำข้อเสนอแนะจากผลการประเมิน

โครงการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อการพัฒนากิจกรรมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หมวดที่ 5 การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน

ข้อ 19 คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชน รวมทั้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยใช้ช่องทางที่คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชนเห็นชอบ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงสมาชิกของชุมชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง

ข้อ 20 คณะกรรมการชุมชนต้องจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการรองรับเรื่องร้องเรียนและปัญหาต่างๆจากสมาชิกชุมชน เพื่อนำข้อร้องเรียนและปัญหามาแก้ไข

ข้อ 21 คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำข้อสรุปเรื่องร้องเรียนที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยจัดทำเป็นหมวดหมู่เพื่อให้เห็นแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและคณะกรรมการชุมชนต้องหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆ

ข้อ 22 คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมหารือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน ระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชน โดยการจัดประชุมร่วมกันอย่างน้อยสามเดือนต่อครั้ง

ข้อ 23 คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญกับสมาชิกชุมชนผู้ที่มีความเห็นต่างโดยการพบปะพูดคุยทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความเข้าใจและให้ข้อมูลแก่ผู้เห็นต่าง ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างมีเอกภาพ

หมวดที่ 6 กระบวนการหนุนเสริมเพื่อการต้านคอร์รัปชันในชุมชน

ข้อ 24 คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน การประชุมคณะกรรมการชุมชนทุกครั้งต้องมีการสอดแทรกเรื่องหลักการทำงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักความซื่อสัตย์สุจริต หลักการมีส่วนร่วม หลักฉันทามติ หลักความรับผิดชอบและโปร่งใส โดยกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กร

ข้อ 25 คณะกรรมการชุมชนต้องหาแนวทางในการเฝ้าระวัง การตื่นตัว และการตรวจสอบเพื่อการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน

ข้อ 26 คณะกรรมการชุมชนต้องสร้างกลไกการให้กำลังใจ การยกย่องผู้ที่กล้าเปิดเผยหรือให้เบาะแสการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน

หมวดที่ 7 กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคีภายนอก

ข้อ 27 เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นเอกภาพสอดคล้องกับการบริหารจัดการชุมชน คณะกรรมการชุมชนต้องเข้าร่วมปรึกษาหารือกับภาคีที่เกี่ยวข้องภายนอกที่ให้เงินและสิ่งของ สนับสนุนชุมชน โดยเฉพาะสำนักงานเขต หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน กับภาคีที่เกี่ยวข้อง และเกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการชุมชน

ข้อ 28 คณะกรรมการชุมชนต้องสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับระเบียบและกฎเกณฑ์ของสำนักงาน เขตในพื้นที่ในเรื่องการใช้จ่ายเงินของชุมชนที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและร่วมหาแนวทาง เพื่อให้หน่วยงานได้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบและกฎเกณฑ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติได้จริง

ภาคผนวก ๒

กติกาชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา

กติกาสุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา

เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

.....

เพื่อให้การบริหารจัดการชุมชนเป็นไปตามหลักการธรรมาภิบาลโดยเฉพาะความซื่อสัตย์และสุจริต ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน คณะกรรมการชุมชนและตัวแทนของสมาชิกชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาและวางระเบียบข้อบังคับของชุมชนไว้ดังต่อไปนี้

หมวดที่ 1 การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน

ข้อ 1 คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดวันประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยกำหนดวันประชุมทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน

ข้อ 2 ก่อนการประชุมทุกครั้งต้องแจ้งเพื่อเชิญประชุมล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน และต้องกำหนดวาระการประชุม

ข้อ 3 การประชุมจะดำเนินการได้ตามระเบียบวาระการประชุมต้องมีคณะกรรมการชุมชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการชุมชนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น จึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการชุมชนไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการชุมชนทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการชุมชนและรองประธานกรรมการชุมชนไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการชุมชนที่มาประชุมเลือกกรรมการชุมชนคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดในที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการชุมชนคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

กรรมการชุมชนผู้ใดมีส่วนได้ส่วนเสียเป็นส่วนตัวในเรื่องใด ห้ามมิให้เข้าร่วมประชุมเรื่องนั้น

หมวดที่ 2 การเงินของชุมชน

ข้อ 4. คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำบัญชีแยกประเภทรายรับและรายจ่ายของชุมชน และมีการสรุยอดรายรับและรายจ่ายประจำเดือน รวมทั้งมีการสรุยอดคงเหลือประจำเดือนเพื่อนำไปใช้ในเดือนถัดไป

ข้อ 5. คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการเงินของชุมชนทั้งรายรับและรายจ่ายประจำเดือน โดยการติดประกาศหรือใช้ช่องทางอื่นๆ เพื่อให้สมาชิกของชุมชนได้รับรู้

ข้อ 6. คณะกรรมการชุมชนพร้อมที่จะให้ข้อมูลและรายละเอียดของการใช้จ่ายเงินของชุมชน หากสมาชิกชุมชนมีข้อสงสัย

ข้อ 7 คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดผู้รับผิดชอบเรื่องการเบิกจ่ายเงินของชุมชนตามแบบฟอร์มที่คณะกรรมการชุมชนได้กำหนดไว้

ข้อ 8 ในการรับเงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนหรือเงินอื่นๆของคณะกรรมการชุมชนจะต้องออกใบเสร็จรับเงินไว้เป็นหลักฐานการรับเงิน กรรมการชุมชนผู้รับเงินจะต้องลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่รับเงินลงในใบเสร็จรับเงิน และต้องส่งมอบต้นฉบับแรกให้กับผู้ชำระเงินทุกครั้ง

เงินที่คณะกรรมการชุมชนได้รับตามวรรคแรกต้องนำฝากกับธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจหรือธนาคารพาณิชย์แห่งใดแห่งหนึ่งในชื่อชุมชนและมีผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการเปิดบัญชีธนาคารอย่างน้อย 3 คน

คณะกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการเงินต้องกำหนดผู้มีอำนาจอย่างน้อย 2 ใน 3 คนของคณะกรรมการชุมชนเพื่อดำเนินการเบิกจ่ายเงินของชุมชน และกรรมการชุมชนผู้ถือเงินของชุมชนจะถือเงินสดในมือได้ไม่เกินสามพันบาทต่อวัน

ข้อ 9 การรับเงินทุกประเภท คณะกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบต้องนำฝากธนาคารภายในวันที่ได้รับเงิน หรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป

ข้อ 10 การใช้จ่ายเงินชุมชนต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการชุมชนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการชุมชนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น

ข้อ 11 โครงการใดๆที่เกี่ยวข้องกับการเงินของชุมชน คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง โดยแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโครงการในรูปของ ประธานโครงการ คณะกรรมการ เหนรัญญิก และเลขานุการคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งสรุปรายงานการเงินเป็นประจำทุกเดือนให้กับคณะกรรมการชุมชนได้รับทราบ

คณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายตามวรรคแรกต้องนำเงินโครงการฝากกับธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจหรือธนาคารพาณิชย์แห่งใดแห่งหนึ่งในนามโครงการและมีผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการเปิดบัญชีธนาคารอย่างน้อย 3 คน

คณะกรรมการที่รับผิดชอบโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเงินต้องกำหนดผู้มีอำนาจอย่างน้อย 2 ใน 3 คนของคณะกรรมการเพื่อดำเนินการเบิกจ่ายเงินของโครงการและผู้ถือเงินของโครงการจะถือเงินสดในมือได้ไม่เกินสามพันบาทต่อวัน

หมวดที่ 3 การรับสิ่งของบริจาค

ข้อ 12 คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดกรรมการชุมชนอย่างน้อย 2 หรือ 3 คน เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการรับและเบิกจ่ายสิ่งของบริจาคของชุมชนตามแบบฟอร์มที่คณะกรรมการชุมชนได้กำหนด

ข้อ 13. ในการรับสิ่งของบริจาคของชุมชน กรรมการชุมชนผู้รับผิดชอบจะต้องออกใบเสร็จรับสิ่งของบริจาคไว้เป็นหลักฐาน กรรมการชุมชนผู้รับสิ่งของบริจาคจะต้องลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่รับสิ่งของบริจาคลงในใบรับของ และต้องส่งมอบต้นฉบับแรกให้กับผู้มอบสิ่งของบริจาคทุกครั้ง

ข้อ 14 คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำบัญชีแยกประเภทสิ่งของบริจาคของชุมชน และมีการสรุปยอดการรับบริจาคประจำเดือน

ข้อ 15. คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งของบริจาคของชุมชน ทั้งการรับและการแจกจ่ายประจำเดือน โดยการตีประกาศหรือใช้ช่องทางอื่นๆ เพื่อให้สมาชิกของชุมชนได้รับรู้

ข้อ 16. คณะกรรมการชุมชนพร้อมที่จะให้ข้อมูลและรายละเอียดของสิ่งของบริจาคของชุมชน ทั้งการรับและการแจกจ่ายประจำเดือน หากสมาชิกชุมชนมีข้อสงสัย

หมวดที่ 4 การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

ข้อ 17 คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสและผลักดันให้สมาชิกชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนสิ้นสุดโครงการ โดยการเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบของการรับรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ

ตามวรรคแรก ก่อนมีการดำเนินกิจกรรม/โครงการ คณะกรรมการต้องแจ้งสมาชิกในชุมชนให้ทราบโดยทั่วกันไม่น้อยกว่า 3 วัน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการดังกล่าว โดยคณะกรรมการต้องแบ่งสายกระจายข่าวสารตามโซนความรับผิดชอบของแต่ละคน

เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน คณะกรรมการชุมชนควรมีเป้าหมายของจำนวนสมาชิกชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง และในครั้งต่อไป ควรให้มีสมาชิกในชุมชนเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งที่ผ่านๆ มา และมีการบันทึกภาพถ่ายของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นหลักฐานใช้อ้างอิงได้

ข้อ 18 คณะกรรมการชุมชนต้องมีการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมรายรับรายจ่ายในการดำเนินกิจกรรมและต้องนำข้อเสนอแนะจากผลการประเมินโครงการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อการพัฒนากิจกรรมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หมวดที่ 5 การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน

ข้อ 19 คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชน รวมทั้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยใช้ช่องทางที่คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชนเห็นชอบ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงสมาชิกของชุมชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง

ข้อ 20 คณะกรรมการชุมชนต้องจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการรองรับเรื่องร้องเรียนและปัญหาต่างๆจากสมาชิกชุมชน เพื่อนำข้อร้องเรียนและปัญหามาแก้ไข

ข้อ 21 คณะกรรมการชุมชนต้องจัดทำข้อสรุปเรื่องร้องเรียนที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยจัดทำเป็นหมวดหมู่เพื่อให้เห็นแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและคณะกรรมการชุมชนต้องหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆ

ข้อ 22 คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมหารือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน ระหว่างคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกของชุมชน โดยการจัดประชุมร่วมกันอย่างน้อยสามเดือนต่อครั้ง

ข้อ 23 คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญกับสมาชิกชุมชนผู้ที่มีความเห็นต่างโดยการพบปะพูดคุยทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความเข้าใจและให้ข้อมูลแก่ผู้เห็นต่าง ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างมีเอกภาพ

หมวดที่ 6 กระบวนการหนุนเสริมเพื่อการด้านคอร์รัปชันในชุมชน

ข้อ 24 คณะกรรมการชุมชนต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน การประชุมคณะกรรมการชุมชนทุกครั้งต้องมีการสอดแทรกเรื่องหลักการทำงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักความซื่อสัตย์สุจริต หลักการมีส่วนร่วม หลักฉันทามติ หลักความรับผิดชอบและโปร่งใส โดยกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กร

ข้อ 25 คณะกรรมการชุมชนต้องหาแนวทางในการเฝ้าระวัง การตื่นตัว และการตรวจสอบเพื่อการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน

ข้อ 26 คณะกรรมการชุมชนต้องสร้างกลไกการให้กำลังใจ การยกย่องผู้ที่กล้าเปิดเผยหรือให้เบาะแสการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน

หมวดที่ 7 กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคีภายนอก

ข้อ 27 เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นเอกภาพสอดคล้องกับการบริหารจัดการชุมชน คณะกรรมการชุมชนต้องเข้าร่วมปรึกษารับรู้กับภาคีที่เกี่ยวข้องภายนอกที่ให้เงินและสิ่งของ

สนับสนุนชุมชน โดยเฉพาะสำนักงานเขต หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน กับภาคีที่เกี่ยวข้อง และเกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการชุมชน

ข้อ 28 คณะกรรมการชุมชนต้องสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับระเบียบและกฎเกณฑ์ของสำนักงาน เขตในพื้นที่ในเรื่องการใช้จ่ายเงินของชุมชนที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และร่วมหาแนวทาง เพื่อให้หน่วยงานได้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบและกฎเกณฑ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติได้จริง

ภาคผนวก ๓

ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชน
และกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๕

ภาคผนวก ๔

ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการ
สนับสนุนการพัฒนาชุมชน (ฉบับที่ ๒)

ภาคผนวก ๕

คู่มือ “ชุมชนต้านคอร์รัปชัน”

คู่มือ

“ชุมชนต้านคอร์รัปชัน”

ที่มา : โครงการกระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน:

กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

คู่มือชุมชนต้านคอร์รัปชัน

โดย

ผศ.ดร.อมรรัตน์ กุลสุจริต

รศ.ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม

ผศ.ดร.ปรีชา ปิยะจันทร์

ผศ.ดร.สุจิตรา สามัคคีธรรม

ดร.ทฤทัย กมลศิริสกุล

คำนำ

ชุมชนเป็นสังคมรากฐานที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อดำเนินการ
ทุจริตคอร์รัปชัน หากชุมชนมีความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนระบบและกลไกผ่าน
กติกาชุมชนที่ร่วมกันกำหนด จะทำให้เกิดพลังในการบริหารจัดการตนเองภายใต้
หลักธรรมาภิบาลได้อย่างยั่งยืน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน
ในชุมชน อันจะส่งผลทำให้เกิดชุมชนปลอดคอร์รัปชันซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ
ในการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของประเทศให้ดีขึ้นในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน
คอร์รัปชัน

“คู่มือชุมชนต้านคอร์รัปชัน” เล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย
“กระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดย
การมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลัง
แฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” โดย ผศ.ดร.อมรรัตน์ กุลสุจริต
รศ.ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม ผศ.ดร.ปรีชา ปิยะจันทร์ ผศ.ดร.สุจิตรา สามัคคี
ธรรม และ ดร.หฤทัย กมลศิริสกุล ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.)

คณะผู้จัดทำหวังว่าคู่มือชุมชนต้านคอร์รัปชันเล่มนี้ จะเป็นคู่มือให้กับ
ชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานครหรือชุมชนเมืองอื่นๆ นำไปใช้ประโยชน์ในการ
บริหารจัดการชุมชนภายใต้หลักธรรมาภิบาลโดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก
ชุมชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในชุมชน อันจะนำไปสู่การเป็น
“ชุมชนปลอดคอร์รัปชัน” อย่างแท้จริง

สารบัญ

•ระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหการทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน	๑
•แนวทางปฏิบัติเพื่อให้ระบบและกลไกขับเคลื่อน	๒
•การประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการชุมชน	๒
•การเงินและแบบฟอร์มทางการเงินของชุมชน	๓
•การรับสิ่งของบริจาค	๔
•การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน	๕
•การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน	๖
•กระบวนการหนุนเสริมเพื่อการต้านคอร์รัปชันในชุมชน	๗
•กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคีภายนอก	๘
•บทสรุป	๙

ระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญห การทุจริตคอร์รัปชันในชุมชน

ชุมชนต้องจัดให้มีระบบและกลไกในการต่อต้านปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันใน
๖ เรื่อง ดังนี้

๑) ในระเบียบชุมชนต้องมีการกำหนดองค์ประชุมของคณะกรรมการ
ชุมชนให้ชัดเจนว่าต้องมีจำนวนกรรมการเข้าร่วมประชุมเกินกึ่งหนึ่ง
ของจำนวนกรรมการทั้งหมด

๒) คณะกรรมการชุมชนต้องกำหนดระเบียบชุมชนในเรื่องการเปิดเผย
ข้อมูลด้านการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายของกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน

๓) คณะกรรมการชุมชนต้องจัดให้มีระบบบัญชีชุมชนเพื่อแสดงรายรับและ
รายจ่ายของชุมชนซึ่งทำให้สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

๔) คณะกรรมการชุมชนจะต้องจัดทำแบบฟอร์มการเบิกจ่ายเงินของชุมชน
และ กำหนดกติกาของกรรมการผู้มีอำนาจลงนามเบิกจ่าย

๕) คณะกรรมการชุมชนต้องเปิดโอกาสและผลักดันให้สมาชิกชุมชนเข้า
ร่วมกิจกรรมของชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการอย่างจริงจัง
และจริงใจ

๖) คณะกรรมการชุมชนต้องประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแล
ชุมชนในลักษณะถ่วงดุลตรวจสอบ เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณชุมชน
เป็นไปตามกฎระเบียบและโปร่งใส

แนวทางปฏิบัติเพื่อให้ระบบและ กลไกขับเคลื่อน

ต้องอาศัยการกำหนดกติกาชุมชนและปฏิบัติการร่วมกันของคณะกรรมการ
และสมาชิกชุมชนในการขับเคลื่อนระบบและกลไกในการต่อต้านปัญหาการทุจริต
คอร์รัปชันโดยใช้ ๗ วิธีการดังนี้

การประชุมและองค์ประชุม ของคณะกรรมการชุมชน

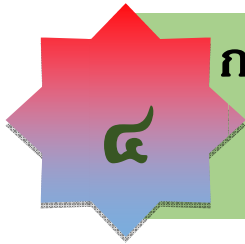
การเงินและแบบฟอร์มทางการเงินของชุมชน

๓

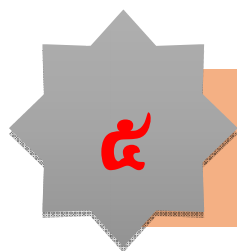
การรับสิ่งของบริจาค

การเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของชุมชน

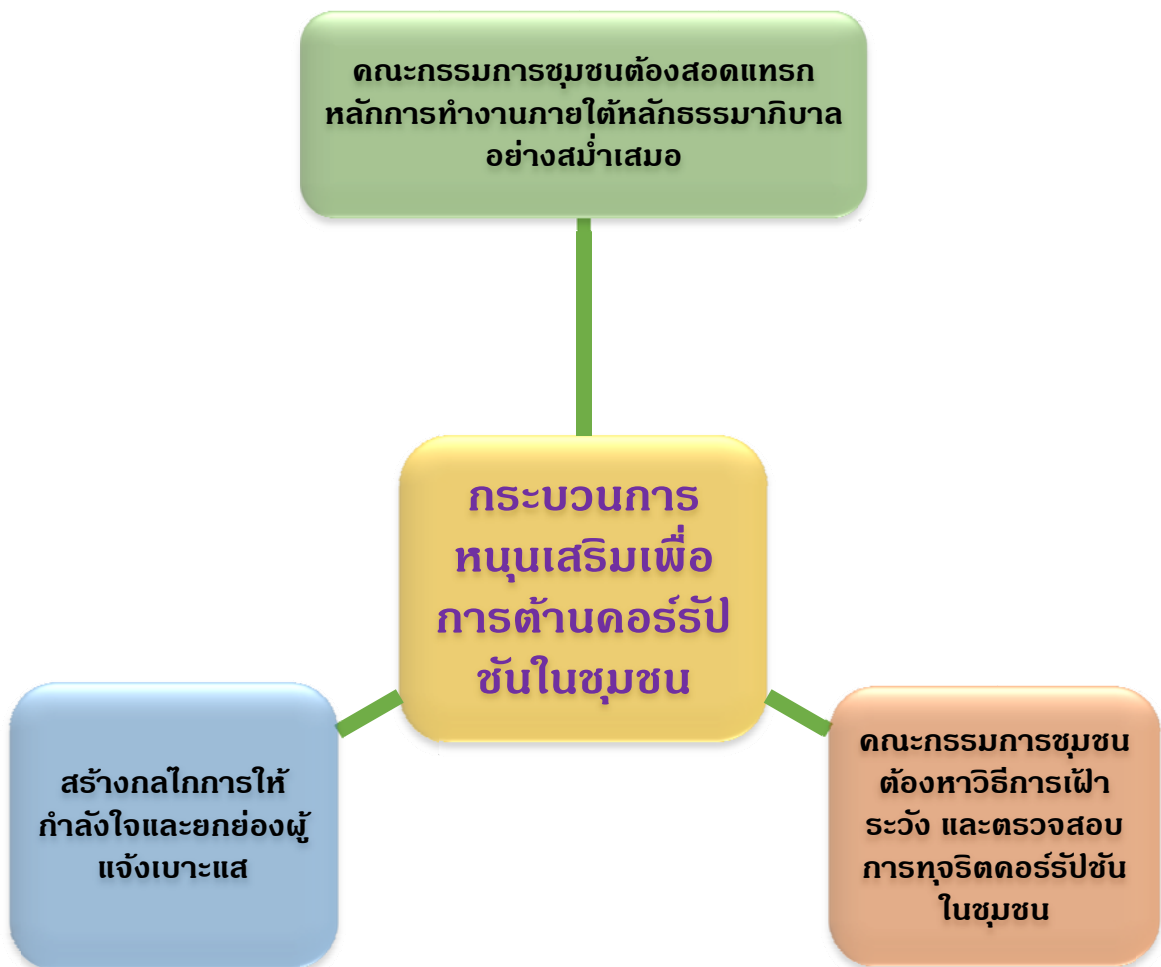

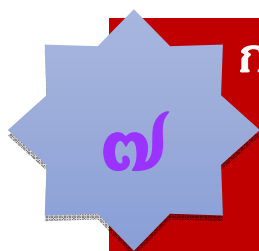
การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกชุมชน

กระบวนการหนุนเสริมเพื่อการต้านคอร์รัปชัน ในชุมชน

กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม กับภาคีภายนอก

บทสรุป

เนื่องจากปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทยมาช้านาน การที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนให้กลายเป็นชุมชนที่ปลอดคอร์รัปชันจึงจำเป็นต้องอาศัยความเอาใจจริงเอาใจของประธานชุมชน กรรมการชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนที่เห็นพ้องต้องกันเพื่อให้เกิดพลังร่วมในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว ดังนั้นกติกาชุมชนที่ได้ร่วมกันกำหนด คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนต้องเห็นคุณค่าและยึดถือปฏิบัติเสมือนเป็นสัญญาประชาคมของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อภาพรวมของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของชุมชนเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานครค่อยๆลดและหมดไปจนกลายเป็น“ชุมชนปลอดคอร์รัปชัน”ในที่สุด

กิจกรรมชุมชนบางบัวและชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เพื่อต้านคอร์รัปชันชุมชน

คู่มือ “ชุมชนต้านคอร์รัปชัน” ๑๑

